Василь Футулуйчук
Ганна Рогозіна-Марусяк

КНЯЖДВІР

Історико-краєзнавчий нарис

Василь Футулуйчук

Ганна Рогозіна-Марусяк

Видання друге: присвячене 600-річчю села Княждвір (2019р.)

Княждвір

Історико-краєзнавчий нарис

Видавничо-поліграфічне товариство «Вік»

Коломия – 2019

УДК 940

В історико-краєзнавчому нарисі «Княждвір» з княжої доби до XXI ст. на основі широкого кола джерел (архівних, монографічних, краєзнавчих), розглядається історія, доля княждвірців, родин села. Але на цих дослідженнях автори не ставлять крапку… Ще багато цікавих історичних фактів не вивчено, ми залишаємо завдання для молодих краєзнавців-патріотів нашого села.

Книга розрахована для всіх небайдужих княждвірців, вчителів, учнів, студентів.

Автори дякують всім, хто надавав допомогу в краєзнавчій роботі та видавництві книги.

Автори:
Василь Миколайович Футулуйчук, кандидат історичних наук, доцент, почесний житель с. Княждвір.

Ганна Василівна Рогозіна-Марусяк, директор Княждвірського ліцею.

Склад консультативної групи:
Дмитро Дмитрович Футулуйчук кандидат історичних наук, доцент
Василь Петрович Глаголюк кандидат історичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України
Ярослав Федорович Бакай депутат Печеніжинської селищної ради ОТГ
Дмитро Васильович Чорний голова Княждвірської сільської ради (1995-2015рр.)
Василь Михайлович Лесюк староста с. Княждвір
Василь Михайлович Юзьків вчитель Княждвірського ліцею

Комп'ютерна верстка:
Марія Василівна Козьменко завідуюча бібліотекою с. Княждвір
Тарас Михайлович Василик вчитель Княждвірського ліцею

Обробка фотографій:
Мирослав Богданович Бакай директор фотостудії м. Коломия

Переклад з польської:
Вікторія Бурко студентка Коломийського педагогічного коледжу

Редактори 1 частини (вчителі Княждвірського ліцею):
Марія Василівна Юращук
Марія Юріївна Галт
Лідія Михайлівна Вількос

Коректор 2 частини:
Іван Іванович Гереджук старший викладач Коломийського ІУПР ВНЗ «Університет «КРОК»

ISBN 966-95274-7-3

ВСТУП

Село моє, для мене ти єдине,
Для мене ти найкраще на землі,
Частинка серця і України,
В тобі мої всі радощі й жалі.

Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, прийняття нової Конституції стали могутнім фактором піднесення громадської активності мільйонів людей, кому не байдужа власна доля, доля свого народу, його славна історія, традиції та звичаї, його сучасне та майбутнє.

Глибоку стурбованість українських людей викликають проблеми духовного занепаду нашого суспільства, низький рівень загальної культури молоді, невпинний ріст злочинності, відхилень від принципів і норм загальнолюдської моралі, в тому числі серед дітей і підлітків. Це результат занепаду системи освіти в цілому та загальноосвітньої школи зокрема. "Неминучим наслідком вульгарного розуміння принципу єдиної школи була жорстка централізація всіх сторін життя, яка привела до відчуження школи від суспільства і національної культури народу, до втрати школою національних традицій, до дискредитації вивчення рідної мови і літератури, історії свого народу. З школи виходила молодь, позбавлена національної свідомості" – записано в "Концепції загальноосвітньої середньої національної школи України". Вирішити проблеми збереження національної культури та історії, відродження національної свідомості громадян – це значить вирішити найважливіші проблеми збереження нації, забезпечити її розвиток на шляху будівництва суверенної держави.

Ідеї виховання молоді на народних традиціях, вивчення рідної історії у сталінські та застійні часи були незаслужено забуті, а то й оголошені ворожими.

Але тепер, у нелегкі часи відродження, ми враз відчули, що без використання отого перевіреного століттями народного досвіду, ніяк не обійтись. І тільки те покоління зможе утверджувати нову духовність, творити культуру, гідну періоду відродження, продовжувати і розвивати культурно-історичні традиції, забезпечувати вічність і безсмертя народу, яке виховане і сформоване на духовних надбаннях предків.

Наш рідний край. Як багато в цих словах змісту і які вони дорогі нашому серцю. Любити свій рідний оберіг, його багатовікову і славну історію – це першоджерела нашої духовності, нашого внутрішнього збагачення. Не знаючи своєї рідної історії, батьківського дому, рідного родоводу, людина є незріла. У неї розвивається нігілістичне ставлення до всього: як і національного, так і інтернаціонального.

Любов до рідної землі, до отчого краю, де виріс і став людиною, до рідної історії, до батьків – це природні почуття кожної людини, кожної національності, що живлять її патріотизм. З такої любові і поваги розвивається повага і любов до країни, Вітчизни. З патріотизму народного, національного виростає чи паралельно формується загальнонародний патріотизм і інтернаціоналізм, бо інтернаціоналізм – це коли і чуже тобі рідне, і свого не цураєшся. Більше вбираючи в себе народне, національне, людина такою ж мірою проймається й інтернаціональним. Отже, інтернаціоналіст – не безрідний, не безнаціональний. Патріотизм і інтернаціоналізм – це два крила одного лету, і підбите одне з них припиняє політ.

Навіть П. Грабовський у своєму вірші "Рідний край" писав:

Рідна хата, мов та квітка,
Що скрашає весь квітник,
З рідним краєм якась нитка
Тебе з'єднує навік.

Наше рідне село називається Княждвір. Сама назва вказує на давні часи його виникнення. Воно має цікаву і славну історію. Зосереджена вона в археологічних, історичних та архітектурних пам'ятках, а також в пам'ятках мистецтва. Вона відображає складний, повний небезпеки і, водночас, героїчний шлях розвитку від первісного суспільства до могутньої

Галицької держави, від феодально-кріпосницьких відносин до сучасного стану даного регіону.

На превеликий жаль, літописні, архівні джерела, що стосуються історії Княждвора, виявлені і досліджені науковцями лише частково. Чимало матеріалів, цілих тем залишалось поза увагою дослідників.

Деякі сторінки літопису Прикарпаття – складової частини України – вивчалися різними вченими XIX–XX століття. Згадувалось тут і про село Княждвір як складову частину Прикарпаття.

Вагомий внесок у вивчення історії первіснообщинного ладу і княжої доби Прикарпаття зробили дослідники львівської археологічної школи М.Ю. Смішко та Л.В. Вакуленко. Археолог Б. Томенчук (завідувач археологічним відділом обласного краєзнавчого музею) разом з членами краєзнавчого комітету села в грудні 1994 року оглянули місця, де раніше були будови княжого двору. "Знайдено черепки від глиняного посуду (Томенчук датує їх XIII століттям), шматки битої цегли, прямокутні і квадратні впадини від фундаменту будівель, від захисних ровів".

В грудні 1994 року художник-археолог Г. Марченко з членом краєзнавчого комітету села В. Футулуйчуком та головою сільською Ради народних депутатів Д. Чорним знову оглянули ці місця. Г. Марченко за участю археолога Б. Томенчука відтворив на картині вид княжого замку XIV століття. Намалював він також вид солеварні присілку Баня Княждвірська зі слів матері автора Футулуйчук Г.В., вид польського костелу зі слів Ясінчука Ф.П. (проживає на тому місці, де колись був костел), вид синагоги зі слів Беркещука Г.Д., вид церкви, пам'ятки давньої культури, що згоріла в 1982 році, з фотографії В. Лаврука, вид музею Тисового заповідника з натури і подарував ці роботи для шкільного музею.

В 20–30 роках XX століття на території княжого замку і двору теж велись археологічні розкопки ентузіастами села (учасник Слобоян В.), але польська влада їх заборонила. Дослідники, як розказують старші люди, знайшли там багато цінних речей княжої доби (лук, меч, посуд), але про подальшу долю цих речей ніхто нічого не знає.

Період XIV–XIX століть довший час залишався невивченим. Але тут, незважаючи на посилення гніту українського населення, відбувалися важливі події в соціально-економічному, політичному і культурному житті.

Боротьба селян за своє соціальне і національне визволення продовжувалась протягом багатьох віків. Основні роботи, що стосуються цих проблем і якоюсь мірою висвітлюють історичні події на території Княждвора, належать доктору історичних наук, професору Прикарпатського університету ім. В. Стефаника Грабовецькому В.В., який був присутній на засіданнях краєзнавчого комітету в приміщенні школи постійно, давав цінні поради по збору матеріалів В. Футулуйчуку, а також був науковим керівником дипломної роботи "Історія Княждвора" студентки випускного курсу історичного факультету Рогозіної (Марусяк) Г.В. Професор вперше в українській історіографії почав досліджувати і глибоко вивчати ці проблеми, систематизувати їх. Він кілька десятиріч збирав архівні матеріали, аналізував літературні джерела і за сорокалітній період своєї діяльності опублікував біля 700 наукових праць. Серед них праці, що стосуються і нашої роботи: "Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XII – першій половині XVIII століття" (Київ, 1962р.), "Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XIII–XIX століття" (Львів, 1966р.), "Західноукраїнські землі в період народно-визвольної боротьби 1648–1654 рр. " (Київ, 1972р.), "Селянське повстання на Прикарпатті під проводом Мухи 1490–1492 рр." (Львів, 1979р.). Недавно вийшли нові праці: "Нариси історії Прикарпаття" (Івано-Франківськ, 1992р.) та "Історія Печеніжина" (Коломия, 1993р.). А 1996 році він видав і "Історію Коломиї" (Коломия, 1996р.). Остання, а особливо передостання книга цікава тим, що відображає і деякі події в Княждворі, бо Княждвір і Печеніжин межують одне з одним і, безперечно, їхні долі є досить подібними. Раніше, за австрійського панування, Княждвір входив до Печеніжинського камерального управління. "Воно складалося з австрійських чиновників, у руках яких зосереджувалася адміністративно-судова влада. Це управління було поширене на сусідні

села, які колись входили в Печеніжинський ключ: Молодятин, Марківка, Рунгури, Слобода Рунгурська ще й Княждвір" – пише в своїй книзі професор Грабовецький В.В.

Про солеварні промисли в наших краях знаходимо в працях доктора історичних наук Б.В. Грабовецького (сина В.В. Грабовецького). Зокрема, це праця "Солеварні промисли Прикарпаття в період Київської Русі" та його спільна праця з кандидатом історичних наук П.С. Сіреджуком, яка називається "Солеварні промисли Прикарпаття".

В селі Княждвір є великий Тисовий заказник, де росте цінне дерево – тис ягідний. Досліджував його кандидат біологічних наук С.М. Стойко і виклав результати своєї праці в доповіді "Княждвірський тисовий заповідник".

Тисовий ліс досліджували і в часи, коли Княждвір був під владою Польщі. Це видно з робіт такого польського діяча як В. Шадгор, який написав статті "Тиси в Княждворі" та "Про поїздку в Княждвір до тисів".

Багато уваги дослідженню історії Княждвора приділив письменник і поет, кандидат філологічних наук С.В. Пушик. Працюючи над "Бусовою книгою" та іншою своєю книгою "Страж-гора", він неодноразово побував в Княждворі на території, де колись знаходився княжий двір. Він опрацював багато джерел з історії села, зустрічався з жителями Княждвора, записував легенди, пісні нашого краю. В своїй статті "Княждвір на Гуцульщині" С.В. Пушик припускає, що перші князі в "... Княждворі з'явилися приблизно в 1067 році". Тут же він пояснює свої припущення. А ще поет написав вірш про наше село, який так і називається "Княждвір".

Деякі згадки про історію Княждвора є в книзі "Історія міст і сіл УРСР". Тут є коротка історія села та описані найважливіші події. Цікаві письмові джерела, які дають дані від першої письмової згадки про село до нашого часу. Особливо це архівні дані центрального державного історичного архіву України в місті Львові, обласного (м. Івано-Франківськ) та районного (м. Коломия) архівів, а також архіву Коломийського лісокомбінату. Це і журнали "Учитель", в якому є дані про освіту села кінця XIX – початку XX століття, і журнали "Шематизм", видання греко-католицької єпархії, що виходив ще з XVIII століття, де можна знайти дані про населення, освіту, релігію. Є в архіві і "Словник географічний королівства Польського", де в четвертому томі написано про село Княждвір. Цікава досить довідка про стан населення села, яка знаходиться в книзі Л. Кубійовича "Етнічні групи". Тут же знайдено "Йосифіканську метрику" та "Францисканську метрику", в яких є записи про село та його жителів.

Досить багато архівних матеріалів знайдено нами про людей, які були засуджені і вивезені з села. Вони знайдені в архіві УВС та СБУ м. Івано-Франківська. Серед них: матеріали на члена сім'ї ОУН Фарбішевську Г.М.; виписка з архівної справи Потятинника О.О., який був старостою села під час німецької окупації та головою сільської Ради в 1945–1946 роках, а пізніше засуджений, як державний злочинець; виписка з архівної справи на учасників УПА з нашого села.

Нами зібрано багато спогадів односельчан, які були учасниками першої та другої світової війни, членів "Просвіти" та інших організацій, які діяли раніше в селі. Є і спогади людей, вивезених в роки другої світової війни до Німеччини, і людей, які служили в лавах Радянської Армії 1941–1945р.р., дивізії "СС - Галичина", УПА, а також багато спогадів людей, які виїхали в різні часи з села і тепер проживають в різних кінцях світу. Але вони не забувають про село, дають про себе вісточки. В збірнику споминів і статей про недавнє минуле, виданому в 1988 році в Філадельфії, поміщені спогади наших односельчан – братів Йосипа і Степана Бакаїв, прозваних Американськими. Свої спогади про село прислав житель Австралії, колишній житель Княждвора, Василь Слободян та житель Канади, наш земляк Степан Бакай в книзі "З Княждвором у серці", яка видана в 1997 році. І ми друкуємо їх в такому вигляді, як вони написані. Багато матеріалів і спогадів про Княждвір залишив житель Бані Княждвірської Юзьків М. Про назви кутків села дізнаємося з карт 30-х та 50-х років, які знаходяться в школі. Є ще й інші письмові джерела: шкільні свідоцтва про закінчення школи, воєнні білети жовнірів польської армії, копії документів про партизан-ковпаківців,

що переховувались в селі під час партизанського рейду в Карпати, коли були поранені; трудові листки німецьких "арбайтерів" та інші. Багато даних про односельчан знаходиться в обласній організації "Книга пам'яті". В Княждвірській сільській Раді є списки людей, які загинули в роки Другої світової війни, списки живих учасників війни, інвалідів, списки громадян, що були засуджені за державні злочини, як це раніше називали, виселені на спецпоселення і тих, які ще дотепер не повернулися в село.

Є й розповідні джерела – легенди, оповідання, пісні про село, які дають можливість за допомогою народного фольклору визначити назву села, давні події, назви кутків, лісів. Адже саме фольклор найповніше відбиває своєрідність кожного народу, навіть і кожного села, зумовлену його історичним розвитком, соціальними умовами життя, географічними особливостями. Він показує, чим живе, до чого прагне даний народ. Недаром К.Д. Ушинський говорив, що "... покоління народу проходять одне за одним, але результати їхнього життя залишаються в мові, історії як спадщина нащадкам. В цю скарбницю рідного слова складають всі покоління одне за одним плоди глибоких сердечних рухів, історичних подій, вірувань, поглядів, сліди прожитого горя і радості, – тобто весь слід свого духовного життя народ бережно складає в рідне слово. Мова – це живий зв'язок минулих, теперішніх і майбутніх поколінь народу в одне велике історичне ціле. Вона не тільки виражає життєвість народу, але й сама є тим життям. Коли зникає мова народна, – народу більше немає" .

Молоде покоління треба виховувати на досвіді свого народу, своїх предків. Тому треба знати рідну історію, щоб відчувати приналежність до свого народу, гордість за нього, усвідомлювати себе як його плоть і кров, прагнути передати історію у спадок молодим поколінням. Тому в зв'язку з соціальною і практичною значимістю даної теми, враховуючи її недостатнє вивчення, сформульовано тему дослідження: "Історія Княждвора".

В дослідженнях ми виходили з такого припущення: щоб прививати людям любов до своєї Вітчизни, треба знати її історію, до того ж правдиву. А так як історія України складається з багатьох історій її населених пунктів – міст і сіл, – то кожна людина повинна насамперед знати історію села чи міста, де вона народилася і виросла.

В ході дослідження ми опиралися на праці видатних істориків, письмові та розповідні історичні джерела, які підтверджують ті чи інші події, що відбувались на території Княждвора, а також в даному регіоні.

Для вирішення поставлених завдань використовувався комплекс дослідницьких методів: аналіз історичної літератури, опитування населення, пошукова робота в архівах району, області і також міста Львова.

Ми розуміємо, що можуть бути різні думки про події, що відбувалися в Княждворі в різні часи. Ще багато всього не вивчено і не досліджено. Кожен має право на свою думку. Тому спогади наших односельчан друкуються такими, як їх записали зі слів очевидців тих чи інших подій. Вони допоможуть краще зрозуміти історію села.

Що спонукало до написання цієї книги? Напевно, це любов до свого отчого дому. А ще шана до наших батьків і вчителів. Своїм батькам, пращурам та нащадкам, ми і присвячуємо дану книгу. І якщо щось нам не вдалось, то хай читач нам вибачить. А вдячне слово наших односельчан буде для нас найкращою нагородою… Продовжується подальше дослідження історії родин, життєвого шляху наших односельчан, подій, що відбуваються в нашому селі, молодими краєзнавцями.

Автори, особисто В.М. Футулуйчук та Г.В. Марусяк-Рогозіна вдячні княждвірцям, що допомогли в написанні історії села. Дякуємо і тим добродіям, які, незважаючи на фінансові труднощі, надали благодійну допомогу, щоб ця книга побачила світ.

ЧАСТИНА 1.
Розділ І. До питання про походження назви села та літопис села з найдавніших часів до XVIII століття

На захід від міста Коломиї, у підніжжі широких Карпат, між високими смереково-ялиновими лісами, над річкою Прут, лежить розлоге село Княждвір. Воно належало за австрійських часів до Печеніжинського, а за польських - до Коломийського повітів.

"Княждвір в цілому становить великий комплекс території в нерівних, але природних межах, довжина яких сягає 30 кілометрів. Лежить за 11 кілометрів від районного центру (Коломия), за 1 кілометр від залізничної станції «Товмачик», - записано в "Історії міст і сіл УРСР".

Село межує на сході з селами Кийданч і Сопів, з півдня - з селищем міського типу Печеніжином, з північного заходу - з Іванівцями і з півночі - з Товмачиком, Раківчиком та Шепарівцями.

Коли ж появилися на цій території найдавніші люди?

Княждвір є одним із сіл Гуцульщини. Сліди життя на території цієї частини України, де знаходиться Княждвір, сягають у сиву давнину. Вони відносяться ще до праісторичних часів. Це видно з археологічних розкопок, знахідок. Людина тут жила з часу неоліту, - тобто нового кам'яного віку (6-4 тис. років тому). Це підтверджується в "Історії міст і сіл УРСР", де записано, що: " у Нижньому (тепер Княждвір) знайдені крем'яні знаряддя праці та поховання доби неоліту". А вже в трипільській, а потім у період культури карпатських курганів (2-6 століття нашої ери), міцно осіла у цьому краї.

«Треба визнати, що праісторія Гуцульщини майже не вивчена, хоч Гуцульські Карпати заселені здавна, за даними археологічних розвідок сьогодні лише на Прикарпатті взято на облік 1500 пам'ятників, 1068 могильних поселень, 136 курганних поховань, 57 ґрунтових могильників, 60 старослов'янських городищ.

Із них на Гуцульщині виявлено археологами від палеоліту до . залізного віку лише 22 пам'ятника на Галицькій її частині, це курганні могильники і поселення часів пізнього палеоліту, мезоліту, трипільської культури і шнурової культури, бронзового віку", - підтверджує наші здогадки доктор історичних наук, професор Грабовецький В. В.

Також у сусідньому селі Товмачику» виявлено кам'яні й бронзові знаряддя праці доби бронзи та поселення першого століття нашої ери", - записано в історичних джерелах. Ці знахідки теж підтверджують про життя людини в цих краях.

«Заселення Гуцульщини - кілька віковий процес, який в силу гірських умов мав специфічні особливості. Письмові джерела, виявлені нами, переконують, що перші поселення гуцулів виникли біля солеварних промислів та на полонинах. Виникнення і розвиток гуцульських поселень проходив двома напрямами. Вони осідали вздовж Пруту, Рибниці, Черемошу, Тиси. Крім того, первісні поселення в минулому займали великі території, ставали осередками, які давали початок іншим поселенням.

Наявність просторих лісів, зелених полонин, багатство соляних джерел сформували своєрідний господарський уклад життя гуцулів у гірських умовах. Розгалужена система рік давала розвиток рибному промислу, чисельні полонини ставали осередками пастушого життя, тваринництва, біля соляних джерел пульсувало соляне виробництво», - пише професор В. Грабовецький.

Тому можна зробити висновок, що на місці теперішнього Княждвора були всі природні умови, які необхідні для заснування первісного поселення і нормального життя тут людини: і річка, що давала рибу і захищала від ворогів, і ліс, багатий на звірину, і цінне тисове дерево, яке теж було надійним захисником від непроханий гостей, і соляні джерела, що давали дорогоцінну продукцію, і великі пасовища з соковитою травою для випасання худоби. Тому це місце не могло не привернути увагу людей, які шукали притулку в таких місцях, де природа сама допомагала їм захищатись від ворога і знаходити собі заняття і харч. На жаль, про період історії Княждвора з найдавніших часів до початку XV століття

немає жодних письмових згадок. Хоча життя, безперечно, тут вирувало.

Назва села Княждвір сама вказує на те, що село виникло за княжих часів, належало якомусь українському князеві, і від того залишилась його назва. Доказом того, що на місці теперішнього села раніше був побудований і існував княжий двір (замок), є останки руїн цього замку, які збереглись до теперішніх часів на узбіччі лісистої гори, прозваної "Урвище".

І професор Грабовецький В. В. в "Історії села Печеніжина", яке межує з Княждвором, пише: "З пізніших джерел і топонімічних назв урочищ довкіл Печеніжина, "Княжий діл", село Княждвір відчуваємо відгомін княжих часів". А в своїй праці "Гуцульщина в історії України" продовжує цю тему: "У славну добу князівсько-королівської Галицької української держави і з письмових джерел і головного Галицько-Волинського літопису нічого не довідуємося, що діялось на Гуцульщині в цей історичний період. Єдине, що невідомий автор Галицько-Волинського літопису згадує під 1240 роком "коломийську сіль", яку виробляли в тодішніх солеварнях Гуцульщини і розвозили, як свідчать історичні джерела, по всій тодішній території України. Отже, на Гуцульщині були і житлові осередки. Ця соляна артерія єднала гуцулів з різними регіонами України з праісторичних часів.

Якщо історичні джерела мовчать, то красномовно засвідчують топонімічні назви про пульсування життя людей тут в княжий час. Викликають інтерес назви урочищ в околицях Гуцульщини - Городок, Город, Галич, Могилки, Таборище, Замчище, Княжий шток, Княжий діл, село Княждвір".

Археологічні джерела про село Княждвір та архівні джерела, легенди, публікації істориків, краєзнавців доказують те, що справді на місці урочища, яке в народі називають "сповз" або "урвище", колись був комплекс житлових будівель княжого двору. їх відтворив, з розповідей археолога Б. Томенчука, художник і археолог Г. Марченко.

На високому березі річки Прут були надзвичайно сприятливі природні умови для того, щоб захистися від ворогів, прекрасно контролювати навколишню місцевість, річку, дороги.

На горі за селом, на березі гірської ріки Прут, синіє ліс, відомий у всій Європі. Відомий тим, що тут росте тис ягідний. Ці дерева росли на землі ще в третичний період. Ні одне дерево не витримує конкуренції з тисом. «Тис навіть у воді не гниє. В давні часи його деревина йшла на обшивку кораблів, на підводні споруди, на виготовлення дорогих меблів, зброї, на будівництво церкви. «І цвяхи робили на Україні з тису», - пише в своїй праці «Страж-гора» С. І. Пушик.

Ось документ - народна пісня:

Яківцева мати, не тужи так гірко,
Зроби домовину Якову із кедру, .
Домовину кедровую, а цвяхи тисові.
Чумаки, відправляючись у дорогу, співали:
Ой, купили, браття, великий тисовий ліс
І зробили, браття, півтораста сім возів.

Бо тільки вози з тису могли витримувати далеку дорогу.

Можна припустити, що й з-за тису був побудований тут серед густих лісів княжий двір. Бо старі люди ще в давнину помітили, що тис має ще й лікувальні властивості. Хоча стародавній вчений Пліній ще називав його деревом смерті. І не тільки тому, що гілки його носили в знак трауру. І ягоди, і хвоя цього дерева дуже отруйні.

В ті часи дерев тисових було дуже багато. Ми знаємо з народної пісні, що у Дзвінки, з-за якої загинув легендарний опришок Олекса Довбуш, двері були тисові. А київський князь Святослав, один із героїв "Слова о полку Ігоревім", бачив віщий сон на "ложе тисовому". Можливо, це ложе прикрасили різьбою карпатські майстри, бо різьбярі дуже цінували "вічне дерево".

Про княждвірців сусіди в селах Сопів, Кийданч, Товмачик, Молодятин і в селищі міського типу Печеніжин говорять, що вони гонорові. Але гонорові не із-за того, що сіль варили (а була вона в той час дуже дорога), а тому, що тут колись жили князі. Сюди міг

приїздити на літо в свій родовий замок сам Данило Галицький. Один з кутків села і досі називається Королівкою. А королем в той час називали Данила, бо йому корону прислав сам папа римський у 1253 році, коли монголо-татари заполонили Русь. Нащадків Данила називали теж королями. Тому, напевно, в цьому кутку Княждвора, названому Королівкою, проживала княжа прислуга.

Перші архівні згадки про село знайдено в праці В. В. Грабовецького, який все своє життя присвятив роботі в архівах для написання праці по історії Прикарпаття. Він пише; «В Коломийському повіті в XV столітті зафіксовані в джерелах такі перші письмові згадки про населені пункти краю: Княждвір (1416 рік)». І далі він продовжує: "Цікаві за своїм глибоко старовинним походженням названі оселі - Печеніжин, Княже, Княждвір. Від цих назв чується відлуння давньоісторичиого, давньослов'янського і княжого походження".

Слідуюча згадка про Княждвір датується 1427 роком і згадується в праці Футулуйчука В. М., який працював в архівах . В архівних джерелах міста Львова та Івано-Франківська є план і описи княжого двору.

Але, вивчаючи матеріали людей, які раніше досліджували історію Коломиї, Печеніжина, інших навколишніх сіл, можна зробити висновки, що життя в Княждворі вирувало давно. С. І. Пушик досліджував, коли виник наш районний центр Коломия, і зробив припущення, що їй більше як 1000 років. Він працював над "Бусовою книгою", збирав міфологію слов'ян і дослідив, що раніше на території древнього Княждвора існувало дохристиянське святилище. "Бо всюди, де раніше були такі храми, після їх зруйнування залишилася легенда про місто, що зникло, або про церкву чи каплицю, що провалилася. Саме слово "церква" було відоме нашим предкам-язичникам, бо при перекладі релігійних церковних книг прижилося не грецьке "еклезія", а кельтське "церква" (кірха)".

Ось таким місцем і є Княждвір. Тут зафіксована аналогічна . легенда. Більше того, в тисовому лісі, на горі над Прутом, є сліди давнього заміська або городища, безперечно, що тут колись стояв давній храм язичників.

Існує ще одна легенда, що під тисовим лісом міститься велике озеро. Одного разу їхали тут два воїна на конях, та раптом один із них провалився під землю разом з конем. Через три дні місцеві жителі знайшли тіло воїна і труп коня на березі Пруту. Значить, підземне озеро якось зв'язано з річкою Прут? Можливо, що під тисовим лісом, що росте на горі і знаходиться озеро. Тим більше, що в одному місці є слід цього озера - трясовина. А також озеро в лісі, прозване в народі "Петрове небо", про яке люди говорять, що воно бездонне. С. І. Пушик висловлює здогад, вивчивши багато легенд, (про церкву, що провалилася під землю разом із замком, про криницю, в якій утопили дзвін) що в них відображено мотив руйнування язичницьких святилищ, потоплення ідолів тощо. "Княждворський ліс - це рай, і його могли обожнювати язичники. Він і сьогодні заманює до себе кожного, хто відвідав Коломию і її прилеглі райони.

Хто знає, можливо і дерев'яних ідолів-ковбанів тут робили з тису. Цілком можливо.

"Назва Княждвір не подобалась польській окупаційній владі з імперіалістично-шовіністичних мотивів, отже, треба було пов'язати назву хоча б з вигаданим польським "Ксьондже двур" та що назва "Княждвір" - це витвір людської говірки. Але з цього нічого не вийшло", - пише в спогадах С. Бакай. Та й самі назви дільниць, лісів, гір, рік є чисто українськими.

Через ціле село протікає річка Прут, а до неї впадають ще три маленькі річки - Шиблинка, Теплиця та Товмач. Село поділене на кутки, які мають такі назви: Хатки, Когутівка, Липники, Кошелівка. Село, Шиблінки, Баня, Козячий Беріг, Воронівка, Горішній Кут, Царини, Королівка, Заріка. Коло села простягаються ліси, які відповідно поділені і мають такі назви: Кам'янівка, Перелісок, Пожарниця, Станки, Осередок, Вовча Яма, Замчище, Спова. Звідси ми бачимо, що назви дільниць села, лісу нічим не нагадують польських назв. Так вони і записані на карті села 30-х років.

На місці колишнього святилища згодом виник княжий двір. "Літописна інформація однозначна: "Великі князі держать всю Коломию".

Якщо князі "великі", то тут, в тисовому лісі, мали свій двір володарі галицькі і Галицько-Волинського князівства. Ймовірно, що в певний час тут сиділи й удільні володарі", - пише дослідник С.І. Пушик. І зразу ж пояснює і уточнює свою здогадку, що перші князі в Княждворі появилися приблизно 1067 року. Він висуває припущення, що це були перші князі з галицької династії. Чому ж він так думає?

А ось чому. Допомогла назва ще одного галицького селища - Ланчин, а також села Товмачик. Засновник галицької династії князів - Ростислав - Михайло Володимирович (1038-1067 рр.) був одружений з дочкою угорського короля Бели, яка називалася Ланка. На честь неї і було назване селище Ланчин. Ланка Белеївна повдовіла 1067 року в далекій Тмуторокані (тепер Тамань). Її чоловіка Ростислава отруїли.

Батько князя, Володимир, був найстаршим сином Ярослава Мудрого. Він сидів князем у Новгороді-на-Волхові. Було йому всього 32 роки, коли він помер. Ярослав Мудрий пережив сина на два літа. Помираючи, він просив синів не зобижати сироту Ростислава-Михайла, який у спадщину одержав Галичину. Та йому довелося тікати від стриїв своїх аж на край землі української. В далекій Тмуторокані Ростислав-Михайло Володимирович сидів лише два роки. Ось що говорить літопис про це: "Коли Ростислав Володимирович сидів у Тмуторокані і брав данину з касогів і в інших землях, то греки, убоявшись його, послали (туди) з обманом катепана. І коли той прибув до Ростислава і ввійшов йому в довір'я, то складав йому честь катепан: "Княже, хочу я за тебе пити!" І той мовив : "Пий!" Він тоді, випивши половину чаші, половину дав князеві пити, притиснувши пальцем у чашу, бо мав він під нігтем трутизну (катепан) - дав (її) князю, прирікши на смерть за вісім днів. І той випив, а катепан, прийшовши до Корсуня. сказав, що в сей день помре Ростислав. Так воно і сталося. "

Молода вдова Ланка Белеївна повертається з далекої Тмуторокані в Галичину, а з нею й діти: Рюрик, Володар, Василько. І дочка, яку посватав князь Давид Ігоревич, брат Володимира Мономаха. Очевидно, що вона з дітьми спершу поселилася над Прутом в княжому дворі, де нині село Княждвір Коломийського району Івано-Франківської області. їй належало й теперішнє село Ланчин. Легко також здогадатися, чому сусіднє село - Товмачик. Вона (тобто Ланка) - угорка, - раніше живучи в Тмуторокані, не могла так швидко опанувати мову галичан, тому й користувалася послугами товмача, тобто перекладача; якому належало село на Запрутті. Звідси їм було близько до Угорщини, зважаючи на те, що добиралися на Закарпаття короткими дорогами через полонини. Очевидно, що коломийська сіль, в тому числі і княждвірська, уже тоді годувала княгиню Ланку Белеївну, її дітей та обслугу. Можливо, що поховали її в цих краях.

"Правда, на час смерті Ланки, її сини вже були славетними господарями: Рюрик сидів у Перемишлі, Володар - у Звенигороді, Василько, якому волинський і київський князі згодом викололи очі, за що його прозвали "темним", - в Теребовлі. Якщо зважити, що Галич став столицею всіх цих земель тільки в 1141 році, - пише С. Пушик, - коли син Володаря Володимирко об'єднав їх, то напрошується цікавий висновок: до цього часу в Галичі могла бути володаркою Ланка Белеївна, жона Ростислава Володимировича. Тут вона могла доживати вік з внуком Ігорем-Іваном Васильковичем. Очевидно, що вона сприяла тому, щоб її внук Володимир посватав теж угорку Софію (дочку угорського короля Коломана). Від цього шлюбу народився Ярослав Осмомисл".

Якщо з такої точки зору на це дивитися, то зрозумілі постійні угорські зазіхання на цей край. Напевно, першою княгинею-угоркою в Галичині була Ланка, яка жила, мабуть, в Галичі і Княжому дворі на горі, порослій тисовим лісом, де колись, напевно, ще до цього, діяло дохристиянське святилище.

Ідучи сюди, княгиням та князям доводилося переїжджати річку Прут. Можливо, в брід, а можливо, тут була кладка чи міст, бо раніше ця річка була дуже повноводною.

Узагальнюючи припущення дослідників, істориків, етнографів, краєзнавців, народні легенди, можна однозначно твердити, що назва села Княждвір пов'язана з будівництвом князівських споруд біля теперішнього Тисового заказника, що само собою свідчить про

старовинність села.

В липні 1994 року завідувач археологічного відділу обласного краєзнавчого музею Б. Томенчук разом з членами краєзнавчого комітету села оглянули місця, де раніше були будови княжого замку і двору. Дещо знайдено, але місце, де раніше був замок, ще добре не досліджене. Тому планується наукова археологічна експедиція, яка буде працювати в тих місцях.

Виникає питання: а де ж поділася будова княжого двору?

Постійні набіги ворогів (половців, татарів, волохів) нищили українські землі. Про це свідчить і назва сусіднього селища Печеніжин та інших населених пунктів.

Не обминула ця доля, напевне, і Княждвір, так як він знаходиться по сусідству з Печеніжином. "Починаючи з XV століття, постійно татарські орди зі сторони Молдавії Снятинським або Волоським шляхом щорічно, а інколи і частіше, нападали на Покуття, нищили села і міста, вбивали старих і немовлят, а середніх і молодших забирали в полон, дівчат - у гарем, а хлопців - на тяжкі роботи або виховували на яничар. Нам вдалося виявити в архівних джерелах, що протягом лише кінця XV - початку XVI століття на Прикарпатський край здійснили татарські орди кілька походів. На Коломию, її околиці і Печеніжин вони нападали 1495 року, 1497 року, 1499 рок, 1500 року, 1533 року. 1514 року, 1515 року; 1516 року, 1517 року, а найбільше ординці розорили ці місцевості в 1520 році. Села і міста палали від Снятина до Рогатина. Тоді, навіть, згоріли Коломийські городські книги - важливі джерела історії Покуття, і саме тоді була захоплена в полон і рогатинська дівчина, відома в історії під іменем Роксолана", -пише професор В. В. Грабовський.

Страхітливі напади татар на нашу землю зберігалися в переказах і досі побутують серед народу. Можливо і тоді вже були напади на княжий замок.

В. В. Грабовецький в "Історії Печеніжина" пише, що " перекази доносять, що на замку в Печеніжині була встановлена "чуга" (віха), з якої сторожа сповіщала про підхід татарів з коломийського напрямку. Подібна віха була і на горі урочища Занога. Населення, сповіщене про небезпеку, збігалося в замок і ховалося за окопами".

Польський історик М, Горн в своїй монографії "Про економічні наслідки татарських нападів на Русь Червону в 1605-1633 рр. " на основі джерел показує, що і в цей невеличкий період Галицьку землю з року в рік пустошили татарські орди. Він стверджує, що протягом 28 років Галицька земля мала лише 12 років спокою, а в решті років - 26 разів нападали татари. Найбільше потерпів на Прикарпатті Коломийський повіт, на який нападали 20 разів".

Руйнувались замок і двір також і від селянських повстань. Часто селяни повставали за часів польського панування проти панів, на знак протесту спалювали панські дерев'яні будівлі, знищували солеварні, тому що вони теж належали панам. Так, в 1648 році під час збройного повстання проти польської влади на Прикарпатті під проводом Семена Височана та Івана Грабівського було спалено багато будівель, в тому числі і в Княждворі.

"Семен Височан, - пише В. В. Грабовецький, - розіслав своїх соратників - народних керівників окремих загонів - здобувати міста і села Прикарпатського краю ..."

Одна група повстанців підступила восени 1648 року до Печеніжина і здобула замок Станіслава Потоцького, розігнала папських управителів із шляхетського двора". А так, як Печеніжин знаходиться недалеко від Княждвора, то його, напевне, повстанці не минули, бо там був великий панський замок. Вони нищили всі панські замки на своєму шляху, бо ті нагадували їм про ненависну неволю. Можливо, що в цьому русі брали участь люди й з Княждвора та інших навколишніх сіл. Це підтверджують автори "Історії міст і сіл УРСР", де записано: "Мешканці Долішнього Княждвора разом із селянами довколишніх сіл у 1648 році напали на замок панів Шумлянських ще до приходу військ Б.Хмельницького і зруйнували його вщент".

У другій половині XVII століття Прикарпаття стає вогнищем широкого національно-визвольного руху селян і, зокрема, опришківського руху. "Найбільшого розмаху набрав рух опришків в 1656 році. Він почався ранньою весною. Великими загонами опришки разом з молдавськими нападами на шляхетські маєтки, вбивали шляхту, знищували або

захоплювали її майно. Вони створювали серйозну загрозу підкарпатським замкам - опорним пунктам шляхетської влади. Шляхта була змушена укріпити ці замки... "

Рух опришків у Галицькій землі став таким грізним, що в травні 1656 року король був змушений звільнити галицьку шляхту від участі у війні проти Росії, мотивуючи це тим, що " збунтувалися немалі купи опришків у Галицькій землі",- пише професор Грабовецький В. В. про ті часи.

Селяни Княждвора теж брали участь у цьому русі. Вони були доведені до відчаю орендарями, які здирали з селян надмірні податки, примушували їх до безкінечних повинностей і поборів, вводили людей в надмірну убогість. Про це теж записано в архівних джерелах.

Галицькі опришки, як і селяни, що до них приєднувались, теж з ненавистю ставились до шляхетських військ, самої шляхти.

Як пише доктор історичних наук Грабовецький В.В., "... майже шість років (1676-1682 рр.) біля Коломиї діяв зі своїм загоном Іван Винник, або, як його прозвали, Печеник. Про нього ми дізнаємося також зі свідчень опришка Нестора, спійманого біля Делятина. Він говорив на допиті, що "... в його загін входили .. . Іван Печеник з Княждвора, шість братів Дзюндзюків з Сопова, Кріль з Товмачика. Тобто, тут були люди зі всіх навколишніх сіл біля Княждвора, а також і самі жителі нашого села. Опришки мали зв'язок з багатьма підгірськими і гірськими селами, де жили їх побратими. Вони здійснювали напади одночасно в різних місцях, поділяючись на маленькі загони, так як їх було дуже багато. Це ускладнювало боротьбу з ними.

Про це ми можемо судити з даних про загони смоляків, які шляхта спеціально наймала для боротьби з опришками. "Так, якщо в 1669-1674 роках проти опришків діяв загін з тридцяти смоляків, то в 1675 році в них налічувалось сто чоловік, у 1687 році - сто тридцять чоловік, а ще через три роки в них було двісті смоляків", - пише Грабовецький В. В.

В часи Олекси Довбуша, який був родом з сусіднього Печеніжина (1700-1745 рр.), опришківський рух далі ріс і поширювався. "В 1745-59 рр. загони опришків після смерті О. Довбуша (24.04.1745 р.) очолили наші земляки Іван Бойчук, Михайло і Дмитро Марусяки, які теж не обминали ні одного панського двору. Можливо, від них і походять родини Бойчуків і Марусяків, які тепер мешкають в Княждворі", - пише в своїй статті Футулуйчук В.М. А таких родин в селі є багато.

До захоплення Галичини Польською короною в кінці XIV століття не знаходимо джерел, де згадувалася б приналежність Княждвора якомусь шляхтичеві, хто ним управляв, як жили селяни. Можна лише здогадуватися, що на цій території жили селяни-смерди, які залишились у володінні шляхти. "В XV столітті мали тут польські королі своїх урядовців, які наглядали за порядком і майном держави: чисельними соляними джерелами. Місцеві люди давали смолу і дьоготь, випалювали тут також вугілля до королівських кузень", - пише професор Грабовецький В. В. про цей час.

Джерела XV століття засвідчують, що Княждвір входив за тодішнім адміністративним поділом до Коломийського повіту Галицької землі і був приватним маєтком польської шляхти.

"Там, за Прутом, одна по одній відкриваються нові оселі. Чи справді нові, чи вперше нам відомі? Так чуємо вперше про с. Печеніжин, Ключів, Княждвір ..., села галицького каштеляна Івана Колі", - пише історик Іван Крип'якевич.

Які ж основні заняття людей цього часу?

"Першоджерела свідчать, що селяни Галицької землі в основному займалися сільським господарством. Вони жили в своїх дворищах, які грунтувались на сусідських і територіальних зв'язках, спільно володіли і користувались лісами, пасовищами, толоками. Кілька сільських общин об'єднувались у волості. Сільські общини ділилися на дворища, в основі яких лежали великі сімейні родини. Це було типовим для того часу. "

В ті часи люди займались не тільки сільським господарством, а й скотарством, так як тут було багато пасовищ для випасання худоби. "Там, за Коломиєю, є досить лісів і

полонин, в яких люди з різних сіл пасуть вівці цілий рік і свині, особливо, як вродить на Буковині жир, будуючи там собі кошари, іншими словами, обори для житла... А переважно пасуть там вівчарі з таких сіл: з Ланчи-на, з Печеніжина, з Ключева, з Сопоровського (Шепарівці) й інших землевласницьких (шляхетських) сіл. Бо там, як кажуть, так і є, що всі полонини і великі ліси аж до Бескида є королівські і так трудно, щоб люди без того щось мали, аби не пасли в них свою худобу".

Були, напевне, розвинуті і різні сільські промисли, такі, як бондарство, так як було вдосталь матеріалу для майстрів-бондарів, а бочки потрібні були для виробництва і зберігання солі. Розвинуто було, як і в інших селах ковальство, щоб виробляти обручі для бочок, різне знаряддя праці. Ковалі обслуговували свою общину. Розвивалось тут і рибальство. В люстрації Снятинського староства знаходимо такий запис: "Ріка Прут є рибною". А так, як Княждвір розташований на цій річці, то не викликає ніяких сумнівів те, що люди села займались рибальством.

Одним із давніх занять також було солеваріння. "Солеварне виробництво на Прикарпатті сягає первіснообщинного ладу, а точніше археологи І. К. Свешніков та В.І. Козак переконують, що варили сіль уже в період культури шнурової кераміки, тобто з кінця III - початку IV тисячоліття до нашої ери".

Ще в Галицько-Волинському літописі під 1241 роком говориться про те, ще в середині XIII століття, коли князював Данило Галицький, велике місце посідала коломийська сіль. Її в своїх інтересах експлуатували великі бояри. Коломийська сіль була призначена для пішої дружини Данила.

"Були солеварні в багатьох місцях Косівщини і Коломийщини - Мала Кам'янка, Саджавка, Ланчин, Княждвір, Баня, Печеніжин", - пише професор В. В. Грабовецький. Отже, в джерелах згадується і саме село Княждвір, і Баня Княждвірська, де були соляні джерела. Йосип і Степан Бакаї в своїх спогадах так пишуть про солеваріння: "В лісах і на присілку Баня знаходяться великі поклади солі. Ще десь у давнину, за панщини, вертіли там "шиби", звані вікнища, з яких добували високопроцентну і чисту, як кришталь, соровицю. Так виниш, пов'язаних з різними легендами, було кілька десятків, з яких найбільш продуктивні в переліску Баня. Там була глибока, на 30 метрів, криниця, виложена будовими брусами, які від солі закам'яніли. Над нею був споруджений будинок, двері якого замикалися на кілька колодок, бо, звісно, соровиця належала до державного монополю, хоч місце джерела було на громадському грунті".

З слів жителів села художником і археологом Г. Марченко відображена солеварня присілку Баня Княждвірська. В роботі поміщена копія картини.

Внаслідок сильного поширення соляних промислів на Прикарпатті була вироблена ціла система виготовлення вивозу і торгівлі сіллю. Дослідники правильно вважають, що техніка солеваріння склалася ще в давньоруський період і збереглася до XV-XVII століття. "Як згадується в джерелах першої половини XVI століття, сіль, формовану в топки, варять на менших пательнях, які русини називають черенами. " Назва черен (черінь) мас давньоруське походження. З давньоруського періоду походить, очевидно, конструкція цих черенів".

Про солеварний промисел, технологію добування та варіння солі, її реалізацію описують в своїй праці дослідники С. Сіреджук та Б. Грабовецький, яка називається "Солеварні промисли Прикарпаття".

З переказів старожилів дізнаємося, що десь біля XVII століття були побудовані жолоби, по яких соровиця з присілку Баня стікала на рівнину, де були побудовані великі пристрої для варіння солі. До речі, цю місцевість на території села і тепер називають Банею.

Доказом того, що в Княждворі варили сіль, може бути, напевно, і річка Прут, по якій була можливість переправляти сіль до Коломиї. А ми знаємо, що Коломия була важливим ремісничим і торговим центром, де віддавна вирувало торговельне життя. Професор В. В. Грабовецький пише, що Коломия ” . . стала головною артерією по обміну сіллю між Гуцульщиною та іншими територіями України. В XIV-XV століттях місто діставало право "головного складу солі". В 1456 році Казимир Яголоньчик видав спеціальний наказ, за яким

селяни з околиць Коломиї. . . , ідучи на Поділля з сіллю або іншими товарами, не минали міста, а спочатку продавали сіль коломийським міщанам. Той, хто порушив цей наказ, затримувався, а його речі й товари конфісковувались. Такий привілей надавав значні пільги коломийському патриціату і надто утискав купців і солеторгівців-гуцулів".

В архівних джерелах теж згадується, що "... в 1648-1654 роках в затишку, в лісах Княждвора, варили сіль". А вже в архівах в 1745 році є опис солеварні: "Колодязів на території села було три: перший - на Бані (великий), другий - Кам'янка, третій -Урвище, де був княжий двір". Велика солеварня була збудована на тому місці, де тепер хата Мартинюків (це місце теж називається Баня). Соляна ропа по дерев'яних лотках стікала до солеварні. Це підтверджує в своїх працях і Грабовецький В. В., який пише: "Крім Печеніжина, здавна працювали солеварні в Рунгурах, Молодятині, Дем'янівці і Княждворі - відома серед місцевого населення "Княждвірська Баня".

В ті часи поселились в Княждворі перші переселенці з Польщі. Вони були, як згадує С. Бакай, "спроваджені із Польщі до праці в "Саліні". Де були; Куровські, Фарбішевські, Пакети і Кухарські". Через деякий час всі вони асимілювались з місцевими жителями, говорили лише українською мовою, носили український одяг, були членами нашої церкви, святкували наші свята. Здавна власники маєтку, куди входив Княждвір, їх посесори, орендарі постійно добували в цих солеварнях сіль і збували на Поділлі, Наддніпрянщині. А всю тяжку роботу з обробки і варіння солі посесори і орендарі перекладали на місцевих селян-кріпаків та ремісників, як феодальну повинність.

Селян-кріпаків обкладали поступово різними дворовими повинностями. Якщо здавна вони сплачували грошовий чинуш, давали у панський двір різного роду данини, то з виникненням фільваркової системи почали зростати різні відробітки - панщина. Змушуючи селян до відробітків, власники не зменшували стародавньої данини натурою. "Це видно хоч би з того, що в інвентарних описах на початку XVIII століття, коли мова йшла про здачу данини від рогатої худоби, так званої "роговщини", "десятини" від бджіл, овець, коней, варту при дворі чи шарваркові роботи, завжди в інвентарних описах відзначалося "згідне давнього звичаю", тобто до кріпосних часів", пише в "Історії Печеніжина" професор Грабовецький В. В.

В архівах не пощастило знайти будь-яких панщизняних описів Княждвора першої половини XVIII століття. Але розглянемо опис Печеніжинського ключа станом на 1722 рік. Селянські господарства ділилися на тяглих - тих, що мали своє тягло: коней чи робочі воли, та піших, що не мали ніякого тягла... В інвентарному описі зазначено, що "... тяглі селяни, що мали від 2 до 8 волів, платили грошовий чинш від 2 до 25 злотих з кожного господарства. А хто мав більше двох волів, то платив чиншу 12-18 злотих (4 воли), і 20-25 злотих (8 волів).

«Панщину виконували річне лише кожний піший господар по 52 дні», - пише Грабовецький В. В.

Але це ще не все, були і поза панщизняні роботи в час літніх сільськогосподарських робіт, а саме, до них зобов'язували всіх, хто давав данину або платив чинш. "В інвентарі, - продовжує професор Грабовецький В. В., так і сказано: "При тому всі мають виходити і робити заорки, оборки, закоски, обкоски. звезти з поля так, щоб виходило 12 днів на рік від кожного" [56]. В ці роботи допомагали посесорові повністю забезпечити обробіток своїх ланів і різні роботи на панському дворі.

Крім того, тяглі господарства зобов'язувались до повозної повинності так, як записано в інвентарі: "Всіх тих, що мають запряжну худобу, зобов'язуємо раз на рік підводу до Підгайців посилати і по три бочки солі забирати під час доброї дороги". Це була повинність вивозити панові сіль з його власних солеварень.

Тяглі селяни Княждвора мусили здавна здавати панові дрова. Ця повинність називалася "стропи": "Хто має волів і запряжну худобу, має давати дрова або стропи", - записано в інвентарі 1722 року. Один строп - віз дров давали чотириволові або восьмиволові господарства, а по дві чверті стропів зобов'язані були давати інші селяни.

Крім того, кожний тягловий селянин зі свого господарства давав 1-2 вози сіна. За ялівку "колядну" ціла печеніжинська громада платила щорічне 40 золотих, а сусідні села - від 25 до 45 злотих. Це теж дуже давня повинність".

За давнім звичаєм, люди ще виконували таку повинність, як сторожування. Це робилось по черзі. В дворі повинні були бути два сторожі. Крім того, давали ще повинність і від кожного двору - по дві курки, 12 яєць, а також моток пряжі, в якому повинно було бути сім пасем.

Коли вродили горіхи, гриби, то мусили давати кожний зокрема по горшкові або замість цього - фіру дров, що за рік складало велику кількість.

Це лише архівні дані за 1722 рік. а така кріпосницька доля була від початку і до кінця кріпосного ладу в Галичині.

В 1754 році частина Княждвора, як бачимо з архівних документів, належала пану Цетнору. Є опис його двору, бо в цей час якраз влада проводила інвентаризацію сільського майна. Ось ще там записано: "В'їзд у двір через ворота на півдні з дощок простих під дошками дубовими. Будинок під ґонтами з ґанком. В ґанку була лавка. Будинок мав 6 вікон: всі засклені і в дерев'яних рамках. На вікнах були віконниці 2 кімнати. Піч до половини із зелених кафель, а від половини побілена глиною. В хатах простелено підлогу. Далі йшов фільварок, кухня, стаєнка знаходилась при двері, а також пекарня. Будинки будовані з дерева. Був млин і шопа для худоби. На млинівці стояла димня або берештовня для розковування черенів, в котрій був молот великий і два ковадла, міх і точило. Находився тут і бровар, де варили пиво, і винниця, і солодовня. Корчма теж була в селі в господарстві Цетнера".

В 1775 році вже є згадки про євреїв, хоч вони, непевне, поселились тут ще раніше. "В 1775 році згадується Баня в Княждвірці, яку орендував єврей". Оренда в ті часи була дуже поширена. Магнати давали в оренду цілі ключі, або й волості. Орендар пам'ятав, що перебуває в маєтку тимчасно І витягав з селян за цей час все, що міг. Про це свідчать численні скарги селян. Так, для прикладу, ознайомлю вас зі скаргою жителів з Сопів і Кийданч (сусідні з Княждвором), де писалося, що ". . . орендарі підданих з худобою, понад звичай тих країв, насильно гримали в полі аж до ночі і примушували робити панщину. Від важкої праці воли падали в плугах. Селяни скаржились, що Лабондські їх биттям пригноблювали і з шаблями на них бігали".

Цікавою пам'яткою для історії Княждвора є інвентар Надвірнянської домінії 1783 року. Над цим документом працював кандидат історичних наук П. Сіреджук. Він написав статтю "Княждвір в другій половині XVIII століття". В той час Княждвір входив до Надвірнянської домінії, яка складалася з чотирьох ключів, куди входило 24 населених пункти, серед них Баня Княждвірська, Княждвірка. . . Товмачик, Шепарівці і інші. П. Сіреджук пише: "1783 рік. Княждвір був осередком панської адміністрації для п'яти навколишніх сіл: Бані Княждвірської, Саджавки, Товмачика, Шепарівців, Раківчика. Тоді в Княждворі проживало 570 мешканців, в тому числі 106 чоловіків, 114 жінок, 154 хлопці, 137 дівчат, 15 парубків-слуг та 14 дівчат-служниць. Таким чином серед післяшлюбного населення переважали жінки. Молодь становила більшість жителів села. Серед молоді картина складалась навпаки: більшість мали хлопці, а меншість - дівчата".

В ті часи Княждвір був серед інших сіл середньо заселеним населеним пунктом. Лише на Бані Княждвірській проживало 250 чоловік.

"Серед 126 родин Княждвора було 14 коморницьких (це ті, які не мали власних хат і проживали в коморах заможних газдів), 32 сім'ї-халупники (безземельні селяни, які мали невеликий клапоть землі з невеликою хатиною - халупою), 35 піших, а 55 тяглих. Отже, за соціальним складом село було неоднорідним. Бідняки складали 35 сімей, або понад четверту частину проживаючих. Таку ж частку становили середняки. Заможних господарів в селі нараховувалось менше половини мешкаючих. В процентному відношенні це: 27,7%, 27. 8%, 44, 6%.

Найбіднішими княждворянами були комірницькі родини І. Васильчука, М. Мосюка,

Д. Футулуйчука, І. Потятиннка, Марії Юрачки, М. Котіва, зятя І. Галюка, І. Павліва, вдови Грещучки та Д. Гринюка.

Безземельними халупниками числились сім'ї Гриня Візнюка; Леся Полонічика, Василини Настюкової, Іванихи Голомаджихи, Івана Нікфака, Гриця Кривендюка, Тванихи Дідички, Михайла Скануна, Івана Лесюка, Івана Роговича, Федора Боднаря, Івана Гвіздюка, Олени Тимчучки, Дмитра Раківа (з мачухою), Якова Лойованюка, Федора Смеречука, Івана Луп'яка, Григора Степана Попового, Андрія Коваля, Івана Саюка, вдови Василихи Олійнички.

Пішими в селі значились господарства Івана Бойчука, старого Івана Смеречука, Михайла Томина, Івана Томина, Івана Лаврука, Андрія Пілка, Петра Савчука, Михайла Греченюка, Василя Галюка, Дмитра Роговича, вдови Андріїхи Федоракової, Антона Дидиніва, Олекси Ігнатового, Іванихи Цимбалючки, Івана Смеречука, Василя Беркещука, Івана Лесюка, Костя Сав'яка, Федора Настюка, Олекси Юрика, Андрія Гуцула, Дмитра Костюка, Петра Сав'юка, Івана Галюка, Гаврила Роговича, Костя Потятинника (з зятем), Петра Роговича, Івана Семкова, Івана Майданського, Василя Гопелкатюка, Федора Тимчукового, Андрія Луп'яка, Юрка Грещука, Івася Солотвинського і Михайла Мельника.

Тяглими були ґаздівства Якова Доронюка, Михайла Тремтячого, Івана Беркещука, Миколи Марусяка, Степана Терпелюка, Андрія Ковцуняка, Івана Ковцуняка, Дмитрихи Смеречучки, Степана Візнюка, Дмитра Бакая, Мартина Мандрука, Семена Годованця, Романа Візнюка, Михайла Візнюка, Федора Смеречука, Івана Смеречука, Гриця Візнюка, Івана Мосюка, Прокопа Візнюка, Василя Степана Попового, Івана Сиротюка, Гриця Терпелюка (з сином), Федора Смеречука, Федора Матвіїхи Терпелючки, Михайла Беркещука, Степана Беркещука (з батьком), Івана Дмитра Футулуйчука (син), Дмитра Лаврука, Степана Потятинника, Івана Степана Потятинника, Семена Терпелюка, Михайла Гладуняка (з сином), Костя Гнатюка, Григора Потятинника, Петра Терпелюка, Григора Ковцуняка, Дмитра Гаха, Івана Бойчука, Василя Федюкевого, Семена Матвіїшина, Івана Нікфака, Петра Степана Попового, Федора Лаврука, Гриця Кривендюка, Павла Дякова, Прокопа Майданчука, Івана Роговича, Михайла Безгачнюка, Григора Слободяна, Григора Семкова, Андрія Оленюка, і Степана Мосюка".

Жителі Княждвора займалися найбільше в цей час, як і раніше, землеробством. Тягловою силою в господарстві був віл. "Коней тримало тільки три родини, - пише П. Сіреджук, - це: Іван Дирдюк, Яків Доронюк та Гаврило Флейчук. Всього в той час у господарствах налічувалось 5 коней та 144 воли. Найбагатшими родинам Княждвора були сім'ї Івана Марусяка та Якова Доронюка".

Було розвинуто в той час в Княждворі садівництво. Деякі родини досить добре доглядали сади, мали з них чималий дохід. Це були "... Михайлиха Дибітурова з сином, Кость Гнатюк, Степан Потятинник, Іван Мосюк, Іван Марусях, Яків Доронюк, Гриць Терпелюк з сином і Дмитро Лаврук".

Крім солеваріння, займалися тут ще ткацтвом. Княждвір був відомий в окрузі ще і завдяки ткацтву. В той час ткацтвом займалися Іван Терпелюк, дочка Іванихи Дідички, син Олекси Ігнатового, Марія Юрачка та Михайло Скакун.

Мельникував в селі Михайло Мельник, котрий раз у тиждень із сокирою ходив на панщинні роботи до панського двору та годував орендарю свиню або вепра.

В селі була панська пасіка, на якій пасічникував Гаврило Флейчук.

У Княждворі була і своя сільська адміністрація, яка наглядала за порядком, виконувала всі доручення пана, а також орендаря. Сільська адміністрація складалася з "... отамана, присяжного, трьох смоляків (охоронців панського двору) та чотирьох побережників-лісників. Присяжним був Іван Гальчук, лісниками - Василь Гальчук, Петро Саюк, Матвій Терпелюк і Олекса Юрин. Панський двір пильнували Юрко Грощук, Яків Лойованюк та Федір Тимчуків. Атаманував в селі Федір Доронюк".

Тяжкими були повинності селян в цей час. Як тяглі, так і піші піддані, котрі сиділи на півгрунтах, щотижнево протягом року двічі на тиждень ходили на панщину, а

четвертинники - по одному дню. Крім того, тяглі господарі двічі на рік ходили на панщизняні роботи: заорки і оборки, а також два дні на закоски, обкоски, зажинки і обжинки. Кожен сільський двір, - знаходимо в джерелах, - відробляв також дві толоки й 12 раз виходив на шарваркові роботи по ремонту орендаторського двору, солеварні, млинів, корчми, винниці, доріг і мостів.

Крім панщинних робіт, жителів села заставляли сплачувати гроші та натуральний чинш. Так, зокрема, півгрунтові давали 5 шелягів, а четвертинники - по одному крейцару. Від підґрунтового господарства брали по 8 гарнців хмелю, а від четвертинника - половину цієї квоти. За кожний вулик бджіл платили по встановленій таксі (якій - не вказано). Ще до панського двору давали по одній курці (або за нею 7,5 гроша) та трохи яєць (2 яйця - 1 грош).

Жінок змушували з панського прядива на семипь'ядовому мотовилі змотати моток в 30 пасм по 30 ниток в кожнім, або за цю роботу заплатити 15 грош. Окрім цієї роботи, княждворяни в числі позапанщизняних робіт коноплі і льон вибирали, вимочували і віддавали до панського двору".

За даними інвентаря 1783 року були ще й різного роду податки. "Одночасно платили податок від худоби - рогове - за бика, корову, коня, дорослу телицю по 1 злотому, а за перезимоване теля, жеребця - по 12 грош. Окрім цього, кожну 20-ту вівцю господарства, а якщо від кіз, то козу з кізлям. Від пня домашньої пасіки з двору давали по 12 грош, а від підсвинка - 6 грош. Чоловіків ще щорічно заставляли до двору виготовляти 120 драниць з півгрунтового та 60 драниць від четвертинного господарства, а жінок - виростити і посадити капустяну розсаду без панщини".

Як бачимо із цих документів, життя в селі Княждвір, як і в інших навколишніх селах, було досить тяжке. А якщо порівняти з панщиною і половини XVIII століття, то до кінця XVIII століття вона стала набагато важчою. Але люди жили, працювали, народжували і виховували дітей. Життя йшло. Змінювалися покоління одно за одним. Село зростало. Росла і національна свідомість людей.

Отже, життя на території, де знаходиться сучасний Княждвір, виникло давно. Хронологічний час цього періоду історії села охоплює тисячі років і про життя людини цього часу нам, по можливості, дають відомості далеко не повні розкопки, що проводились в селі, а також сусідніх селах.

Сивиною віків віє від часів заснування села, яке, безперечно, виникло в княжі часи, про що свідчить назва села. Хоч життя тут виникло, за даними археологічних розкопок, набагато раніше. Хоч як намагалась польська влада доказати, що це так, але не змогла, бо ж не могла стерти в пам'яті людській всіх тих старовинних назв, якими йменуються кутки села, частини лісів, легенди, перекази тощо.

Пережив Княждвір князівські часи, в які тут добували соровицю і варили сіль, яку потім відправляли в Коломию. Тоді і був побудований в селі великий замок, в якому проживали князі.

Після горезвісної Кревської унії шляхетська Польща остаточно оволоділа Галичиною, в тому числі і Княждвором. Тоді-то і попадають вперше в польські акти письмові згадки про село. Це було 1416 року.

Значно погіршувало долю княждвірського люду татарське лихоліття, коли орди волоським шляхом рік в рік нападали на наші землі, приносили руїну і смерть, забирали односельчан в неволю.

Кріпосницький наступ шляхти на село, як і на інші населені пункти Прикарпаття, викликав антикріпосницьку опозицію селян. Це виливалося в великі народні заворушення, що поширювались, часом, на великі території.

Не обминули село і події Визвольної війни Б. Хмельницького проти панської Польщі. Тут діяли загони Семена Височана і Івана Грабівського. Як пише в своїх спогадах наш земляк з Австралії В. Слободян, опираючись на документи Львівського обласного архіву (Т-V стр. 163), життя селян було надзвичайно тяжким. Вони ставали до боротьби. Під

проводом попа Василя, жителі сіл Товмачик, Княждвір, Іванівці, Кийданч, Сопів напали на замок зполбщених українських магнатів старого боярського роду Шумлянських на горі "Сповзь" над Прутом в Княждворі, облягли його за кілька днів до приходу військ Хмельницького і зруйнували його дощенту.

В XVI столітті набуває великого поширення рух карпатського опришківства, керівниками загонів яких були й люди з Княждвора, про що красномовно свідчать архівні дані. Це підтверджено і в підручнику "Історія України" для 7-8 класів, де записано: ? Майже шість років продовжувалась боротьба народних месників Івана Винника та Василя Гліба".

Та польська окупаційна влада лише захистилась від цих ударів повсталих, але не впала. Вона лише після цього ще більше посилила визиск народу.

Продовжувався процес захоплення шляхтою селянських і громадських земель, росла кількість безземельних селян. Надмірне збільшення панщини, позапанщизняних робіт, всяких натуральних та грошових виплат, військові постої в селі, розорююча орендна система управління шляхетськими маєтками, національно-релігійне гноблення в буквальному розумінні цього слова зводили населення Княждвора майже до рабського становища. В кінці XVIII століття влада змінилася, але становище народу аж ніяк від того не покращилося. Так закінчувалися літописні сторінки історії Княждвора XVIII століття, щоб продовжити свою історію в наступному, багатшому на історичні події, XIX столітті, про які вже є більше різного роду джерел.

Розділ ІІ. Літопис села Княждвір в XIX столітті

З приходом Австрії 1772 року в Галичину і переходом маєтків державі в 1787 році було створено Печеніжинське камеральне управління. Воно складалося з австрійських чиновників, у руках яких зосередилася адміністративно-судова влада. Це камеральне управління було поширене і на Княждвір, що підтверджує тогочасна печатка села.

В.В. Грабовецький у своїй праці "Історія Печеніжина" пише: "Деякі села, що входили в камеральне управління, мали власні печатки, якими скріплювали свої урядові і громадські документи. Це можна побачити на печатці села Княждвора. Вона була овальної форми, зліва - копиця сіна з застромленими в неї господарськими вилами, праворуч - постать селянина з косою і граблями біля дерева, а по окраїнах напис німецькою мовою: "Цісарсько-королівське Печеніжинське камеральне управління" і посередині напис - Княждвір".

Багато змінилося з приходом Австрії в системі економічного укладу Галичини. Насамперед, австрійський уряд з метою з'ясування економічного стану Галичини в післяпольський період провів два перші поземельні кадастри, що увійшли в історію під назвою Йосифіканської (1785-1788) та Францисканської (1819-1820) метрик. Ці матеріали дають відомості і про Княждвір. Назви походять від імен австрійських імператорів Йосифа II (1780-3790) і Франца I (1804-1830), під час панування яких були складені ці поземельні кадастри.

Хоч пройшла зміна влади, але становище селян було дуже важке. "В кінці XVIII - на початку XIX століття селяни відбували 78 днів панщини на рік, безземельні халупники - 67 днів виконували пішої панщини, платили податки від худоби і пасік, подушні податки. За випас худоби на державних грунтах сплачували по одному злотому рогового".

Приблизно такий розмір кріпосних повинностей відробіткової ренти, як і данин, і грошових чиншів, був і в Княждворі, і в інших селах цього краю, до часу скасування панщини. Австрійське державне управління скарбу камеральних Печеніжинських мастків намагалося регулювати ці повинності, і з метою правових відносин у 1812 році був утворений в Печеніжині камеральний суд, який проіснував до 1854 року для юридичного нагляду за окружними селами, в тому числі й Княждвором.

"Багато австрійських чиновників були пройдисвітами і авантюристами, 3 метою наживи вони з центральних провінцій Австрії радо "попливли" в Галичину. Не випадково магнатка Катерина Коссаковська з Потоцьких на запитання імператриці Марії Терези, як їй подобається Відень, відповіла: "Від останнього мого перебування тут Відень набагато покращав. Особливо знаменним є те, що віденці після приєднання Галичини познімали з вікон грати, бо всі ті, від кого раніше старанно охоронялись, вислані в Галичину на посади чиновників".

В Княждворі продовжувалось добування солі. Солеварня працювала до 30-х років XIX століття. Михайло Миронюк в своїй статті "Про що розказують назви пише: "За Австрії всі соляні джерела і промисли, які були в приватному (громадському користуванні), були монополізовані державою".

А вже в "Словнику географічному королівства Польського" записано: "Була солеварня до 1830 року, а тепер закинута". Зліквідовано було й "Саліну" так як добувати сіль тут вже стало невигідно. Соляні джерела було відкрито і в Лан чині, який знаходиться біля залізниці, і сіль звідти легше було вивозити і доставляти в Коломию. А були і інші причини. Ось що про них пише професор Грабовецький: "Із утворенням кордонів між Австрією і Росією після першого поділу Польщі різко зменшилась торгівля між Галичиною і Наддніпрянською Україною. Австрійський уряд встановив монополію на продукцію солі, закривши солеварні центри на Покутті за винятком Косівських та Делятинських соляних бань. Зупинився, а радше зменшився вивіз солі із Гуцульщини на Схід. В силу цих подій Коломия втратила право головного складу солі, яке вона посідала за часів Речі Посполитої. Це послабило її економічне становище, зменшило торговий обіг, кількість працівників соляних складів і купців."

Важче стало з роботою і у Княждворі, бо багато людей залишились без засобів до існування. "Всі "вікнища" були закриті за винятком головного джерела на Бані, яке на вимогу селян залишили для соління паші для худоби. Використовувати її мали право 20 околичних сіл. Ці права здобула українська парламентська репрезентація в австрійському парламенті у Відні".

Прості селяни, які мешкали поблизу криниці з соровицею, крадькома, переважно ночами, добувались до криниці, набирали соровиці і варили з неї сіль. Сіль була тоді дуже дорогою. Вони везли її на Поділля і там міняли на зерно чи щось інше, Та за варіння солі влада часто притягала людей до відповідальності, накладала штрафи, бо держава мала монополію на цей промисел, а значить і великі прибутки. Поліція ловила людей і часто їх арештовувала. А за цим йшли різного роду покарання.

Майже половину села займали державні ліси і луги. Як пише в своїх спогадах С. Бакай, село ". . . було зі всіх боків опоясане "скарбом", який проводив крайньо нищівну політику у відношенні приватної власності селян, громади зокрема. Тому управна площа села була невистачальна і тим самим село Княждвір, хоч і велике за своєю площею, не могло зачислятись до заможних сіл підгір'я. Самовистачальних господарств було не більше 50%, решта в більшій чи меншій мірі мусили дорабляти, де хто міг: фірманками (вивіз дерева з лісу), жнивами на Поділлі та фаховим ремеслом: ткацтвом, килимарством, колодійством, теслярством, різьбярством, пилянням колод на дошки, рубанням дерева в лісах, виробленням лещат (лижів) тощо, включно з вишиванням, навіть недозволеним варінням солі".

Найбільшим лихом для села був державний скарб - державні ліси і луги, які різними неприродними і крутими межами врізалися в територію селянських земель. А зроблено це було для того,

щоб легше захоплювати і так маленькі клаптики селянської землі, створювати селянинові, і так обстяженому різного роду по-винностями, великі господарські труднощі. Тяжко було доїздити до своїх садиб. Часто із-за цього люди судилися, виплачували різні судові виплати та штрафи.

Держава володіла і всіма лісами в Княждворі, яких було дуже багато. В цих лісах росли смереки, ялиці, дуби, буки, ясени, берези, явори і інші дерева, Досить багато було тисових дерев в місцевості "Сповз" (де раніше був княжий замок). Тис - досить рідкісне дерево в наших лісах, навіть і в цілій Європі. Раніше його сильно вирубували, тому дерев залишалось все менше. "Княжий тисовий гай є єдиним рідкісним місцем в Європі, де на незначній площі сконцентрована велика кількість тису, де кліматичні і грунтові умови сприяють росту і природному відновленню цього рідкісного дерева", - писав в своїх працях ентузіаст-дослідник, вчитель з Бані Княждвірської М. І. Юзьків. Першу згадку про княж-двірські тиси він виявив у 1893 році. Але тоді лише згадувалось про найбільшу кількість тисів на Прикарпатті в околицях Пече-ніжина. Та заповідники в ті часи так і набуло створено, бо владі до цього не було діла.

Сторожами державних лісів були, в основному, чужинці, які переслідували людей, де тільки могли. Лісники і гайові добре оберігали власність держави. Це були, в основному, поляки. В лісі не можна було збирати хворост, гриби, ягоди. Часто навіть заборонялось переходити по віками втоптаних стежках. За це треба було платити, але люди не мали грошей. Тому вони не завжди корилися владі. Життя заставляло їх порушувати закони держави. Часто виникали конфлікти між селянами і державними чиновниками.

"В роках 1870- 1880-х, коли вперше закладався "ґрунтовний кадастр", тоді при владі, в більшості, були поляки, - пише в спогадах С. Бакай. Державний скарб через необережність і необізнаність з приписами тодішніх представників громади, великі полоси землі, які не були в тому часі приватною власністю громади, переважно пасовиська, вписав до кадастру, як власність того "скарбу". Такий запас був правосильний, якщо до певного визначеного часу не внесено спротиву з боку власника, тобто громади. Таких спротивів не могло бути, бо лісова служба наперед застрашувала селян великими податками. Отже, державний скарб загарбав

багато селянської приватної власності, а громада втратила великі полоси пасовиськ по обох боках Пруту, починаючи від границь Товмачика аж до Шепаровець".

За австрійських часів в селі була побудована цегельня. Там працювали здебільшого, приїжджі. Це були поляки, німці чи австрійці. Цегельня була збудована на місці, названому Баня (там тепер пасовище для худоби). Як згадує найстарша жителька села Димедюк Ганна Іванівна (1899 року народження), її дід був переселенцем з Австрії), австріяк або німець за національністю). Звали його Фердинанд. Приїхав він в Княждвір для праці в цегельні. Був він бідним. Оженився в селі на дівчині Теклі, яка була полькою за національністю. Народилася в них дівчинка. Назвали її Рузя. А так, як національність дівчат при Австрії записували по матері, то Рузя записана полькою. Вони вийшла заміж за українця Римарчука Івана, місцевого жителя і інші діти записані українцями по національності".

Цегла, що вироблялась на цегельні, використовувалась для місцевих потреб. Цегельня була невелика.

Фабрик великих у селі не було. В XIX столітті був побудований млин єврея Бретлера, який згорів під час першої світової війни. Було збудовано також тартак єврея Екштайна, який працював до 30-х років в XX століття. Тому населення не мало якихось постійних заробітків. Люди з Княждвора наймалися на різні роботи. Зокрема, в сусідньому Печеніжині був побудований в другій половині XIX століття нафтопереробний завод-дистилярня, або, як її називали, рафінерія, що сприяла широкому збуту очищеної нафти за кордон. Печеніжинська рафінерія була третьою по величині в Європі. Професор Грабовецький В. В. пише: "Як на видобутку нафтової ропи в Слободі Рунгурській, так і в Печеніжинській рафінерії працювали робітники з Печеніжина та сусідніх сіл".

Напевно, там працювали і мешканці Княждвора в пошуках заробітків, бо до Печеніжина через ліс можна добратися без транспорту за 30-45 хвилин. Це набагато швидше, ніж до Коломиї. "Умови праці, - пише автор "Історії Печеніжина", - були важкими і небезпечними, оскільки при примітивній та ручній техніці люди буквально виснажувалися, а часті обриви канатів та вибухи газів призводили до загибелі робітників, як це сталося в 1874 році".

За часів Австрії був вільний виїзд робітників на працю до Румунії, Німеччини, Австрії, Франції, Канади, США. Перші потомки еміграції з Галичини почалися в 1890 році. Відтоді, як згадують джерела, по 1910 рік з Княждвора виїхало 68 чоловік.

З часу проведення останньої інвентаризації села 1783 року, на жаль, не знаходимо ніяких письмових згадок про село Княждвір: ні кількості жителів, ні їх занять. Аж знайдено архівні дані за 1832 рік.

Однак , кількість жителів Княждвора з кожним роком зростала. Основну його частину складали українці. На другому місці по чисельності були євреї, які поселились в Княждворі, напевно, дуже давно. Але на перші архівні згадки про поселення євреїв в Княждворі ми натрапили в 1897 році. Можливо, їх просто не записували окремо. Та про те, що євреїв тут було багато, свідчить і синагога, яка була збудована в селі. Місцеві євреї, в основному займалися дрібною торгівлею, були добрими кравцями, мали свою крамницю, корчму тощо.

Третє місце за чисельністю займало польське населення. Воно було привілейованим станом, починаючи з старопольського і австрійського часів. Однак ще в XIX столітті серед простого люду вони не виділялися. Ворожнеча почалася аж в 20-30 роках XX століття.

Наведемо приклади з архівних даних про кількість населення села. У джерелах Йосифіканської (1785-1787) та Францисканської (1819-1820) метрик є перші поземельні і територіальні кадастри (облік рухомого та нерухомого майна)": В 1832 році в Бані Княждвірський проживало 231 особа (присілок Княждвора). В 1883 році в "Словнику географічному королівства Польського" записано: "Княждвір. Дворів було 303. Загальна площа -1222 морги, лісів - І494 морги. Людності: латиняни (римо-като-лики) - 19, греко-католики - 1820".

В 1897 році виданий "Шематизм" греко-католицької єпархії (виходив постійно протягом XIX- початок XX століття), в якому ми теж знайшли дані про Княждвір: "Число

душ: греко-католиків - 2080, латинян - 46, євреїв - 105".

Вперше тут записано і про євреїв. Але не може бути, щоб така кількість людей (105 чоловік) так зразу поселилась на території села. Значить вони жили тут і раніше, але просто в архіви їх окремо не подавали.

Ще візьмемо дані за 1900 рік, де записано : "Княждвір. Число душ: греко-католиків - 2078, латинян - 52, євреїв - 115".

1848 рік почався бурхливими революційними подіями. Європейські події відгукнулися і в Австрії. Скоро впав і реакційний уряд Меттерніха.

"Звістка про революцію в Парижі, Відні і Будапешті докотилася до Галичини. Австрійський уряд, наляканий революційним піднесенням в Європі і селянським рухом у Галицькому краї, змушений був піти на скасування панщини. 22 квітня 1848 року Галицьке управління оголосило циркуляр про скасування з 15 травня панщини за викуп. Це підтверджено було цісарським указом від 7 вересня 1848 року".

Це була велика політична подія, яку Галичина, в тому числі і люди Княждвора, зустріли з великим піднесенням. Повсюди збиралися люди, щоб обговорити події в краї. На своїх сходах-вічах вони складали подяку Богові і щасливій долі за звільнення від 400-річного кріпацтва. "Зерна, засіяні "русалкою Дністровою", тими подвижницькими діями жменьки галицьких просвітителів, серед яких був і коломийський патріот Микола Верещинський, дали свої сходи", - пише про цю подію автор "Історії Коломиї".

На честь цієї події в селі було поставлено багато пам'ятних хрестів по всіх кутках села, але тільки один з них зберігся до нашого часу. Цей хрест знаходиться в даний час на подвір'ї Беркещука Михайла, що проживає недалеко від будинку культури. Він так і не був знесений ні за Польщі, ні за радянської влади, бо господарі його бережно охороняли. В часи радянської влади були вказівки знищити хрест, бо влада таких пам'яток не любила. Та господарі знищити його не дозволили, а тільки заховали від пильного ока влади - оббили дошками. Гак він і зберігався аж донедавна. А в перебудови часи він знову почав радувати серця і очі людей своїм виглядом.

Були такі хрести ще й в інших місцях: там, де зараз будинок Семкова Богдана (поклав його, як згадує Димедюк Г. І. , її дід Фердинанд): напроти теперішнього магазину на горішньому куті; під лісом, коло каплички на Козячому березі. Але всі вони були знищені за часів радянської влади.

З "весною народів", знищенням панщини прокинулася Галичина. Прокинувся і Княждвір від довголітнього сну. Велику роботу по піднесенню національної свідомості русинів, як тоді називали місцеве населення, проводили в селі священики. Це були:".. . 1870-і роки - Зареич, 1880-і роки - Голінатий, 1980-і роки - Бурачинський" .

В селі була стара дерев'яна церква, але вона згоріла під час посухи десь в кінці 50-х років XIX століття. Почали будувати нову церкву. Будівництво почалося в 1864 році. За чотири роки будівництв закінчилося В 1864 році, після закінчення будівництва, її освятили. Ця подія сталася на храм - Богородицю. З того часу кожен рік в селі відзначають це свято. Сюди збирається багато людей з навколишніх сіл і міст. Переповідають старожили, що на освячення церкви приїжджав сам цісар. Ось що записано в історичних джерелах про цю подію: "Село Княждвір. Парафія. Церква Успення Пресвятої Діви Марії. Початок будівництва церкви -1860 рік. Збудована і освячена в 1864 році.

Церкву збудовано в центрі села, при головній дорозі. Вона були п'ятибанна, під ґонтами, зроблена з дерева. Збудована в прекрасному гуцульському стилі. Збудована бездоганно і по-мистецьки. "Хрести на банях були золочені й однораменні, повернені фронтоном на всі чотири сторони. Церкву було викладено повоскованими сировими колодами, а ікони і орнаменти виконані у візантійському стилі невідомим митцем". А старожили кажуть, що побудована вона без єдиного цвяха.

Досить велика була церковна площа. Навколо вона була обнесена дубовим парканом, покритим зверху ґонтами. Поза огорожею росли великі; буйні, густо розгалужені столітні ясени. Вони були наче сторожами тієї святої твердині, що надавало їй ще більше краси і

святості.

Ще при старій церкві раніше був цвинтар на церковній площі. На Зелені свята селяни відвідували рідних на цвинтарі, де завжди в цей час правилась панахида. На цвинтар у давнину ходили частіше, ніж тепер, щоб поклонитися померлим родичам. В давні часи цвинтарі були при церквах. Та за Австрії, як пише професор Грабовецький В. В. , ".. . за цісарським австрійським патентом в 1781 році було заборонено хоронити біля церкви". Виділена була площа в іншому місці, де знаходиться і тепер. З часом цвинтар при старій церкві затерся, немає вже навіть згадки про нього.

Новий цвинтар закладений у відстані двох кілометрів від церкви. Була біля церкви і капличка, яку після того, як церква згоріла, перенесли на цвинтар. Була тут і гарна дзвіниця. А на ній і дорогі дзвони, яких було дуже далеко чути. Кожен дзвін мав своє окреме звучання. Люди переховували і зберігали ці дзвони навіть в роки воєн, щоб ніякий ворог їх не забрав. На жаль, знайшлися люди, які за одну ніч після пожежі церкви 1982 р. їх кудись поділи. І це було великою трагедією для односельчан. Бо навіть німці їх не знищили, а свої люди виявились на таке здатні

"Княждвірською церквою, майстром якої був Чорний із сусіднього села Іванівці, зацікавився австрійський уряд опіки і консервації історичних здобутків у Відні і його представники відвідували цю церкву. Знімок її великого формату пишався між іншими в галереї згаданого відділу у Відні".

В "Українській загальній енциклопедії" записано: "Княждвір ... П'яти банна церква XIX століття, надзвичайно цінна пам'ятка українського дерев'яного будівництва".

Недалеко від церкви було приходство з гарною новою резиденцією та великим садом. Цей сад з будинком виглядав, неначе окремий хутір. Під час свят, особливо Великодніх, молодь і старші люди залюбки проходжувались по садку і подвір'ю приходства. А на церковній площі усі три дні свят проводились великі ігри та розваги, співали пісень, які несли в собі поєднання язичницьких та християнських звичаїв, обрядів.

Будинок з садом належали місцевому священикові. Крім того, він мав і інше майно і доходи з нього. В Шематизмі за 1897 рік записано: "Дотація пароха: орного поля - 7 моргів, сіножаті - 13 моргів, пасовиська - 6 моргів, на опалення - 51 кубічний метр дров. Додаткова конгресія: 397 злотих 34 крони".

Так як в селі було багато євреїв, вони мали свою святиню. Була тут побудована в центрі села синагога, стояла вона на тому місці, де тепер побудовано будинок Гладуняка Миколи (між теперішньою школою і магазином). Зверху вона виглядала досить просто. Люди говорили, що цей будинок схожий на стодолу. Подібні синагоги були в Коломиї, Яблуневі, Печеніжині і інших великих населених пунктах. Тому даємо для прикладу опис Яблунівської синагоги: "Вона мала квадратну залу (головну): над вестибюлем було приміщення для жінок, яке було побудовано пізніше, вздовж однієї сторони будови. Ціла будівля була вкрита однією покрівлею з одним залом, що складалася з чотирьохсхилого даху, на який був накладений інший, з причілками. В середині майже квадратова в плані центральна зала мала плоску стелю, підлога зали була на один ступінь вища під вестибюля. Біма, розташована на осі зали, була близько до сіней. Зовнішній вигляд Яблунівської синагоги і іншої, в сусідньому містечку Печеніжині (друга половина XVIII століття), був багато в чому подібний до житлових споруд тієї місцевості. їхні рублені стіни були такі самі, як і стіни інших будівель, обшиті рядком вертикальних дощок".

"Євреї молилися в суботу. В цей день вони абсолютно нічого не робили, - згадує житель Княждвора Марусяк Василь Миколайович, - а як була якась хатня робота, то наймали жителів села. Серед них був свій священик - рабин. Коли вони молилися, то з синагоги далеко було чути їхній спів. Збоку здавалося, що хтось плаче. Тому під час моління селянські діти часто кидали в синагогу каміння, насміхались над євреями. Між євреями і селянами часто виникали суперечки, росла неприязнь. Це можна пояснити тим, що євреї часто обманювали простих людей, були лихварями тощо.

Хоронили євреїв на цвинтарі в Коломиї. Вони мали окремий єврейський цвинтар.

Церемонія похорон відрізнялась від сільських. У них були свої звичаї, свої традиції".

Недалеко від греко-католицької церкви був побудований народним дім-читальня "Просвіти", а ще трохи дальше - сільська школа. "Якось так сталося, що Княждвір не мав одного відповідного до величини села шкільного будинку. Був старий будинок, в якому містилася школа", - згадує С. Бакай. А ось що говориться про Княждвірську школу в документах. В першій згадці записано: "Село Княждвір. Парафіяльна школа". Вони значиться 1832 роком.

Перша школа в Княждворі мала громадсько-церковний характер, називалась парафіяльною, або дяківкою і виникла десь наприкінці XVIII століття. Отримала таку назву від того, що знаходилась при церкві і вчителями тоді були церковні дяки. В "Історії Печеніжина" професор Грабовецький В. В. пише, що ". . . у протоколах, складених на основі Львівської митрополичої конситсерії, в письмовому розпорядженні Петра Білянського - єпископа Львівського, Галицького і Кам'янецького - на основі губернського указу вказувалося в 1787 році, що всіх дітей, які ходять до школи, парохи зобов'язані кожного року перед початком навчання вчити катехізму два рази на тиждень і там, де с школи, "кожного шкільного дня" о годині 7-ій або 11-ій, коли повинно бути відправлення", проти княждвірська громада, як і інші громади Прикарпаття, вимагала дозволу від австрійського уряду на відкриття народної школи. І школу все-таки було відкрито.

А ось дані про школу за 1846 рік, де записано: "Село Княждвір Пістинського церковного округу. Вчитель Кобринський Василь. 15 дітей ". Дані за 1884 рік дають такі відомості: "Коломийський повіт. Однокласова школа". А вже через три роки записано зовсім інше: "Княждвір Коломийського повіту". Державна школа. Дітей шкільного віку - 100". Отже, бачимо, зміни сталися на краще. Збільшувалось населення села, росла і кількість дітей, що відвідували школу.

Знайдено дані і про доходи сільського вчителя. Ось що записано в журналі "Учитель" N 5 за 1893 рік: "Центральна рада окружна в Коломиї оголошує конкурс сталих вчителів: а при школах людових однокласних сіл ... села Княждвора встановити платню 300 злотих річних і ужиток з поля і морг".

А вже в джерелах за 1900 рік записано, що "Княждвір має двох-класову школу".

У школі навчалися діти селян і ремісників. Навчальний рік починався у вересні. Вчили тут читати, писати і рахувати. Обов'язковою була наука Божа. Підручників у дітей не було, лише в вчителя. Свідоцтво одержував лише той, хто міг за нього заплатити.

Але до школи ходили не всі діти. Вдома було багато роботи. За тих, хто не відвідував школу, батьки платили штраф. Про це розповіла найстарша жителька села Димедюк Ганна Іванівна. Але штраф був дуже малий, так що легше було його заплатити, ніж залишитись без допомоги дітей по дому. У її матері були маленькі діти, за якими треба було доглядати. Тому багато дітей в той час у школу так і не ходили.

Отже, життя в Княждворі продовжувалось і в XIX столітті. Зростала кількість населення; і українського, і єврейського, і польського. Привілейоване становище мали поляки і, особливо, євреї, які жили на найкращих місцях біля головної дороги і промишляли лихварством, орендою, всякого роду торгівлею.

Австрійська влада не була кращою, ніж польська, бо становище селян з приходом Австрії аж нічим не покращилось. Навпаки, більше ставало безземельних і малоземельних селян. Треба було і далі працювати на панів, віддавати їм все найкраще.

Не принесла полегшення людям Княждвора і відміна панщини в 1848 році, хоч це була, безперечно, подія великої ваги. Та селяни, не маючи достатніх коштів на прожиття, знову ж таки попадали в залежність до лихварів, багачів, мусили шукати заробітку на стороні, навіть в далеких заморських краях. Багато односельчан назавжди виїхали до Канади, США. Англії, а деякі з них повернулися.

Але починала зростати національна свідомість односельчан. Особливо це проявилося в кінці XIX століття. І це заслуга сільських священиків, які проводили велику культурно-освітшо роботу серед княждворян і виявилися чесними і добрими людьми. Більше дітей

почали відвідувати школу. Селяни добилися створення в селі "Рідної школи". Появилися і перші люди в Княждворі, які мали освіту і теж будили національну свідомість односельчан. Всі ці події привели до того, що Княждвір на початку ХХ століття став ареною діяльності різних просвітницьких організацій, гуртків, товариств тощо. Село стало одним з найактивніших в Коломийському повіті, а також і в Галичині. Але основні події відбулися в ХХ столітті.

Розділ ІІІ. Історія села в ХХ столітті

Початок ХХ століття населення Галичини зустрічало в тяжких умовах. "Після призначення губернатором Галичини А. Голуховського політичне становище українців значно погіршилося. Після австро-угорського порозуміння польська шляхта повністю контролювала Галицький сейм, що був відновлений в 1861 році, Відень не втручався у галицькі справи, якими фактично керували поляки".

Становище людей в Княждворі теж було тяжким. Не було роботи. А постійні утиски з боку влади гнітили душі простих людей. Та, незважаючи на це, починається хвиля національного і духовного відродження. Це було також пов'язано з політизацією всієї Європи.

"Завдяки успіхам на освітньому, релігійному і культурному відтинках Галичина стає центром українського національного і руху. Намагання польських кіл перешкодити посиленню українських позицій привели до ворожості між двома спільностями". Не обминули ці неприємності і мальовниче село Княждвір. Як уже раніше зазначалося, в селі проживали родини поляків. На початку нового століття вони були як і українці і нічим не виділялись. Одним словом, були такими, як і всі жителі села. Ллє влада вже почала робити між українцями і поляками різницю. Як згадує С. Бакай, "... з кінця ХІХ - початку ХХ століття починається боротьба українців з поляками у виборах до австрійського парламенту та крайового сейму у Львові. В тих часах, а також і пізніше, протиукраїнську пропаганду вели різні наслані лісничі, побережники та інші поляки, які за вказівками польської влади в Галичині взялися за будову польського "плацдарму" в Княждворі. За їх старанням, а особливо надлісничих Слободи і Романовскього, знаних українжерів, силою поляків відтягнуто від українців". Тоді ж, в 1912 році, за громадські кошти з місцевої цегли було побудовано польський костел і при ньому польську читальню. Але і це не змогло посварити між собою простих людей.

На посвячення костелу був запрошений поляками австрійський престолонаслідник архикнязь Карл. "В тому часі перенесла була австрійська влада з Відня до Коломиї сьомий полк драгунів, комендантом якого був австрійський престолонаслідник. Це було зроблено з мотивів політичних, бо Австрія стояла вже напередодні війни з Росією, а ще політичний український рух в Галичині був уже такий, що Австрія мусили з ним рахуватися, то треба було якогось наближення по черзі високопоставлені особи".

Посвячення костьолу проводилось гарної літньої пори. Була неділя. Поляки стягнули до Княждвора багато різних людей. Карл із Зитою, яка була його нареченою, їхали на посвячення костьолу. Але вони мусили проїжджати мимо греко-католицької церкви, бо іншої дороги не було. Українці задумали перешкодити полякам. Місцевий священик Майковський зібрав багато княждвірців, шкільну дітвору, представників різних організацій та церковне братство з процесією. Всі вони вишикувались по обох боках дороги навпроти церкви. Коли над'їхав архикнязь із Зитою в супроводі своїх військових, побачив масу народу і зупинився. Народ вітав його і Карл не знав, що робити. Тоді підійшов священик Майковський. який добре знав німецьку мову. Він привітав Карла і Зиту, попросив до церкви, де на їх честь був відправлений молебень. Хор церковний і школярі проспівали їм "Боже, будь покровитель". Престолонаслідниця Зита, якій діти вручили букети квітів, почала роздавати подарунки - брошки з ініціалами "КЗ". Після цього Карл хотів їхати назад до Коломиї, але йому сказали, що до польського костьолу ще треба їхати далі. Поляки, коли довідались, що сталося, почали лаяти о. Майковського і дехто вже пішов додому. Та тут приїхав престолонаслідник. Костел був освячений. Але вже не було того ефекту святковості, на який розраховували поляки.

"Перший рік ХХ століття знаменитий тим для Прикарпаття, що 5 травня 1900 року в селі Завалля на Снятинщині відомий український громадський діяч, адвокат з Коломиї д-р Кирило Три-льовський заснував першу "Січ" - руханково-пожежне товариство. Вже в самій назві чуємо гомін давніх козацьких січей, що свідчило про незабутні традиції нашої славної

бойової минувшини" - пише доктор історичних наук професор В. В. Грабовецький.

Спочатку виникають такі Січі в сусідньому Печеніжині, а трохи пізніше і в Княждворі. Ось ще згадує про це С, Бакай: "В роках 1905-1914 значно був поширений в селі рух радикальної партії Кирила Трильовського, родом з Коломиї, що було початком організації товариства "Січ" та зриву добровольців до УСС в 1914 році".

Ось що пише про ці події В. В. Грабовецький: "Після С. Завалля виникає подібна "Січ'" у Печеніжині. а далі в Сомові, Корничі, Балинцях. На весну 1902 року їх тільки на Покутті налічувалося десятки. Вони постійно підтримували зв'язок з головною централлю в Коломиї. З'являються інструктори по вправах і відзнаках. За спогадами Петра Трильовського, відзнакою члена "Січі" була малинова стрічка, а на ній жовтою волічкою слова "Січ" і назва села чи міста.

Кошовий мав синьо-жовту стрічку, осавул - синю, а по боках жовті паски, писар та старшини мали стрічки інших кольорів. Кожний січовик носив ще й топірець. Прапори сільських "Січей" були малинової барви з синьо-жовтою стрічкою вгорі держака: повітових - синьо-жовтої барви з малиновою стрічкою вгорі. По одній стороні прапора дві руки, що тримали серп, а по другій стороні - портрет одного з гетьманів чи якогось діяча з нашої історії.

У приміщенні "Січі" відбувалися збори, навчання для неграмотних, лекції з історії України. Після побудови Народного дому в Коломиї в ньому діяли курси для січовиків. Тут січовики слухали лекції з історії України, засвоювали руханкові вправи. Лише за перших 5 років "Січей" (1900-1905) в Коломиї прослухало такі курси 350 січовиків з різних сіл Коломийщини. На 1914 рік лише на Коломийщині було організовано понад 20 "Січій", а в них - понад 1000 січовиків.

В праці "Історія Коломиї" згадується про людину, яка стояла разом з Кирилом Трильовським біля самих коренів зародження січового руху. Це був Лаврук з Княждвора. який пізніше воював в легіоні УСС і загинув на Маківці.

"Підготовлені на Коломийських курсах січовики збиралися в читальнях Просвіти, де проходили руханки, вистави, курси, навчання для неграмотних. Вони боролися з пияцтвом, були засновниками товариства тверезості, організовували громадські бібліотеки, пропагували газети й журнали, допомагали бідним гімназистам, боролись за рідну школу, підтримували українські церкви, брали активну участь у відзначенні національних дат.

Огляд січових шкіл відбувався на січових з'їздах, яких відбулося на початку XX століття шість.

Перше велике січове свято відбулося в червні 1902 року в Коломиї. На свято прибуло кілька сто січовиків з Коломийщини. Всі в народних однострiях з малиновими стрічками".

До першої світової війни в Княждворі панував народовський дух. який охоплював більшу частину населення. Москвофільства не було взагалі.

Далі росла кількість населення Княждвора. Ось переглянемо дані "Шематизму", де записано про це: "Населення в 1906 році: греко-католиків - 2310, латинян - 56, євреїв - 160". А ось дані перепису населення 1910 року в Княждворі: "Кількість населення: греко-католиків - 3207. латинян - 58, євреїв - 145. Більша власність -державна. Монополія на сіль, ліс". І накінець, статистика 1914 року: "Населення: греко-католиків -3350, латинян - 60, євреїв - 168"'. Отже, як і раніше, найчисельніше українське греко-католицьке населення, другі по чисельності - євреї, а треті -поляки, яких в селі було найменше.

Церква в селі діяла і далі. До 1906 року, як ми бачимо з джерел, ще був священиком Бурачинський. А вже в 1907 році в документах записано: "Декан Майковський. Княждвір.". Він віддав багато років своєї служби людям Княждвора і протягом того часу переніс чимало переслідувань з боку влади. "В першу світову війну через фальшивий донос був арештований і вивезений до концентраційного табору в Талергофі, а за польських часів платив різні адміністраційні кари. Все це у відплату за його діяльність, яку посвячував своєму народові. І тому він назавжди залишиться в пам'яті, як великий священик і патріот-українець", - згадують наші земляки з-за кордону С. Бакай, В. Слободян та інші старші люді

- княждвірці.

Майковський був великим авторитетом для села. Його слухали, з ним ділились і горем, і радістю. В Княждворі він пропрацював аж до 1946 року. Він і вся його сім'я похоронені на сільському кладовищі.

В селі до першої світової війни діяла школа, а друга була побудована біля костьолу в 1912 році. В архівних документах записано: "1906 рік. Княждвір. Школа - двохкласова. Язик викладання - руський. ". А вже в 1914 році такий запис: "В Княждворі дві школи з чотирьох планових".

В Княждворі були створені на початку XX століття різні заклади, товариства. Створено було і товариство "Просвіта". Це був будинок, збудований недалеко від школи, де збирались члени "Просвіти". В архівних даних за 1906 рік записано: "Княждвір. Читальня "Просвіти". Членів - 185. Голова - селянин". Цей будинок був справжньою святинею, місцем, де відбувалися всі основні події українського національного життя.

Крім "Просвіти", в Княждворі, за даними джерел, в 1906 році були: "Шпиталь церковний під зарядом пароха. Братство церковне і братство тверезості 3 262 чоловік". Ці братства проводили велику виховну роботу серед населення, рятували людей від відвідування корчми, від лихварського визиску.

При церкві існував здавна церковний хор, який виконував не тільки релігійні пісні і співав на богослужінні, але включав у свій репертуар пісні світського характеру, які виконувались в дні церковних свят, національних свят, на хрестинах, весіллях тощо.

Але наступали тяжкі роки. "Поділена між двома головними противниками, Україна вже від початку першої світової війни зазнала великих руйнувань. Близько 3 мільйонів українців воювали в складі російської армії, 250 тисяч - у складі австрійської. Декілька найбільших битв на Східному фронті відбулося в Галичині. Більша частина Західної України постраждала від безперервних наступів та окупацій".

Не обминуло лихоліття першої світової війни і Княждвір. Багато наших земляків були на службі в австрійському війську. Вони мусіли воювати за чужі інтереси.

"Величавий здвиг галицьких "Січей" у Львові 28 червня 1914 року продемонстрував не лише протипожежно-руханкові вправи товариств, але й бойову силу українців. Львівська газета "Діло" 29 червня писала, що "за короткий час свого існування зорганізовано 50 товариств "Січових Стрільців". Січовий здвиг у Львові, як раніше в Коломиї, Снятині і Станиславові закінчилися масовими військово-спортивним вправами стрілецьких підрозділів. Тоді, як пишуть дослідники, при Українському Січовому Союзі повстала стрілецька секція, яку назвали "Стрілецьким товариством", що і стало головним штабом при організації січового стрілецтва. Ця секція прийняла статут "Українських Січових Стрільців"...

Всього в лавах легіону Українських Січових Стрільців налічувалося з Коломиї й Коломийщини біля 300 вояків. З них полягли в боях, були поранені чи загинули в чотирикутнику смерті 62 герої".

"Усвідомлюючи непримиренну ворожість російського царизму до ідей суверенності України, а також відносну толерантність Австро-Угорщини до ідеї української автономії, ще напередодні війни західні українці запевнили австрійський уряд у своїй лояльності. Галицька молодь гаряче відреагувала на заклик творити національні збройні сили. Вперше в новітній історії було сформовано українські військові частини - добровільний легіон Українських Січових Стрільців".

Як лише Австро-Угорщина вступила у війну, багато людей з Княждвора теж пішли воювати. Ось в спогадах нашого земляка є їхні прізвища: "Василь Шевчук, Микола Візнюк, Михайло Литвинюк, Григорій Міщук, Ілько Городенко, Григорій Потятинник, Юрко Футулуйчук, Петро Бакай, Степан Фарбішевський, Петро Пакет, Іван Семків, Юрко і Федір Марусяки (брати), Петро і Яків Ковбель (брати), Дмитро Мосюк, Василь Футулуйчук, Дмитро Стрілюк, Федір Терпелюк, Микола Слободян, Федір Настюк, Михайло Беркещук, Дмитро Настюк, Микола Потятинник, Дмитро Потятинник, Іван Чавага, Василь Кснюк,

Андрій Тремтячий і інші. ".

В складі Гуцульської бригади УСС воювали Василь Бакай, Василь Дяків та Іван Лаврук. "Іван Лаврук згинув у боях на Маківці. Його ім'я вписане між 33 іменами загиблих, які увіковічнив різьбляр Литвиненко в пам'ятній таблиці, що була вмурована в парафіяльній церкві с. Тухля, повіт Сколе", - пише у своїх спогадах С. Бакай. Про цей випадок написав і краєзнавець І. Арсенич, який надрукував свою статтю про українських Січових Стрільців в 1993 році. Він писав, що ". . . на горі Маківка відзначився вояк І. Лаврук з Княждвора".

Воював в легіоні УСС, а потім в Українській Галицькій Армії житель Княждвора Скавронський Дмитро Іванович, який народився в 1882 році, а помер в 1956 році. В. М. Футулуйчук в статті про Княждвір пише: "Ще одному мешканцеві Княждвора, Скавронському Д. І. , на знак поваги за його геройство генерал Тар-навський подарував свою фотографію (той був його ад'ютантом).". Про це згадує і дочка Скавронського Д. І. Гаврищук Марія, яка розповіла, що батько був в Австро-угорській армії з 1912 року, а повернувся додому аж в 1920 році. Служив він в легіоні УСС, а потім в УГА.

Деяка частина людей евакуювалася в роки Першої світової війни поза межі Галичини. Австро-угорські власті реквізували частину майна мешканців села.

В 1914 році російські війська прорвали фронт і зайняли Коломийщину. Десь в жовтні 1914 року вони вступили в околиці Княждвора. Як пише автор "Історії Печеніжина", "... не були "черкеські козаки". Вони нападали на селянські хати, ґвалтували жінок, грабували жидів,. вирубували ліс, від громади вимагали здачі худоби, брали всіх, хто мав коні, на форшпани. Загалом, окупація російськими військами нанесла багато шкоди. Це викликало голод. А, повернувшись, австрійські війська переслідували багатьох за допомогу росіянам, деяких ув'язнювали і заслали в концентраційний табір Талергоф, багато юнаків мобілізували на війну". В Талергофі, як вже було сказано, відбував в цей час покарання і священик Майковський.

На початку літа, 1916 року, російська армія, знову витіснивши австрійців з Коломиї, повторно зайняла навколишні села, а разом з ними і Княждвір. Тут в боях на території с. Княждвір, при форсуванні р. Прут, отримав легке поранення солдат російської армії майбутній командир Громадянської війни В. І. Чапаєв. Вони вже тут стояли до 1917 року. Село за цей час зазнало значних руйнувань. Професор В, В. Грабовецький пише, що ". . . прийшла друга московська окупація. Цим разом не було черкеських козаків, але було багато українців. Та найгірше було те, що з весною 1917 року почалися часті солдатські мітинги, зросла пиятика і картярство, в яке втягувалися підростаючі хлопці. А десь серед літа того року нагло все припинилося, зникли стоси продуктів, розібрано польові пекарні, більшість солдатів покинула квартири. А одного ранку з'явились козаки на конях і почали забирати рогату худобу. Забрали дуже багато, але їм не вдалося перегнати всю худобу до Коломиї".

Село Княждвір було тереном затяжних боїв. Ще і до сьогодні є окопи тих часів, що нагадують людям про ту страшну війну. Під час боїв румунами було спалено понад 100 будинків, а це дуже велика частина села. Згорів млин, читальня "Просвіти", продірявлено було дах церкви. Багато будинків зазнало руїни. Шкода, заподіяна військовими діями, була величезна.

Багато односельчан попало в полон. Так дід Рогозіної Г. В. Димедюк Іван та дід Футулуйчука В. М. Бакай Василь попали в полон до італійців. Там вони пробули до 1920 року. Аж в 1920 році повернулись додому, сильно підірвавши своє здоров'я. Другий дід Рогозіної Г. В. Марусяк Микола, повернувшись з армії, пішов в легіон Українських Січових Стрільців, брав участь в бою під Бродами, де їхні частини були розбиті. Повертаючись з цієї битви, попав в полон до румунів. Це було вже недалеко від дому, біля села Раківчик (в Дубині). Його забрали до Раківчицької школи, де тоді збирали втікачів, а потім повели до Коломиї. Там їх заставляли працювати на погрузці вагонів, які вивозили з нашої землі все, що тільки могли, особливо продукти. Але нагляд за полоненими був не дуже строгий. Родичам дозволялося їх відвідувати в тюрмі. Коли родичі приходили, то приносили з собою цивільний одяг разом з передачею. Полонені переодягались і тікали. Так було і в даному

випадку.

В 1917 році розвалюється Російська імперія. На Україні з результаті національно-визвольних змагань була утворена Українська Центральна рада, яка своїм третім Універсалом проголосила створення Української Народної Республіки. "У Галичині під час розпаду Австро-Угорської імперії в кінці вересня 1918 року в числі українських старшин був створений Центральний військовий комітет, а 18 жовтня 1918 року Українська парламентська репрезентація, згідно цісарського маніфесту від 16 жовтня 1918 року, проголосила себе Українською національною Радою, яку очолив Євген Петрушевич. 19 жовтня вона проголосила утворення Української держави. Австро-Угорська імперія розпадалась швидкими темпами, виникла небезпека з боку поляків захопити ці землі. Зважаючи на такі обставини. Українська Центральна Рада після деяких міркувань змушена були взяти владу в свої руки. Велику роль в прискоренні цього історичного акту відіграв Центральний Військовий Комітет на чолі з сотником УСС Дмитром Вітовським".

В ніч на 1 листопада українські частини 15 полку крайової оборони 50-го вартового та 41-го супровідного куренів раптово захопили і розброїли польські загони, оволоділи найважливішими об'єктами міста Львова. В "Нарисі історії України" записано: "В ніч на 1 листопада 1918 року військовий комітет на чолі з Дмитром Вітовським розброїв вояків іншої національності і зайняв важливі урядові установи в Львові. Те саме було зроблено у повітових містах Галичини".

На Львівській ратуші замайорів синьо-жовтий прапор, що сповістив галичанам про утворення української держави. 1 листопада національна Рада звернулася "До населення цілої держави". В зверненні говорилося: "Український народе! Голосимо Гобі вість про Твоє визволення з віковічної неволі. Від нині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української держави. Дня 19 жовтня Твоєю волею утворилася на українських землях колишньої Австро-Угорської монархії Українська держава і її найвища влада Українська Національна Рада. З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла владу в столичнім місті Львові і на цілій території Української держави.

Український народе! Доля Української держави в твоїх руках. Ти станеш як непобідний мур при Українській Національній Раді і відіпреш усі ворожі замахи на Українську державу. Заки будуть установлені органи державної влади в законнім порядку, українські організації по містах, повітах і селах мають обняти всі державні, крайові і громадські уряди, в імені Української Національної Ради виконувати власть".

Після відомих листопадових подій пішла хвиля встановлення української влади в Галичині. На жаль, не маємо записів про Княждвір цих часів в архівах. Можна лише здогадуватися, що робилося у нас в ці часи, читаючи "Історію Печеніжина", де була створена "Печеніжинська республіка", головою якої був Михайло Гоник-Березовський, де керував місцевий люд. Безперечно, що і жителі Княждвора брали участь в цих подіях, раділи і боролись, як і жителі навколишніх сіл, оскільки вони ніколи не стояли осторонь боротьби за незалежність. Особливо урочисто, як згадують старожили, зустріли вони звістку про злуку ЗУНР та УНР в січні 1919 року і утворення незалежної Української держави, В церкві був відправлений молебень на честь цієї події. З того часу княждвірці не переставали боротись за свою вільну й незалежну державу, за волю України аж до 90-х років XX століття: одні в ОУН-УПА, інші в еміграції, а дехто і тут, в селі.

Але не довго люди тішилися своєю державою. Одні пішли воювати за неї, хоч і сили були не рівні, А влітку 1919 року прибули з Коломиї поляки з озброєними загонами і встановили в селі, як і інших населених пунктах краю, окупаційний уряд. Вони розпорядилися здати всім у визначений час зброю. Поліція почала шукати її по хатах, забираючи при тім коней у господарів, корів, споживу тощо. Про це ми дізнаємося з донесень Печеніжинського староства, в яке входив Княждвір, Галицькому намісництву в Львові. Воєнні події, реквізиції худоби і збіжжя нових польських правителів посилили і так тяжку економічну кризу в усьому Пе-ченіжинському повіті. Автор "Історії Печеніжина" пише, що в одному з донесень "... 2 червня 1920 року повідомляється, що в тутешньому

гірському і лісному повіті бідніше населення терпить нужду і голод" . Староста намагається пояснити такий стан не лише тим, що території потерпіли від воєнних подій, але й тим, що гуцулів, які не мають можливості прогодуватись вдома, не пускають на заробітки в Бесарабію і Угорщину. Все це ще більше ускладнювала епідемія тифу, яка тут почалася. І далі автор продовжує, що "це явище, однак, викликане не тільки воєнними умовами, а тому, що в мирний час жителі тутешнього повіту, а особливо бідніші, йшли цілими групами на заробітки в Буковину і в Угорщину, а також до повітів, багатих врожаями, тому що власних продуктів не вистачало на прожиття. Нині це становище настільки погіршилося, що, незважаючи на великий брак робочої сили, труднощі одержання паспортів і пропусків затримують цілі натовпи робітників, які не можуть прожити вдома. Недостача продуктів, вірніше, тієї кількості, яка виділяється за нормою, не досить на проживання населення, яке у зв'язку з епідемією тифу перебуває справді у жалюгідному становищі".

Керівники Печеніжинського староства признають, що їх намагання поліпшити постачання продуктів, а також санітарні умови залишаються до цього часу без результатів.

"Страхом віє, коли читаємо рядки газети "Вперед" за 4 березня 1920 року: "У Гуцульщині, винищеній довголітньою війною, пограбованій та випаленій, панує найстрашніша нужда. Ця земля, Богом і людьми забута, перейшла ціле пекло, а тепер представляє самі руїни. Тиф і інші пошесті, недуги нищать наших людей та змітають їх зі світу"'. Завершує автор статтю тим, що всі ці лиха в сукупності поставили народ "перед вимертям".

Восени 1920 року з урядових рапортів Печеніжинського староства довідуємось про жахливе становище Печеніжина і навколишніх сіл, включаючи і Княждвір "... оскільки населення майже не продукує збіжжя, бо в минулих роках наймалися в "полях" - на Городенківщині в поміщицьких маєтках. Але в 1919 році такої роботи там не було, через це посилилась недостача хліба і виникла загроза голоду".

Після визвольних змагань українців Галичини в 1918-1919 роках настала хвиля важкої польської окупації, яка тривала 20 років. Незважаючи на складні економічні і політичні умови, свідома частина населення Княждвора, переважно інтелігенція, у перші ж дні окупації краю включилися в боротьбу за піднесення свого економічного становища, за підвищення свідомості українського населення через освіту, різні організації, товариства, торгівлю, кооперацію, хоч це і нелегко їм давалося.

Згідно нового адміністративно-територіального поділу, який провела Польща 1 вересня 1921 року, Княждвір увійшов в склад Коломийського повіту Станіславського воєводства. За станом на 1921 рік, "... тут всього проживало 2278 жителів. Каса, староство, уряд скарбових податків, кадастральний, поліцейський осередок були в Печеніжині. Пошта - в Коломиї".

Незважаючи на різні економічні та політичні зміни, які відбулися в Прикарпатському краю, населення Княждвора і дальше зростало, починаючи з часу закінчення війни. Спад кількості населення в часи війни можна пояснити тим, що багато людей загинуло на війні, інші - від хвороб, а деякі виїхали за межі України.

Дані за 1924 рік нам констатують, що в Княждворі проживало: ". .. 2750 греко-католиків, 60 латинян, 168 євреїв". А через п'ять років, в 1931 році кількість людей зросла. Ось точні дані; "... греко-католиків - 3500, латинян - 60, євреїв -100 чоловік".

Приведемо для порівняння ще статистику 1939 року, із монографії Л. Кубійовича "Етнічні групи". "Всього в Княждворі проживало 3250 чоловік. Серед них українців - 3080, поляків 20, євреїв - 90".

Княждвір часу польської окупації з економічної сторони був типовим сільськогосподарським селом, в якому жили і працювали і різні ремісники: бондарі, шевці, кравці, ковалі, теслярі, колодії, столярі, кошикарі, ткачі, вишивальниці тощо.

На той час в селі діяли за даними архіву: "... тартак, 2 млини", а також "... районова молочарня , кредитова кооператива, кооперація "Селянська поміч", господарська споживча спілка".

Княждвір був на той час великим національно свідомим, патріотичним селом. Полякам

це не подобалося. Вони вирішили ослабити його. Тому після приходу до влади поляків Княждвір було поділено на дві окремі громади: Княждвір Горішній і Княждвір Долішній. "Однак такий поділ не послабив національної свідомості і спільної діяльності жителів села, а навпаки ще більше скріпив його, бо замість одної кооперативи створено ще три філії, замість одної читальні збудовано три, замість невеликої молочарні збудовано нову двоповерхову з підземними ледівнями, районову".

В Княждворі в середині 30-х років було приблизно 1000 дворів. Проживали тут українці з типовими для нашого села прізвищами: Марусяки, Лавруки, Гроденки, Міщуки, Візнюки, Смеречуки, Поповичи, Стрілюки, Гнатюки, Настюки, Мосюки, Григо-рці, Костюки, Гаврищуки, Мандруки, Ватажки, Слободяни, Семкови, Дякови, Дутчаки, Терпелюки, Тремтячі, Свірнкжи, Мартинюки, Лесюки, Футулуйчуки Потятинники, Бакаї.

Польські родини були такі: Куровські, Пакети, Фарбішевські, Кухарські, Юрецькі.

Проживали тут і родини євреїв: Гіпшмани, Клеймани, Брувассери, Гінзерати, і інші. Всі вони мали великі будинки недалеко біля головної дороги, були заможними людьми.

Найбільшим багатством села були ліси, в яких було дуже багато. Багато було тисових дерев. Та їх почали сильно вирубувати, особливо в роки Першої світової війни, Це підтверджує польський чиновник Антоні Врублевські. Він пише: "Найбільшої шкоди принесла війна. На Сповз, який проходить безпосередньо вздовж Прута, весною 1915 року було вирито два ряди оборонних ровів, перед якими для полегшення площі обстрілу очищено простір шириною 25-30 метрів. Зрозуміло, що при очистці території і не менше під час самих боїв загинула велика кількість тисів, які були, в основному підліском, і буково-ялинових лісів. Кількість тису з 193 4 року, тобто до вибуху в війну, зменшилось щонайменше на 30-40%" [43]. При обході лісу було виявлено мало не на кожному кроці багато екземплярів сухих, зрізаних або скалічених дерев. "В значній мірі, - продовжує автор, - нищівну політику проводило і продовжує проводити населення навколишніх сіл, в першу чергу Іванівці, Княждвора,Товмачика. Мешканці тих сіл, які іде перед війною жили за рахунок лісу і тому спричиняли йому багато шкоди, користуючись з воєнного стану, грабували, винищували деревостан того майже недоторканого лісу, вирубуючи па опалення чи будову смереки і буки, при цьому винищувались в великих кількостях і тиси.

Руйнівну дію, значною мірою посилювало те, що й сама територія, яка є горбистою, з неглибокими заглибленнями, з соляним намулом, під дією підземних вод легко зсувається вниз, тягнучи за собою цілі партії лісу разом з сотнями тисових дерев.

Крім відомих вже причин заподіяння шкоди, ми зіткнулися із зовсім новим способом знищення тисів людиною. А саме, багато екземплярів тисові то найгрубіших в кварталі 32 по-варварськи окорковані для заготівлі кори, яку якийсь народний знахар використовує, очевидно, для виготовлення ліків".

Ця стаття була написана , як звіт Державної комісії по охороні природи в складі: "... професора Є. Ромера, професора-інженера О. Козілковського. професора Ш. Вердака. доктора Т, Вільчинського була направлена 5-7 листопада 1920 року для проведення ревізії і вивчення стану тисового лісу в КняждворГ.

Виникла ідея створення тисового заповідника, щоб зберегти найцінніше дерево від знищення. В І 925 році про це писав В. Шафер, який також відвідав Княждвір. " Тиси ростуть розкидано на території площею більше ЗО га в скупченнях або поодиноко. . . Величезна більшість дещо грубшого тису носить сліди використання тисового дерева на підпори під будинки, на. куштури, люльки, клини і навіть кілки до плоту. То є причиною, що незважаючи на дуже велику чисельність тису в Княждворі, всього 1500-2000 штук мають виміри значніші які досягають 20 і більше сантиметрів в діаметрі пня. Інші зрізані при землі, або в половині дерева, або обібрані з грубшого гілля, рятують своє існування, як можуть, створюючи дуже велику кількість нових вершинних пагонів, або випускаючи коріння з гілля, яке стелиться по землі". Автор пише, що "... мета ефективної охорони тису в майбутньому може бути досягнута тільки двома шляхами. Або залишити всю територію лісу площею 30 га, яка лежить на схилі "Сповз" в стані, якому сьогодні знаходиться, із

збереження цілковитої його недоторканості, як так званого резервату, або виділити повну (біля 10 га) найкращу частину із утворенням резервату, одночасно впроваджуючи на решті території, зайнятій тисом, такого способу господарювання, який би гарантував недоторканість тисів".

Трохи пізніше таки заказник і було створено. Стан охорони цих цінних дерев покращився.

Лісові масиви за Польщі охороняли лісники та лісничі. В 20-х роках лісником був Романовський, а в 30-тих - Коба, за національності обидва були поляками. Коба мав велику хату, багато худоби. Про це згадує Марусяк Василь Миколайович, бо він проживає на тому місці, де колись була садиба Коби. А поле біля його хати і тепер називають "Кобовим". Крім того, було ще три лісничих: Францкевич (тепер там будинок Тодорова Володимира Васильовича), Оліпра (жив на горі вище сільського кладовища) та Лисанюк (на присілку Баня), Вони ревно охороняли панське майно, слідкували за вивозом дерева з Княждвора. В селі тоді був склад дерева, де його тесали, і вже потім вивозили до Коломиї. Лісники слідкували ще й за тим, щоб люди безплатно не ходили в ліс по гриби, ягоди, сухе гілля. За це все треба було платити. Були спеціальні "асигнати на збиранину'. Всі ці лісничі і лісники втекли в Польщу після того, як в Княждвір прийшла Радянська Армія в вересні 1939 року, бо люди їх не любили і почали бити.

Часто між владою і населенням виникали конфлікти. Але люди давали рішучу відсіч представникам влади. "Наприклад, у привласнених скарбом лугах були джерела "теплиць", що залишились після старого русла Пруту. В цих джерелах населення вимочувало коноплі, бо вони, як відомо, були основним сирівцем, з якого селяни виробляли полотно, верети, мішки, шнури і т. п. Польській лісовій службі це не подобалось, бо мовляв, русинські коноплі занечищують польські шляхетні води. Треба було і ці права селян відібрати. Десь у 1930 році , коли жінки поклали до тих мочил коноплі, а це досить важка праця, бо треба було наносити важких каменюк, щоб ними прилежити коноплі, лісова служба з поліцією оточила теплиці, жадаючи вибрати вже намочені коноплі з води і негайно забратися з панської території". Але це викликало гнів жінок. Вони, озброївшись камінням, пішли в наступ. Озброєна поліція цього не сподівалась і не знала, що робити. Тай скоро до цього місця почали збиратись чоловіки , бо почули гамір і хотіли дізнатися, що ж тут сталося. А це поліції вже не сподобалось. Тоді комендант наказав поліції залишити місце подій і дати людям спокій. Отже, жінки виграли суперечку і лісова адміністрація таких нападів більше не робила.

Це один дуже цікавий факт самооборони. Він був десь в 1929-1930 роках, коли люди збирались будувати народну школу. На будівництво не вистачало коштів і громадська рада вирішила продати свої грунти так звані "узурпи", по іншому боці Пруту, які щорічно повені відкидають до державного скарбу" . Тоді росла там дуже гарно лозина, з якої наші кошикарі виплітали гарні кошики і інші вироби що давало їм добрий заробіток. Представник державного скарбу, присутній на засіданні, лісничий Вільмунт (опольщений німець) сказав, що коли мова йде про той луг, де немає межі, то він готовий все переміряти і віддати громадську землю громаді. На другий день почали переміряти землю "... несподівано так сталось, що лісничий відміряв цілу полосу землі і включив її у власність громади, зазначаючи це відповідними знаками на мапі. До речі, ця полоса землі була вже довгий час в руках державного скарбу, хоч цього не було позначено на мапах". Люди порадились між собою і скликали всіх на збори. Це зробив старший громади Іван Григорець. Було вирішено вирубати всю лозину, щоб громада таким чином закріпили за собою ці землі. Довідавшись про це, тодішній надлісничий Романовський привів цілу зраю лісової служби і полінію. Сам він теж прибув на місце події, щоб таки відібрати від громади цю землю. Він застав селян за роботою. Викликавши голову громади, зажадав від того, щоб люди залишили роботу, інакше застосує силу. Тоді Іван Григорець запитав коменданта поліції, чого той прийшов. Адже ж ніякого порушення порядку тут не було. Цю землю передав громаді представник державної влади в селі лісничий Вільмунт. Він віддав громаді її ж власність. А якщо поліція

втрутиться в цю справу, то вони будуть захищатись, бо люди знаходяться на своїй землі і нікого не чіпають. І тоді комендант поліції наказав своїм підлеглим відійти і не чіпати селян.

"Справа опинилась в окружному суді. Громаді важко було судитися, бо це вимагало багато коштів. Крім того, пани мали своїх довірених адвокатів. Процес затягнувся надовго. Але все-таки закінчився перемогою громади. Виявлено на суді недостойну поведінку поліції і чиновників. Тоді вирішили піти на компроміс - розділити межі на основі ґрунтового кадастру. Внаслідок цього громада одержала не лише ті луги, які були предметом процесу, але набагато більше. Таким чином, відібрано пасовиська громади від державного скарбу".

Українці Княждвора домагалися від польської влади дозволу на відкриття споживчої кооперації. Вони домагалися дозволу і на відкриття читальні "Просвіти', що мала велике значення для згуртування українського населення. Ініціатором цього був парох греко-католицької церкви о. Майковський.

Кооператив, який назвали "Селянська поміч", та читальня "Просвіти" стали міцним фундаментом культурного і господарського розвитку української громади в Княждворі в період між двома війнами.

"Село Княждвір посувалося твердим поступом вперед до національної свідомості, освіти і економічного піднесення. Спочатку було засноване при церкві "Братство тверезості", яке у великій мірі відтягнуло селян від жидівської корчми. Було засноване громадський шпихлір, склад в якому зберігалось резервоване збіжжя на випадок неврожаю або браку насіння. Це була вже свого роду неоформлена кооператива, яка допомагала селянам, відтягуючи і рятуючи їх від жидівської спекулятивної залежності. Після того заложено було касу Райфазена, яка рятувала селян від жидівської лихви, а вслід за тим читальню "Просвіти", яка поширилась опісля на три філії. Закладено споживчу кооперативу "Селянська поміч" і також з трьома філіями молочарську кооперативу, а згодом районову молочарню з модерним устаткуванням і льодовнями. А далі - філію "Сільського господаря", кредитову кооперативу і інше. Для існування і роботи вищезгаданих установ були по-будовані нові будинки".

Будучи основним, населення Княждвора – українці, за Польщі зуміли не лише економічно носили свої позиції, але й проводили помітне культурно-освітнє життя, мали свої організації, партії, і всю свою діяльність проводили через читальню "Просвіти". Вона стала справжньою матір'ю українського національного відродження в Княждворі. Недаром її називали "святая святих".

До "Просвіти" горнулися всі, хто хотів підвищити свою національну свідомість - передова українська інтелігенція, студенти, керівники кооперативів, вчителі. Але, найголовніше, що до неї тягнулися і селяни, яких було в селі найбільше. Це і колишні учасники боїв за волю України, та й просто нове покоління, прості люди. "Вона не допускала в село москвофільства, - пише С. Бакай, - на місце легенди про білого східного царя поклала єдине правдиве Шевчснкове слово від якого затурканий, неписьменний народ прозрів, пізнав, "чий він син і за що закутий". Відкривши очі, народ йшов до читальні, слухав і читав книжки, часописи, різні газети, брав активну участь в громадському і культурному житті села.

Невеликою була кількість членів "Просвіти'", як ми бачимо з джерел. В "Шематизмі записано: "Княждвірська читальня мала 185 членів". Але всі вони були віддані загальнонародній справі піднесення національної свідомості українців.

У читальні "Просвіти" працювали різні українські організації і товариства, такі як "Січ", "Пласт", "Каменярі", "Союз Українок". "Товариство господині" тощо. Також відвідували її і члени різних партій. "За Польщі в Княждворі було три групи, які займалися політикою. Щоб відрізнятись одна від одної, вони носили на вишитих сорочках різні ковтаси: на присілку Баня червоного кольору (осередок КПЗУ), на горішньому куті - червоно-малинового кольору (організація "Каменярі"), на долішньому куті - жовто-блакитного кольору (націоналісти)".

Треба згадати і про те, що при читальні успішно працювали різні гуртки: хоровий, драматичний, спортивні тощо.

Змістовно описує про доброчинні патріотичні діла цих товариств у вихованні молоді села, свідок і активний учасник тих подій наш земляк з Австралії В, Слободян.

Знаменитими були вистави драматичного гуртка. Як згадує Василь Слободян, провідником і режисером цього першого аматорського гуртка став Слободян Дмитро Іванович. Всі ролі першої вистави "Невільники" були вже розписані, вирішено ставити таки цю виставу. Поставили в 1928 році. Ця вистава, як на аматорські сили, була дуже вдалою та поставлена на досить високому рівні, бо з такого великого числа населення, як в Князворі, легко можна було підібрати добрі акторські сили. Головні ролі в цій першій виставі грали слідуючи особи: старого запорожця -коваля - Слободян Д. І. , дочку Ярину - Дутчак Параска, вихованця Степана - Потятинник В. Д., Оксану - Костюк Марія, бандуриста - Потятинник М.О., другорядні ролі виконували : Яким і Дмитро Потятинники, Скавронський Микола, Слободян Василь, брати Каратники, Микола Янчук, Потянник І. Ф. , Степан і Філип Слободяни, брати Дмитро І Василь Фарбішевські, брати Смеречуки, Дмитро Гаврищук та інші."

П'єси різні ставились аж до початку Другої світової війни. Ось що згадує жителька села Гаврищук Марія: " Син священика Майковського Мілько теж організував при читальні драмгурток. Сам він і був режисером. Ставили багато вистав. Репетиції були через день вечором. Найбільше запам'яталася вистава "Маруся Богуславка". Роль Марусі виконувала Слободян Олена, а роль Софрона - Степан Семків".

Цікаво досить зазначити, що активісти читальні популяризували етнографічні традиції давнього народного мистецтва, старовинні обряди. Збереглися фотографії тих часів.

Діяв в селі також і хор. Спочатку (в 20-х роках) був дівочий хор, а потім створено змішаний. Ось про це згадує Слободян: "Восени 1929 року я приїхав з Коломиї (вчився там в гімназії) на неділю додому і дуже здивувався, як застав у нас Ілька Калинюка з Вербіжа, якого я знав ще з гімназії, але лише з виду. Поговоривши з ним, я довідався, що його запрошено до Княждвора для зорі анізування і ведення просвітянського хору. Мій брат Микола був дуже великий любитель співу і дуже хотів навчитись читати ноти. Тому він і взяв Калинюка на квартиру, щоб він, крім ведення хору, міг навчити його, а також молодого хлопця Семкова Степана, співу і нот.

Калинюк бив добрим диригентом і зумів у відносно короткий час гак добре вишколити хор, що вже в 1930 році на святі пісні в Коломиї , в якому брали участь всі існуючі просвітянські хори Коломийщини, Княждвір зайняв одне з перших місць.

Також в Княждворі було влаштовано з великим успіхом кілька концертів. Калинюк перебував в Княждворі не цілих два роки. Після нього керувати хором став М. І. Слободян, який в цей час вже добре опанував цю науку. Хоч наступила зміна диригентів хору, мистецький рівень хору не понизився, бо в хорі вже були добре вишколені та з добрими голосами співаки: Д. І. Слободян

(тенор - соліст), Потятинник В. Д. (баритон - соліст), Потятинник Д. Ю. та Потятинник М. О. (баси), Бакай Д. М. (другий тенор), та багато інших.

Крім частих концертів, просвітянський хор згідно традиції в Різдво колядував по цілому селі, не обминаючи майже ні одної хати. Гроші віддавали на потреби "Рідної школи" в Коломиї.

Згодом повернувся Степан Семків, який трохи жив у стрия Луки Семкова на якийсь парафії та від якого він навчився читати ноти, а також дяківства. В просвітянському хорі він діяв, як співак, а також зорганізував та добре вів церковний хор'[1].

А ось що згадує Гаврищук Марія: "С. Семків керував хором пізніше, який співав у церкві і в читальні. Поляки не дозволяли співати, що кому захочеться. Наперед голова читальні мав дати список пісень, які будуть викопуватись в читальні. Під час концерту сиділи жандарми і слідкували за порядком. Запам'яталися такі пісні тих часів: "Вечірній дзвін", "Ой, із-за гори кам'яної", "Ой на горі женці жнуть", "їхав козак за Дунай" та інші.

Гімн "Ще не вмерла Україна" не можна було співати".

В 1929 році започатковано в Княждворі проведення "Фестинів". Такого ні в Княждворі, ані в навколишніх селах те не було. Готували його В Слободян, Д. Потятинник, разом з священиком Майковським. Саме він подав ідею проводити свято на церковній площі, яка простягалась на південь від читальні і носила назву "Попова гора". Був створений фестивальний комітет. Потім приступили до приготування. Як згадує Василь Слободян, ". . . зібрали та ще докупили фанти на лотерею, замовили зробити "колесо щастя", запросили духовий оркестр з Печеиіжиа, смичковий оркестр циганів з Товмачика (для танців), поставили високу тріумфальну входову браму, яку гарно прикрасили всякими кольоровими стрічками, та при цьому не забули про буфет, в якому можна було купити навіть морозиво, бо в той час це була дуже велика рідкість по селах.

І так в половині серпня, в неділю, пролунали з "Попової гори" звуки духового оркестру сповіщаючи про те, що в Княждворі почався перший фестин.

До того фестин був широко розрекламований не тільки в Княждворі, а й в навколишніх селах. На нього приїхало дуже багато народу, так що не вистачило білетів і багатьох впустили безплатно.

Фестин пройшов дуже цікаво. Про нього люди довго говорили, порівнюючи його з пізнішими, що то був найкращий фестин в їхньому житті. Такі фестини проводились в Княждворі періодично аж до часу Другої світової війни.".

В 1927 році організований в Княждворі осередок жіночого товариства "Союз українок". Воно проводило активну роботу серед місцевих жінок по питаннях, що стосувались виховання дітей. Жінки активно організовували спільні читання, зустрічі з відомими громадянськими, політичними діячами та діячами культури, мистецтва, літератури, виступали з рефератами з історії жіночого руху.

В "Союз українок" записувались молоді жінки і там ще їх навчали куховарства. Продукти вони приносили з дому. Молодих жінок вчили безплатно. Інші , старші, хто мав змогу, то платив за навчання. Вчили куховарити Імость Майковська і ще дві вчительки з Коломиї» - згадує про ті часи Марія Гаврищук.

Крім того, дівчата з "Союзу Українок" мали свою спортивну секцію і виконували різні вправи на сільських святах, фестинах тощо.

Наш односельчанин С. Бакай пише: "По першій світовій війні легальна політична думка оформилась в УНДО та в партії УСРП і її молодечому відгалуженні "Каменярі". Прояви крайньо лівих на присілку Баня діяли тоді конспіративно. Цей рух не міг розвинути широкої діяльності, бо одночасно конспіративно діяли і інші націоналістичні організації: УБО, ОУН.

В грудні 1932 року в Княдворі за ініціативою Слободана Василя було створено "Союз каменярів" (фотокопії 27, 28, 29). При ньому працював драматичний гурток та, може, найкращий хор в Коломийському повіті, який давав концерти в навколишніх селах, кілька разів виступав в Коломиї на повітових зборах "Каменярів", а один раз, навіть в Косові.

Товариство "Каменярів" не змогло поміститись в читальні. Тому вся його діяльність зосереджувалась в так званій "Каменярській домівці", яка перших два роки уміщалася в одному з двох будинків молодого тоді подружжя Потятинника М. О. та його дружини Марії, а пізніше в домі Василя Жолобана. Вони віддавали своє помешкання для зборів товариства зовсім безплатно.

"Майже кожного вечора, особливо зимою, в домівці були все якісь заняття: як не проба хору, то якоїсь вистави. У вільні від цих занять вечори відбувались сходини членів товариства, на яких часто викладалось дещо з історії України або літератури, раз на тиждень було голосне читання газет з поясненням.

Дуже діяльною була шахова секція, яка начисляла понад 20 членів. Трохи пізніше товариство спромоглося купити хоч невелику, але гарну бібліотеку.

Концерти і вистави відбувалися і в читальному домі в Бані Княждвірській, де також з ініціативи товариства проводились курси для неграмотних" - згадує Василь Слободян.

Проводилась велика спортивна робота. Була створена при товаристві секція лишєтарів (лижників). їх було понад 30 чоловік. Кілька учасників брали участь в повітових змаганнях, організованих Коломийським "Соколом" в січні 1934 року.

"В тому самому році , - як згадує Василь Слободян, - змагунки і змагуни союзу "Каменярі" з Княждвора також брали участь в краєвих змаганнях з бігу навпростець, організованих українським спортивним союзом поблизу Станіслава. Хоч вони ще не були добре підготовлені до таких змагань, а в додаток ще й цілу ніч їхали на фірі і були змучені, все одно показали непогані результаті: Бакай II. В. зайняла третє місце, Каратник Г. Д. - четверте, а Василинчук П. Д. - п'яте місце. Гриждук Іван та Мосюк Дмитро - сьоме та дев'яте місця."

В 1934 році місцеве товариство разом з "Соколом" з Коломиї організувало змагання з плавання на річці Прут. Наші односельчани показали також гарні спортивні результати.

В 1935 році в Княждворі знову було організовано різні змагання. Організатори хотіли, щоб вивести нашу молодь поза межі села, де можна було б знайомитись з іншими людьми, обмінюватись з ними думками, своїм досвідом роботи, знаходити нових друзів та набувати більше досвіду і знань. Наш союз брав участь в фестині, який проходив в Сопові, допоміг разом з читальнею "Просвіти" організувати фестини в селах Товмачику, Воскресіннях, Печеніжині.

В 1927 році була побудована окрема читальня "Просвіти" в Бані Княждвірській. Сталося це із-за розходження у поглядах. Бо жителі Бані симпатизували радикальній партії і часто на зборах ігнорували їхні пропозиції, як вони про це говорили, не давали їм сказати своє слово. Через два роки була побудована досить велика будівля, в якій можна було ставити концерти і вистави. Це був дуже великий збуток, бо жителів тут проживало мало (десь 60-80 хат), та й то не дуже заможних.

В 1936 році і на горішньому куті була побудована "Каменятська доміка", щоб не ходити по хатах. Площу під забудову віддали брати Микола і Дмитро Слободяни. Щоб побудувати будинок, товариство давало вистави, концерти, збирало від людей пожертвування. В 1938 році купили в Печеніжині будинок, розібрали його і побудували в горішньому куті читальню "Просвіти" на подвір'ї Дмитра Потятинника. Докінчили її будувати аж в 1947 році, бо перешкодила війна.

В Княждворі в ці роки панував дух змагання, бо кожен куток хотів показати себе краще: будували читальні, ставили вистави, концерти, організовували різні змагання тощо. Це піднімало село, будило активність людей. Як пише Футулуйчук В. М. в своєму нарисі "Княждвір", "... не було жодної хати в селі, щоб хоч один її член не перебував в якійсь спортивно-молодіжній організації, драматичному гуртку чи іншому колективі художньої самодіяльності, кооперативі тощо.

Як ми вже писали, на присілку Баня сильний вплив мали ліві. Причиною цього, вважає В. Слободян, був гірший соціальний стан жителів присілку. Хоч не бракувало бідний сімей і в селі, але там їх було набагато більше. В 1930 роках посилилась комуністична пропаганда. Василь Слободян згадує :"Звідкись появилась комуністична література, написана на гарній українській літературній мові, яка обіцяла вільне, безжурне та щасливе життя - однім словом, "рай на землі". І не дивно, що люди, котрі виросли в нужді, цілий час мріяли про те, як би поліпшити своє життя, захопились тією пропагандою, тим більше, що один з найвпливовіших людей, а саме, Федір Чавага, теж дався зловитися на ту ж комуністичну вудочку.

А поборювати ту пропаганду було важко, бо вона поширювалась підпільним шляхом. В 1935 році їх перестерігали від неї, але все марно. Були і на Бані діячі, такі як Юзьків М. (голова читальні на той час), Гриджук М. , які теж відмовляли і остерігали людей. Вони навіть зверталися до священика Майковського, а також Юрка Слободяна, який був претендентом па вибори до польського сейму від УНДО, прочитати лекції на тему загрози комуністичної пропаганди. Але І це не допомогло". Почалася ворожнеча між людьми, яка привела в кінці Другої світової війни до сумних наслідків.

Але комуністична пропаганда не мала великого впливу на інші кутки села, крім Бані Княждвірської, бо пропаганда замовчувала злочинні дії сталіністів на Великій Україні, про які народ чув від різних людей і які жахали своїми масштабами.

Існувала в Княждворі і підпільна організація ОУП (Організація Українських Націоналістів), яка в роки війни створила УПА (Українську Повстанську Армію). Вони осуджували людей за легальну національну організацію) Фронт Національної Єдності), стримано ставилися до української кооперації, угодовських, на їх погляд, організацій. "Члени ОУН негативно поставилися до запланованого з'їзду "Українська молодь Христова", який готувався з благословення митрополита А. Шептицького", - пише професор Б.Б. Грабовецький.

Існувало в селі і товариство тверезості, тобто група свідомих громадян, які боролися з алкоголізмом і курінням. Ними стали, переважно, студенти. В цьому товаристві польська влада вбачала підрив державної економіки, бо держава мала монополію на горілку і тютюн, з продажу яких йшли великі доходи в казну.

Згадуючи всі ці події, слід згадати і людей, які з певною святістю працювали для піднесення села, часто давали на потреби села свої кошти тощо. За спогадами С. БАкая, це були: "Іван Семків, Степан Чавага, Онофрій Потятинник, Іван Гаврищук, Іван Гри-горець, Микола Потятинник, Дмитро Бакай, Іван Бакай, Юрко Годованець, Лука Семків, Лука Бойчук, Олекса Смеречук. Олекса Гладуняк, Михайло Мандрук, Олекса Мандрук, Федір Бакай, Юрко Слободян, Йосип Бакай, Михайло Юзьків, Микола Гри-джук, Дмитро Бойчук, Омелян Майковський, Йосип Дутчак, Василь Костюк, Петро Костюк, та багато інших. А за ними молода генерація: Василь Дяків, Яким Потятинник, Дмитро Гаврищук, Василь Горук, Василь Бакай, Дмитро Попович, Потятинники (звані Філипові), Іван Смеречук, Степан Смеречук, Бакаї (звані Американські), Мосюки (звані Бублики), Териелюки, Слободяни, Богдан і Марія Бакай та багато інших".

Станіславське воєводство довго не давало дозволу на відкриття "Рідної школи". Першу таку школу відкрили в сусідньому Печеніжині. "За прикладом Печеніжина за "Рідну школу" боролися в сусідніх селах... в Княждворі, в Бані Княяждвірській та ін. Українські учителі пройшли цю Голгофу, щоб тільки українські діти навчалися в рідній школі, знайомилися з історією України, національними героями, класиками української літератури, святим письмом, збагачували національну свідомість",- пише автор "Історії Печеніжина".

Будинок шкільний був малий для такої кількості дітей шкільного віку. Ллє, коли школу було віднесено до "чотирикласової", а вкінці до шестикласової, було споруджено новий будинок біля старої школи і філію на присілку Баня".

Про це згадує Василь Слободян: "Через велику віддаль та майже постійну розбиту дорогу, малим дітям тяжко було ходити до школи в центр села. Мешканці Княждвірської Бані довго домагалися, щоб відкрити окрему, хоч бодай двокласову школу. Та коли їхні домагання не увінчалися успіхом, то вони самі в 1927 році заснували одну на всі навколишні села "Рідну школу", в якій учителювала Ольга Олійник з Коломиї. Та ця школа проіснувала лише два роки, бо з браку фінансів трудно було її утримувати. Але більше тому, що шкільне керівництво відкрило там в 1929-1930 навчальному році державну школу".

Директором школи довгі роки був Василь Тимофійчук, на ті часи добрий педагог і вихователь. "Крім школи і дітей, - згадує С. Бакай. - він дуже любив садівництво, мав велику пасіку. Був він і добрим столяром, отже всяку роботу для школи по столярству завжди виконував сам, не вимагаючи окремої плати за це. Свого ремесла він вчив і дітей. І це принесло гарний результат. Діти і дорослі змагались між собою в садівництві, пасічництві і інших справах. Вулики у вчителя були модерні. їх було близько ста штук. їх він сам і виготовив. За це люди його поважали і любили. Він виховав кілька поколінь дітей і дожив до старості в Княждворі. Після нього залишились сади, якими він обсадив громадські дороги і великий сільський цвинтар".

В кінці 30-х років директором школи був "... Микола Уруський, родом з Березова,

опольщений гуцул. Він робив, очевидно, те, що йому наказувала польська влада.. Але були і інші вчителі, які старанно дбали про душі українських дітей. У всякому разі, ця тиха школа усунула неписьменність і видала з себе чимало учнів гімназій і інших шкіл", - пише С. Бакай. - Серед них: Володимир Бакай, Дмитро Повх, Володимир Слободян, Богдан і Марія Бакай та інші. Студентом був і Потятинник, син Олени Дорінової". Як згадує Василь Слободян, він був засуджений на два роки тюрми за розповсюдження літератури проводу ОУН. Доля занесла його у далекі світи. Він брав участь в боротьбі за встановлення самостійної Закарпатської України".

Вчителями в школі була також сім'я євреїв Гінзератів: мати і два ЇЇ сини - Муньо і Куба.

Про навчання в школі згадує жителька села Гаврищук Марія:" До школи пішла в 1923 році (мала 8 років). Школа була розміщена в двох приміщеннях. Перший і другий класи навчалися разом в одному класі. Приміщення було довге, низьке, покрите толлю і знаходилось на тому місці, де зараз побудована насосна нової школи, В класі було біля 20 учнів. їх вчила вчителька Гіпзерат. Вчились в приміщенні, яке збереглося дотепер. Тут жив директор школи Уруський (там тепер теж вчительська квартира). Вчителювала і його жінка.

Навчання в школі було безплатне, проводилось на українській мові,

В 1937 році школа була вже семирічна. Шість класів було обов'язкових, а сьомий клас - ходив, хто хотів. Сьомий клас навчався після обіду. В 1939 році вчителювали Харжевський та сини вчительки Гінзарет - Муньо і Куба".

На стіні висіли портрети тридцяти польських королів і їх треба було знати. Закінчила шість класів, які були обов'язковими. Хто не йшов до школи, того штрафували.

В першому класі писали олівцем, а дальше - ручкою. Навчальний рік починався восени, а закінчувався 28 червня. В червні ходили з вчителькою на річку, в ліс. У свята - українські і польські до школи не йшли. Канікули були лише піврічні.

В гімназію ходили лише діти заможних людей. їм наймали фіру і возили до Коломиї на навчання".

Ще одна школа була при костьолі польському. Туди ходили діти поляків і тих, в кого хоч один з батьків польського походження, Як згадує батько Рогозіної Ганни Василівни Марусяк Василь Миколайович, він теж ходив до цієї школи літом. Мати його була полька - Фарбішевська Катерина. Тому йому дозволяли сюди ходити. Поляки хотіли туди залучити якнайбільше дітей І виховувати в своєму дусі. Добре була поставлена в них ця справа. Батько згадує; "Діти записувалися в польські "герцежи" (на зразок бойскаутів). Літом вони відпочивали в таборах.

Це була підготовка молоді до служби в польській армії. Бо, як ми знаємо з розповідей односельчан, з розповідей тих, хто служив, з фотографій того часу, наші земляки служили в польському війську. І це була ще одна тяжка повинність для українських селян - служити у війську свого ворога.

Значну роль у зростанні національної свідомості української громади Княждвора в 20-30 роках відігравала місцева греко-католицька церква і її невтомний трудівник о. Олександр Майковський. Він пробув на парафії до 1946 року, поки не знищено було греко-католицьку віру і церкву. Як згадує С. Бакай, "декан Май-ковський крім буденної праці в читальні, кооперативі й школі, вів велику просвітницьку діяльність в церкві у своїх великих проповідях. Він був митцем слова, умів викликати велике зацікавлення навіть у зовсім байдужих людей не лише про заповіді Божі й християнську науку, але в такій самій мірі про релігію, українську історію, її світле минуле, підготовляв народ бути готовим до всенародного національного зриву, про що він так мріяв. Свої проповіді він так уміло пов'язував з наукою церкви, що його виступи проти польського уряду не можна було назвати нротипольськими. І тому польська влада нічого не могла зробити проти нього. Отець декан Майковський був у Княждворі, неначе грецький архієпископ Макарій на Кіпрі".

Всім національним організаціям, товариствам і просто патріотам доводилось діяти в умовах польської окупації та реакції. Це дисциплінувало їх, прививало почуття

відповідальності не лише за своє долю, але й долю своїх товаришів. Місцевий і повітовий уряди всяко перешкоджали жителям Княждвора проводити роботу щодо виховання народних мас в дусі національної самосвідомості. Влада боялася народу. Все, що могли, вони забороняли. Але такий рух заборонити неможливо, бо не діяли не поодинокі люди, а ціле село.

Пройшли роки, роки першої праці. Закінчилось польська окупація. "Німецько-радянський пакт, підписаний у Москві 23 серпня і 939 року, і таємна угода між двома партнерами про розподіл впливів у Східній Європі стимулювали початок глобального світового конфлікту, під час якого були втягнуті у воєнні події, насамперед, західні українські землі, а з 1941 року - центральні та східні. Першого вересня 1939 року Німеччина здійснила напад на Польщу, що започаткувало події другої світової війни на сходи Європи. Невдовзі німецькі війська зайняли Лемківщину, Поділля, Холмщину і західну частину Галичини".

В ту пору понад 20 княждвірських парубків служило в польській армії і всі вони брали участь в польсько-німецькій війні, яка була дуже короткою. Вони скоро повернулися, але не всі.

"'Згідно з затвердженим планом німецькі війська мали розчленувати польську армію, вийти їм у тил у напрямку Варшави, Бреста і Львова, оточивши головні її угрупування, розгромити їх поодинці.

Польські війська мужньо билися з переважаючими силами ворога. Варшаву гітлерівцям вдалося захопити лише 28 вересня після 20-ти денних боїв.

Зовсім інакше повів себе уряд. Уже 6 вересня він залишив столицю і втік до Румунії. За три з лишком тижні польська армія була розгромлена. Німці втратили всього 10 тисяч убитими. За умовами таємного протоколу Рібентропа-Молотова радянські війська 17 вересня вступили на територію Західної У країни та Західної Білорусії і менш ніж за два тижні зайняли її."У вересні 1939 року до нашого села, як і до всіх інших на Західній Україні, увійшли Радянські війська. Більшість людей ждали визволення від польського гніту і добре поставилися до них. Крім того, старі люди говорили, ідо як прийдуть "совіти", то буде в селі робота. Бо за Польщі, якщо і була робота, то платили дуже мало. Ось спогади Ясіичука Федора Паньковича, який працював за польських часів на рубці дерева в лісі. "Щоб спиляти й обкоркувати 1 метр кубічний ялиці, платили злотий, а поколоти і порубати 1 метр квадратних дров - 15 злотих. Отже, робота для селянина - це було питання життя і смерті. Вони обіцяли, що буде краще жиги. Все має бути для народу - земля, ліси, води. Офіцер Погребков приніс з району Конституцію СРСР і почав її читати людям. А потім читали її грамотні односельчани, нікому не довіряючи".

Зразу ж почалися мітинги, обіцянки. Але не всі люди вірили, бо наші діди й прадіди були людьми мудрими і не приймали на віру "солодкі слова". Вони вже і раніше знали з переказів, преси про те, що в СРСР вбивають багато невинних людей, про голоді 932-3933 на Великій Україні, про винищення цвіту української нації - громадських і політичних діячів, священиків, письменників, художників, інженерів, вчених, а тому не всі вітали нову соціалістичну владу.

В селі вибрали нову владу. "Першим головою сільської Ради обрали Дякова Василя, а замісником - Скавронського Дмитра Івановича", -згадує Марія Гаврищук. Нова влада на початку 1940 року всі сили кинула на створення колгоспу, але так і не могла його створити в ті роки. З читальні "Просвіти" енкаведисли вилучили багато літератури, знищивши її. Було заборонено вивішувати національні синьо-жовті прапори, відзначати національні свята, видавати патріотичну пресу і літературу, яка не визнавала комуністичної ідеології, ставити патріотичні вистави. Всі партії, крім комуністичної, були заборонені.

І тому народ підозріло ставився до нової влади, соціалістичної системи, бо вона робила з газдів людей, які ні за що не думали, ні на що не відповідали. Колективне - значить нічиє, і це вже доказало нам саме життя. Влада почала вивозити з села людей, інших, неугодних, знищувала, нав'язувала свої порядки, свята, прапори, правила і закони, які не вписувались в

"Декларацію прав людини і громадянина", прийняту УПА.

Та знову йшла нова біда. "Завдяки радянсько-німецькому пактові 1939 року Німеччині вдалося розправитися з Францією без загрози війни на два фронти. Тепер, щоб стати володарем всієї Європи, фашистське керівництво всю силу своєї військової армади вирішило спрямувати проти СРСР. За планом Гітлера, разом з долею СРСР, буде вирішена і доля Великобританії.

У липні 1940 року командування вермахту розробило план військової кампанії проти СРСР, в основі якого лежала стратегія "блискавичної війни" - план "Барбаросса", Відповідно до цього бойові дії проти СРСР мали вести на протязі всього західного радянського кордону три групи армій: "Північ", "Центр" і "Південь", перед кожною з яких стояли свої особливі завдання. . .

Група армій "Південь", знищивши сили Червоної Армії в Західній Україні і на Заході від Дніпра, повинна була захопити Київ і продовжити наступ на Харків, Донбас та Крим. . .

Вранці 22 червня 1941 року фашистська авіація розпочала бомбардування радянських військових аеродромів та важливих стратегічних міст. Так почалася нова війна. Західну Україну, як і інші області, захопили німці. Пам'ятаючи ставлення до українців польської, а потім і більшовицької влади (арешти, заслання до концентраційних таборів, дискримінаційна аграрна політика, національна політика), частина українців поставилися до німців прихильно, вважаючи їх за визволителів. Радянський режим до війни тримався на силі і страху, тому багато людей байдуже ставилися до захисту цієї тоталітарної системи. На Західній Україні в перші дні німців часто зустрічали як визволителів від сталінщини. На Східній Україні реакція на прихід німців була більш настороженою, але теж поширювалася думка, що вони принесуть полегшення порівняно зі сталінським режимом.

Та хіба могли тоді, в 1941 році, жителі Галичини співчувати і допомагати тим, хто знущався над ними, хто розстрілював і жорстоко катував невинних в 1939-1941 роках, хто осліплений і заляканий тоталітарною системою навіть у нерівному бою з ворогом гинув зі словами на вустах "За Сталіна!" - пише кандидат історичних наук Я. Кісь.

Так вояки Адольфа Гітлера окупували всю Україну, в тому числі і наше село. "Трагедія українського народу ускладнилися ще й тим на початку війни, що не було в той час вагомої політичної сили, яка могла б скористатись розвалом сталінської імперії і силою і авторитетом своїм здолати колоніальні наміри німецького фашизму. Надій на національні сили Галичини було мало, бо серед них не було згоди. Ще в квітні 1941 року група полковника А. Мельника внесла розкол в український національний рух, вважаючи, що відвоювати Україну від більшовиків можна тільки виключно в союзі з Німеччиною. Сліпа ворожнеча між частинами ОУН С. Бандери і ОУН А. Мельника перетворилась у взаємне винищення їх прихильників, а згодом переросла у терор проти інакомислячих.

В окупованому німцями Львові група ОУН С. Бандери 30 червня 1941 року без погодження з німцями проголошує Акт відновлення української державності. На посаду прем'єр-міністра було обрано близького соратника С. Бандери Я. Стецька. Йдучи на вкрай ризиковану гру, ОУН-Б розраховували, що німецьке командування погодиться з цим фактом і не піде на конфронтацію з українцями з самого початку вторгнення. Але, як показали наступні події, які 30 червня перекреслювали задуми Німеччини самій влаштовувати майбутню долю України - зробити її колонією".

Люди розчарувалися в німецькій політиці. Це була нова окупація. На зміну червоній чумі прийшла коричнева. "Є факти, що за період з 1941 по 1944 рік за німецької окупації заарештовано та розстріляно багато людей за приналежність до ОУН, а то й взагалі невинних. Очевидці в селі пам'ятають і розказують, що колись, в березні 1942 року прийшли німці з облавою, всіх затриманих заставили сидіти на землі біля сільської читальні (там тепер автобусна зупинка), а після, роздягнутих, обв'язаних колючим дротом, повезли і розстріляли в лісі с. Дятьківці біля Коломиї", – пише Футулуйчук В. в своїй статті.

Була розстріляна німцями племінниця директора школи Василя Тимофійчука. за приналежність і активну участь в ОУГІ, а також Юрко Слободян, який довгі роки очолював громаду с. Княждвір. Згадує С. Бакай: "Замордовані в гестапо Юрко Слободян, Василь Березовський, Дмитро Потятинник з дружиною Марією".

В єврейське гетто німці забрали 9 родин євреїв, які проживали в Княдворі. Ось подаємо список їхніх прізвищ, які ми знайшли в архіві СБУ в справі № 3171187 на Потятинника Юрія Онуфрійовича, який під час німецької окупації був старостою села, а пізніше засуджений вже в роки Радянської вдали: як голова селищної ради - за саботаж (виписка додається).

1. Бру Вассер Берух - 1884 р. н. 2. Бру Вассер Маля - 1889 р. н. 3. Шорц Єзраєль - 1899 р. н. 4. Дочка - 5 років. 5. Клейман Абрам -1864 р. н. 6. Бру Вассер - 1864 р. н. 7. Дочка - 9 років. 8. Шорц Фріма - 1894 р. н. 9. Син - 3 роки".

Так закінчилась єврейська ниточка життя в селі Княждвір. Більше з них по сьогоднішній день тут ніхто не селився. Доля останніх родин трагічна і страшна, як і всіх євреїв під час другої світової війни.

Нова влада вимагала від населення здачі всього, що тільки було в селі. Як зазначено в тій же архівній справі на Ю. Потятинника, з Княждвора вивезено: "до Німеччини: 500 ц картоплі, 200 ц вівса, 1200 ц молока, 1 ЗО голів худоби, 2000 куб. метрів лісу". Як згадують старші люди, потрібно було здавати молоко, м'ясо тощо. Не можна було для себе різати ні свиней, ні іншу худобу без дозволу нової влади.

Окупаційна влада вивозила не лише продукти і сировину, але й багато наших людей в Німеччину на різні роботи. "За даними МВС від 27. 12. 1946 року із Княждвірської сільської Ради протягом 1941-1944 років відправлено в Німеччину 42 особи" і вже восени 1941 року німці почали набирати молодь на роботу в Німеччину, так званих "остарбайтерів". Подумайте, як важко було нашим односельчанам, як і іншим людям нашої багатостраждальної землі, відриватися від сім'ї, родини і рушати у далекий жорстокий світ. Там, далеко, їх чекала каторжна праця. Згадує одна з "остарбайтерів[1]' Слободян Настя: "7 січня, коли люди вийшли з церкви, війт прочитав список, хто має їхати до Німеччини на роботу. Забирали з сімей, де було 2-3 чоловіки. 17 березня відвезли до Коломиї. Нас було багато із села Княждвора: Бакай Настя (пізніше проживала в Канаді), Бакай Параска (с. Шепарівці), Мосюк В. М. (проживає в Канаді), Марусяк М. М. , Жолобан В. , Димедюк М. , Футулуйчук М. (повернулись назад в село), Мацьків Й. В. (проживає в Донбасі), Ковцуняк Д. (невідомо, де дівся). Всіх посадили в ешелон і повезли до Перемишля. Там комісія відібрала чоловіків на роботу в шахту в Катовіцах. Був для нас один перекладач на польській мові.

Далі поїхали у Аннаборг. Спочатку важко було зрозуміти, чого господарі хочуть, бо не знала німецької мови. Але вже через рік освоїлася.

Працювала в полі і по господарству. В господарів було 45 га землі. Працювали тут і господар з господинею, трос дітей, я та полонений хорват.

Годували тут добре. Як сідали їсти, з нами були і господарі дому. Вони їли ту ж саму їжу, що й ми. Через рік виросла дочка господаря і вже не потрібна була лишня робітниця. Мене передали до іншого господаря - Шульца Альфреда. Господар в той час воював. Коли поїхав, багато доброго говорив про Україну, її багатства.

За роботу платили по 25 марок в місяць, але за них нічого, крім прикрас і води, не можна було купити.

В 1944 році почалися великі нальоти американських і радянських літаків на цю місцевість, Радянські льотчики низько спускалися на кукурузниках і стріляли в німців.

Коли об'явили про закінчення війни, сюди приїхали радянські війська. Вони поводились з населенням грубо, нападали на жінок, забирали з будинків, що їм заманеться, особливо дорогоцінні речі. Часто солдати заїжджали, забирали худобу, а хто з місцевих жителів жалівся владі, погрожували вбивати.

Радянські власті наказали виїхати додому. Багатьом людям погрожували Сибіром. Чоловіків забирали в штрафну роту.

Я одержала польські документи і виїхала додому. Господиня провела мене, дала на дорогу харчів. Коли ми їхали, то по дорозі зустрічали одні руїни. Приїхали в Дрезден - там ще гірше. Потім два тижні ми йшли пішки, годувались з городів, чим могли. Зустріли по дорозі поляків, які добре до нас віднеслись, нагодували.

Далі дорога йшла на Лодзь. По дорозі зустрілись радянські війська. В нас забрали всі речі, які ми мали. Потім ми сіли зверху на вагону і так доїхали до Рави Руської, де був пропускний пункт, а звідти вже пішки додому'".

Зберігся і трудовий листок цієї жінки, в якому записані такі дані: країна, звідки походить, прізвище, в якій місцевості дійсний, короткі відомості про працівника, а потім - роботодавець і його адресу. Внизу є печатка біржі праці

Є ще спогади Марусяка Василя Миколайовича, якого 15-літнім юнаком вивозили на чужину. Він попав до господаря Йогана Вольфшляхера в село Кшвент в Альпах. Господарство спеціалізувалося на здачі молока державі. Господарі мали 20 корів, 4 коней, коло 100 штук курей. Для своїх потреб тримали свиню. Господар ще, крім цього, возив ліс державі. Треба було і сіно заготовляти, і обходити господарство, працювали тут господар, господиня, їхня дочка-приймачка і двоє робітників. Годували нас добре, щоб ми могли добре працювати. Пускали два рази у відпуск до батька, який теж був вивезений до Німеччини трохи раніше і тепер працював недалеко.

Коли війна закінчилася, опинився в американській окупаційній зоні. Вирішив їхати додому, хоч можна було їхати, куди хочеш. Пішки добивався в Польщу. Йшли шість тижнів. Зупинили в Губені на Одері. Наказали зібрати урожай на замінованому полі. Ми годувались самі, чим могли. Коли зібрали урожай, нам дали документи і дозволили їхати додому.

Як приїхав додому, забрали на шахти в Донбас, щоб спокутував свою вину за те, що був у Німеччині. Довго в Донбасі я не був. Мені пощастило піти вивчитися в ФЗУ в Коломию".

Збереглася метрика з Німеччини , яку Василь Миколайович приніс з собою. Видана в тій місцевості, де він був на роботі.

В Німеччину були забрані Лесюк В. С. , Ясінчук Ф. П. , Гаврищук Д. П., але вони по дорозі втекли. Ще згадує Ясінчук Ф. П.: "Після того; як ми втекли, мене взяли на роботу в Яворів за Львовом. Там ще були Футулуйчук Ф. П., Бакай М. Ф., Потятинник І. О. Але я скоро втік звідти і переховувався, бо поліція вже мене шукала. Скоро схопили. Сидів під арештом у Коломиї. Звідти допоміг втекти Повх Дмитро, який мав своїх людей в охороні. А вже як прийшли радянські солдати, то чоловіків забирали прямо на вулиці і відправляли на фронт. Так і я попав в армію".

Дехто з односельчан був призваний німцями для служби в армії. Ось що згадує один з них - Футулуйчук Василь Іванович: "В березні 1943 року, коли мені сповнилось 20 років, одержав повістку від німців з'явитися в Коломию на призовний пункт. З Княждвора такі повістки одержали десь ЗО чоловік. З них комісія відібрала шістьох для служби в армії. Враховувався, насамперед,ріст, вага, фізичні дані. Крім мене, до служби в армії зарахували Бакая С., Скварчинського Ф., Футулуйчука В., Фірасів В., Марусяка М.

Нас погрузили в вагони по 50 чоловік і товарняком привезли в Польщу. Це було місто Травники. Зарахували нас на службу в охоронну команду. Це було єврейське гетто. Видали зброю, форму. Треба було охороняти і конвоювати людей під час робіт. Грошей за це не платили, лише годували і видавали сигарети. Побув там до серпня 1944 року. Коли прийшла Радянська Армія, здався в полон. Звідти відправлений в Запоріжжя на будови. В 1947 році відпустили додому. А потім знову заарештували. Був суд. Засудили на 25 років строгого режиму. Відбував покарання в Караганді".

Були в нас в селі і партизани-ковпаківці, які переховувалась на присілку Баня Княждвірська, де ще у 30-х роках був сильний вплив КПЗУ. Під час рейду Ковпака в Карпати було поранено партизанів Терещенка Олександра та Бакаєва Дмитра (фотокопії 58,

59). їх переховували наші односельчани. Ось ще пише про ці події В. Войцехович "Люди з легенди": "Пам'ятаю комсомольця з Нової Слободи Путивльського району Митю Бакаєва. 4 серпня 1943 року 17-річного партизана тяжко поранено в груди. Зустрів у лісі чоловіка, який назвав себе Грициком Ільком. Признався, що він підпільник, Ілько привів Бакаєва до куреня, де лежав тяжко поранений у стегно кулеметник з Глухівського загону М. О. Терещенка ...". Так було врятовано їм обом життя.

Пізніше Терещенко добивався від командування, щоб цих людей, які їх врятували, нагородили. Про це відомо з документів, які знаходились в архіві МВС. Доглядали за ним, як він пише, Василинчук Юрій, Бакай Марія, Навага Федір, Чавага Ілля, Василинчук Василь, Грицик Ілля, Грицик Іван. В записці до командування Терещенко просив прислати за ним автомашину, бо боліли його рани і кожну хвилину могли прийти бійці УПА, які боролися з німцями, так і червоними партизанами. Ця записками було передана і 3 квітня 1944 року.

Бакаєв і Терещенко залишились живі. Правда, Терещенко після війни прожив недовго, але школярі Княждворі довго переписували з його родичами. А Бакаєв Дмитро сам писав до школи. Ще десь в кінці 80-х років приходили від нього листи. Він прислав в школу і свою фотографію. Проживав він після війни в місті Хмельницьку.

Особливо сильне в Княждворі в роки війни було підпілля ОУН, яке з 14 жовтня 1942 року, ввійшло в Українську Повстанську Армію. Сюди входили патріотично-найсвідоміші люди, які мріяли про незалежну Україну. Були, звичайно, і такі, які діяли під їхнім прикриттям і той же час грабували людей, розправляли з беззахисними жінками дітьми. Про них теж люди знають правду. Бог їм суддя. їх ми не чіпатимемо. А зараз ми пишемо за тих, які ненавиділи будь-які окупації, боролись з ворогом, як могли. В УПА входили, як згадує С. Бакай, такі люди: "Володимир Бакай (студент університету), Дмитро Повх (студент). Володимир Слободян (студент), Дмитро і Василь Фарбішевські, Дмитро Мару-сяк, Михайло Гаврищук". Багато з них загинуло в роки боротьби за визволення України від іноземних загарбників. Але доля багатьох з них невідома із-за відсутності архівних даних. Вежі гак і залишаться безіменними героями, що склали свої буйні голови в нерівній боротьбі з ворогами.

Треба згадати, що один з них, Дмитро Повх, кличка "Ворон", підірвав себе гранатою, коли було розкрито їхню боївку. Це героїчний подвиг людини, яка всім серцем вболівала за свою Україну і не могла примиритися з тим, що її ідеали, її справа, виявилися марними.

Як свідчить житель Княждвора Каратник Д. В. тоді працівник НКВС і учасник взяття боївки, були взяті в полон брати Фарбішевські Іван та Василь Д. Повх підірвався гранатою. Обидва вони вивезені і засуджені Василь в Магадан, Іван в Казахстан. Було це в 1949 році. А ще раніше, в 1945 році, була затримана дружина Фарбішевського Василя і вивезена в місто Печеру Комі АРСР на 5 років спецпоселень як оуновка. Знайдена справа на Фарбішевську Г.М. № 18046, в якій описане все її життя, її страждання, які вона пережила за цей час. Вона залишила в Княждворі дочку, про яку НКВС не знало. Була вона дуже маленька і залишилась у батьків Ганни Миколаївни. Фарбішсвська Г. М. багато разів пізніше писала заявили до начальства, щоб дозволили їй поїхати і забрати від батьків до себе дочку. Та дозволу не було. А за самовільний виїзд зі спецпоселення їй загрожувала 25 років тюрми. Звільнена вона була від спецпоселень в 1955 році. Про це свідчать документи того часу. Та права виїхати в нашу область їй так і не дали в ті часи. Аж через 20 років вона зустрілася з дочкою. Це ще одна з багатьох трагедій простої людини, яка вписана в історію нашого села".

Є виписка з архівної справи № 6059/76 про діяльність братів Фарбішевських. З допиту свідків видно, що односельчани відчи-ли проти цих людей. Один із свідків вказав, що Фарбішевський В. II. був призваний в Червону Армію, але пішов в ліс в УПА. З ним пішли Ковцуняк Дмитро Прокопович та Терпелюк Іван Михайлович.

Тут є свідчення іншої людини, яка назвала прізвища таких членів УПА: Потятинник М.Д., Мосюк М.С. , Беркещук М.Ф., Фарбішевський В.П., які вже більше року перебували в лісі.

Ще одна трагічна доля Фарбішевського Івана Петровича. Він призваний в дивізію "СС-Галичина", знаходився в саперній частині. В серпні 1944 року втік в УПА. Кличка "Дон". Був кур'єром районного проводу У ПА, а до затримання в 1949 році - замісник станичного. Після ув'язнення засуджений. Відбував покарання. А в серпні 1969 року був повторний перегляд справи. І знову суд. І знову новий вирок - 25 років тюрми строгого режиму. За що ж його покарано?

В грудні 1944 року, за свідченням односельчан, він разом з загоном вчинив розправу над активістами села Княждвір, присілок Баня, які раніше належали до КПЗУ. Під час цієї акції було вбито 16 чоловік, кілька чоловік поранено. Спалено 12 будинків разом з трупами. Серед них розстріляні Чаваги Ф.І., батько Тремтячого І., Каратник В.М., а їх трупи спалені в будинках. Поранені Тремтячий Т.М., Тремтяча Г.Д., Каратник Г.І., яким вдалось тоді втекти.

Правда, деякі люди говорять, що це була акція НКВС, яка мала на меті скомпрометувати діяльність УПА в очах місцевого населення, щоб ті їм не допомагали. Як свідчать архівні документи, спогади очевидців мали місце в ті важкі часи. Методи боротьби проти УПА застосовували різні, а часом і не завжди чесні.

Крім цього, знайдено архівні справи МВС №32689 на виселення сім'ї Грицканюка В.І., та вбитого члена УПА Мацькова М.В. №19653. Виселяли також сім'ю Гладуняка Г. В., який в 1944 році втік з військового навчання "ястребків", забравши зброю, з якою пішов в ряди УПА, бо не хотів воювати проти своїх людей. А його рідний брат Гладуняк І. В. служив в 1940-1946 р. Червоній Армії.

Автори свідомо не називають прізвище тих, хто числиться в архівних справах як свідок, щоб не вносити смуту серед людей села, щоб за них не відповідали їхні родичі. Хай розсудить їх доля.

Надрукована була в газеті за мирних часів ще одна стаття "Люди пам'ятають", в якій викривали, як тоді їх називали, українських буржуазних націоналістів. Але хіба людина, яка бореться за волю своєї Батьківщини, не вважається національним героєм? Правда, ми говоримо про тих, хто під видом боротьби за Українську самостійну державу вбивав і грабував мирних жителів. Бо були й такі. І тепер, коли читаємо ту статтю 1969 року, то різні думки нас тривожать: правда це чи фальсифікація?

Працюючи офіційно з архівними документами МВС, СБУ про наших земляків, автор В. Футулуйчук вияснив багато цікавих, невідомих і трагічних фактів про ті важкі сорокові роки на території нашого села. Про те тепер, коли рани зажили і зарубцювались, не завжди давня "правда і кривда" приносить користі у взаємовідносинах серед старшого покоління та їх дітей, внуків. Але деякі факти автори вирішили винести на осуд, шоб ми всі зрозуміли трагичність і об’єктивність того часу, застерегли себе, молоде покоління від розбрату.

За участь у підпіллі УПА та просто зв'язки з ними було засуджено і вивезено багато жителів Княждвора. Це було названо участю в державних злочинах. Ось хто був вивезений з села і невинно страждав багато років, проводячи їх на чужині:

1.Марусяк М. О. 1926 р. н. Бандитський посібник
2.Довганюк В. П. 1904 р. н. -"-
3.Довганюк П. М. 1916 р. н. -"-
4.Беркещук П. Ю. 1889 р. н. -"-
5.Беркещук Д. М. 1903 р. н. -"-
6.Беркещук Н. Ф. 1925 р. н. -"-
7.ЧавагаН. П. 1934 р. н.-"-
8.Терещук Г. М. 1939 р. н.-"-
9.Гасяк Я. І. 1899 р. н. Баптист
10.ГасякМ.О. 1903 р. н.-"-
11.Футулуйчук В. І. 1923 р. н. служив в "СС"
12.Терпелюк М. І. 1905 р. н. Бандитський посібник .Тодорів Д. Н. 1899 р. н.-"-
14.ТодорівГ. Я. 1903 р. н.-"-

15.Кущак Ф. М. 1902 р. н. -"-
16.ГнатюкМ.С. 1928 р. н.-"-
17.Гнаткж М. Д. 1927 р. н. -"-
18.Прокопчук І. О. 1897 р. н. -"-
19.Прокопчук О. Ф. 1895 р. н. -"-
20.Прокопчук М. І. 1933 р, н. -"-
21.Слободян Д. І. 1910 р. н.-"-
22.Скавронська Г. М. 1893 р. н. -"-
23.Дяків В. І. 1900 р. н.-"-
24.Близінська А. М. 1919 р. н. -"-
25.Слободян Д. І. 1902 р. н. -"-
26.Слободян К. М. 1904 р. н. -[1]"-
27.Потятинник М. С. 1923 р. н. служба в СС
28.Слободян П. І. 1898 р. н. бандитський посібник
29.Віщук Г. П. 1933 р. н.-"-
30.Березовська Г. І. 1914 р. н. -"-
31.Потятинник О. М. 1926 р. н. -"-
32.Слободян М. І. 1907 р. н. -"-
33.Лохманюк І. І. 1929 р. н. -"-
34.Лохманюк М. А. 1929 р. н. -"-
35.БакайД. М. 1914 р. н.-"-
36.Тодорів В. Д. 1932 р. н. -"-
37.Тодорів Н. Й. 1933 р. н. -"-
38.Потятинник С І. 1926 р. н. -"-39.ЛаврукС. І. 1926 р. н.-"-
40. Потятинник Д. В. 1908 р. н. -"-41.БойчукВ. Ф. 1925 р. н.-
41.Бойчук Г. Ю. 1912 р. н. -"-
42.ПовхП.Д. 1899 р. н.-"-
43.Кухарська Г. В. 1939 р. п. -"-
44.Іванюк В. Я. 1923 р. н.-"-

Цей список затверджений і скріплений гербовою печаткою Нижнянської (тепер Княждвірської) сільської Ради. Коли ми поглянемо на нього, прочитаємо, то побачимо, що більшість з них - жінки. Це були жінки, які понесли незаслужену кару. Так сталось і з жінкою Дутчак А. І., Грицканюка В. І. , який в 1944 році, як член УПА, був засуджений до розстрілу. Дутчак А. І. в 1947 році була вислана на 5 років в Казахстан, як член сім'ї зрадника Батьківщини, з конфіскацією майна. Тільки в 1992 році вона одержала справку про реабілітацію.

Цей хрест, хрест зрадника Батьківщини несли жінки і діти довгі роки, 1 несли незаслужено. Пізніше влада їх реабілітувала. Всі вони повернулися в село.

В списку серед зрадників Батьківщини знаходяться і прізвища двох людей, які в той час були баптистами. їх теж засуджено і вивезено з села. Радянська влада вже і тоді претендувала на вибір віросповідання людей, на повну покору людини владі, тоталітарній системі. А це, звичайно, не вело до добра.

Воювали наші односельчани і в рядах Червоної Армії. Ми записали спогади учасника радянсько-німецької війни Ясінчука Федора Паньковича, який воював в роті автоматників, дійшов в лавах Червоної Армії до Кенігсберга і Берліна, а потім воював ще й з японцями. Він попав служити разом з Гаврищуком Д. М. , та Гнатюком В. М. Служили вони з весни 1944 року, відтоді, як Червона Армія прийшла на наші землі, вигнавши звідти фашистів. їм пощастило повернутись з того страшного пекла. А багато з жителів Княждвора так і залишились лежати на полях боїв. У нас с список цих жертв другої світової війни.

Порозкидало життя наших людей по всіх світах. Колись давно, ще в 1911 році, виїхав з села Княждвір в США Чавага Онуфрій Прокопович. Його син Степан, який народився вже в США в 1924 році, брав участь у другій світовій війні в армії США. До війни він проживав у

Філадельфії і звідти пішов на фронт. Ми дізналися про це з газети, в якій розповідалось, як солдат 339 піхотного полку 100 дивізії першої роти третього батальйону Степан Чавага врятував Левела Гріна, будучи сам пораненим. Левел був серйозно поранений. Обидва вони залишились живими і вже після війни зустрілися разом і згадали ті роки.

Війна закінчилася. Народ залічував рани. Але становище і далі було дуже складне. Продовжувалась боротьба УПА аж до 50-х років. Почалось створення колгоспу, в який мусили вступати наші односельчани, інакше на них сипались різного роду покарання. Продовжувалась разом з цим і депортація населення.

Але все колись закінчується, а життя продовжується. Помалу забувались події воєнних років. Народ привикав до мирної праці і нових порядків. Йшла відбудова народного господарства.

Змінилося життя, змінилася і назва села. Ось "Указ УРСР" від 7 червня 1946 року: "З метою збереження історичних та уточнення та впорядкування існуючих найменувань внести такі зміни в назви сільських Рад та населених пунктів Станіславської області:

п. 18. Печеніжинський район:

Село Горішній Княждвір іменувати в село Верхнє.

Село Долішній Княждвір іменувати в село Нижнє, а Долішню сільську Раду в Нижнянську".

Як згадує Цурган Віра Павлівна: "В 1950 році в селі було створено колгосп. Організований він був насильно. Вночі людей заставляли писати заяви для вступу в колгосп. Хто не хотів туди йти працювати, в нього забирали землю. Селяни працювали в колгоспі за мізерну платню".

"Твердо встановлювалася Радянська влада з її пияками, злодіями, брехунами, нахабами й перевертнями. Школа стала радянською, клуб став радянським, в село приїхали люди зі Східної України. З'явилися жовтенята, піонери, комсомольці, червоні прапори й п'ятикутні зірки, з'явилася дешева горілка для споживання людей. Комуністична пропаганда вела цілеспрямований наступ на всі ділянки громадського життя. Народні звичаї і традиції замінялися, вважалися пережитками, пісні замінялися піснями про Леніна і Сталіна. В 1946 році Радянська влада силою ліквідувала греко-католицьку церкву і запровадила Руську Православну Церкву", - пише в своїй праці Микола Савчук.

Проводились фальшиві вибори до Рад усіх рівнів. Всі знали наперед, що це буде один кандидат, його обов'язково виберуть і його кандидатура буде погоджена з вищими партійними органами. Так вибирали на всі керівні посади. Заохочувалися активісти радянського способу життя, заохочувалися люди, які доносили на своїх сусідів, односельчан, друзів, знайомих, одержуючи за це, як Іуди, винагороду від влади. Прикро, але і такі в нас були.

Світ, ясна річ, не стояв на місці. В 50-х роках провели електромережу, десь в 60-х роках спалахнули екрани нових телевізорів. Люди працювали від зорі до зорі, будували будинки, обробляли землю, працювали на державних роботах. Збудовано в селі за цей час два магазини, нову школи, колгоспні будівлі,будинок культури, пам'ятник загиблим односельчанам і багато іншого.

В 1982 році з невідомих причин згоріла церква - цінна пам'ятка дерев'яної архітектури. Велось розслідування, і згодом влада висунула офіційну версію, якій ніхто не вірив: люди були переконані, що церкву підпалено. Дзвініця розібрана вщент нашими земляками, а дзвони - гордість церковної громади кудись таємно зникли. Не вірили тоді й у те, що настануть часи, коли на попелищах і руйновищах постане нова церква.

Та настали нові часи. Люди їздили повсюди, добивалися дозволу на будівництво. Нелегко було громаді. Ллє люди старалися. І ось зараз збудована нова красуня-церква, якою село може гордитися, бо це справжній собор, якому може позаздрити й велике місто.

В неділю 10 вересня 1995 року жителі села зібралися, щоб бути присутніми на освяченні храму. На це свято приїхало багато гостей. Це, насамперед, були представники влади, які теж внесли посильний вклад в будівництво церкви. Серед них були народні

депутати України П. Мовчан та Л. Григорович. За моральну та матеріальну підтримку люди щиро подякували Вишиванкжу М., Наконечному М. , Гуди мі П., Гладуняку Д. , Ткачуку В., Балабанику М., Грицюку М. , Уштану В. , Панчуку Р. та Чорному Д. Кожному із цих гостей княждвірці вручили квіти.

На святі була присутня еліта духовенства нашого краю. Це митрополитУАПЦ Андрій, керуючий Івано-Франківською єпархією, почесний настоятель Княждвірської церкви, митрофорний протоірей о. Мирон Сас-Жураковський (спонсор будівництва); Митрофорний протоірей о. М. Марусяк (ректор Твяно-Фрянківської духовної семінарії); митрофорний протоірей о. В. Липко (канцлер Івано-Франківської єпархії); декан Коломийського району о. М Сметанюк, митрофорні протоієреї о. Ю. Городчук, о. В. Вепрук, о. І. Романчук, протоієреї о. О. Федик, о. І. Шевчук, о. В. Гаврилюк, декан о. М. Коструб'як та священник Ю. Бров-чук, і звичайно настоятель храму - отець Ігор Сас-Жураковський. Його родині було приділено особливу увагу. Отець Ігор - чотирнадцятий священник у династії. На святі був присутній й його батько - о. Мирон. В свій час він теж був на парафії в нашому селі. На зорі відродження незалежної церкви о. Мирон разом з іншими священиками багато прислужився справі автокефелії, за що митрополит Андрій вручив йому високу церковну нагороду - право насити другий хрест з оздобами та бути почесним настоятелем Княждвірського Свято-Успенського храму. Митрополичою грамотою нагороджено спонсорів будівництва, працю всієї громади а також чудовий спів церковного хору. Тоді ж о. Ігоря возведено в сан протоірея.

За традицією, митрополит Андрій подарував для церкви ікони. Відбулась божественна літургія, а потім освячення престолу і всього храму.

Є в нас і греко-католицька громада, яка, здебільшого, знаходиться на присілку Баня. Але конфліктів між громадами немає.

Збудована в нашому селі і двоповерхова нова школа. Будівництво закінчилось в 1977 році. Має школа великий спортзал, окрему котельню, обладнану виробничу-навчальну майстерню, спортивний майданчик. Кілька років тому школа з неповної середньої перетворилась на середню, так як старшокласникам було важко добиратися на навчання в Коломию чи Печеніжин.

Працює в школі 26 вчителів. Майже всі - уродженці села. Вони активно включились в процес відродження нашої державності, дбають за виховання підростаючого покоління, беруть активну участь у всьому, що відбувається в селі.

Починаючи з XX століття, наше село славилося художньою самодіяльністю. Про 20-30 роки ми вже писали. Та не відставали наші односельчани в цьому питанні і після війни. Хор нашого села в 50-60 роках брав участь в різних святах, фестивалях народної самодіяльності, які проходили в Коломиї та Івано-Франківську, та і в самому селі. Він завжди займав одне з перших місць в районі. При школі також був створений Гуцульський ансамбль, який навіть їздив в м. Чернівці на телебачення десь в середині 70-х років. Автор цієї праці теж була учасником танцювального гуртка. Відроджується наша держава, і наші кращі традиції. Для цього ми прикладемо всіх зусиль.

В сільському будинку культури плідно діє заслужений народний ансамбль, яким керує заслужений діяч культури України Василь Демидюк, справжній майстер своєї справи. Ансамбль побував з концертами в багатьох містах України , а також в Польщі, Угорщині, Румунії, Німеччині.

Славиться село Княждвір і прекрасним Тисовим заказником, який відомий по всьому світі. Є тут і краєзнавчий музей, в якому зібрані всі види Прикарпатської флори і фауни. Сюди на екскурсію та на відпочинок приїжджають люди з усіх-усюд. милуються красою нашого краю та смакують чисту джерельну воду.

Коли України стала на шлях незалежності, Княждвір теж не був осторонь всіх подій. Спочатку люди добились, щоб селу повернули стару назву - Княждвір. Потім була насипана могила Січовим стрільцям. Ось що записано про цю подію: "Символічна могила борцям за волю України. Двосхідчастий земляний курган в основі близько 12 метрів і заввишки близько 6 метрів. Залізний і п’ятиметровий хрест. Біля підніжжя - алюмінієва дошка з

викарбуваним написом: "Борцям за волю України, за її волю, за честь, за славу, за народ ... А могили борців зросять перлами сліз як не ми, то напевне вже внуки".

Громада села для спорудження могили зібрала понад 2 тисячі карбованців. Ініціатором спорудження пам'ятника був Василь Чавага, а взагалі в роботах брали участь понад 30 мешканців села.

Пам'ятник-могилу відкрито 2 вересня 1990 року, освячено за православним обрядом. На вічі з нагоди відкриття виступили добродії Д. Ласійчук, В. Ковбель, М. Греченюк, М. Потятинник.

Могилу споруджено майже на тому місці, де стояла давня могила, насипана в селі в 1940 році. її зруйновано в 1953 році. До тепер збереглась пам'ять про Січових стрільців наших дідів$_5$ які не шкодували себе задля волі України".

Є в нашому селі багато талановитих людей: кошикарі, бондарі, вишивальниці тощо. Найбільше наше село славиться виробами з лози. Виробляють з неї вази і тарілки, і кошики для світіння паски на Великдень, і всякі інші вироби. їх можна побачити в багатьох оселях не лише в нас і свій художник, який самотужки навчився малювати. Він сам розмалював і оздобив свій будинок, який має вигляд казкового. Це Микола Бакай, що проживає на присілку Баня. Живе він неподалеку Тисового заказника, і, коли туди їдеш, то ніби попадаєш в якесь неземне царство - природи, царство краси.

Багато людей з Княждвора живуть за межами села, області, України в еміграції. Понад 200 чоловік після другої світової війни виїхали на Захід і там поселились. На те були свої причини. Вони і тепер там проживають, працюють, але постійно думають про свою рідну Батьківщину.

Василь Слободян, який в Австралію, був одним із засновників українського кредитового кооперативу "Говерла"' в Австралії та більше 11 років був спершу його головою, а пізніше - секретарем.

В своїх спогадах він згадує, що в Сіднеї (Австралія) пан Іван Ільків був одним із засновників та ще і до нині є головою управління кредитового кооперативу "Карпати". Він також с кілька років головою ФУСА (Фундації українознавчих студій в Австралії), а його дружина пані Ольга Ільків - активний член "Союзу українок".

Там також живе наш іншій земляк пан Степан Смеречук. Він є одним із засновників кооперативу і товариства "Відродження". Проживають наші земляки і в Канаді. Зокрема, дуже діяльним є пан Степан Бакай з Отави. Він є не лише активним членом організації СУМ та ЛВУ в Отаві, але й вложив дуже багато праці і грошей в будову дому Українського культурного центру "Дніпро" в Отаві, одним з ініціаторів побудови якого він був і головою будівельного комітету. Він є відданим працівником і головою гуцульських товариств Канади і Америки. Був також членом танцювальної групи у фільмі "Марічка" продукції української кіностудії "КАНУКР" в Отаві (Канада)".

Ще один житель Князвора проживав в Філадельфії (СІЛА) . Це Потятинник Яким, який був колись незмінним секретарем об'єднань українських. Недавно він повернувся до дітей, прожив трохи на Батьківщині і помер, де похоронений на сільському коладовищі.

Проживають наші земляки і в Англії - в Бедфорді. Це Микола Слободян. Він присвячує багато часу і праці нашій рідній школі. Гам також працює в проводі об'єднання колишніх дивізійників, - згадує В. Слободян: "а його дружина Міля є вже багато літ головою місцевого об'єднання жіночої ліги.

В тій же країні, в Петерборо, живе наш земляк, Василь Близінський, який ще молодим хлопцем, добавивши собі літ, вступив був в ряди У ПА , внаслідок чого майже 2 роки перебував у полоні в Раміні (Італія), а після цього виїхав до Англії, де пощастило йому створити власне підприємство, доходи з якого часто призначав на наші національні потреби. Найбільше допоміг він Сумівській оселі ("Тарасівці"), то й не диво, бо деякі роки був головою СУМ в Петерборо, закупивши для неї обстановку. Також не забуває він про "Кобзхарівку", дім для старих громадян, в якому доживають віку його побратими по зброї - воєнні інваліди".

В. Близінський приїжджав до рідних в Княждвір, зустрічався з односельчанами, друзями молодості. Для шкоди він подарував книгу М. Грушевського "Історія України-Руси". Часто на свято Миколая він дітям школи висилає подарунки. Висилає він і ліки для жителів села, канцтовари для школи, а також одяг для малозабезпечених сімей. Для шкільної бібліотеки висилає газети, журнали, книги. Багатьох односельчан він підтримує матеріально.

Є наші земляки і в Німеччині. Як згадує В. Слободян, це Микола Чавага, великий любитель українства, знавець української музики і співанок бо ще в таборах грав на цимбалах в гуцульській групі.

Великою радістю сповнюються серця усіх княждворян, які довідуються, що з їх рядів вибилися на найвищий щабель нашого суспільного стану людина, якою був наш земляк - професор Каліфорнійського університету Сан-Дієго Богдан Бакай.

Але ця обдарована людина померла на 59 році життя, в 1962 році. Він був відомим дослідником-біохіміком, частим відвідувачем і доповідачем в ряді країн світу. Весь час він мріяв поїхати на Україну, але так і не зміг цього зробити. Тож хай пам'ять" про нього живе в серцях наших людей.

За останні роки змінилося село: появилось багато новобудов, кращими стали будинки односельчан. Збудовано будинок культури, нові магазини, школу, пам'ятники загиблим односельчанам. Насипана стрілецька могила, що є символом відродження села. Народ відбудував церкву, яка згоріла з невідомих причин. Велику допомогу надає діаспора, яка в нас багаточисельна, і, що дуже відрадно, тримає зв'язки з селом. Тепер шлях до України відкрито і вони радо навідують своїх рідних.

Чудові люди в нас проживають. Вони відроджують давні традиції ремесла, завдяки їм наше село відоме на всій Західній Україні.

Чудова природа стародавнього села. Але й вона зазнала лиха, бо людська рука її нищить бездумно. Але ще не пізно все врятувати. Нам здається, що в майбутньому Княждвір повернеться до тієї століттями випробуваної системи, коли розподілена між окремими господарями земля буде обсаджена межами, а на одному полі буде й нива, й сінокіс, а на межах виростуть фруктові дерева. І людина заживе в злагоді з природою, бо, як кажуть старі люди, кожен живе на своїм світі: і людина, і птах, і тварина, і найменша билина.

Спогади Гаврищук Марії

До школи пішла у 8 років. Це було в 1923 році. Школа була розміщена в двох приміщеннях. Перший і другий клас навчалися разом. Приміщення було довге, низьке, покрите толлю і знаходилося там, де зараз насосна станція теперішньої школи. В класі було приблизно 20 учнів, їх вчила вчителька Гінзерат. 3 та 4 класи вчилися також разом. Вчилися в приміщенні, яке збереглося до тепер. В цьому ж приміщенні жив директор школи Уруський. Там зараз також вчительська квартира. Учителювала і жінка директора школи. Школа називалася "чотирикласова повшехна школа". Навчання в школі було безплатне, проводилось на українській мові. Хто хотів більше вчитися, то мусів іти до Коломиї.

В селі працювала читальня. При читальні в 30-ті роки був створений "Союз українок". Туди записувались молоді жінки і їх навчали куховарства. Продукти жінки приносили з дому. Молодих жінок вчили безплатно. Інші, старші, хто мав змогу, платили. Вчили куховарити їмость Майковська і ще дві вчительки з Коломиї.

Син священика Майковського Мілько організував при читальні драмгурток, сам був режисером. Ставили багато вистав. Репетиції були через день. Проходили ввечері.

Найбільше запам'яталася вистава "Маруся Богуславка". Роль Марусі виконувала Слободян Олена, роль Софрона – Степан Семків (рідний брат Марії Гаврищук). Він же керував хором, який співав і в церкві, і в читальні. Поляки не позволяли співати, що кому захочеться. Наперед директор читальні мав дати список пісень, які будуть виконуватись в читальні.

Під час концерту сиділи жандарми. З тих часів запам'ялися такі пісні: "Вечірній дзвін", "Із-за гори кам'яної", "Ой, на горі та женці женуть", "Їхав козак за Дунай". Пісню "Ще не вмерла Україна" не можна було співати.

У 1937 році школа вже була семирічна. 6 класів було обов'язково ходити, а 7 клас – після обіду. Хто хотів, той ходив. У 1939 році в Княждворі вчителював вчитель Харжевський, сини вчительки Гінзерат Муньо і Куба. В 1939 році восени, коли прийшли руські, то вчителів-поляків Уруських вигнали і залишили без роботи.

Спогади Димедюк Ганни Іванівни (1899 року народження)

За австрійських часів у селі була побудована цегельня. Як розказувала моя баба, її чоловік, а Ганни Іванівни дід, був переселенцем з Австрії (австріяк чи німець). Звали його Фердинанд. Він приїхав в Княждвір на роботу на цегельню. Оженився в селі на сільській дівчині Теклі, яка була полькою за національністю. Б них народилися діти, а так, як за Австрії національність дівчат записували по матері, то її мати - Рузя - була записана полькою. Вона потім вийшла заміж за українця Римарчука і їхні діти записані теж українцями.

Школа тих часів була двокласова. Всі діти вчилися разом в одному приміщенні. Але до школи ходили не всі. За тих дітей, що не ходили в школу, батьки платили штраф. Але штраф був дуже малий. Тому легше було його заплатити, ніж лишитись без допомоги по господарству. В матері були маленькі діти і їх треба було доглядати. Тому в школу вона не ходила. Багато дітей в школу так і не ходили.

Спогади Марусяк (Мосюк) Марії

До школи пішла у 1926 році. Перший клас вчила Уруська. Другий клас вже вчився окремо. 3 та 4 класи - разом. 5,6,7 класи теж вчилися разом.

В 5, 6, 7 класах дітей було менше. Їх вчила вчителька Гінзерат.

Була ще вчителька Людка (прізвища не пам'ятаю). Уруський вчив географію, історію і

був директором школи. Історію вчили на польській мові. Книжку мала лише українську і польську, з інших предметів підручників не було, лише вчителі мали їх. На стінах були портрети тридцяти польських королів і їх треба було знати напам'ять. Закінчила 6 класів. 6 класів було ходити обов'язково. Хто не йшов, того штрафували.

В першому класі писали олівцем, а в другому і далі - ручкою. Навчальний рік починався восени, а закінчувався 28 червня. В червні ходили з вчителькою на річку, в ліс. У свята - українські і польські - до школи не ходили. Канікули були лише піврічні.

В гімназію ходили діти заможних людей. Для них наймали фіру і нею возили до Коломиї.

Школа називалася "п'ятикласова публічна вселюдна школа". Це було вже в 1931 році. Свідоцтво видавалося на польській і українській мові.

Спогади Марусяка Василя Миколайовича

В селі до війни була синагога - єврейська церква. Євреї молилися в суботу. В цей день вони нічого не робили. Як була навіть якась робота по дому, то вони наймали собі жителів села. Серед них був свій священик - рабин. Коли вони молилися, то їх було дуже далеко чути. Вони співали, і той спів звучав так, як плач. Тому часто діти сільські насміхалися над ними, кидали в синагогу каміння. Синагога їхня була подібна на стодолу.

Євреїв в Княждворі не хоронили. Вони мали свій цвинтар в Коломиї.

В роки першої світової війни мій батько був на фронті - Марусяк Микола Михайлович. Воював в австро-угорській армії. Коли повернувся з армії, в 1918 році пішов воювати за Україну. Брав участь в бою під Бродами, де їхні війська були розбиті. Коли повертався додому, то попав в полон до румунів. Це було в Раківчику, в Дубині. Забрали в Раківецьку школу, де були ще такі самі втікачі. Потім повели до Коломиї і заставляли працювати на погрузці вагонів, що відправлялися за границю. Вивозили від нас все, що тільки можна було. А особливо - продукти. Нагляд на полоненими був не дуже строгий. Можна було приходити родичам на побачення. Родичі ухитрялись проносити з передачею цивільний одяг. Так можна було втекти. Так і батько вибрався звідти.

На війні був і батько моєї жінки. Він попав в полон до Італії.Повернувся звідти аж в 1920 році. Та здоров'я його було сильно підірвано. Та він захворів на астму.

За Польщі ліси були основними багатством держави в Княждворі і їх добре охороняли лісник з лісничими. В кінці 30-х років в селі проживав лісник Коба. Жив там, де зараз мій будинок . Поле за ним і тепер називають "кобовим". Мав він гарну хату, багато худоби. Крім нього, було ще три лісничих: Францкевич (тепер там хата Тодорова Володимира) , Оліпра (вище сільського цвинтаря), Лисанюк (на присілку Баня). Вони слідкували і за вивозом дерева в Коломию. В селі був склад дерева. Там тесали дерево. Лісничі слідкували і за тим, щоб люди нічого не брали з лісу. Не можна було ходити в ліс по гриби, ягоди, сухе гілля, бо за це треба було платити. Були спеціальні "асигнати на збиранину".

Як прийшли руські, то люди лісників почали бити і вони втекли в Польщу.

За Польщі в сусідньому селі Товмачику була гміна і поліцейський постерунок. Війт проживав в нашому селі. Він для допомоги мав двох солтисів: на горішньому куті - Бакай Микола, а на долішньому - Слободян Юрко.

За Польщі я вчився в школі при костьолі. Туди ходили лише діти поляків і тих, в кого хоча б один з батьків був поляком. Мати моя була полька - Фарбішевська Катерина. Поляки хотіли залучити туди якнайбільше дітей, щоб виховати по-своєму. Робота з молоддю у них була добре налагоджена. Дітей записували в польські "герцежи" (на зразок бойскаутів). Літом вони добре відпочивали. Були спеціальні табори відпочинку. Я був літом 1939 року в такому таборі в Модліні. Багато часу віддавали там військовому вишкол., Коли почалася війна, нас відправили додому.

В 15 років мене забрали на роботу до Німеччини. Поїхав туди і мій батько, але ми були

окремо. Попав до господаря Йогана Вольфшляхера. Це було в Альпах. Господарство бауера спеціалізувалось на здачі молока державі. Було там 20 корів, 4 коней, свиня для свого користування та 100 штук курей. Заготовляли худобі сіно, обходили її весь час. А також возили дерево з лісу на заготівельний пункт. Працювали в господарстві господар, господиня, дочка-приймачка і двоє робітників. Годували добре. Ми їли разом з господарями і ту саму їжу. Два рази пускали у відпуск до батька, який працював в сусідньому районі.

Коли закінчилась війна, опинився в американській окупаційній зоні. Міг їхати, куди захочу, але вирішив повернутися додому. Пішки добирався в Польщу. Йшли 6 тижнів. По дорозі мусили збирати урожай на замінованих полях, бо інакше додому не пускали. Після цього дали документ. Приїхав додому. Зразу забрали в Донбас на роботу в шахти. Але довго там не був. Як повернувся додому, пішов в Коломию вчитися в ФЗУ.

Спогади Слободян Насті

7 січня 1942 року, коли ми вийшли з церкви,, війт відчитав, хто має виїхати до Німеччини на роботу. Забирали з сімей, де було по 2-3 чоловіка. Термін виїзду призначили до березня місяця. 17 березня прибув транспорт в Коломию, на біржу праці. Нас відправили. Було нас багато з Княждвора: Бакай Настя, яка проживає зараз в Канаді, Параска Бакай, що проживає в селі Шепарівці, Марія Димедюк (живе на Бані), Микола Футулуйчук (живе зараз в Княждворі), Дмитро Ковцуняк (невідомо де знаходиться зараз), Мосюк Василь Миколайович (проживає в Канаді), Марусях Микола Михайлович повернувся в рідне село, де і помер, Василь Жолобан (теж саме), Мацьків Йосип Васильович (проживає в Донбасі).

Нас посадили в ешелон і відправили до Перемишля. Там була велика комісія. Багато чоловіків відібрали на роботу в шахти в Катовіцах. Тут було десь до мільйона людей. Кожного вечора відправляли все нові ешелони. Ми проходили через пропускний пункт, як через прохідну, і одержували там продукти на 4 дні. Одержували хліб, ковбасу. Відправили нас дальше ешелоном. Через 4 дні приїхали в Ляйпціг. Там знову була велика комісія. Була маса людей, а на них один перекладач на польській мові. Тут був новий відбір. Знову набирали людей на роботу в шахти і на заводи.

Хто залишився, погрузили в ешелони по 30-40 чоловік в один вагон. Кожній групі дали значки і сказали, що коли до них підійде людина з таким же значком, значить вона буде їхати з робітниками аж до місця їхньої роботи.

Всі мої товариші виїхали на добу раніше з Перемишля. Я залишилася з Мацьків Йосипом. Ми приїхали в місто Аннаберг, Тут теж був перекладач польської мови. Сюди приходили поляки на біржу праці і їх можна було про дещо розпитати. Ми питали їх, як тут робота і до кого ми попадемо.

Мій господар, Мейер, приїхав за робітницею фірою і ми разом з іншими поляками поїхали до села, де мали працювати. Трудно було зразу порозумітися з господарями, бо мови я не знала. До кожної роботи господиня мусила привести мене і показати, що робити. Але про деяку роботу по сільському господарству я здогадувалась сама. Десь через місяць я вже трохи розуміла їхню мову.

Їсти давали добре за одним столом з господарями. Разом ми снідали, обідали та вечеряли.

Через рік я вже могла розмовляти по-німецькі, правда, лише про господарські справи. Було в нас поля 45 гектарів. Тут працювали: господар, господиня, я, хорват - військовополонений і троє дітей. Дівчинка мала 15 років, хлопчики - 12 та 9 років.

Через 2 роки біржа віддає мене до іншого господаря, бо дівчинка господарів вже стала дорослою і могла працювати в полі. Іншого господаря звали Шульц Альфред. Господар в цей час воював, знаходився якраз на Україні, під Києвом. Коли я прослужила у них місяць, господар приїхав у відпуск додому. Він мені багато розказував про Україну, наскільки я могла зрозуміти його мову. Йому дуже подобались українські поля.

Господиню звали Павла. Був у них 16-річний син. Господиня продовжувала йому вже два рази бронь від війська, щоб він допомагав підтримувати господарство.

Після відпустки господаря відправили в Італію. Там він попав в полон до американців. Прийшла на нього посмертна картка, що він пропав безвісті. А восени, у жовтні, прийшов від нього лист з Америки. Він просив мене, щоб я залишалася в господарстві до його приїзду.

Платили мені 25 марок. Марки були дорогі, але без спеціальних "пунктів" на них нічого купити не можна було. Лише жіночі прикраси та солодку воду.

Восени 1944 року вже почалися нальоти американської та радянської авіації. Радянські кукурузники часто низько літали над будинками і стріляли.

9 травня 1945 року об'явили по радіо, що закінчилася війна. Дзвонили дзвони цілий день. Одні люди раділи, інші плакали, коли почули цю новину. Я думала залишитись там до повернення господаря. Він нас недалеко стояли американці. А з іншого боку - руське військ. Мимо села проходила центральна дорога, по якій руське військо проїжджало на Прагу. В кінці травня вони заїхали в село. З людьми поводились грубо: нападали на жінок, забирали , що хотіли, наказували відкривати кімнати і забирали дорогоцінні речі. Через добу вони виїхали. Але потім ще інші групи наїжджали в село, нападали на господарства, забирали худобу, особливо свиней, коней, курей. А хто жалівся на них в гміні, вони заїжджали до них і навіть погрожували вбити.

Зі мною в цьому селі був Мацьків Йосип, поляки. Нас руські заставили виїхати. До нас приїжджали американці і питали, чи хто не хоче поїхати до них, але нікого не заставляли силою. Давали людям різні продукти.

Я поїхала додому з поляками, які тут були. Вони мали польські документи. Руські їх не чіпали, а наших декого забирали в табори, погрожували засланням в Сибір, забирали в штрафну роту, а декотрих - до війська.

З господинею я попрощалася. Вона дала мені на дорогу багато харчів і інші речі. Прийшли в місто, яке було недалеко від місця праці. Я колись їздила з господинею туди до театру. Місто було напрочуд красиве. Але тепер його трудно було впізнати. Лежали купи цегли. Перейшли через місто, сіли в поїзд. Приїхали в Дрезден, а там було ще гірше. Далі не було чим їхати і ми пішли пішки. Знайшли візочок в якомусь дворі, на який погрузили свої речі. Нас йшло 6 чоловік. Продукти закінчувались і ми годувались з городів. Йшли 2 тижні. Дорога була безлюдна. Коли ми зустріли старого німця, він налякався нас. Але потім розговорився і направив нас на добру дорогу. Ми пішли дальше.

Чим ближче була Польща, більше війська зустрічалося. Вони пасли худобу, яку зібрали по хатах, де нікого не було. Тут вони нам допомогли з їжею, бо ми вміли доїти корів. А ще ми зустрічали польське військо. Вони культурні і добрі люди.

За тиждень ми добралися до польської границі, там вже можна було сісти на товарняк. Моя подружка була в Польщі. По дорозі ми заїхали до неї. Там ми переночували і поїхали на Лодзь. Виїжджаючи з Лодзю, на нас напало військо, забрали наші речі. Ми залишились майже без нічого.

Їхали дальше ми вже на вагонах, бо тут вже було дуже багато людей. Приїхали в Раву-Руську. Просто в степу був пропускний пункт. Там ми пересіли в вагони і приїхали в Коломию. До дому прийшли пішки, зустріли своїх рідних і знайомих.

Спогади Футулуйчука Василя Івановича

В березні 1943 року мені сповнилось 20 років. Я одержав повістку 15 березня 1943 року. Прислали її німецькі власті. Треба було з'явитися в Коломию на призовний пункт для служби в армії. Служба мала проходити в дивізії "СС-Галичина". ,

З Княждвора в Коломию прийшло десь зо 20 хлопців. На фірах їх привезли на призовний пункт. Там після медичної комісії вибрали 6 чоловік для служби. В першу чергу враховували: ріст, вагу, фізичні дані.

Це були: Бакай С. І., Скварчинський Федір, Футулуйчук В. ІІ., Марусяк Микола Іванович, Фірасів Василь та я.

15 березня нас погрузили в вагони десь по 50 чоловік. Всі були з Коломийського району. Повезли товарним поїздом в Польщу. Приїхали в місто Травніки. Направили на службу в охоронну команду в єврейське гетто. Видали вже там зброю і форму. Ми охороняли і конвоювали під час робіт полонених. Їсти давали три рази в день. Грошей не платили. Лише давали сигарети.

Там був до серпня 1944 року, поки не прийшла Червона Армія. Під Варшавою попав в полон. Звідти всіх полонених відправили в товарному вагоні в Запоріжжя. Там працювали на будовах. Жили в таборі. Їсти давали по табірній нормі: 600 г хліба на добу і вівсяну кашу.

В грудні 1947 року відпустили додому, а в - 1948 році заарештували. Спочатку був в Станіславській тюрмі.

Потім суд. Засудили по статті 54 на 25 років. Повезли в Караганду. Жив в таборі, працював па будовах. Пробув там до 1955 року.

Спогади Футулуйчука Івана Герасимовича

В 1935 році я пішов до школи. Вчителювала Гінзерат – єврейка. Було три класи. Крім Гінзерат, вчителював Уруський.

Вчили польську мову, українську і математику. За Польщі закінчив 5 класів. А в 6 клас ходив за руських, в 1940 році.

Школа в той час була в старому приміщенні. Ще 2 класи були в будинку Гінзерат. Вчителював тут її син Куба. Він вчив 2 класи молодші в одному приміщенні.

За німців, в 1941 році, євреїв забрали, вчителювали лише Уруські. Я походив лише півроку і залишив школу.

Спогади Ясінчука Федора Паньковича

В нашому селі звістка про війну прийшла в вересні 1939 року. Всі люди радувались, бо розказували старші люди, що після війни всім буде робота. В ті часи роботи такої не було. Гроші заробити було тяжко. Я в 14 років працював на вирубці лісу. За це платили: за 1 метр кубічний ялиці спилити і обкоркувати - 1 злоти.

Коли почалася війна, всіх, хто служив в армії, забрали на війну. Ця війна закінчилась за два тижні. В вересні 1939 року в село прийшли руські. Людям вони говорили, що ми ваші брати і прийшли вас визволяти від польського ярма і капіталізму. Вам буде краще жити, все буде народу - земля, ліси, води.

Почали читати людям Конституцію. Читали по кутках по два і більше разів в тиждень.

Пізніше почались в селі арешти. Взяли Потятинника С. Ф., Семкова СІ.- сільського бухгалтера, якому здавали гроші з магазинів,: Поповича Д. О., Янчука Миколу, Потятинника В. Д. Ніхто і досі не знає, де ці люди. Так було всі 2 роки, аж до 1941 року.

Знову почалася війна. В село зайшли німці, а також мадяри. Старшим у селі був солтис: на горішньому куті - Потятинник Ю. О., а потім Лесюк Дмитро Юрович. В Печеніжині німці зробили гетто. Туди зганяли всіх євреїв, а потім мали їх вести в Коломию. Як зробили гетто (це була весна 1942 року), я пішов у Печеніжин подивитися, що там робиться. Картина була така: хати попалені і розбиті, подекуди лежали побиті євреї. Селом не видно було нікого, певно, німці їм наказали не виходити з будинків. Але я цього не знав. Мене помітив німецький поліцай і давай за мною гнатися. Я тікав вулицею, а назустріч вибіг другий поліцай. Спіймали мене. Нічого не питали, лише завели в Печеніжин в тюрму і закрили одного в камері. Через стіну я чув, як в другій камері говорили євреї. Після обіду привели до мене ще одного з Слободи. Мені тоді було 19 років. Під вечір мене вивели в коридор, всіх

попарували. Попередили, хто буде тікати, зразу застрелять. Поліція там була не лише з німців, але й з наших. Нас повели через потічок, на гору. Люди дивились на нас і плакали. Я не знав, куди нас ведуть. На горі був єврейський цвинтар. Як ми прийшли туди, я зрозумів, куди і чого нас вели. Там була викопана велика яма. Виходу іншого не було, лиш тікати. Так чи інакше - мали розстріляти.

І я побіг. Біг через цвинтар поміж цементові стовпи. За мною стріляли, але я не оглядався. Перебіг центром міста і біг в гору по лісу в напрямку нашого села. Під лісом я побачив на лівій руці кров і відчув біль. Відірвав кусок сорочки і замотав руку нижче ліктя. Я був дуже змучений і мені захотілося спати. Так як було тепло, то я заснув під ялинкою. Проснувся аж вночі і пішов додому. Вдома відчув слабість. Відпочив і пішов в село Джурків до сестри, бо боявся, що мене будуть шукати. Там пробув, доки рука не загоїлась. Коли повернувся додому, то почув, що Іван Гриджук з Бані бачив, як мене вели в Печеніжині на цвинтар, і розказав все в селі. Вони думали, що мене вбили.

Осінню 1942 року я пішов до Коломиї і нас трьох з села спіймали:

Лесюка В. С. , Гаврищука Д. П. і мене. Відправили до Німеччини на роботу. Везли в товарному вагоні і давали добре їсти (суп, хліб).

Привезли нас до Перемишля. Там був пересильний пункт. Там проходили комісію і чекали ешелон, щоб їхати до Німеччини. Нас було 200 чоловік. Від пересильного пункту через дорогу була колонка з водою. Ми йшли води брати, а польська поліція, що нас сторожила, била нас. Та на другий раз , як вони почали бити, ми їм віддали і втекли. Через кілька хвилин приїхало 7 машин гестапо і всіх почали питати, хто бився. Але ніхто нічого не знав, а ми не признавались. Тоді всіх подесяткували (вибрали кожного десятого) і повезли на розстріл. Нікого не розстріляли, бо і далі ніхто не признавався, але погрузили в вагони і повезли в Козятин в табір до військовополонених. Там ми робили все, що наказували. Але годували тут погано: 200 г хліба і суп, подібний на воду. З голоду і холоду щодня помирало 20-30 чоловік. Два мої товариші з Кня-ждвора втекли перед Колядою в 1943 році, а я аж перед Великоднем. Ми копали окопи під фундамент на будинок і мене прикидали глиною. Всіх з роботи забрали і повели в табір, а я залишився.

Там ніхто нікого не рахував, бо дуже багато помирало, особливо на роботі. А як не помре повністю, то його добивали і кидали в яму.

Ось один епізод: кинула полонені кота на вогонь, щоб спікся, бо були дуже голодні. Німці це побачили, відігнали полонених, а інших закликали їсти. Хто прийде, а вони б'ють і сміються.

Але не всі такі були. Один німецький офіцер все брав мене до себе носити зі станції йому гілля для опалення. Завжди брав на вечір, взяв і на Новий рік. Я приніс йому вугілля, а він закрив двері і почав показувати мені фотографії своєї родини. Сказав, що він австріяк. Офіцер поставив на стіл пляшку і запросив випити. Коли я розігрівся, то сильно почали кусати воші. Він вийняв з чемоданчика шовкову сорочку і дав мені переодягтися, а мою викинув у піч, щоб згоріла. Коли він говорив, я дещо розумів, а трохи здогадувався. Я розказав йому свою історію. Сказав, що я з Галичини. Він лиш головою помахав. Дав мені ще пляшку з собою. Я її заховав. Коли я йшов від нього, то він почав на мене кричати, щоб почули сусіди і його ні в чому не запідозрили. Перевів мене через станцію і я пішов назад в табір. Всі вже спали. Я розбудив своїх друзів, щоб зустріти Новий рік. За кілька днів вони втекли, а я, як вже казав, втік пізніше.

Як я втік, пішов у Козятин на станцію. Зустрів цього ж офіцера. Він запитав мене, куди я йду. Я нічого не відповів і він зрозумів мене, оглянувся навкруг і подав мені руку. Я пішов далі. Сидів під вагонами, поки не прийшов поїзд зі сходу. В одному вагоні їхали румуни з фронту у відпуск. Через Молдавію дорога була розбита, тому їхали через Львів. Я залів в товарний вагон між багаж і там заснув. Так доїхав до Львова. В Волочиську перевіряли паспорти, але в військовий вагон не заходили. В Львові теж потрібен був паспорт, щоб зайти на вокзал. Я підбіг до військового і допоміг йому нести чемодани. На дверях офіцеру сказав, що це не мої речі, і показав на румуна. Той щось сказав офіцеру і мене пропустили. За те, що

я допоміг нести речі, румун мені дав тютюну, папірки і сірник. На вокзалі було вже багато людей, бо в нас був 1942 рік голодний, а це весна 1943 року і люди їхали за збіжжям. Тут я вже не так боявся.

Зустрів з села Григорця Степана, що їхав з роботи з Німеччини у відпуск. Потім він так і не повернувся додому. Я був змушений йому все розповісти, хоч і боявся. Він відкрив чемодан, дав мені хліба, сала і позичив грошей на білет до Коломиї. Білет на той час в касі коштував 10 злотих, а на пероні по спекуляції - 100 злотих.

Вечером я став в чергу за білетом. До мене підійшов поліцай з українців. Почав розпитувати, звідки і куди йду. Я відповів, що приїхав за збіжжям. Він відвів мене вбік, сказав, щоб не брехав, а сказав правду. Тоді я все розказав. Він сказав, що рано в 7 годині іде поїзд на Коломию, а я щоб був тут на 6 годину. Ранком він людей від каси нагнав, я став перший і взяв білет. Приїхав додому. Потім, щоб переконатись, що мене не шукають, я пішов в Коломию на біржу, звідки мене відправили в Німеччину. Почав там казати, що мого брата взяли на роботу до Німеччини вже 7 місяців назад і від нього немає листа. Вони записали прізвище і сказали прийти за місяць. Коли я прийшов, то сказали, що він живий, але йому не можна писати.

Пройшло 2 місяці і почали брати людей 1923 року народження в "баудінст" на роботу на 1 рік. З нашого села забрали на роботу літом 1943 року в Яворів за Львовом таких людей: Кенюка В. Я., Футулуйчука Ф. І. , Бакая М. Ф. , Бакая М. , Потятинника І. О. , в тому числі і мене. . Вдома переховувався, бо поліція часто приходила за мною. Тоді я знову вирішив іти в Коломию. Мене спіймали по дорозі, закрили в тюрмі (там тепер воєнкомат). А під вечір прийшла група з роботи, якою керував Повх Д. з нашого села. Я його побачив і через вікно заговорив. Він сказав, що втікачів хочуть відправити в Львів в табір. Нас було вже тут 10 чоловік. Вночі Повх кинув мені кусок заліза через вікно, ми його виломили і втекли. А двері ще охоронялися в подвір'ї. а Та Повх наказав пропустити нас. Ми втекли і розбіглися хто куди. А я пішов з Повхом до його групи і там був до ранку. А рано разом з ними пішов на роботу. Вони працювали на машині, що терла камінь. З ними я побув до суботи. В суботу пустили у відпуск па неділю І я пішов додому. Вдома я ще спав, як прийшла поліція. Я показав документ і вони пішли. Там, біля Повха, я проробив до весни 1944 року. Німці почали тікати і я прийшов додому.

Через кілька днів прийшла Червона Армія знову нас визволяти. Солдати пройшли селом і дійшли аж до Делятина без бою. Там їх розбили і вони вертались назад. В нашому селі стояла передова. Моя хата була на нейтральній полосі. Половина села була в руських, а половина - в німців. Я ще був у селі, коли згоріла хата. Люди тікали хто куди: одні - на Заболотів, інші - на захід. Після цього багато виїхало за кордон. Я - на Заболотів. Там були руські. На воєнкомат ніхто не кликав, але ловили чоловіків де попало і відправляли на фронт. Так і мене спіймали у Заболотові, повели в воєнкомат, відправили в вагони і повезли в Казань.

Нас був цілий ешелон. По дорозі їли, хто що мав. Давали ще вівсяний концентрат і сиру квасолю. В ешелоні була кухня, але лише для солдат. Як поїзд зупинявся, ми по дорозі варили квасолю. Ставили на ватру в банках від консервів. Було так, що варили на 2-3 станціях і їли сирими.

Нас привезли літом 1944 року. Я в запасному полку різав дрова. Працював цілий місяць, бо казали, як добре будем працювати, візьмуть на фронт. Дали нам потім форму, повели на стрільбище. Дали по три патрони вистрілити і повезли на фронт. Не доїжджаючи Риги, нас висадили в лісі, дали зброю. Дали мені автомат, так як я був в роті автоматників. Я пішов до артилеристів, щоб показали, як ним користуватись. Той день ми просиділи в лісі, а вечором нас новели в ліс в окопи, а ранком - в наступ на Ригу.

Ригу ми взяли, але нас залишилось дуже мало. Потім нам сказали, що ми зараховані в 1 Прибалтійський Фронт, яким командував Черняховський. Точно я не пам'ятаю, які міста за якими ми брали. Знаю, що брали Любаву і не могли взяти. Два рази йшли в наступ. Багато людей загинуло. Тоді окружили, лишили і пішли далі.

Мені дали станковий кулемет і присвоїли звання молодшого сержанта. Брали різні міста. В одному ми прорвали оборону і йшли цілу ніч, а ранком, коли увійшли в місто, було ще темно. В одному будинку біля дверей стояв німець. Ми взяли його, увійшли в будинок. На столі було багато пляшок, а німці спали. Видно, коли ми прорвали фронт, у них порвало зв'язок. Всі вони здались. їх було 11 чоловік. Над'їхав командир батальйону Лохов, вивів їх за будинок і розстріляв.

Той день ми йшли до вечора. Ще, коли ми були біля Риги, до нас в окопи приходив Черняховський. Він обіцяв нам, що якщо ми допоможемо перемогти, то після перемоги колгоспів не буде, кожен одержить землю. От люди і старалися. Він добре казав, бо майже всі там одержали свої 2 метри землі, навіть і він. Багато разів приходила контррозвідка, випитували, гнали в наступ, а самі з нами не йшли.

Зупинились ми край села. Після вечері командир роти послав двох їздових в найближчий будинок за сіном коням, а мене ще з одним - їх охороняти. Ми обійшли будинок і зайшли в хату, щоб собі добути їжі. В сінях була вбита дівчина, а в хаті - жінка з дитиною. Ми дуже перелякалися і пішли до стодоли за сіном. Як почали набирати сіно, то спіймали ноги. Тоді по сіні пустили чергу. Вилізло 8 німців. Ми привезли їх до командира. Він вмів по німецькі говорити і все їх випитав. Вони сказали, що хотіли здатись, але не першим, бо ті не беруть в полон. Він вивів німців в яр і розстріляв.

Зупинились ми під Мемелем. Стояли трохи в обороні. Одного ранку в окопи принесли їжу і спирт. Ми його раніше ніколи не пили. Пізніше почалася артпідготовка і ми пішли в наступ. Були такі випадки, що наша артилерія била по своїх. Нас піднімуть раніше, а в артилерії вже стволи розігріті, не долітає снаряд по призначенню, а б'є по своїх.

Як взяли Мемель, то ще залишилось взяти косу, що йде до Кенігсберга. Артилеристи залишились на одній стороні, а нас 113 полк погнали через залив в наступ. Там ще був лід. Нам сказали зайняти перші окопи, а тоді прийде допомога - 3-й стрілковий полк. Ми зайняли окопи, але через 25 метрів справа і зліва від нас були німці. Вони йшли 5 раз в атаку. Пішли німецькі танки, а наша артилерія мовчить. Тут зробили димову завісу, щоб нам допомогти. Повіяв вітер, дим здуло і наших на льоду перестріляли. Хто загинув від кулі, а хто втопився. Допомоги не було. Протрималися до вечора. Патронів не стало. Я шукав стрічки до кулемета серед вбитих.

Як стемніло, німці почали відступати в сторону Кенігсберга. В мене залишилось кілька патронів в автоматі та ручна граната. Мені стало страшно, все на мені було обірване. Білий маскхалат почорнів. Тоді я виліз з окопів і поліз на лід, звідки ми прийшли. Серед льоду я побачив, що хтось іде з протилежної сторони. Я впізнав його: то був підгайчиківський Амброзяк Дмитро з мого взводу. Ми порадились і пішли в сторону нашої артилерії. Зустріли по дорозі нашу розвідку. Там був односельчанин Газрищук Д. І. , але мене він зразу не впізнав. Ми вернулись разом до лісу. Там був будинок лісника. Там і зупинились. Того дня було вбито Черняховського. Другого дня прийшли з дивізії писати про нагороди. Запитав прізвище і звідки я. Як сказав, що з Станілавської області, то нагороду, яку записав, зразу ж викреслив. Записав - медаль за відвагу. Пізніше мені дали поповнення і я став командиром відділу. Пішли в наступ на Кенігсберг. Мене перевели в штурмовий батальйон. Командував фронтом Баграмян.

Кенігсберг ми брали весною 1945 року. Пізніше вже здався і Берлін. Відсвяткували Перемогу і вернули в Любаву. Зігнали дуже багато війська і пішли в наступ. В німців було багато власовців. Вони здались і ми вели їх назад.

Коли війна закінчилась, мене взяли в авіадесантну частину. Сказали, що треба ще трохи воювати і кинули під границю з Японією. Довго там не воювали. Коли готували до війни з Японією, я мав вже 27 стрибків з парашута. Хотіли кидати десант, коли наші підуть в наступ, щоб наступати з двох сторін.

Осінню 1945 року нас перевели в м. Мічуринськ. Командиром полку був підполковник Рухлов. Наша частина пішла на заготівлю картоплі. Мене взяв командир до себе за ад'ютанта.

Мобілізувався я в 1947 році. Коли прийшов додому, то вечором прийшов

Повх Д. , кличка "Ворон". Спитався, чому я не пішов з ними в партизани. Я відповів, що, якщо німці мали таку зброю і не виграли війну, то що ми можемо зробити. Він відповів, щоб я нічого не говорив, бо всякі є люди.

Мене потім закликали до сільської ради. Відправили на роботу в Печеніжин по заготівлі м'яса.

В 1946 році було вивезено людей на Сибір. В селі було вбито Жолобан Катерину з дочкою (Порофейка), Близінську Марійку (11 років) за те, що втекла з Сибіру.

В 1943 році німці вбили сім'ї євреїв:

1. Жуміків;
2. Лейбихи (де зараз магазин горішній);
3. Гіпшмана (де хата Жолобана);
4. Ейзички (біля моста);
5. Перлина;
6. Менделихи (де магазин в центрі села);
7. Гінзерати (вчителі);
8. Шміло (де зараз Шмілова вулиця).

Висновки

Рідна домівка, сім'я, дороге серцю село, де ти народився, виріс, прожив свої найкращі роки. Княждвір. Багата його історія з часу виникнення і до тепер. Вона вливається в історію України окремим маленьким струмочком. В його історії віддзеркалюється історія всієї Батьківщини, всього українського народу. Одне село, таке як Княждвір, це лише невеличка піщинка у великому морі сіл і міст України. Але разом вони єдине ціле, єдина велика історія, єдина велика родина. І ім'я їй – Україна.

Ця монографія є закономірним висвітленням історії розвитку життя Прикарпатського краю. Читаючи історію нашого рідного Княждвора, ви могли переконатись, що вона йде поруч з історією українського народу, вливається в неї.

Починаючи з нової кам'яної доби (6-4 тис. років тому), пульсує життя людини над річкою Прут та її маленькими притоками – Теплицею та Шиблянкою. Багато пропливло води в цих річках, проходили сотні й тисячі років. І в кожному періоді, чи то в археологічному, чи середньовічному або навіть новітньому, відбувалися якісь історичні події на території села.

Частково виявлені матеріали прадавніх епох, письмові, архівні та етнографічні матеріали, вказують на багатовікову історію Княждвора.

Через село проходили кочові народи, правили галицькі князі (XII–XIII століття), панувала польська шляхта (XIV–XVIII століття), австрійські барони (1772–1918 рр.), а потім знову польські правителі (1919–1939рр.), але народ нікуди не зникав. Влада мінялася, а народ залишався. Він своєю мозолистою рукою освоював княждвірську землю, вирощував дітей, зберіг чудові прикарпатські традиції в мові і в побуті.

Історія Княждвора багата на різні події. Можливо, тут схрещували зброю з різними ворогами княжі воїни, мечем і вогнем пройшла через село дика орда. Вона залишила після себе руїни і смерть, забирала людей наших в неволю. Тут, на узвишші, височів княжий двір, що був захистом від різних ворогів. Про це свідчать залишки замку, які зберігалися до цих часів.

Тут намагалися поневолити місцеве населення управителі магнатів Потоцьких, різні орендарі, шляхтичі, але так і не змогли поставити їх на коліна. Ця земля породила бунтарів, народних месників, таких як О. Довбуш, які не хотіли жити в рабстві. Опришківський дух був поширений і в Княждворі. Наші люди понад усе любили волю, бо здавна виростали на широких полонинах, серед мальовничого лісу. Здавна займалися землеробством та скотарством і нікого не чіпали.

Княждвірці, як і інші українці, не могли знести ярма, тому весь час боролись з окупаційною владою. Боролися в часи визвольних змагань 1917–1920 рр., в час встановлення ЗУНР. Наш земляк Лаврук загинув в бою на Карпатській горі Маківка. Багато односельчан не вернулося з Першої світової війни, а саме село було майже знищене, наполовину спалене. Через нього протягом 1914–1917 років з боями проходили чехи, поляки, росіяни, угорці, румуни. І знову – польська окупація.

Та свідомість людей зросла. Люди в 20–30-ті роки активно включились в роботу різних товариств, піднімали свій політичний і культурний рівень. Вони і дальше марили своєю державою. Визвольний рух на наших теренах ніколи не згасав. В Княждворі було сильне підпілля ОУН, діяльність якого посилилась в час німецької окупації. Було й підпілля КПЗУ, яке мало свій осередок на присілку Баня. Трагедія між ними розігралась в 1944 році, внаслідок якої загинуло багато односельчан.

Польська влада змінилася радянською, а потім німецькою. Почалися арешти, депортації мирного населення. Багато людей пропало в ті часи. І досі ніхто не знає про їх долю. 42 людини вивезено до Німеччини на роботу, знищено 9 сімей місцевих євреїв. Цей список ще можна продовжувати й продовжувати. А скільки княждвірців лежить на просторах Європи, забуті й неоплакані! Це їм та іншим полеглим в різні часи поставлено в центрі села пам'ятник.

Із закінченням Другої світової війни не закінчились всі біди наших людей. Страшні роки пережили вони в 1946–1947 роках, коли був голод. А потім почалося створення колгоспу.

Люди не могли собі уявити, як вони будуть жити без власної землі, без худоби, а тому всяко ховалися від колгоспу. Але це було неможливо.

Поневолювачі нашого народу в різні часи старалися навіть витравити з людської пам'яті згадку про славну історію села, яка крилась в його назві. Спочатку це були поляки, які поділили село на 2 частини. А довершили цю справу партійні можновладці, які за радянських часів таке сповнене глибоким змістом слово "Княждвір" замінили на буденні назви: Нижнє та Верхнє. Це про таких чиновників-бюрократів написав С. Пушик у вірші "Княждвір":

І я собі, і ти собі,
І він собі, і ми собі,
І ви собі, і ті собі,
А іншим, може, й зась,
Що там за Коломиєю,
Росте лісочок тисовий,
Княждвірським називається,
Там жив щоліта князь.
Над Прутом легко дихалось
І добре полювалося,
Були малини, афини.
І риба, і гриби.
Був драгоман в Товмачику,
І лиха тут не сталося,
У Пруті часом плавали
Княжата без журби.
На самотині він собі
Довірить думу лісові.
Був тихий бір не ворогом,
А вірним другом був!
І чув я, що в Товмачику,
Ще й досі люди тішаться,
Що князь з сільською кралею
Дитя своє забув.
І став байстрюк заслужений,
Пізніше був одружений,
І діти народилися,
І внуки, і прапра. . .
І ось часи змінилися!
Наступник перепуджений
Враз вирішив позбутися
над Прутом Княждвора.
Сплять звірі в лісі тисовім,
Ви, галичани, спіть собі,
Бо він перейменовує
Одразу ж двоє сіл.
Він розділив їх рисою
На Верхнє й Нижнє лис отой.
А чи ти спиш, чи дивишся?
Мовчиш? Мовчи, як віл!
Мовчи собі! Мовчу собі!
І ти собі! І я собі!
І цей собі! І той собі!
А інші? Іншим зась!

Князьок новий приїхали
У заповідник тисовий.
Перевернувсь в могилі там
Через нащадків князь.

З відродженням державності повернулася і назва села, яка з пам'яті людей нікуди й не зникала. І ця подія вилилась у велике свято для жителів села Княждвір, на якому були присутні і малі, й дорослі, як символ спадковості поколінь.

Вихором промчалися над селом роки тоталітарного режиму, які посягнули на наші святині – церкву, хрести біля доріг, дзвіницю тощо. Церква відбудувалась завдяки старанням односельчан. І засяяла вона над селом золотими куполами. Вона стала центром духовності, особливо для молоді. Вона воскрешає в серцях наших земляків ідеали добра, справедливості, милосердя. Кінець ХХ століття хай стане справжнім воскресінням для Княждвора, а значить і незалежної України.

Кожен наш земляк повинен своєю працею збагачувати себе, свою сім'ю, своє село, свою Україну. Де б ти не був, пам'ятай про свій родовід, дім, рідне село, Батьківщину. Кажуть, що той погано прожив на землі, хто не збудував хати, не посадив дерева, не дав життя дітям. Така людина є марноцвітом на землі. На майдані біля церкви посаджено сад, щоб діти, внуки і правнуки пам'ятали про свій родовід. Історія, як дерево, живе і кожен з нас є її творцем.

В приміщенні школи створено музей історії Княждвора, який виховує в наших дітей почуття патріотизму, гордості за своє село і односельчан, любові до свого отчого краю, України.

Свою Україну любіть,
Любіть її... во время люте,
В останню, тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!
Т. Шевченко.

ЧАСТИНА 2.

І. Історія про книгу та відгуки про історико-краєзнавчий нарис «Княждвір» видання Макіївка «Графіті» 1998 р.

УДК 940
Ф 96

Рецензенти:

Арсенич П. І. - доцент, заслужений діяч культури України,

Пилипів І. В. - к. і. н., доцент,

Дерев'янко С. М. - к. і. н., доцент, (Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, м. Івано - Франківськ),

Кравченко В. І. - д. і. н., професор,

Білий Д. Д. - к. і. н. (Донецький інститут внутрішніх справ МВС України),

Пірко В. О. - д. і. н., професор (Донецький державний університет).

Футулуйчук В. М., Рогозіна - Марусяк Г. В.

Ф 96 Княждвір: Історико - краєзнавчий нарис / Футулуйчук В. М., Рогозіна-Марусяк Г. В.—Макіївка: Графіті, 1998.—278 с., 116 іл.

ISBN 966-95274-7-3

Фоторепродукції [МБ] Мирослава Бакая (м. Коломия).

Художнє оформлення Геннадія Марченко (м. Івано - Франківськ).

Рекомендовано до друку: кафедрою історії та українознавства ДІВС 25.05.98 р., протокол №8; вченою радою ДІВС при Донецькому державному університеті 27.05.98 р., протокол №10.

ISBN 966-95274-7-3

© Футулуйчук В. М., Рогозіна - Марусяк Г. В., 1998.

Довідка про рецензентів:

Арсенич Петро Іванович – похований в м. Івано-Франківську.
Пилипів Ігор Васильович – доктор історичних наук, професор, проживає в м. Івано-Франківську (відвідував Княждвір).
Дерев'янко Сергій Миронович – доктор політичних наук, професор, проживає в м. Івано-Франківську (відвідував Княждвір).
Кравченко Володимир Іванович – доктор історичних наук, професор, проживає з 2014 року в м. Києві (відвідував Княждвір).
Білий Дмитро Дмитрович – доктор історичних наук, професор, проживає з 2014 року в м. Львів (відвідував Княждвір).
ПіркоВасиль Олексійович – похований в м. Донецьку.
Марченко Генадій – похований в м. Івано-Франківську.

ЗМІСТ

СТУП 4

ОЗДІЛ І

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОХОДЖЕННЯ НАЗВИ СЕЛА ТА ЛІТОПИС СЕЛА З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XVIII СТОЛІТТЯ 13

ОЗДІЛ 2

ІТОПИС СЕЛА КНЯЖДВІР В XIX СТОЛІТТІ 37

ОЗДІЛ ІІІ

СТОРІЯ СЕЛА В XX СТОЛІТТІ 50

ИСНОВКИ 117

РХІВНІ ТА ФОТО ДОКУМЕНТИ 155

Напечатано в газета "Вільний голос" №60 5.07.1998р м. Коломия.

"КНЯЖДВІР"

Вийшов з друку історико-краєзнавчий нарис "Княждвір". Авторами книги є заступник начальника слідчо-криміналістичного факультету Донецького інституту внутрішніх справ МВС України Василь Футулуйчук та директор Княждвірської ЗОШ І-ІІІ ступенів Ганна Марусяк-Рогозіна. Обидва автори — уродженці Княждвора. Вперше в історії села в одній книзі зібрано величезний матеріал, який охоплює період з найдавніших часів до сьогодення. Використано тут архівні матеріали, фотодокументи.

Фоторепродукції до книги виготовив Мирослав Бакай, художнє оформлення — Геннадія Марченка. Книгу видруковано в м.Макіївці, видало її видавництво "Графіті".

Освячення книги відбулося в сільському храмі Княждвора на свято Петра і Павла. Його проводив настоятель храму отець Ігор Сас-Жураковський. Були присутні автори.

Дарія АНДРУСЯК,
вчителька.

ДОНЕЦЬКИЙ ІНСТИТУТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ МВС УКРАЇНИ
при ДонДУ

РІШЕННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ
від 27 травня 1998 року, протокол № 10

Про рекомендацію до друку

Заслухавши та обговоривши інформацію проректора з наукової роботи полковника міліції Лук'янчикова Є.Д., Вчена Рада

УХВАЛИЛА:

1. Рекомендувати до друку монографію "Княждвір історико-краєзнавчий нарис" /автори Футулуйчук В.М., Рогозіна Р. (Марусяк)/.

Голова Вченої ради
Ректор ДІВС
генерал-майор міліції Ю.Л. Титаренко

Секретар Вченої ради
майор міліції Л.В. Никоненко

Задаток 3 тис. гр. 1.04.1998 р.

Відомість спонсорських надходжень на рахунок видавництва "Графіті"
Згідно рахунку №1903, за видання "Історико-краєзнавчого нарису: КНЯЖДВІР"
А5 х 278 сторінок 360 примірників (фактично).

№	Дата	Від кого	Сума, грн.
1	20.04.98	Маріуполь	300
2	27.04.98	Маріуполь	300
3	05.05.98	Маріуполь	600
4	05.05.98	Коломия (Мандрук)	150
5	10.05.98	Донецьк	100
6	15.05.98	Донецьк	300
7	27.05.98	Маріуполь	400
8	19.06.98	Хм. Нетишин (Глодуняк І.В.)	2000
		Всього	**4150.00**

Директор Жукова Є.А.

УКРАЇНА ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ м. МАКІЇВКА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ГРАФІТІ ЗКПО № 24468587

Р Е Ц Е Н З І Я

на рукопис монографії про село
Княждвір В.М.Футулуйчуком та
Г.В.Рогозіної(Мерусяк)

Підготовлена авторами монографія безумовно є актуальною в галузі історії краєзнавства України.

Автори на основі різних джерел дали об'єктивну,реальну карту самобутнього галицького села.Саме цим зроблено багатий внесок в історичну науку.

Не виникає заперечень запропонована структура праці,яка є логічною та раціональною з точки зору висвітлення найбільш складних та суперечливих питань з історії краєзнавства Галичини.

Написана робота у науково-популярній формі.Писати доходливо і цікаво про складні питання історії України - важка справа. Щоб написати просто,написати так щоб тебе зрозуміли ті,хто не втаємничений у тонощі науки,написати так,щоб зацікавити читача, а тим більше іншого,треба надзвичайно грунтовно і тонко знати свій предмет і бути патріотом свого краю.

Рукопис рекомендовано до друку.

Рецензент, доктор історичних наук,професор
Донецького інституту внутрішніх справ
В.І.Кравченко

2 лютого 1998 року

Підпис Кравченка В.І. завіряю.

Ст.інспектор ВРОС Донецького
інституту внутрішніх справ Л.В.Петр

Р Е Ц Е Н З І Я

на рукопис монографії (історико-краєзнавчого нарису) "Княждвір" В.М.Футулуйчука та Г.В.Рогозіної-Марусик

Підготовлена до друку монографія є безперечно дуже цінним внеском до відтворення минулого нашого народу. Як відомо, історію можна вивчати на рівні загальних конструкцій і теоретичних концепцій, але всі вони складаються з безлічі конкретних фрагментів - історій хуторів і сіл, окремих родин і окремих людей. Монографія "Княждвір" в цьому контексті саме і дозволяє бачити за загальними описами історії України історію конкретного села і конкретних людей, які відчували на собі всі події нашої складної історії.

Треба відзначити, що монографія написана дуже цікаво, стисло і в той же час змістовно. Особливий інтерес викликає багатий документальний та ілюстративний матеріал, чисельні спогади і перекази.

Наша жива історія довгий час була викреслена з національної свідомості і сподіваємося, що подібні монографії зможуть зробити вагомий внесок у побудову нашої держави та виховання у молодого покоління любові до свого краю.

Доктор історичних наук,
професор, зав. кафедрою
історіографії Донецького
державного університету — Пірко В.О.

Кандидат історичних наук
начальник кафедри історії
та українознавства Донецького
інституту внутрішніх справ
МВС України — Білий Д.Д.

Підписи Пірка В.О. і Білого Д.Д. завіряю.

Ст. інспектор ВРОС Донецького
інституту внутрішніх справ — Л

Р Е Ц Е Н З І Я

на рукопис В.ФУТУЛУЙЧУКА та Р.РОГОЗІНОЇ /МАРУСЯК/
"КНЯЖДВІР : історико-краєзнавчий нарис ".

Створення цілісної історії українського народу вимагає нових концептуальних підходів, що можливе, зокрема, без грунтовних історико-краєзнавчих досліджень. Тому рецензований рукопис без сумніву має наукове та практичне значення. "Приклади з історії рідного краю несуть значний емоційно-виховний потенціал, використання їх є невід"ємним чинником освітнього процесу.

Цінність рецензованої праці полягає в її широкій джерельній базі. Автори зуміли по крихтах зібрати різноманітні документи, свідчення очевидців з історії КНЯЖДВОРА. На основі аналізу різноманітних за видами та інформаційною цінністю джерел автори розкрили історію села. В тексті наведено чимало імен відомих людей, які залишили помітний слід як в історії села,так і збагатили загальнонаціональну історію та культуру.

Змістовними є додатки до рукопису: оригінальні документи, фото та автографи які доповнюють і збагачують текст.

Вважаємо, що рецензований рукопис за актуальністю та рівнем виконання може бути рекомендований до друку після певного редакційного опрацювання.

Кандидати історичних наук,
доценти Дерев"янко С.М.
Пилипів І.В.

10.08.1997 р.

Дерев'янка С.М.
Пилипів І.В.
ЗАВІЗЯЮ
ТАТАРЧУК А.І.
08 08 1997 р.

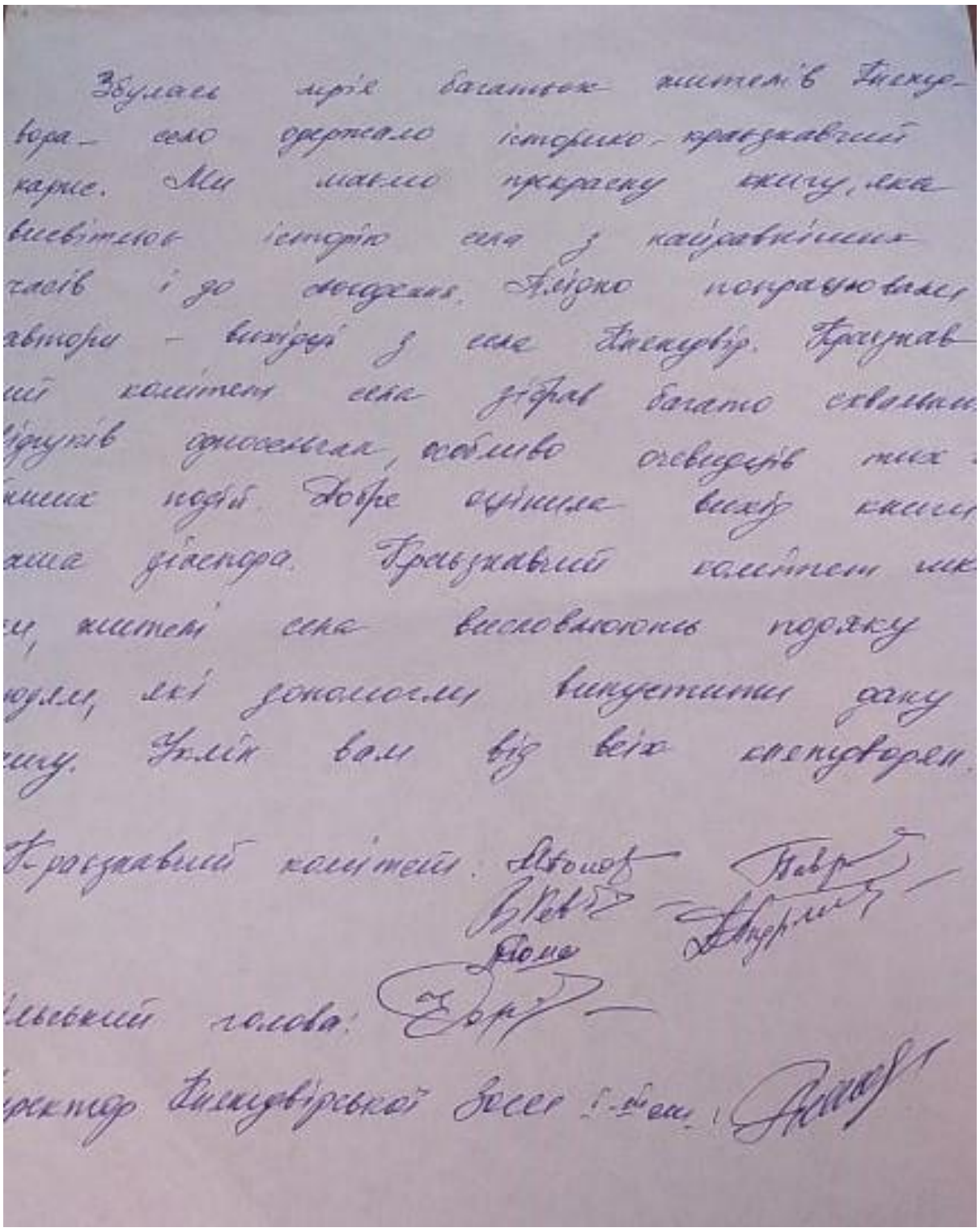

Відгук на книгу Краєзнавчого комітету села Княждвір, 1998 рік

Відгук
на історико-краєзнавчий нарис
В. М. Футулуйчука та Т.В. Рогозіна-
Марусяк. „Княждвір"

Я, Футулуйчук Василь Миколайович,
уроженець с. Княждвір, нині
житель м. Донецька, працюю на
шахті А.Ф. Засядько понад 40 років.
Випадково зустрів свого земляка
і однофамільця Футулуйчука В.М.
цього чудового твору. автора
Гортаючи сторінки історико-краєз
чого нарису, мимоволі проймаєшся
думкою, що писати з таким
натхненням можуть тільки
люди, глибоко закохані в свою
Батьківщину, в історію рідного
краю. Безумовно, що без знання
минулого не можливо будувати
світле та щасливе майбуття.
І з цієї позиції нарис має вели
виховне значення для сучасної
молоді тому, що національні трад
Українського народу оспівані з т
героїчним пафосом, що просто
не можуть залишити байдужим
написаного.
Хочеться сказати автора
теплі слова подяки, та
побажати подальшої творчої
наснаги.
З повагою Футулуйчук В.М.
20.10.98 р.

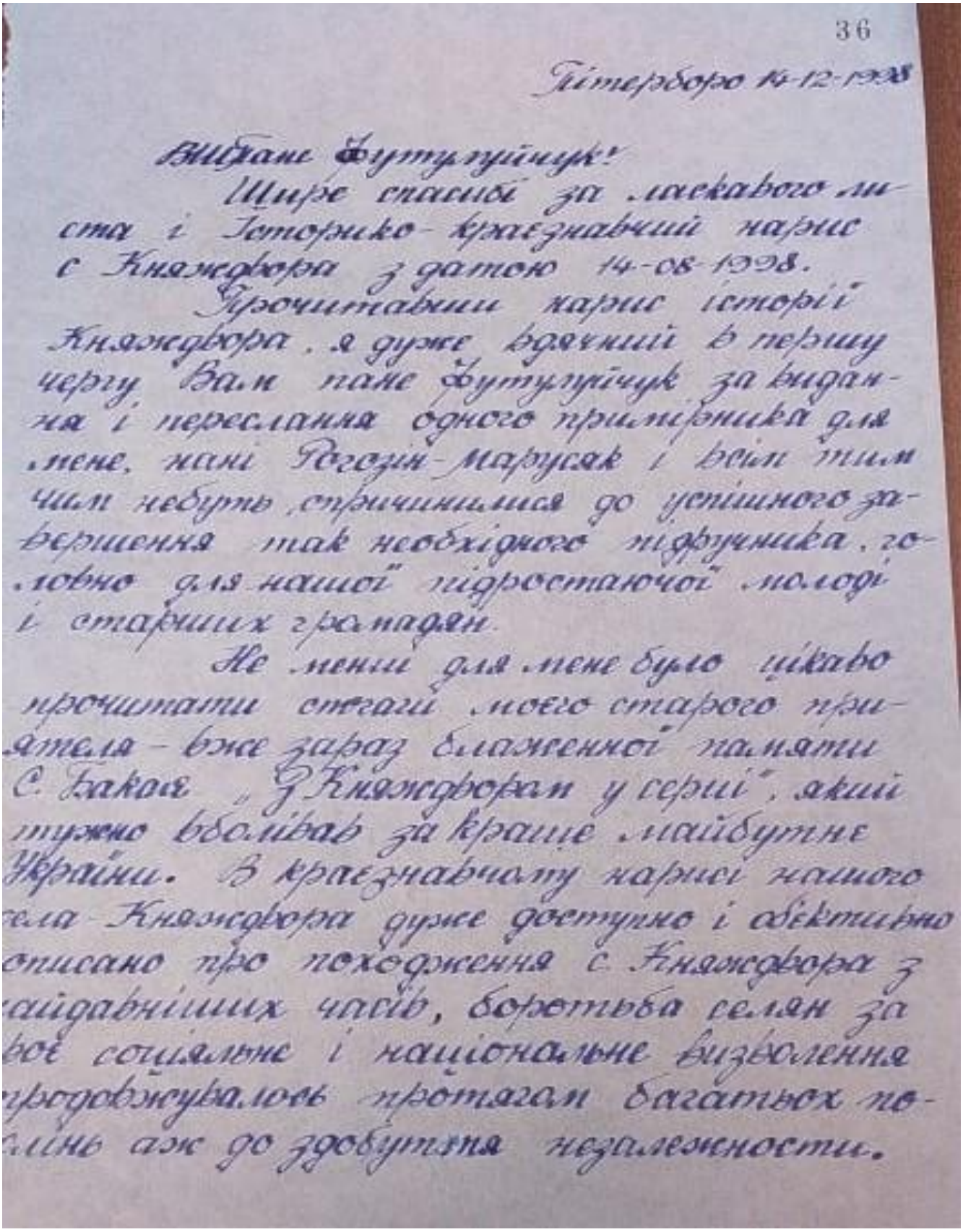

36

Пітерборо 14-12-1998

ВШ Пане Футулуйчук!

Щире спасибі за ласкавого листа і Історико-краєзнавчий нарис с Княждвора з датою 14-08-1998.

Прочитавши нарис історії Княждвора, я дуже вдячний в першу чергу Вам пане Футулуйчук за видання і переслання одного примірника для мене, пані Рогозін-Марусяк і всім тим чим небуть, спричинилися до успішного завершення так необхідного підручника, головно для нашої підростаючої молоді і старших громадян.

Не менш для мене було цікаво прочитати спогади моєго старого приятеля - вже зараз блаженної памяти С. Бакая „З Княждвором у серці", який тужно вболівав за краще майбутнє України. В краєзнавчому нарисі нашого села Княждвора дуже доступно і об'єктивно описано про походження с. Княждвора з найдавніших часів, боротьба селян за своє соціяльне і національне визволення продовжувалось протягом багатьох поколінь аж до здобуття незалежности.

Лист Василя Близінського з Англії, 1998р.

ІІ. Архівні та краєзнавчі джерела.

Хочемо знати все про Княждвір

З ІСТОРІЇ КРАЮ

Наше село на території державного тисового заповідника «Княждвір». Чому Княждвір? Від чого походить назва села, його родовід? Для вивчення і написання історії села при місцевій школі створено краєзнавчий комітет, який очолив відомий на Прикарпатті професор В. Грабовецький.

Багато цікавих матеріалів дали нам вивчення історичних, краєзнавчих, археологічних і архівних джерел, легенд, які донині переказують старші люди, статей і наукових публікацій учених Прикарпаття професора В. Грабовецького, його сина доктора історичних наук Б. Грабовецького, кандидата історичних наук П. Сіреджука, кандидата філологічних наук С. Пушика, кандидата біологічних наук М. Стойка, завідувача археологічного відділу Івано-Франківського краєзнавчого музею археолога Б. Томенчука, краєзнавців П. Арсенича і М. Мирончука.

Немало цінних документів зібрали вчитель Княждвірської школи М. Юзьків, в діаспорі — брати Йосип і Степан Бакаї з Канади, В. Слободян з Австралії. Багато почерпнуто з архівних документів району, області, управлінь внутрішніх справ і служби безпеки.

Зібрані матеріали дали змогу членам краєзнавчого комітету готувати до друку «Історико-краєзнавчий нарис с. Княждвора», який плануємо видати наступного року.

З археологічних джерел відомо, що на місці урочища (в народі «Словз» або «Уранище») був комплекс житлових будівель книжого двору. Тут, на високому березі Пруту, природа створила такі умови для того, щоб захиститись від ворогів, проглядати й контролювати навколишню територію, річку, дорогу, кращі від яких годі й знайти.

Настрикінці липня члени краєзнавчого комітету Б. Томенчук, В. Ковбель, М. Якимишин, В. Футулуйчук оглянули місця, де раніше були будівлі книжого двору. Тут ми знайшли черепки від глиняної посуди, що датуються XIII століттям, цегляки битої цегли, прямокутні, квадратної форми впадини від фундаменту будівель, штучні захисні рови.

До речі, в 30-их роках мешканці села розпочали тут археологічні розкопки (керівником був В. Слободян, який проживає тепер в Австралії), однак польська влада заборонила всі ті роботи. Чому? Нам поки що невідомо, проте старожили розказують, що групи польських інтелігентів знайшла тут чимало цінних речей книжої доби (лук, меч, посуд). Яка їхня доля, також невідомо.

Сподіваємось, що після цієї публікації відгукнуться ті, хто працював разом з В. Слободяном на розкопках, знайдуться інші очевидці і значно доповнять наші дослідження.

Василь ФУТУЛУЙЧУК,
член краєзнавчого комітету с. Княждвора.

«Вільне життя» № 69 1994р.

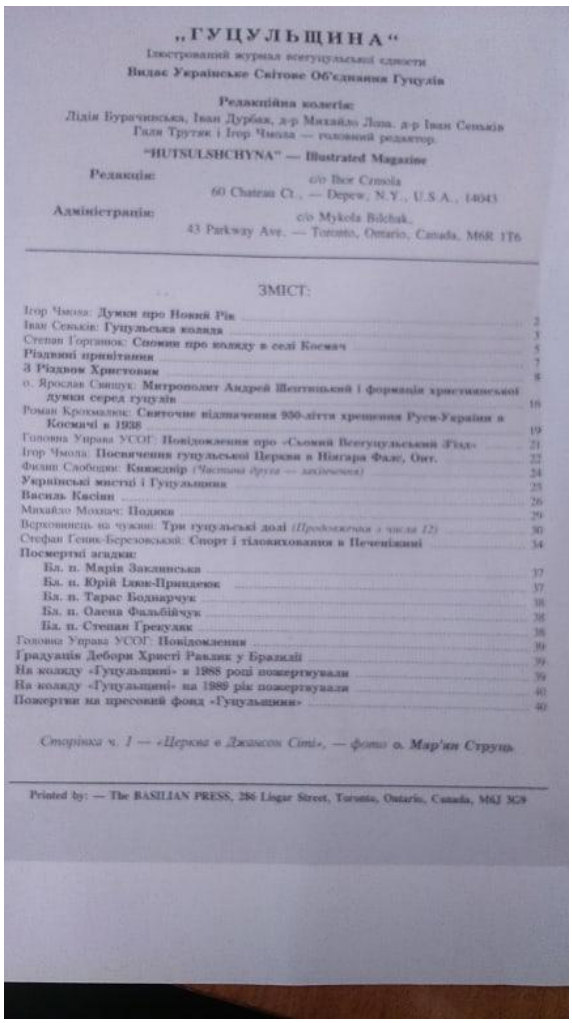

Філип Слободян, родом з Княждвора. Після Другої світової війни виїхав з Німеччини в США. Активний краєзнавець села, автор публікацій «Княждвір» в журналі Гуцульщина, 1989р.

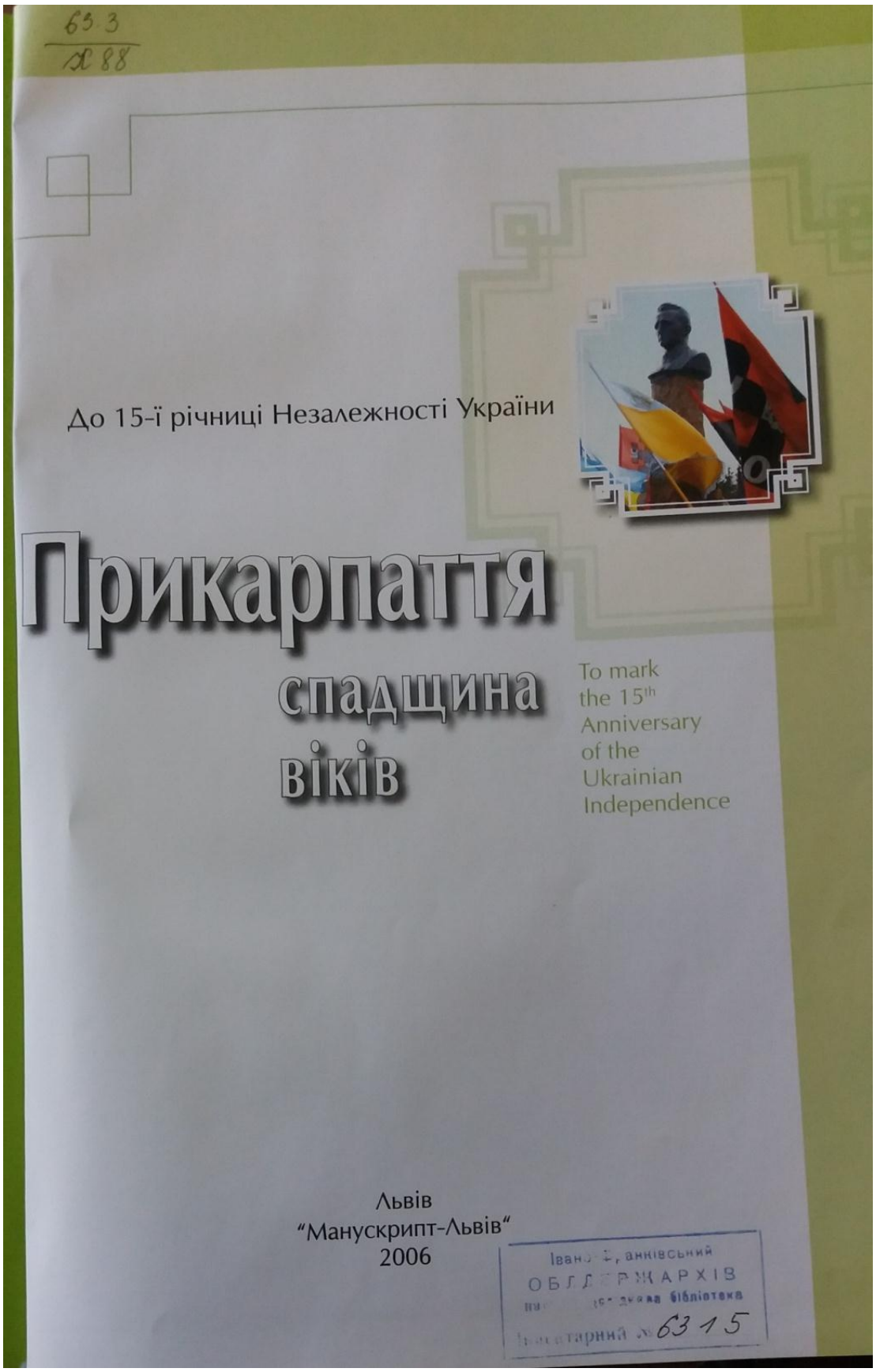

Інформація про дерев'яну церкву нашого села.

Петро Пантелеймонович Дем’янюк, активний краєзнавець Коломийщини.

Згадки про княждвірських лісників, котрі працювали
в лісовому господарстві на території села.

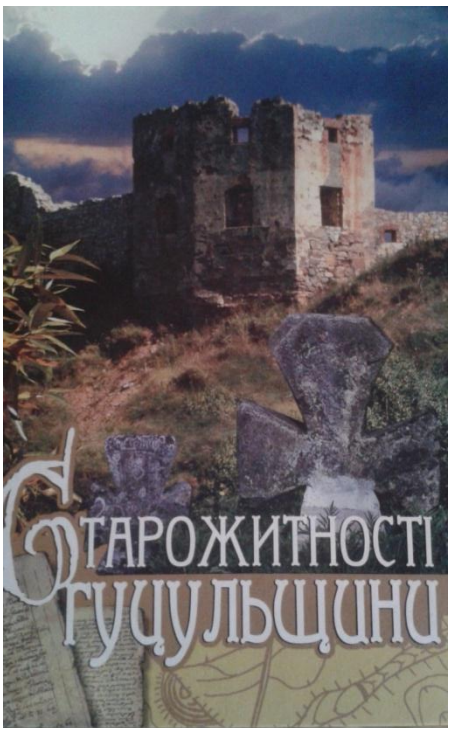

РЕКОМЕНДОВАНО
ДО ДРУКУ
ВЧЕНОЮ РАДОЮ
ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ
ФІЛОЛОГІЇ
ПРИКАРПАТСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Книга «Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії та культури» підготовлена на основі історико-археологічних досліджень 2006 – 2011 років колективом Інституту історії, етнології і археології Карпат Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника. Каталог уперше вводить у науковий обіг як джерела сотні оригінальних стародавніх, середньовічних і новочасних пам'яток, розкриває етапи цивілізаційного поступу краю, особливості розвитку його етнічної історії, духовної і матеріальної культури.

До першого тому ввійшли пам'ятки сакральної спадщини давнього і середньовічного населення Галицької Гуцульщини, зокрема скельні святилища і ритуальні камені, що супроводжуються унікальними петрогліфічними комплексами. У книжці відображено також християнську монастирську традицію в період середньовіччя і нового часу.

До другого тому включено пам'ятки оборонного характеру – давні городища, середньовічні замки та укріплені двори, які були центрами суспільно-політичного, економічного і культурного життя краю. Досліджено джерела та осередки традиційного солевидобутку. Висвітлено роль і значення давніх транскарпатських, трансєвропейських шляхів.

Для істориків, археологів, етнологів, музейних працівників, краєзнавців, викладачів і студентів, учителів та учнів, а також усіх шанувальників старожитностей Українських Карпат.

Автор ідеї, головний редактор і керівник авторського колективу
Микола Кугутяк

РЕДАКЦІЙНА РАДА:
Михайло Вишиваних
Микола Кугутяк
Петро Мелень
Іван Миронюк
Богдан Остафійчук
Олександр Сич

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Мирослав Волощук
Ігор Кочкін
Микола Кугутяк
Петро Сіреджук
Богдан Томенчук
Борис Хруслов

РЕЦЕНЗЕНТИ:
Степан Павлюк –
доктор історичних наук, професор, академік НАН України (Інститут народознавства НАН України)

Олександр Моця –
доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України (Інститут археології НАН України)

Сергій Пивоваров –
доктор історичних наук, професор (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)

© Микола Кугутяк, 2011
© ПП "Манускрипт-Львів", 2011

Статті про Княждвір с.28-29, 88-89

Археологічна краєзнавча експедиція авторів книги «Старожитності Гуцульщини»
в Княждворі (присілок Баня), 2010р. (Когутяк М., Хруслов Б., Томенчук Б., Миронюк І.).

Інформація про городище «Княждвірський двір»
(урочище «Сповз-урвище»).

Княждвір – церква Успення Пречистої Діви Марії (храм 28 серпня), дерев., вибуд. і благослов. 1860 (інші дані – 1864), матірня кол. Пістинського, нині Печеніжинського деканатів. Метрики від 1831, дім пароха «ста-

рий, дерев'яний». Три придорожні каплички. Є римо-катол. костьол. Патронували: цісар, уряд держави. Парохували: о. Іоан Зваричевський (1832), о. Іоан Заревич (1887, 1900), о. Олександер Майковський (1925–35). Сотрудниками з правами управління названі: о. Миколай Голінатий (1887), о. Еміль Ковальський (1890), о. Кароль Ерлі (1900). Дотація священників (у моргах): орного поля – 6, сіножаті –25, пасовиська – 10, на опал 51 м куб. твердих дров, братства церковні звичайне, тверезості та апостольської молитви, кооператива з обмеженою порукою «Селянська поміч», склеп рочдельської системи, школа 4-клас. У 1925 р.: 3200 греко-катол., 69 латин., 100 жидів. Сучасні дані не встановлені. Настоятель православної церкви о. Ігор Сас-Жураківський. Греко-католики – у каплиці (адміністратором – о. Олег Ткачук).

С.78-79

Михайло Андрусяк, житель села Княждвір,
лауреат Шевченківської премії, автор книг з історії ОУН-УПА
(згадки про княждвірців).

Микола Литвин, автор книг з історії УСС-УГА
(згадки про княждвірців).

Консультації з історії села Княждвір з доктором історичних наук Миколою Литвином - директором Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича (м. Львів.), 2010р., який в 2011р. відвідував с. Княждвір

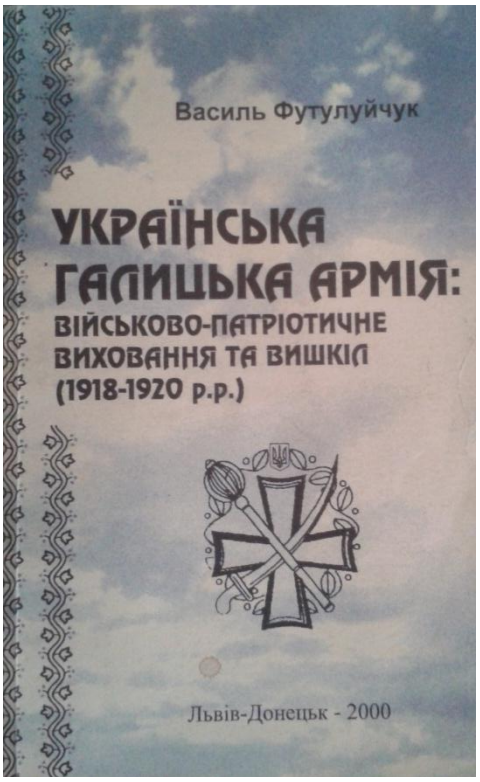

Своїм землякам з ***Княждвора****, моїм дідам* ***Івану Івановичу Футулуйчуку*** *(1870-1940 р.р.) та* ***Василю Петровичу Бакаю*** *(1899-1987 р.р.) – січовим стрільцям, воїнам Української Галицької Армії, їх світлій пам'яті присвячую.*

В. Футулуйчук

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми тую стрілецькою славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо!

("Ой у лузі червона калина",
слова С. Чарнецького)

УДК 63.3 (2 Ук)
Ф - 96

Футулуйчук Василь. Українська Галицька армія: військово-патріотичне виховання та вишкіл (1918-1920 рр.).- Донецьк: Східний видавничий дім, УКЦентр, 2000 р. – 152 с.
ISBN 966-7517-19-5

У книзі розкривається досвід військово-патріотичного виховання у Збройних Силах Західно-Української Народної Республіки.
Для науковців, педагогів і військових вихователів, курсантів, солдатів, усіх хто цікавиться українськими визвольними змаганнями першої чверті XX століття.

Науковий редактор - **Микола Литвин**, доктор історичних наук, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України

Рецензенти: **Іван Білас**, доктор історичних наук, генерал-лейтенант, Народний депутат України, Верховна Рада України, гетьман Українського козацтва.
Володимир Кравченко, доктор історичних наук, професор, полковник міліції, Донецький інститут внутрішніх справ.
Микола Пантелюк, генерал-осавул, головний отаман Кальміуської паланки Українського козацтва.

ISBN 966-7517-19-5
© В. Футулуйчук

Реферат підготовлений студентами коледжу Коломийського інституту управління природними ресурсами Бакай Сергієм та Бакай Олексієм
на Науково-практичну конференцію в ІУПР – 2014р.

Володимир Васильович Грабовецький, доктор історичних наук, професор, академік, краєзнавець, автор багатох наукових видань з історії Прикарпаття, родом з Печеніжина. Активно надавав консультації авторам по підготовці до друку першої книги «Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис» 1998р. Неодноразово відвідував наше село, похований в м. Івано-Франківську.

Автор Василь Гаврищук, активний краєзнавець, проживає в смт. Печеніжин.
В книзі багато згадок про наше село та княждвірців с.65, 194, 199, 200, 207, 237, 254

Світлина 1918 р., княждвірці Гаврищук Іван та Футулуйчук Марія в складі делегації)

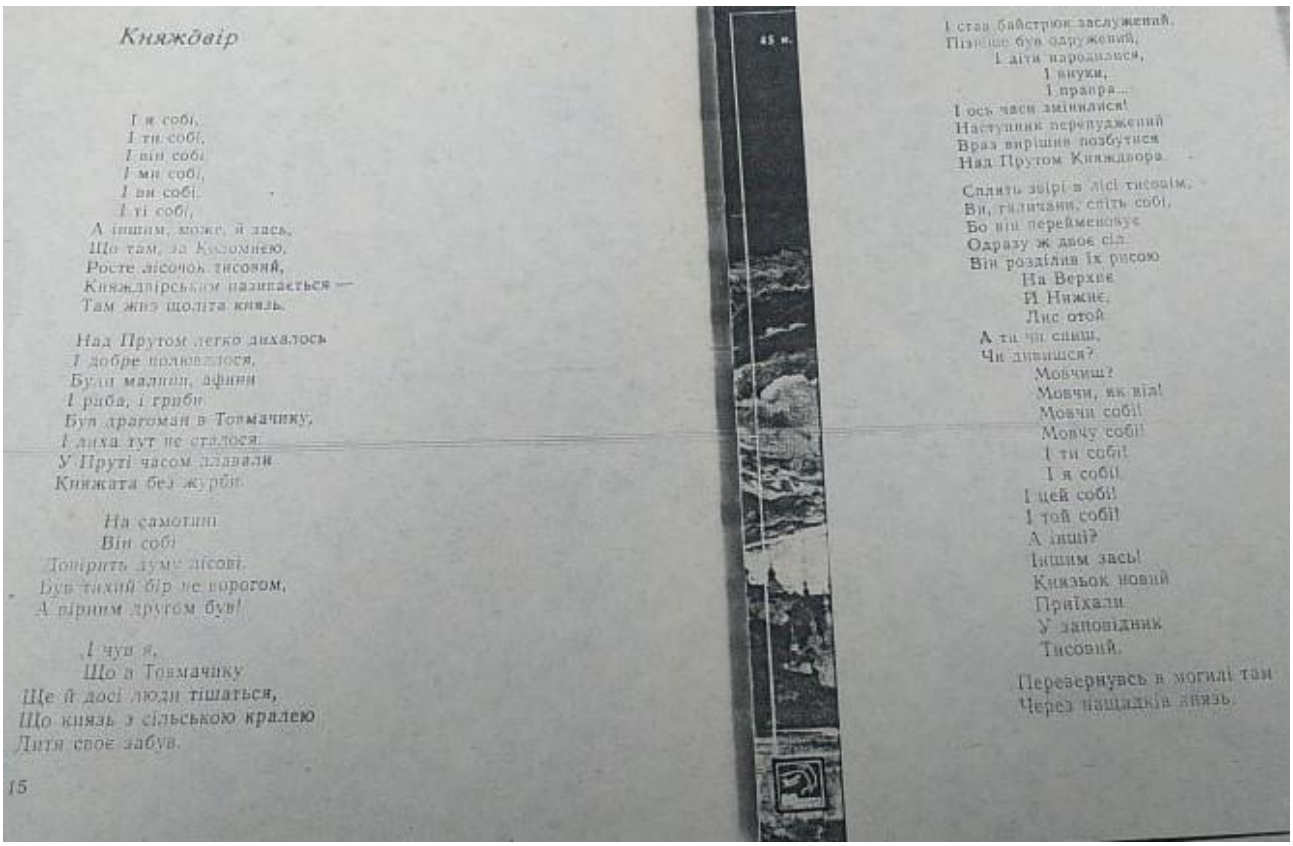

Княждвір

І я собі,
І ти собі,
І він собі,
І ми собі,
І ви собі,
І ті собі,
А іншим, може, й зась,
Що там, за Космінею,
Росте лісочок тисовий,
Княждірським називається —
Там жив щоліта князь.

Над Прутом легко дихалось
І добре полювалося,
Були малини, ягоди
І риба, і гриби.
Був драгоман в Товмачику,
І лиха тут не сталося.
У Пруті часом плавали
Княжата без журби.

На самоті
Він собі
Говорить думи лісові.
Був тихий бір не ворогом,
А вірним другом був!

І чув я,
Що в Товмачику
Ще й досі люди тішаться,
Що князь з сільською кралею
Дитя своє забув.

І став байстрюк заслужений,
Пізніше був одружений,
І діти народилися,
І внуки,
І праправнуки...
І ось часи змінилися!
Наступник перелуджений
Враз вирішив позбутися
Над Прутом Княждвора.

Сплять звірі в лісі тисовім,
Ви, тиличани, спіть собі,
Бо він перейменовує
Одразу ж двоє сіл:
Він розділив їх рисою
На Верхнє
І Нижнє.
Лис отой.
А ти чи спиш,
Чи дивишся?
Мовчиш?
Мовчи, як віл!
Мовчи собі!
Мовчу собі!
І ти собі!
І я собі!
І цей собі!
І той собі!
А інші?
Іншим засі!
Князьок новий
Приїхали
У заповідник
Тисовий.

Перевернувсь в могилі там
Через нащадків князь.

45 н.

15

Автор Степан Пушик, вчений, поет, письменник, краєзнавець.
Похований в м. Івано-Франківськ.

Карти Княждвір (1763-1787)

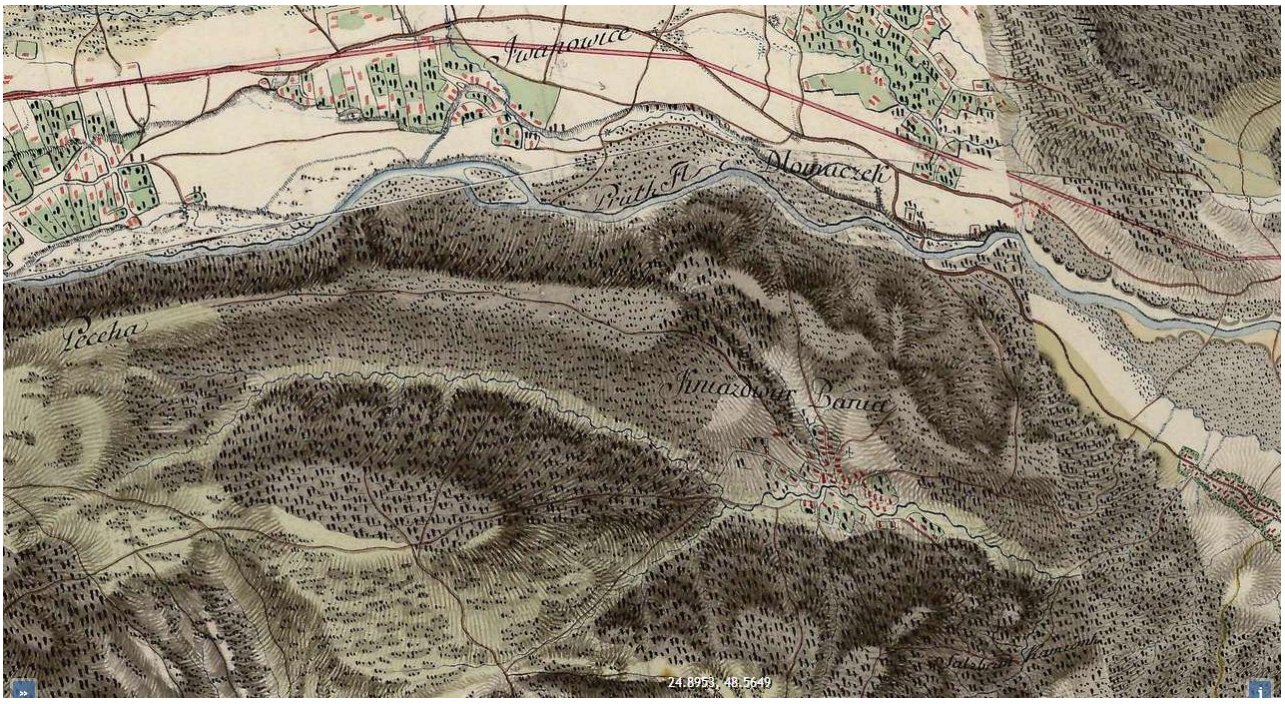

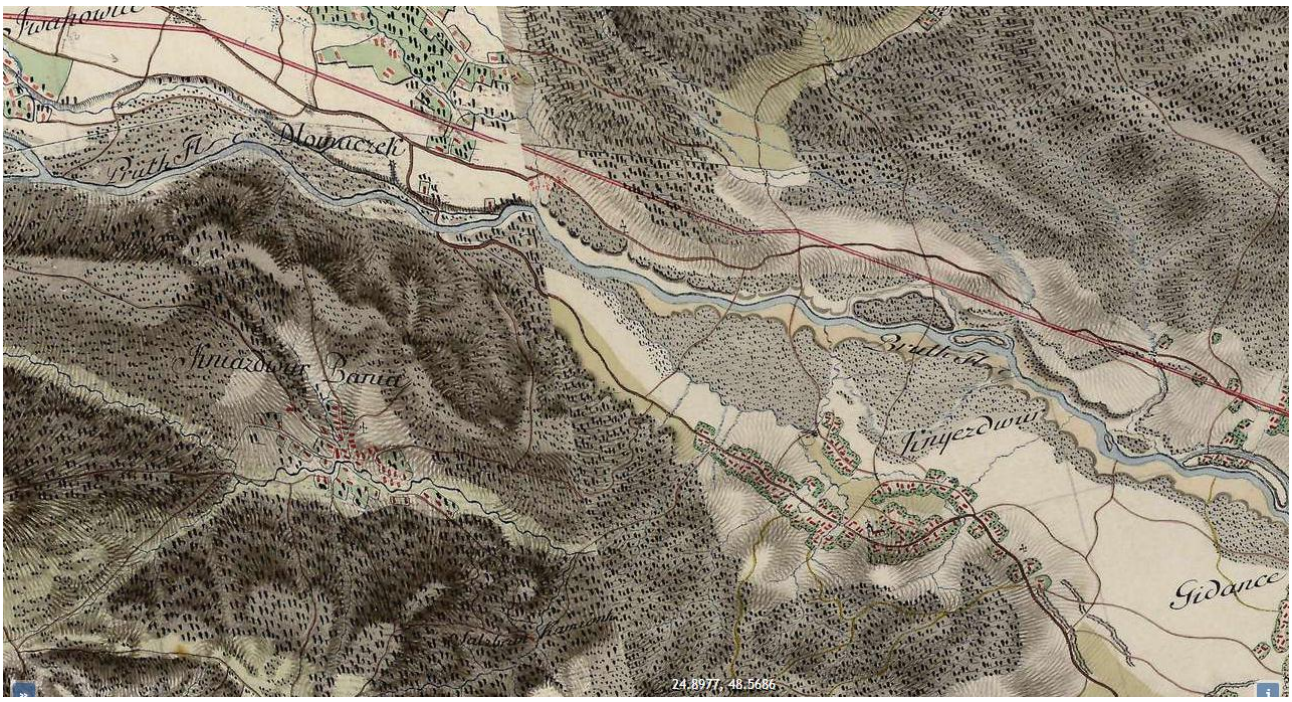

Карти Княждвір (1806-1869)

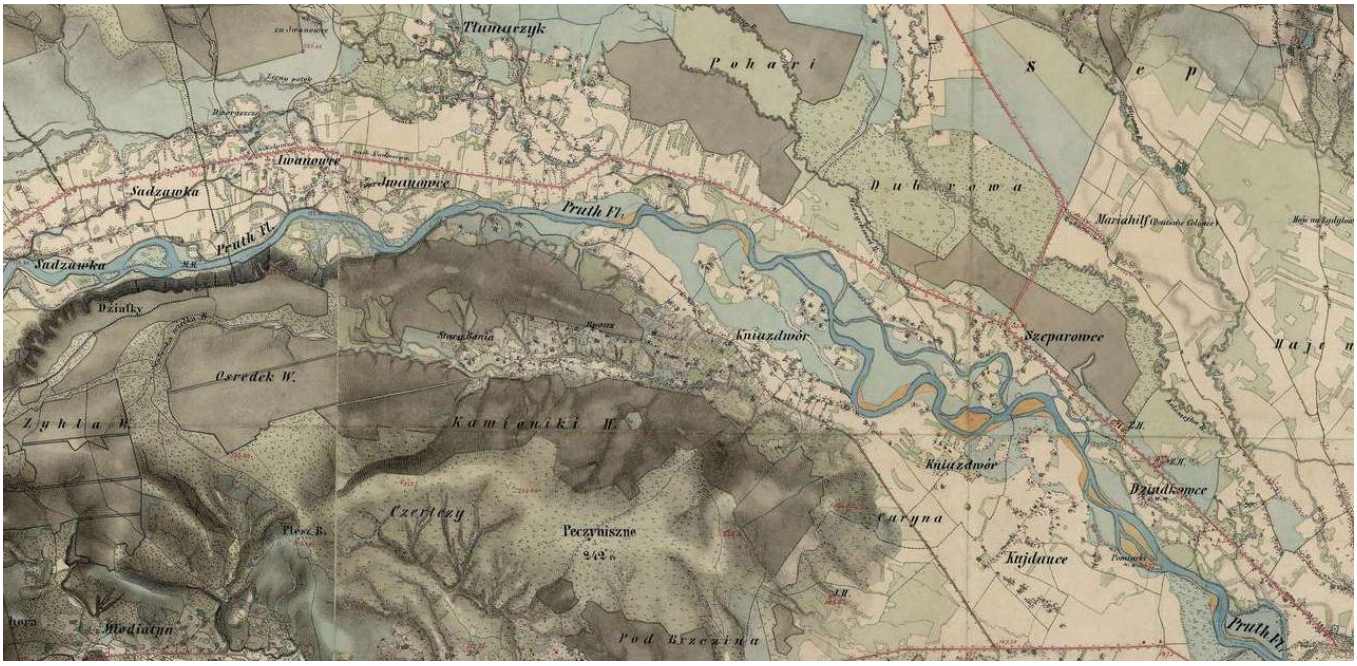

Карти Княждвір (1869-1887)

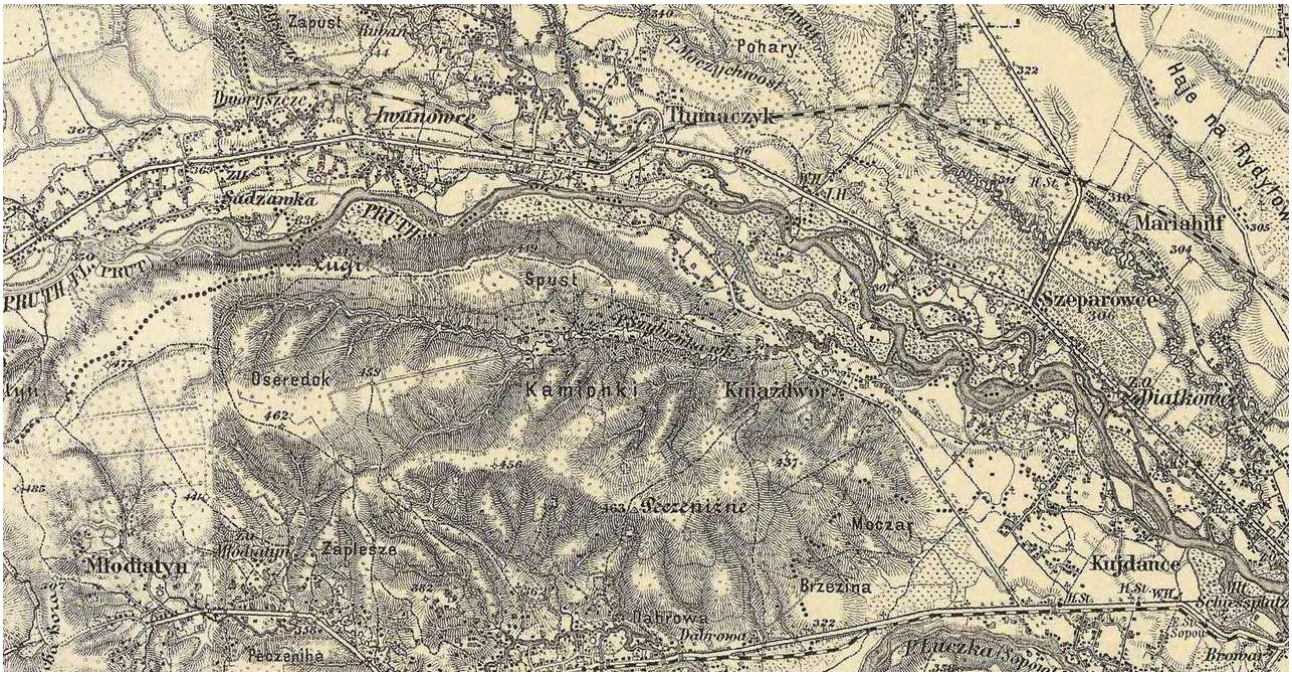

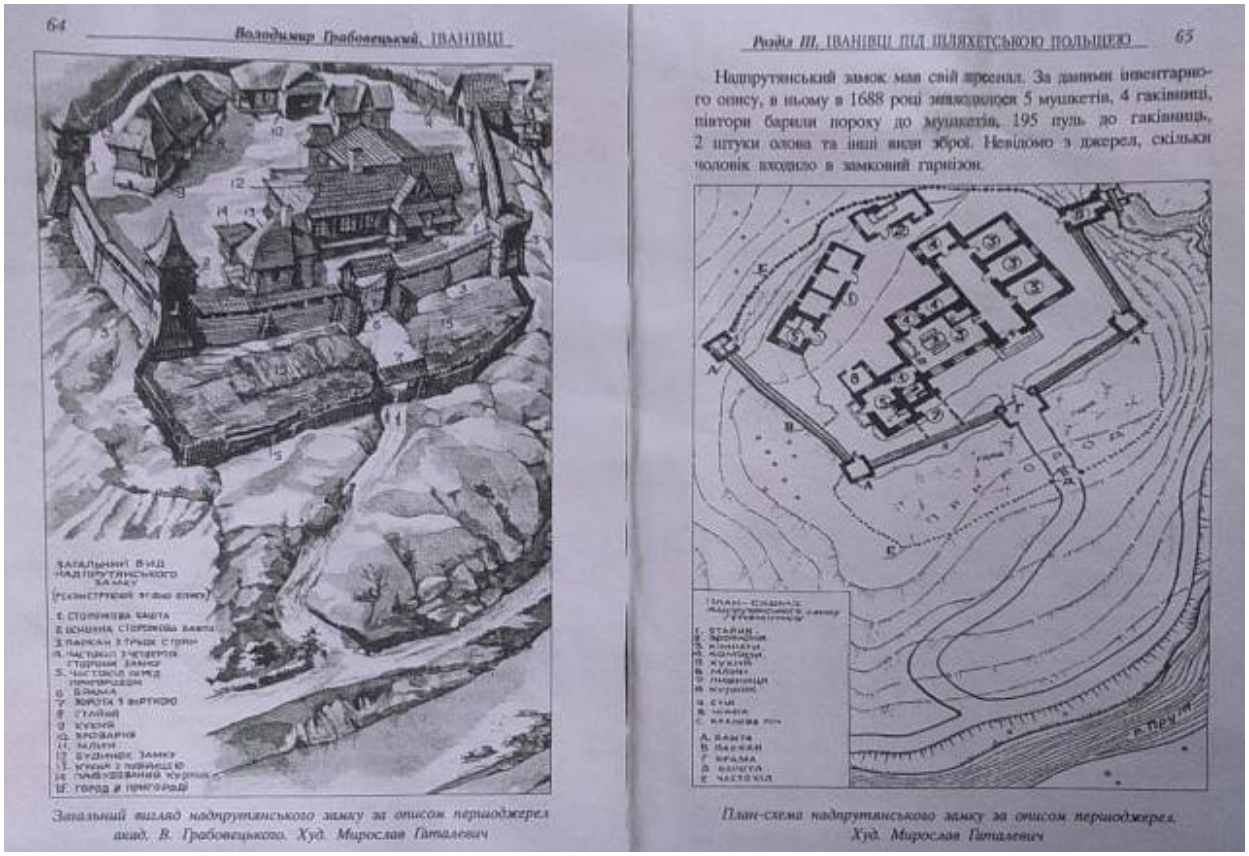

Із книги «Іванівці»: автор Володимир Грабовецький.

1. Княждвір. Ряд дослідників вважають, що село існувало в князівську добу. Більше того, тут деякий час перебував наслідник візантійського престолу Андроннік. Перша письмова згадка про село датується 1419 р.

Феодальний двір з резиденцією, а під ним сад і млин Димидецьких. Він відомий другого дня після свята Діви Марії 1596 р. з поділу маєтку між синами Андрієм і Криштофом по смерті Іллі Димедецького, який окрім Княждвору володів ще Іванівцями, Іспасом, Димидчем і Джурковим.

К. Бараньський твердить, що 1645 р. в селі існував замок. Як свідчить судовий позов Адальберта Насеровського, зареєстрованого в Галицькому гродському суді 27 жовтня 1649 р., його восени 1648 р. здобуто 176 повсталими селянами з Іванівців (20 осіб), Княждвору (76 осіб) Княждвірки (20 осіб), Тлумачика (60 осіб), а тому він деякий час не функціонував. Пізніше, на тому самому місці, ймовірно був збудований новий шляхетський двір типу замку, адже в подальшім часі його документи ще іменують замочком.

11 квітня 1711 р. в дворі-замочку магнатом Станіславом Яблоновським в присутності економа Франціска Бруніцького, адміністратора сіл Іванівці, Княждвірка, Княждвір та Тлумачик Альберта Янковського зачитано рішення Люблінського коронного суду. Через десять днів того року в цім замку укладено договір на оренду села за 3000 злотих між орендодавцем Антонієм Барановським та орендарями – подружжям Щавінськими.

Як показав час, орендарі не дбали про нього: не витрачали на його ремонт кошти. Станом на 30 травня 1729 р. цей двір-замок знаходився вкрай занедбаному стані і згідно опису мав такий вигляд: перед двором був пошкоджений підйомний міст, його ворота попсовані, пекарня без вікон, печі, стіни обдерті, волівня зруйнована. Сам двір не мав стаєнь,

хлівів і стодол. З усіх будівель був придатний для користування менш-більш тільки один будинок. На цей час у селі діяла солеварня, де варили сіль чотирма черинами.

Наступний опис князвірського двору проведено 2 листопада 1754 р. при складання інвентарю тією частини Княждвору, яка належала графу Ігнатію Цетнеру. Згідно опису двір знаходився в південній частині села. Власне з південної сторону був в'їзд до двору. Ворота були з простих дощок під ґонтовим дашком, який потребував ремонту і мали фіртку. Вони були в упадку (підгнилі) і нахилені вперед. По лівій стороні від воріт знаходилась феодальна резиденція-двір з ґонтовою покрівлею. При вході до сіней був ґанок покритий ґонтами. Посеред ґанку стояла лавка для сидіння з простого дерева. При вході до сіней були двері на завісах з засувним дерев'яним замком. З сіней по лівій руці був вхід до жилої кімнати. Її двері мали двійні залізні завіси і замок. Жила кімната в денний час освітлювалася трьома вікнами з скляними шибами, деякі з них надбиті. Вікна мали форточки з защіпками, а також віконниці. В жилій кімнаті стояла зелена поливана кахлева піч з простим комином. З цієї кімнати був вхід до алкіру з одним вікном з віконнице. Підлога в нім була з звичайного дерева. З алкіру були вхідні двері до сіней. Навпроти нього була друга кімната, яка теж мала три нових вікна. Піч до половини була зроблена з зелених кахлів, а її друга половина побілена. Підлога в ній була дощаною. У кімнаті стіни були нахилені вперед. З цієї кімнати був вхід до алкіру. Алкір як і кімната до упадку – нахилені.

По правій руці від резиденції був будинок для підстарости. Його дах був накритий драницями нахилений до упадку. Він, як і резиденція, мав сіни і дві кімнати. По середині резиденції знаходилася кухня, а по лівій руці пекарня з двома малими вікнами з побитими шибками. В пекарні пекарська піч була простої мулярської роботи з бовдуром-комином. Навпроти пекарні знаходилася хатина з трьома повибиваними вікнами і простою кахлевою піччю. Всі будинки на подвір'ї двори збудували з дерева.

З господарських будівель на території двору знаходилася стара дерев'яна стайня з двійними воротами, яка мала жолоби і ясла. Дах стайні у верхній частині був покритий соломою, а в нижній – драницями. На другій стороні стояла шопа або возівня з половинними воротами з слупами - стовпами. Між ними стіни з замітнику. Дах возівні був покритий соломою. Неподалік возівні стояла стара дерев'яна комора збудована в вугли. Підлога в ній була дерев'яна, а її дах з соломи. Далі за нею теж знаходилася невеличка комора-шпіхлер, дві якої замикалися на замок з солом'яним дахом. Далі за нею знаходилася шопа на стовпах, але без стін. При виході з двору на млинівці стояв млин з двома каменями, фолюшем і ступами. По другій стороні млинівки була демня або берейтовня, для розкову черенів, в котрій був великий молот, два кувадла, ковальський міх та точило. Поблизу двору знаходився бровар або винниця з старим малим пивним котлом та солодовнею.

Чергова згадка про князвірський двір датується 27 травня 1750 р. Повідомлення про нього є контракті на посесію села укладеного між магнатом Яблоновським і посесором Яном Рущицем на оренду с. Княждвір.

Місцезнаходження фортифікації не локалізовано. Історична довідка про двір-замок в науковий обіг вводиться вперше.

Джерела та література.

1. ЦДІА України, м. Львів. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 141. – С. 1819 – 1821.
2. Там само. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 205. – С. 226 – 227, 274.
3. Там само. – Спр. 230. – С. 960.
4. Там само. – Спр. 260. – С. 232 – 237.

5. ЛННБУ. ВР. – Ф. 145. – Оп. 1. – Спр. 19 а. – Арк. 42.
6. Там само. – Ф. 9. – Спр. 2. – Док. 93. – С. 265 зв. – 266.
7. Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1901. – Т. V. – С. 79 – 80.
8. Barański K. Przeminęli zagończycy, chliborobi, chasydzi... Rzecz o ziemie stanisławowsko-kołomyjsko-stryjskiej. – London. Pando Press, 1988. – S. 41.

2.

1600 р. Одна родина з Княждвору втекла до Кулачківців // ЦДІАЛ. - Ф. 6. Оп. 1. - Спр. 165. - С. 1177.

1731 р. 7 родин втікав з села осіло в Димидчу коло Заболотова // ЦДІА України, м. Львів. – Ф. 5. – Оп.1. – Спр. 232. – С. 457.

Квіт заплаченого податку. 21 травня 1862 р., 2. 09. 201 - К. 12 (ф)

Церковна печатка Княждвору за 1 травня 1856 р.

План тартаку за 1865 р. (№ 369 з теки 744

Адміністраційний будинок тартаку 1858 р. (№ 368 теки 744)

План шлюзу. (№ 370 з теки 744)

Перелік боржників податку від 28. 08. 1786 р. - с. 313

Ріка Прут 1870 р. позаливала людям городи і завдала великої шкоди: наносила каміння і піску. С. 339.

Монастирок -лука за Прутом. С. 343.

9 лютого 1789 р. специфікація соціальної диференціації населення села. Був млин, в якому зерно молов Михайло Мельник. Іван Москаль був смоляком. Григор Попович - стельмах, Федір Боднар, Іван Василюк, Іван Галик, Григорій Галиків, Іван Грицак, Дмитро Грицюк, Микола Гицьків, Іван Ковків, Іван Кучерко, Андрусь Ополіцький, Федір Пендорак, Іван Мацьків, Петро Мацьків, Петро Рохович, Петро Шевчук, Олекса Яськів- зваричі с. 381-409.. Резиденція скарбова (3), в якій проживав ревізор солеваріння, а в другій інспектор, а в третім- лісничий, Григорій Кленюк був сторожем солеварні. С. 407. Ян Скварчинський - шляхтич - грунтовий С. 395., парох Михайло Терлецький С. 391. Іцько Розенталь живе з городу. С. 391. Іван Футулейчук С. 391. Була винниця, але її знесено. С. 389.

1861 р. жило283 родини і 1863 осіб - с. 481-495.

Печатка села за 15 березня 1856 р. с. 547. Лист-конверт від 17. 01. 1863 р.- К. 657 м і 657 а. Мк. 1. К. 316.

APRW. - TS. - Syg. 744.

1815 р. 193 буд. 228 родин. 77 род селян, 2 бідняцьких, дітей до 14 р. - 238, від 14 до 17 - 39. 562 жінок, 479 чоловік. Разом - 1041. Релігійний склад: 15 євреїв і 1026 християн. Коней -21, 136 волів, 216 корови 14 овець. - С. 13.

1818 р. 193 буд. 249 родин. 80 род селян, 2 бідняцьких, дітей до 14 р. - 240, від 14 до 17 - 40. 595 жінок, 523 чоловік. Разом - 1118. Релігійний склад: 1 єврей і 1117 християн. Коней -39, 74 волів, 34 корови 44 вівці. - С. 3.

1820. 195 буд. 272 родин. 85 род селян, 42 бідняцьких, дітей до 14 р. - 245, від 14 до 17 - 44. 609 жінок, 480 чоловік. Разом - 1189. Релігійний склад: 18 євреїв і 1171 християн. Коней -53, 129 волів, 370 корови 32 вівці. - С. 45.

1824 р. 195 буд. 292 родин. 80 род селян, 2 бідняцьких, дітей до 14 р. - 286, від 14 до 17 - 17. 640 жінок, 641 чоловік. Разом - 1281. Релігійний склад: 19 євреїв (2 жінок і 12 чоловіків) і 1162 християн. Коней -53, 223 волів, 391 корова 90 овець. - С. 31. // APRW. - TS. - Syg. 744.

1910 р. засновано осередок «Січі» // Вісти з Запорожа. 1911. – Ч. 54, 55. – С. 13.

16 лютого 1930 р. в Княждворі посольське справоздавче віче, на якому виступав Петро Шекерик-Доників, який звітував про свою роботу в Сеймі і говорив про «Селянську спілку» // Громадський голос. – 1930. – 22 березня. – С. 4.

Наступного дня він виступав на Бані. Керував вічем Михайло Юзьків, а секретарем був Федір Чавага. // Громадський голос. – 1930. – 5 квітня. – С. 6.

Січовики села

Іван Лаврук (1896-29.04. 1915). Рільник. Освіта початкова. В УСС з 19 березня 1915 р. Стрілець 8 сотні II куреня. 16 квітня 1915 р. переведений в

кавалерійську сотню. 29 квітні 1915 р. загинув при штурмі гори Маківки. // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 99. – Арк. 25.

Юрко Потетинник // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 92.

Дмитро Сковронський // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 37.

Микола Сковронський // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 84.

Євген Тимофійчук // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 59. – Арк. 50.

Адам Футулуйчук // ЦДІАЛ. – Ф. 353. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 17 – 18.

19 серпня 1925 р. Комендант державної повітової поліції в Печеніжині до воєводського поліцейського управління в донесенні доповідав, що в Космачі 55, 5% населення висловилося за українську мову викладання в школах, ще 20,5 % – за державну, а решта були інертними. Агітаторами серед населення за навчання рідною мовою були отець Омелян Майковський, а польською - лісничий Йозеф Вімут. // ДАІФО. – Ф. 68. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 149.

8 серпня 1926 р. в Станіславі воєводська влада затвердила статут осередку товариства «Луг». Він налічував 50 осіб і очолював його Юрій Іванович Слободанюк, а заступником був Михайло Бакай заступником // ДАІФО. – Ф. 68. – Оп. 2. – Спр. 69. – Арк. 47 зв.

Злодії розібрали задню стінку хати Самуела Шандора і забрали речей на суму 500 злотих // Gazeta Kołomyjska. – 1934. – 7 kwietnia. – S. 4.

3.

Історичні витяги Петра Сіреджука:

Княждвір в останній чверті вісімнайцятого ст.

В той час.окрім Княждвора до Надвірнянської домінії,котра складала "-ох ключів, входило 26 населених пунктів:міста Делятин і Надвірна та села аня Березів,Баня Княждвірська-Княждвірка,Биткова,Безпічанки/Витківчика/Добро ів,Дора,Заріччя,Зелена,Красна,Ланчин,Лоєва,Луг,Микуличин,Нижний Ключів,Пасіч а,Пнів,Раківчик,Саджавка,Текуча,Тлумачик,Шепарівці,Яблуниця і Явна.

1783 року Княждвір був осередком панської адміністрації для 5 навк ишніх сіл:Бані Княждвірської,Саджівки,Тлумачика,Шепарівців іРаківчика.

Тоді в Княждворі проживало 570 мешканців,в тому числі106 чоловіків 14 жінок,154 хлопців,137 дівчат,15 парубків слуг і 14 дівчат служниць.Таким чином,Молдь становила більшістьжителів села серед послюбовного населення пер важали жінки.Молодь становила більшість жителів села.Серед молоді картина сладалась навпаки: більшість мали хлопці,а меньшість дівчата.

На той час Княждвір серед інших оточуючих сіл домінії був серед-ньозалюдненим населеним пунктом.Так,в Бані Княждвірській село - 250 - Березо ві-228, Заріччю 887,Безпічанці- 88,Биткові - 495,Добротові - Дорі - 230,Зеле ній - 624,Красній - 581,Ланчині - 836,Лоєвій - 215,Лузі - 140.Пневі - 1358, Раківчику - 157,Саджевці - 149 ,Текучі - 298,Тлумачику - 575,Шепарівцях - 20 Яблуниці - 327,і Ямній - 182 жителів.

Десь в 16-тому ст.Княждвірку обєднано з Княждвором.На нашу думку, аке злиття двох сіл в дне було недоречним,адже початки Княждвірки сягають 16 року,Це був самостійний населений пункт.

Серед 126 родин Княждвора було 14 коморницьких,22 халупників,35 піших,а 55 - тяглими.Отже,за соціяльним складом село - неодномірним.Бідняки складали 35 родин або понад четвертину проживаючих. Таку ж частину становили середняки.Заможних господарств в селі нараховувалось менше:половини мешкаючи В процентовому відношенні - це 11,1 % : 17,6 27,8:43,5 %

Найбільшими княждвірцями були коморницькі родини,Івана Вжильчука,М твія Мосюка,Дмитра Футулейчука/ змінено на Футулуйчука/ Івана Потетинюка, Софії Шевцової,Марії Юрачки,вдови Гречучки та Дмитра Гринюка./ Як побачимо в дальшому реєстрі призвищ багато вселі десь зникли/

Безземельними халупниками числились родини: Гриня Вознюка,Леся Поленічина,Олени Клімакової,Василини Настюкової,Іванихи Голомадчихи,Іван Нік рака,Гриця Кривендюка,Іванихи Ділички,Михайла Скакуна,Івана Лесюківа,Івана Роговичіва,Федора Боднаря,Івана Гідзюка,Олени Тимчучки,Дмитра Раківа,/з мачо кою/,Якова Лойованюка,Федора Смеричука,Івася Луп"яка,Григора Стефана Попового Андрія Коваля,Івана Саюка,вдови Васлихи Олейнячки.Це ті родини,які не мали власних хат і проживали в коморах заможних газд.

Беззимельні селяни,які тримали маленький клаптик землі з невели кою хатиною - халупою.

Пішими в селі відзначались господарства: Іванв Бойчуківа,старого Івана Стеречука,Михайла Томина,Івана Томина,Івана Лаврука,Андрія Пілка,Петра Савчука,Михайла Грчанюка,Василя Галюка,Дмитра Рогвичіва,вдови Андрієхи Федар кової,Антона Дидиніва,Олекси Ігнатіва,Іванихи Цимбалючки,Івася Стеречука,Вас ля Беркещука,Івана Лесюківа,Костя Сав"якова,Федора Настюка,Олекси Юрика,Андр рія Гуцула,/ Проф.В.Грабовецький і інші істрико-етнографи мають броблеми встійнити походження назви "ГУЦУЛ" тоді коли знаходимо призвище гуцул в наше му селі/Дмитра Костура,Петра Сав"юка,Івана Галука,Гаврила Роговичіва,Костя Потятинюка,/ з зятем/,Петра Роговича,Івана Семківа,Івана Майданського,Василя Гоппітгачука,Федора Тимчукового,Андрія Луп"яка,Юрка Грещука,Івася ІванаСолот вицького,і Михайла Мельника,

Тяглими були газдівства:Яківа Доронюка,Михайла Тремтячина,Іван Берліщука,Беліщука,Миколи Марусяка,Стефана Терпелюка,Андрія Коцуняка,Івана Колцуняка,Дмитрихи Смеречучки,Стефана Вознюка,Дмитра Бакаєвого,Мартина манц ка,Семена Годованця,Романа і Михайла Вознюка,Федора і Івана Смеречука,Івана Марусяка,Гриня Вознюка,Івана Мосюка,Прокопа Вознюка,Василя і Стефана Попово Івана Сиротюка,Гриня Терпелюка з сином,Василя Стерещука,Федора Митвієхи Тер лючки,Михайла і Стефана Беркещука / з батьком/,Івана Дмитра Футулейчука/син Дмитра Лаврука,Стефана ПОтетинніка,Іванв Стефана Потетинника,Семена Терпелю Михайла Гладунякового/ з сином/,Костя ігнатюкового,Григора Потетинніка,Петра Терпелюкового,Григора Колцуняка,Дмитра Гаха,Івана Войчука,Василя Федакового Семена Матвієшина,Івана Нікфаха,Петра Стефана Попового,Федора Лаврукового, Гриця Кривендюка,Яківа Кривендюка,Павла Дяків,Прокопа Майданчука,Івана Рого вичевого,Михайла Безтачнюка,Григора Слобонюка,Григора Семківа,Андрія Оленяк і Стефана Мосюка./слід зауважити що вті часи таких імен як:Тарас,Богдан,Рома та інших визначних імен що увійшли в історію наш народ ще незнав/

Селянські господарства:
"-" "-" Які володіли землею ділились на три категорії: ґрунтових,півгрунтових та чверть грунтових.До першої категорії належали 84, до другої - 4 а до третої 8 дворів.Повний наділ мали Яків Дорнюк,Гриць Терпелюк,Дмитро Лаврук,Стефан Потєтинник,Кость Ігнатюків,Михайлина Дубітурова,Михайло мельник,а чверть наділу - Іван Саюк,Григор Стефана Попового,Іван Галук, та Дмитро Гах.Отже,основною фігурою на селі був півгрунтовий селянин з своїм господарством.

Жителі в селі в основному занималися землеробством та тваринництвом. Тягливовою силою в господарстві селянина був віл.Коней тримали тільки три родини:Іван Дирдюк,1 ,Яків Доронюк 2,та Гаврило Флейчук 2 коні.Всього на той час в селянських господарствах налічувалося 5 коней та 144 воли.Найбагатшими родинами Княждвора були родини Івана Марусяка та Якова Дорнюка.

Необхідно зазначити,що деякі родини кохалися в садах,зокрема,Михайлина Дибітурова з сином,Кость Ігнатюків,Стефан Потєтинюк,Іван Мосюк,Іван Марусяк,Яків Доронюк,Гриць Терпелюк з сином і Дмитро Лаврук.

Княждвір був відомим осередком не тільки солеварeнням,але і ткацством В той час ткацством займалисяІван Терпелюк,дочка Іванихи Дідтчки,син Олекси Ігнатієвого,Марія Юр"ячка та Михайло Скакун.

Мельникував а селіМихайло Мельник,який раз у тиждень з сокирою ходив на панщинні роботи до панського двору та годував орендарю свиню або вепра.

В селі була панська пасіка на якій пасічникував Гаврило Флечук. Сільська адміністрація складалася з отамана,присяжного,трьох смоляків/охоронців панського двору/та чотирох побережників лісників.Присяжним був Іван Галюк лісниками:-Василь Галюк,Петро Сацюк,Матвій Терпелюк і Олекса Юрин.Панський двір пильнували Юрко Грещук,Яків Лойованюк та Федір Тимчуків.Отаманував в селі Яків Доронюк.

Повинності на кописть графа були такі:як тяглі так і піші піддані, котрі сиділина підгрунтах щотижнево протягом року двічі на тиждень ходили на панщину,а четвертинники - по одному дневі.Крім того тяглі господарі на рік виходили на на позапанщині роботи: заоки і оборки,а також два дні на закоси і обжинки.Кожний сільський двір відробляв також дві толоки і 12 раз виганяли на шарваркові роботи по ремонту орендарського двору,солеварні,млинів,корчм, винниці.доріг і мостів. Крім панщинних робіт жителів села заставляли сплачувати грошеві та натуральний чинч.так, з окрема,півгрунтові давали 5 шелягів а четвертиники по одному крейцару.від пів ґрунтового господарства по 8 гарнців хмелю,а від четвертинникаполовину цієї квоти.За кожний вулик бджіл платили по встановленій таксі/ якій не вказано/.Ще до панського двору давали по одній курці/ або за неї 7,5 гроша/та кілька яєць/ 2 яйця - і оден грош/ Жінок змушували з панського прядива на семипядовім мотовилі змотати моток в 30 пасем по 30 ниток в кожнім чи за цю роботу заплатити 15 грош.Крім цієї роботи княждвірчани в числі позапанщинних робіт коноплі і льон вибирали, вимочували і віддавали до панського двору.

Одночано платили податок від худоби - рогове / бика,корови,коня,дорослої тилиці/- по одному золотому, а перезимівленого теляти,жеребця - по 12 грош.Крім цього кожну 20-у вівцю господарства а як що від кіз,то козу з кізлям.Від пня домашної пасіки до двору давали по 12 грош.У врожайні роки з саду приходилось мірка сушених фруктів.Від свині,платили по 12, а від підсвинка по 6 грош.Чоловіків ще заставляли двору щорічно робити 120 праниць з підгрунтового і 60 праниць від четвертинного господарства,а жінок виростити і посадити капустяну росаду бе панщини.

Таким чином,життя княждвірчан за панщинних часів було нелегким Отже,інвертар Княждвора 1783 року є цікавою письмовою пам"яткою з історії села,котрий відкриває занавіс в минуле населеного пункту.

(Матеріали 1, 2, 3 про Княждвір надав доктор історичних наук, професор Сіреджук Петро Степанович,(м. Львів). Активний професійний краєзнавець історії Прикарпаття, який неодноразово відвідував Княждвір та надавав професійну практичну консультацію до книги про Княждвір до 600-річчя)

Консультації з історії села Княждвір в національній бібліотеці ім. В. Стефаника (м. Львів), доктори історичних наук Сіреджук П. і Романюк М. (директор), 2010р.

Світлина 2018р. с. Княждвір
Сіреджук П. і Футулуйчук В.

Коломийський краєзнавець Володимир Кушнірчук наводив інформацію з документа за 1485 р., який ухвалений у Коломиї. У ньому йшлося про те, що якийсь Роман з Княждвора брав участь у місцевому сеймику з приводу несправедливих захоплень худоби між Коляжином і Жуковим.

Літ.: Кушнірчук В. Як утворилися назви сіл Коломийщини // Червоний прапор [Коломия]. — 1981. — 7 серпня. — С. 4.

Дослідник укр. давнини Є. Онацький пише: «Княждвір — орган центрального уряду старої України — місце, в якому зосередковувалися суд і розправа. В литовській добі української історії княждворові відповідає «Господарський двір».

Літ.: Онацький Є. Українська мала енциклопедія. Кн. V. — Буенос Айрес, 1959. — С. 659.

У 1910-і Княждвір належав до Печеніжинського повіту Коломийської округи.

Населення: 3207 (1910 р.). Власником земель був уряд.

У 1902 р. існувала 2-класова школа (кер. Василь Тимофійчук, учителька Марія Тарнавецька).

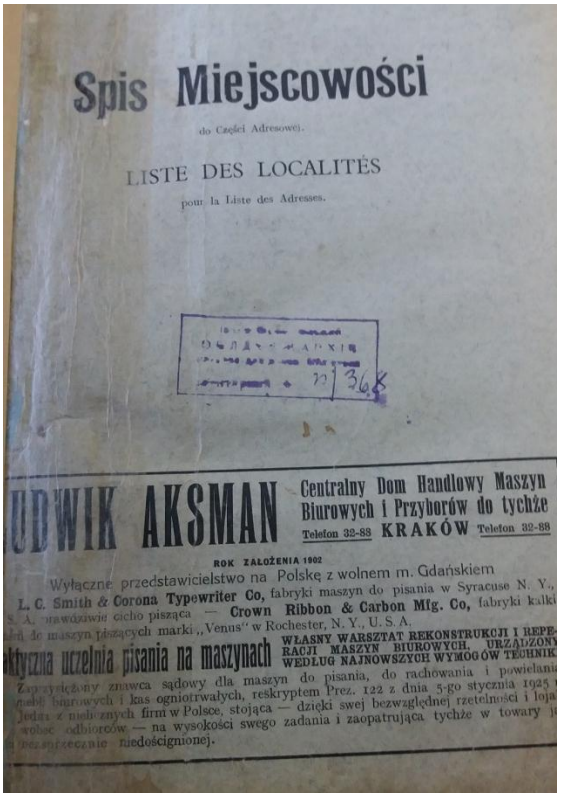

Spis Miejscowości

do Części Adresowej.

LISTE DES LOCALITÉS

pour la Liste des Adresses.

UDWIK AKSMAN Centralny Dom Handlowy Maszyn Biurowych i Przyborów do tychże
Telefon 32-88 KRAKÓW Telefon 32-88
ROK ZAŁOŻENIA 1902
Wyłączne przedstawicielstwo na Polskę z wolnem m. Gdańskiem
L. C. Smith & Corona Typewriter Co, fabryki maszyn do pisania w Syracuse N. Y.,
S. A. prawdziwie cicho pisząca — Crown Ribbon & Carbon Mfg. Co, fabryki kalki
ień do maszyn piszących marki „Venus" w Rochester, N. Y., U. S. A.
aktyczna uczelnia pisania na maszynach WŁASNY WARSZTAT REKONSTRUKCJI I REPE-
RACJI MASZYN BIUROWYCH. URZĄDZONY
WEDŁUG NAJNOWSZYCH WYMOGÓW TECHNIK.
Zaprzysiężony znawca sądowy dla maszyn do pisania, do rachowania i powielania
biurowych i kas ogniotrwałych, reskryptem Prez. 122 z dnia 5-go stycznia 1925 r.
Jedna z niewielu firm w Polsce, stojąca — dzięki swej bezwzględnej rzetelności i loja
wobec odbiorców — na wysokości swego zadania i zaopatrująca tychże w towary
bezsprzecznie niedoścignionej.

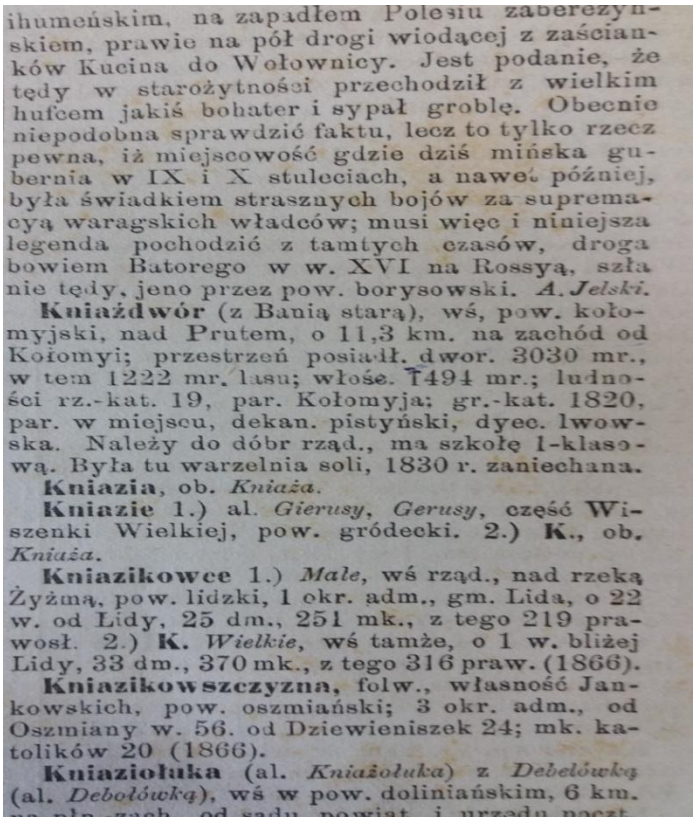

ihumeńskim, na zapadłem Polesiu zaberezyńskiem, prawie na pół drogi wiodącej z zaścianków Kucina do Wołownicy. Jest podanie, że tędy w starożytności przechodził z wielkim hufcem jakiś bohater i sypał groblę. Obecnie niepodobna sprawdzić faktu, lecz to tylko rzecz pewna, iż miejscowość gdzie dziś mińska gubernia w IX i X stuleciach, a nawet później, była świadkiem strasznych bojów za supremacyą waragskich władców; musi więc i niniejsza legenda pochodzić z tamtych czasów, droga bowiem Batorego w w. XVI na Rossyą, szła nie tędy, jeno przez pow. borysowski. *A. Jelski.*

Kniaźdwór (z Banią starą), wś, pow. kołomyjski, nad Prutem, o 11,3 km. na zachód od Kołomyi; przestrzeń posiadł. dwor. 3030 mr., w tem 1222 mr. lasu; włośc. 1494 mr.; ludności rz.-kat. 19, par. Kołomyja; gr.-kat. 1820, par. w miejscu, dekan. pistyński, dyec. lwowska. Należy do dóbr rząd., ma szkołę 1-klasową. Była tu warzelnia soli, 1830 r. zaniechana.

Kniazia, ob. *Kniaża.*

Kniazie 1.) al. *Gierusy*, *Gerusy*, część Wiszenki Wielkiej, pow. gródecki. 2.) **K.**, ob. *Kniaża.*

Kniazikowce 1.) *Małe*, wś rząd., nad rzeką Żyżmą, pow. lidzki, 1 okr. adm., gm. Lida, o 22 w. od Lidy, 25 dm., 251 mk., z tego 219 prawosł. 2.) **K.** *Wielkie*, wś tamże, o 1 w. bliżej Lidy, 33 dm., 370 mk., z tego 316 praw. (1866).

Kniazikowszczyzna, folw., własność Jankowskich, pow. oszmiański; 3 okr. adm., od Oszmiany w. 56. od Dziewieniszek 24; mk. katolików 20 (1866).

Kniaziołuka (al. *Kniażołuka*) z *Debelówką* (al. *Debołówką*), wś w pow. doliniańskim, 6 km.

887 mieszk. 883 habit. (9 km) Rohatyn, 1 gr. kat. (9 km) Rohatyn, 1 gr. cath.

Właściciele ziemscy (*propriétaires fonciers*): Bieniadecki Franc. (112).
Kołodzieje (*charrons*): Cap St. — Hnatkowski I.
Kooperatywy (*coopératives*): ×„Jedność".
Kowale (*forgerons*): Sas A. — Szaftalisz F.
Krawcy (*tailleurs*): Łopuszański T. — Okrepki J.
Młyny (*moulins*): Karpfer L. (wod.).
Szewcy (*cordonniers*): Okrepki W.
Wyszynk trunków (*spiritueux*): Wenk M.

KLIMIEC.

Wieś i gmina, V-ge et commune, pow. Skole, sąd distr. de Skole, pow. Skole, sąd trib. de distr. okręg. Stryj, Skole, tr. d'arr-t 431 mieszk. Stryj, 431 habit. (12 km) (12 km) Ławczne, 1 gr. kat. Ławczne, 1 gr. cath.

Drzewo (*bois*): Grünberg Sz.
Kołodzieje (*charrons*): Titz W.
Krawcy (*tailleurs*): Grüdl J. — Biel F.
Młyny (*moulins*): Pławiatyk I.
Różne towary (*art. divers*): Nagler N.
Stolarze (*menuisiers*): Geisbauer M. — Pławiatyk O. — Wekłyniec S.
Szewcy (*cordonniers*): Basita L.
Tytoniowe wyr. (*tabacs*): Nagler E.
Wyszynk trunków (*spiritueux*): Nagler G.

KLUCZÓW MAŁY.

Wieś i gmina, V-ge et commune, powiat Peczeniżyn, sąd powiat. Peczeniżyn, sąd okr. Kołomyja, 1459 mieszk. (5 km) Peczeniżyn. distr. de Peczeniżyn, tr. de distr. Peczeniżyn, trib. d'arr. Kołomyja, 1459 habit. (5 km) Peczeniżyn.

Kooperatywy (*coopératives*): ×„Lud".
Kowale (*forgerons*): Kostur S.
Spożywcze artykuły (*comestibles*): Zuckerman Z.
Tytoniowe wyr. (*tabacs*): Kostur J.

KLUCZÓW WIELKI.

Wieś i gmina, V-ge et commune, powiat Peczeniżyn, sąd pow. Peczeniżyn, sąd okr. Kołomyja, distr. de Peczeniżyn, tr. de distr. Peczeniżyn, trib. d'arr-t Kołomyja, 3138 habit.

KNIAŹDWÓR.

Wieś i gmina, V-ge et commune, powiat Peczeniżyn, sąd pow. Peczeniżyn, sąd okr. Kołomyja, 3013 mieszk. (6 km) Sopów Kołomyja, 1 rz. kat., 1 gr. kat. Młyny. distr. de Peczeniżyn, tr. de distr. Peczeniżyn, trib. d'arr-t Kołomyja, 3013 habit. (6 km) Sopów Kołomyja, 1 cath., 1 gr. cath. Moulins.

Bednarze (*tonneliers*): Bukaj W. — Karalnik H.
Cieśle (*charpentiers*): Czawaga S. — Mosiuk D. — Poliatynyk D.
Drzewo (*bois*): Hübschman M.
Kołodzieje (*charrons*): Semkow P.
Koszykarze (*vanniers*): Bukaj P. — Popowicz F. — Wiżniuk P.
Kowale (*forgerons*): Kowbel T.
Krawcy (*tailleurs*): Shoser S.
Młyny (*moulins*): Benkler J. — Rosenhack D.
Spożywcze art. (*comestibles*): ×„Selańska Pomira".
Stolarze (*menuisiers*): Semkow J. — Semkow S.
Szewcy (*cordonniers*): Pakacz M. — Poliatynyk I. — Szmigel M.
Tartaki (*scieries*): Ekstein B-cia.
Tytoniowe wyr. (*tabacs*): Grodzinik P. — Hodowaniec J. — Keusch R.

KNIAŻE.

Wieś i gmina, V-ge et commune, powiat Śniatyn, sąd powiatowy Śniatyn, sąd okr. Kołomyja, 1710 mieszk. (8 km) Śniatyn, Załucze Załucza, 1 gr. kat. Gorzelnia. distr. de Śniatyn, trib. de distr. Śniatyn, trib. d'arr-t Kołomyja, 1710 habit. (8 km) Śniatyn Załucze Załucza, 1 gr. cath. Distillerie.

Właściciele ziemscy (*propriétaires fonciers*): Krzyształowicz Mik. (747).
Cieśle (*charpentiers*): Wynnyczuk D.
Gorzelnie (*distilleries*): Jaruzelski J.
Kooperatywy (*coopératives*): ×Kooperatywa Gminna.
Kowale (*forgerons*): Czyborak H. — Moskwita J.
Krawcy (*tailleurs*): Apfelbaum D.
Młyny (*moulins*): Krzyształowicz M. dr. (wod).
Różne towary (*art. divers*): Landwehr Sch. — Silber I. — Weisfisch.
Rzeźnicy (*bouchers*): Nagel I.
Stolarze (*menuisiers*): Klinghoffer.
Szewcy (*cordonniers*): Kohn J.
Tytoniowe wyr. (*tabacs*): Schlomiuk P. — Silber I.
Zboże (*grains*): Finder F.

Bednarze (*tonneliers*): Rojik
Blacharze (*ferblantiers*): Bleri
Bławaty (*tissus*): Akselrad I. Bonner D. — Bureung Ch. Koller S. — Spotar I.
Fryzjerzy (*coiffeurs*): Kalb I.
Hotele (*hôtels*): Reibisch S.
Kamieniołomy (*carrières de pie*): Tuslanowski J.
Kowale (*forgerons*): Burzanow — Chrumcz T.
Krawcy (*tailleurs*): Bölla Rothlein J. — Rothlein S.
Młyny (*moulins*): Tuslanowsk
Murarze (*maçons*): Chrumcz Slomonowski Jan.
Piekarze (*boulangers*): Slomon Józ.
Różne towary (*art. divers*): B N. — Bergstein D. — Burgs — Hochman I. — Kalter Kaminker A. — Klein M Klisfeld M. — Lotberg I Meller M. — Okserlat B. — R N. — Rosendorn L. — P dorn S. — Rosendorf L. — S L. — Snikler R. — Szmerling Szmerling G. — Szparer Tabak T. — Weinstok S Wirklich B.
Szewcy (*cordonniers*): Charek Klenicki F. — Slomonowski Welwich J.
Tytoniowe wyroby (*tabacs*): Sz. — Burgng M. — Okser — Okserlat M. — Pietrow Tabak J. — Weinstok K.
Wyszynk trunków (*spiritueux*): Kinter I. — Menasche Rebisch S.

KOBAKI.

Wieś i gmina, V-ge et com powiat Kosów, distr. de K sąd powiatowy trib. de Kuty, sąd okr. Kuty, trib. Kołomyja, 2225 Kołomyja, mieszk. (18 habit. km) Zabłotów Za Roinów B k. Zabłotowa k. Zabłotó Kuty, 2 gr. kat. Młyny. Kuty, 2 cath. Mou

Akuszerki (*sages-femmes*): czuk A.
Kooperatywy (*coopératives*): ria".
Kowale (*forgerons*): Jaskulow
Młyny (*moulins*): Koller Loik J. — Scherf D.
Stolarze (*menuisiers*): Gerha
Szewcy (*cordonniers*): Bukaj
Tytoniowe wyr. (*tabacs*): Ka

KOBYLEC.

Wieś i gmina, V-ge et com

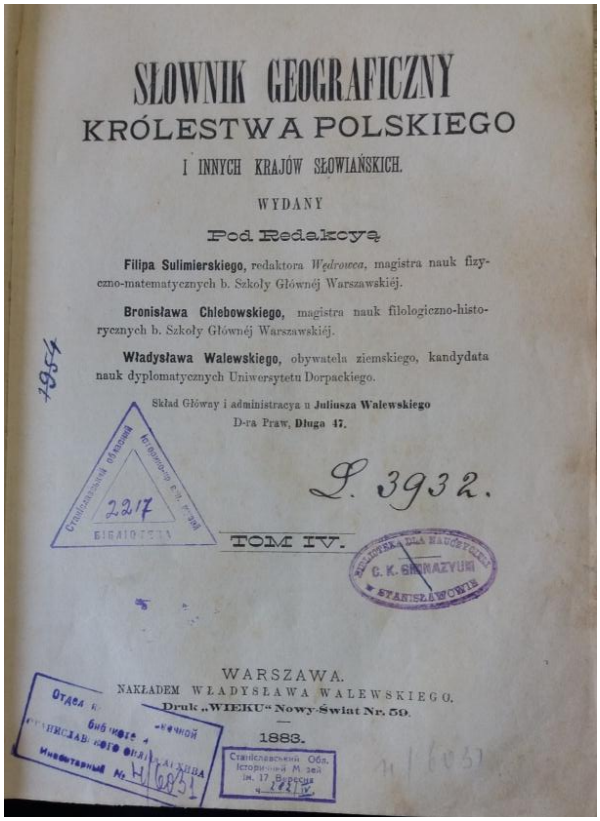

SŁOWNIK GEOGRAFICZNY
KRÓLESTWA POLSKIEGO
I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH.

WYDANY
Pod Redakcyą
Filipa Sulimierskiego, redaktora *Wędrowca*, magistra nauk fizyczno-matematycznych b. Szkoły Głównéj Warszawskiéj.
Bronisława Chlebowskiego, magistra nauk filologiczno-historycznych b. Szkoły Głównéj Warszawskiéj.
Władysława Walewskiego, obywatela ziemskiego, kandydata nauk dyplomatycznych Uniwersytetu Dorpackiego.

Skład Główny i administracya u Juliusza Walewskiego D-ra Praw, Długa 47.

1954
Ст. 22/7
L. 3932.
TOM IV.
WARSZAWA.
NAKŁADEM WŁADYSŁAWA WALEWSKIEGO.
Druk „WIEKU“ Nowy-Świat Nr. 50.
1888.

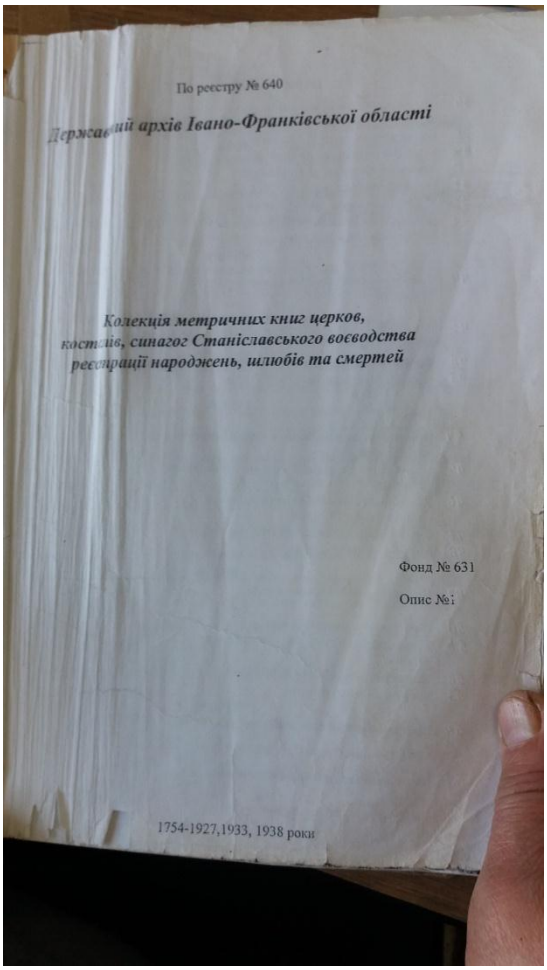

По реєстру № 640

Державний архів Івано-Франківської області

Колекція метричних книг церков, костьолів, синагог Станіславського воєводства реєстрації народжень, шлюбів та смертей

Фонд № 631

Опис №1

1754-1927,1933, 1938 роки

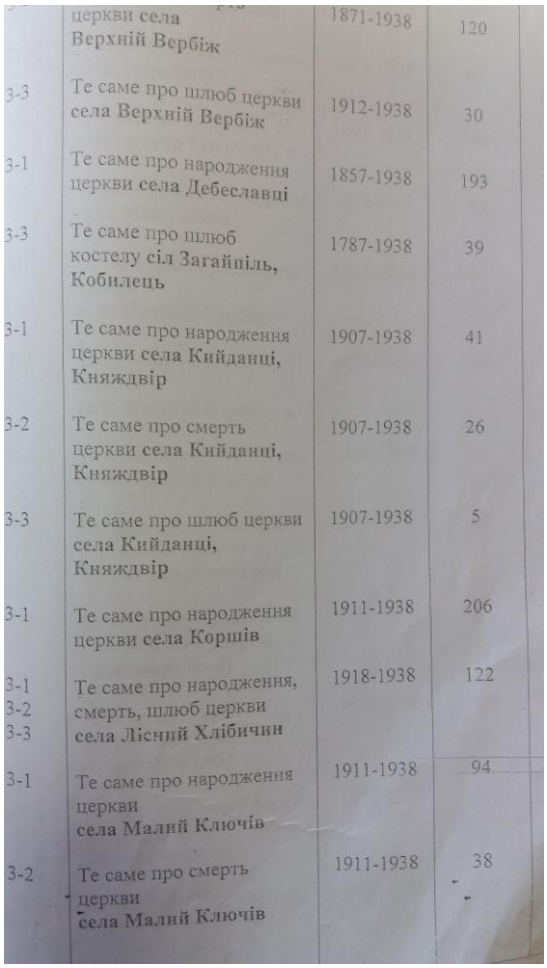

	церкви села Верхній Вербіж	1871-1938	120
3-3	Те саме про шлюб церкви села Верхній Вербіж	1912-1938	30
3-1	Те саме про народження церкви села Дебеславці	1857-1938	193
3-3	Те саме про шлюб костелу сіл Загайпіль, Кобилець	1787-1938	39
3-1	Те саме про народження церкви села Кийданці, Княждвір	1907-1938	41
3-2	Те саме про смерть церкви села Кийданці, Княждвір	1907-1938	26
3-3	Те саме про шлюб церкви села Кийданці, Княждвір	1907-1938	5
3-1	Те саме про народження церкви села Коршів	1911-1938	206
3-1 3-2 3-3	Те саме про народження, смерть, шлюб церкви села Лісний Хлібичин	1918-1938	122
3-1	Те саме про народження церкви села Малий Ключів	1911-1938	94
3-2	Те саме про смерть церкви села Малий Ключів	1911-1938	38

Опис ок. 2 Кн. ... 1907-1938 г.
633
Г-12

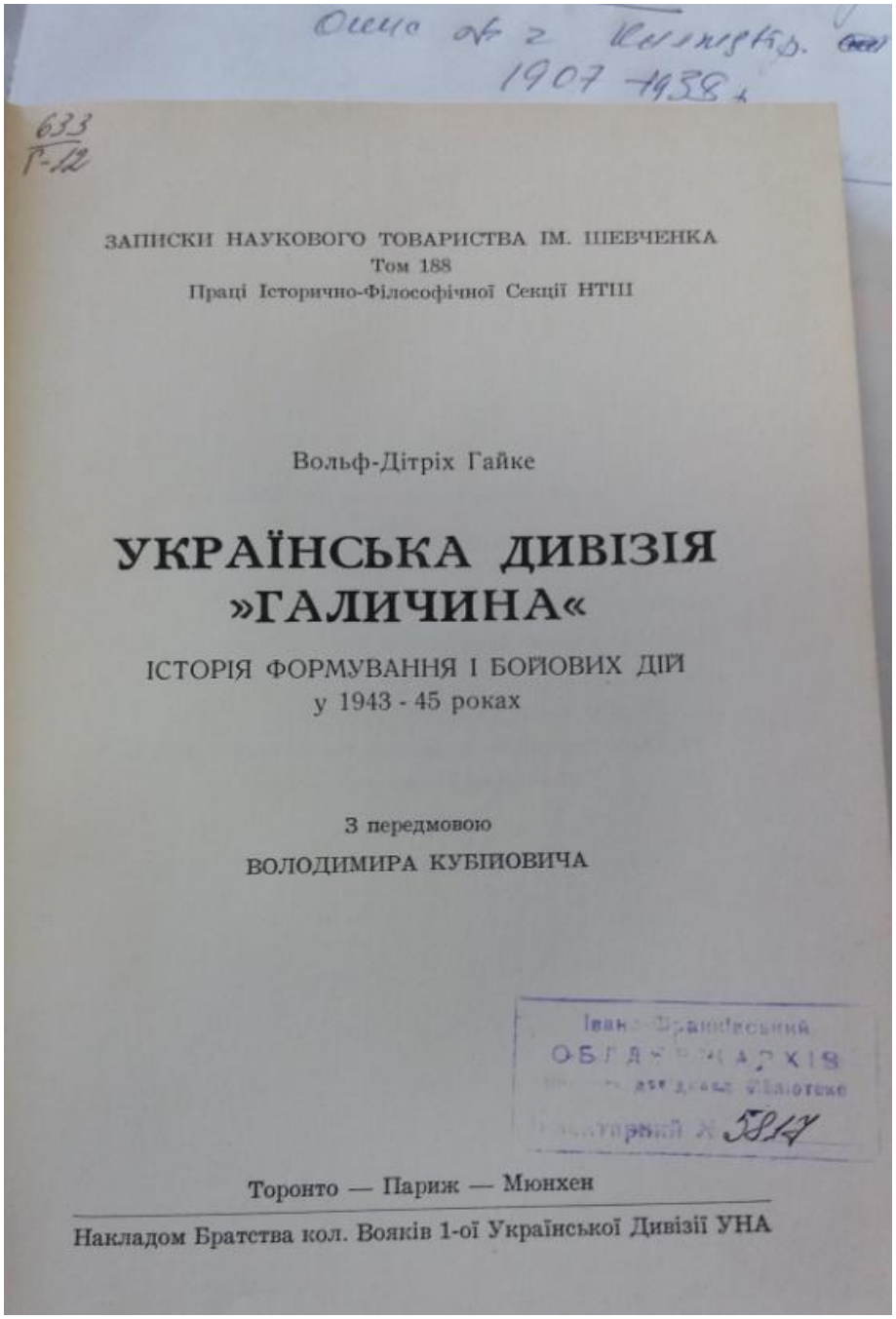

ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА
Том 188
Праці Історично-Філософічної Секції НТШ

Вольф-Дітріх Гайке

УКРАЇНСЬКА ДИВІЗІЯ »ГАЛИЧИНА«

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ І БОЙОВИХ ДІЙ у 1943 - 45 роках

З передмовою
ВОЛОДИМИРА КУБІЙОВИЧА

Івано-Франківський
ОБЛДЕРЖАРХІВ
... Бібліотеки
Інвентарний № 5817

Торонто — Париж — Мюнхен

Накладом Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга перша

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
МІСТО НВ 2004

ББК 63.3 (4 УКР)
Р 31

Том «Реабілітовані історією. Івано-Франківська область» містить матеріали про політичний терор в Івано-Франківській області під час комуно-московського режиму (1939—1941, 1944—1991). Це видання — данина шани жертвам найжорстокішої державно-політичної системи, борцям за волю й незалежність України. Воно служитиме джерелом досліджень для тих, кому не байдужа достовірна історія України, зокрема Прикарпаття, сприятиме відновленню історичної справедливості, стане своєрідною засторогою тим, хто прагне повернути назад колесо історії.

У першій книзі подані передмова, копії архівних документів про репресії, спогади репресованих, нариси про жертви терору й короткі біографічні довідки про реабілітованих (від А до К).

Упорядник, автор передмови
Лук'ян Вардзарук

Рецензенти
Олександр Лисенко, доктор історичних наук, професор,
Борис Савчук, доктор історичних наук, професор,
Володимир Сергійчук, доктор історичних наук, професор

ISBN 966-8090-64-0
ISBN 966-8090-63-2 (кн. 1)

Примітка: Олександр Лисенко відвідував Княждвір в 2010 р.

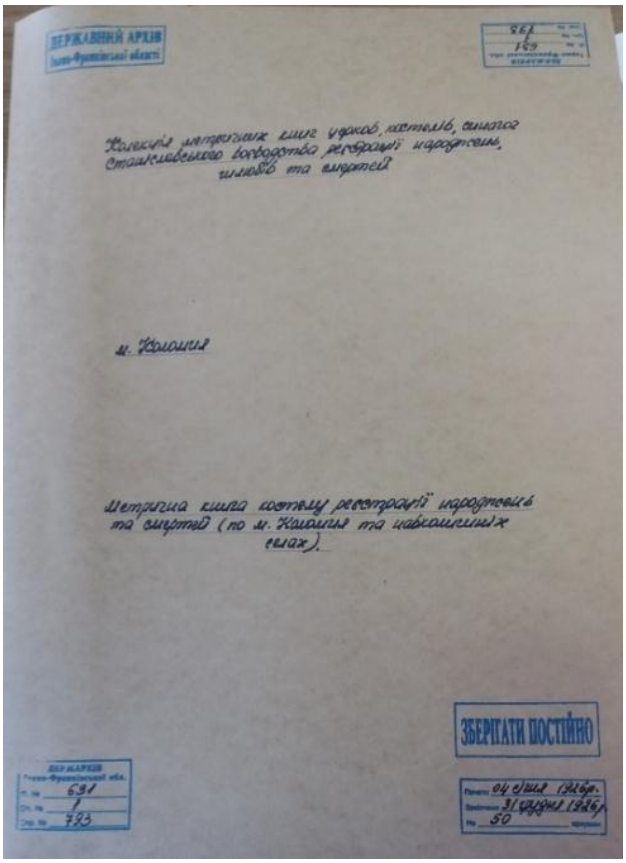
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
Івано-Франківської області
Колекція метричних книг церков, костьолів, синагог Станіславського воєводства реєстрації народжень, шлюбів та смертей
м. Коломия
Метрична книга костьолу реєстрації народжень та смертей (по м. Коломия та навколишніх селах).
ЗБЕРІГАТИ ПОСТІЙНО

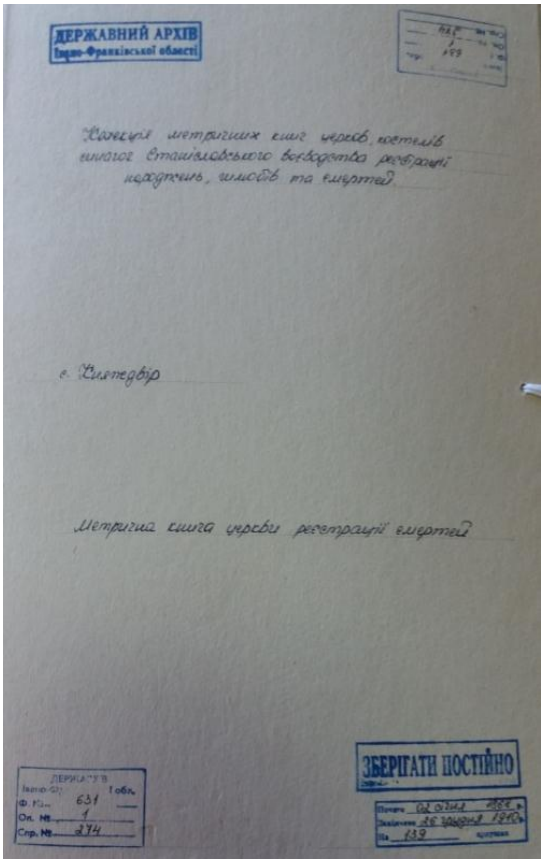
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
Івано-Франківської області
Колекція метричних книг церков, костьолів синагог Станіславського воєводства реєстрації народжень, шлюбів та смертей
с. Клітедвір
Метрична книга церкви реєстрації смертей
ЗБЕРІГАТИ ПОСТІЙНО

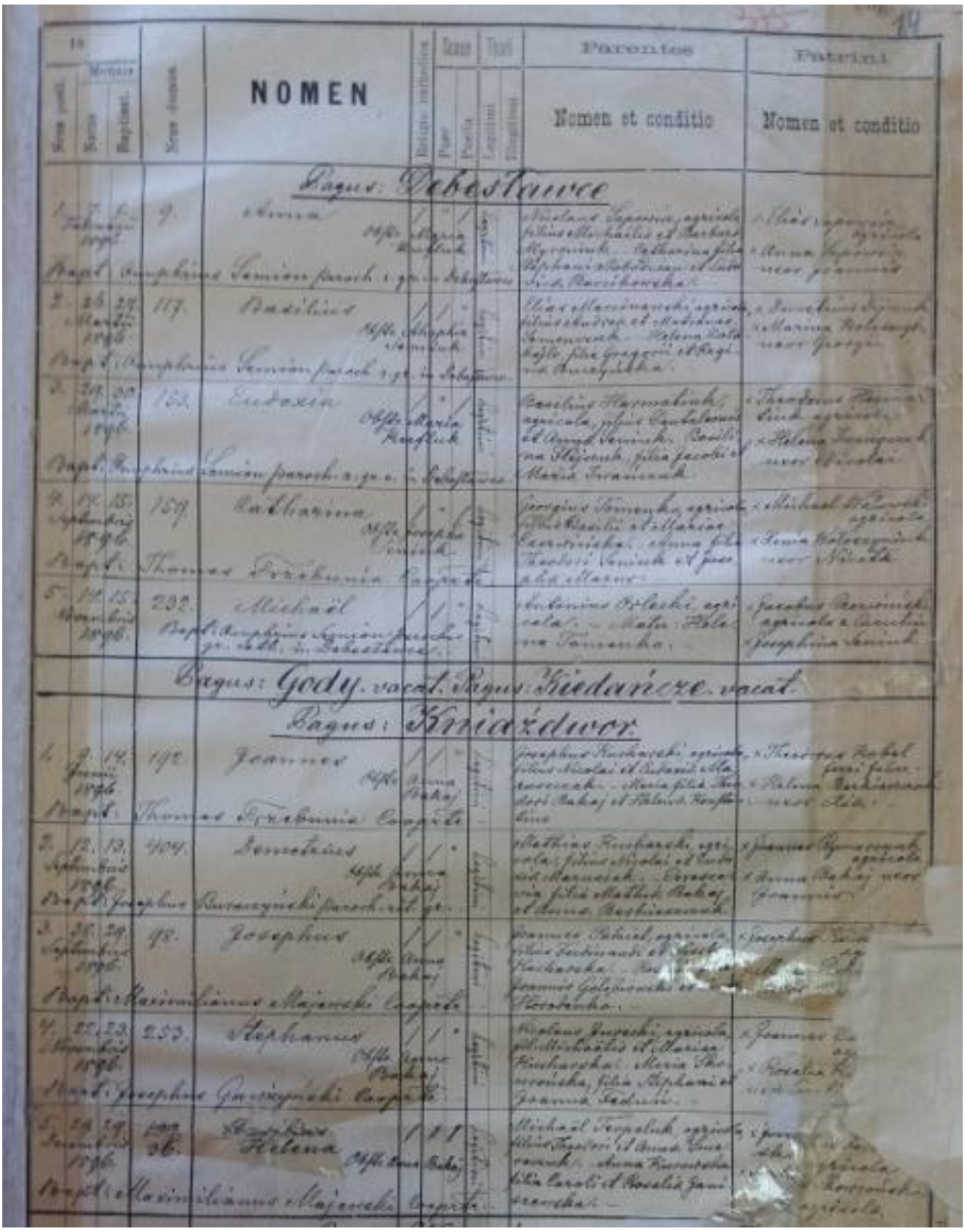

Anno | Mensis | Dies | Nomen | Natus | Sexus | Ritus | Parentes: Nomen et conditio | Patrini: Nomen et conditio

Bagus: Dobostanice

1. 7. 9. Jánua — Stanislaus Lapanja, agricola filius Stanislai et Barbarae Rzepnik — Catharina filia Stephani Kobilczan et Luciae Kucharczyka
Bapt. Josephus Semion parochus

2. 26. 27. Martii 1896. 117. Rosalia — Elias Wlasimirski agricola filius Andreae et Mathiae Semenczak — Helena Dalbosz filia Gregorii et Margaritae Kuczyńska
Bapt. Josephus Semion parochus

3. 31. 31. Martii 1896. 153. Eudoxia — Casimirus Harmabiuk agricola filius Constantini et Annae Semczuk — Basilia Stefiuk filia Jacobi et Mariae Franczuk
Bapt. Josephus Semion parochus

4. 14. 15. Septembris 1896. 159. Catharina — Georgius Semczuk agricola filius Michaelis et Catharinae Semczuk — Anna filia Theodori Semczuk et Josephae Wlasow
Bapt. Thomas Prokopowicz Capellanus

5. 14. 15. Novembris 1896. 232. Michaël — Antonius Orlecki agricola — Maria Helena Tomczuk
Bapt. Josephus Semion parochus

Bagus: Gody. vacat. Bagus: Kiedanicze. vacat.

Bagus: Kowidzdwor.

1. 9. 14. Junii 1896 192. Joannes — Josephus Kucharski agricola filius Nicolai et Catharinae Kucharczyk — Maria filia Theodori Bakaj et Helenae Kapsteiner
Bapt. Thomas Prokopowicz Capellanus

2. 12. 13. Septembris 1896. 204. Bonaventura — Matthias Kucharski agricola filius Nicolai et Catharinae Kucharczyk — Teresia filia Matthiae Bakaj et Annae Bachinczak
Bapt. Josephus Buraczyński parochus

3. 28. 29. Septembris 1896. 98. Josephus — Joannes Bakaj agricola filius Ferdinandi et Catharinae Kucharczyk — Josepha Galanczak
Bapt. Maximilianus Majewski Capellanus

4. 22. 23. Septembris 1896. 253. Stephanus — Nicolaus Jaworski agricola filius Michaëlis et Mariae Kucharczyk — Maria Theresia filia Stephani et Joannae Tadlock
Bapt. Josephus Buraczyński Capellanus

5. 29. 29. Septembris 1896. nata 26. Helena — Michaël Tarpaluk agricola filius Taddaei et Annae Chwaczuk — Anna Kucharczyk filia Caroli et Rosaliae Jaworska
Bapt. Maximilianus Majewski Capellanus

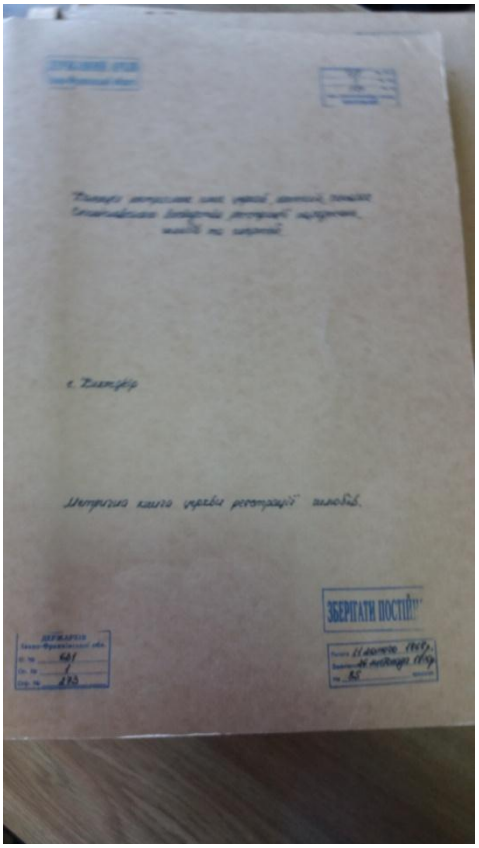

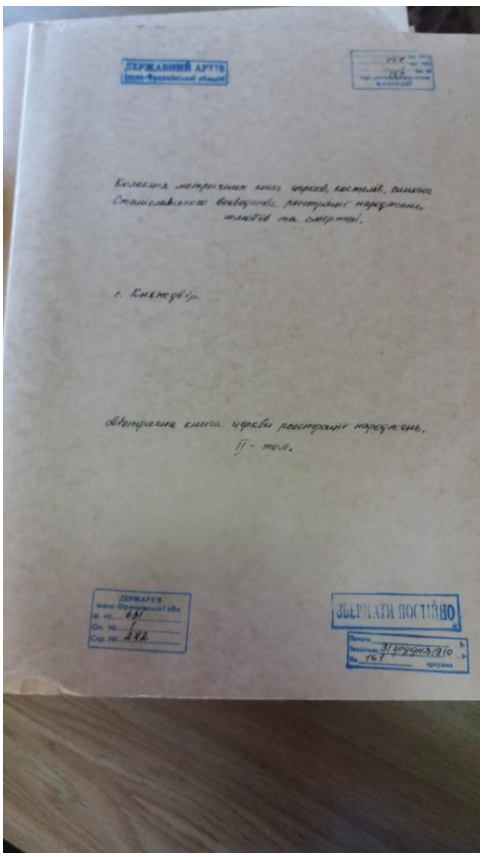

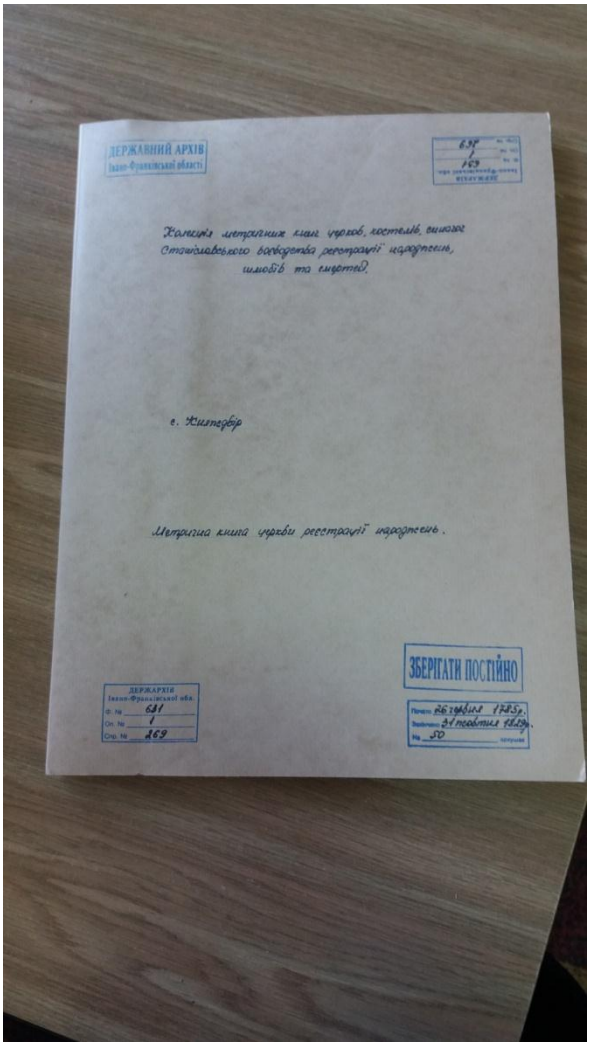

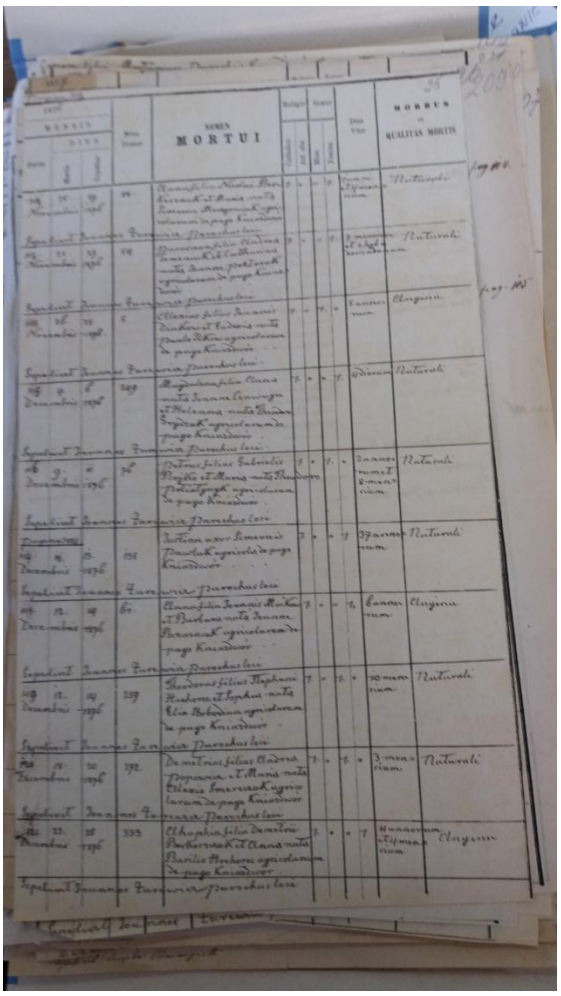

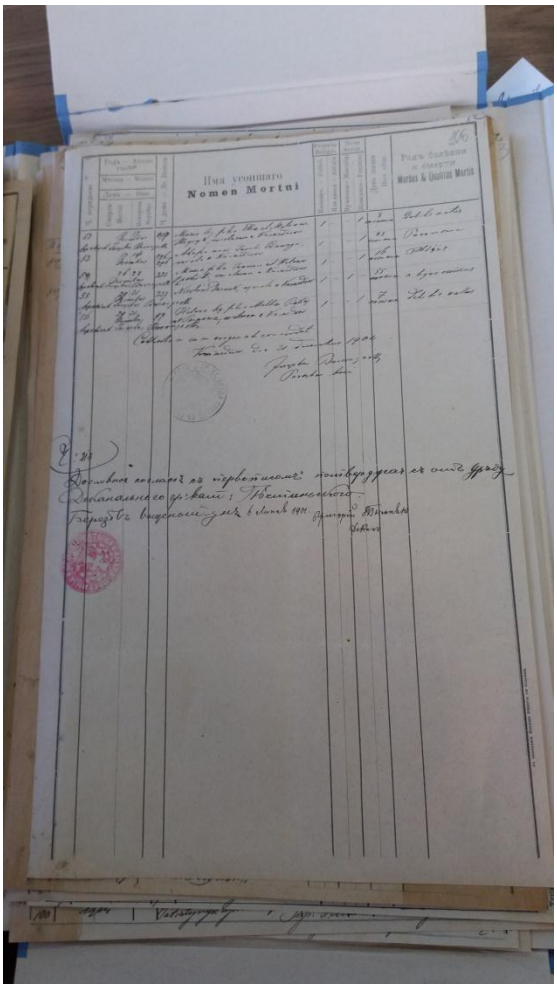

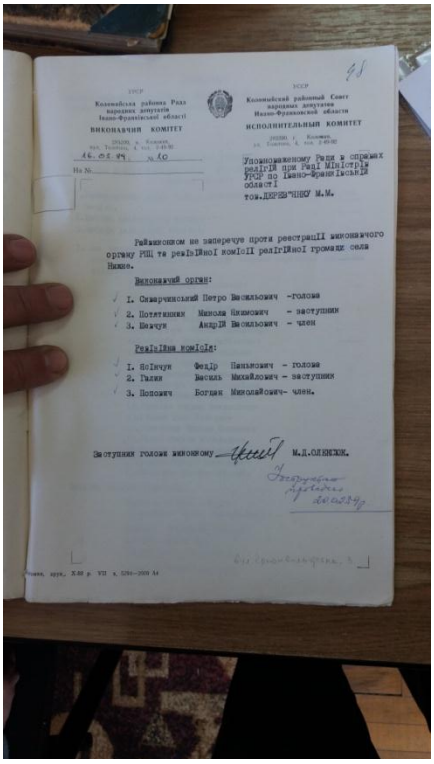

УРСР
Колонійська районна Рада
народних депутатів
Івано-Франківської області
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
ЗАЛІЗНИЦЯ, м. Кожина,
вул. Тимчука, 4, тел. 2-49-80
16.05.94 № 10
На №

УССР
Колонийский районный Совет
народных депутатов
Ивано-Франковской области
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ЗАЛІЗНИЦЯ, м. Кожина,
вул. Тимчука, 4, тел. 2-49-80

Уповноваженому Ради в справах релігій при Раді Міністрів УРСР по Івано-Франківській області
тов. ДЕРЕВ'ЯНКУ М.М.

Райвиконком не заперечує проти реєстрації виконавчого органу РПЦ та ревізійної комісії релігійної громади села Нижнє.

Виконавчий орган:

1. Сиварчинський Петро Васильович -голова
2. Потятинник Микола Никифорович - заступник
3. Шевчук Андрій Васильович - член

Ревізійна комісія:

1. Ясінчук Федір Панькович - голова
2. Галин Василь Михайлович - заступник
3. Попович Богдан Миколайович- член.

Заступник голови виконкому М.Д.ОЛЕНЕЖК.

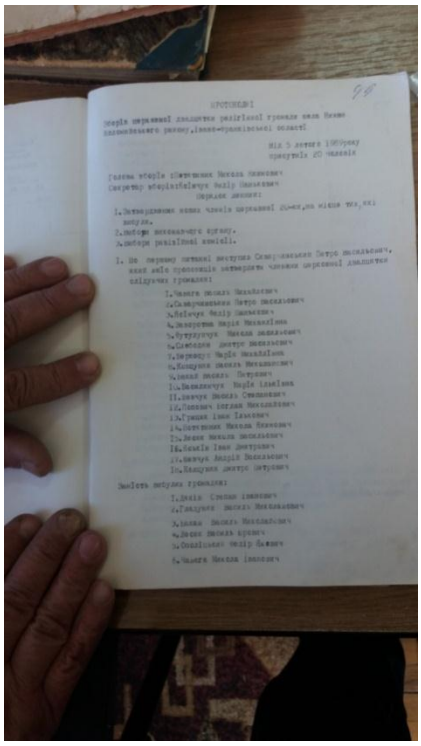

ПРОТОКОЛ

Зборів церковної двадцятки релігійної громади села Нижнє Колонійського району, Івано-Франківської області

Від 5 лютого 1989 року
присутнів 20 чоловік

Голова зборів: Потятинник Микола Никифорович
Секретар зборів: Ясінчук Федір Панькович

Порядок денний:

1. Затвердження нових членів церковної 20-ки, на місце тих, які вибули.
2. Вибори виконавчого органу.
3. Вибори ревізійної комісії.

1. По першому питанні виступив Сиварчинський Петро Васильович, який вніс пропозиції затвердити членами церковної двадцятки слідуючих громадян:

1. Чавага Василь Михайлович
2. Сиварчинський Петро Васильович
3. Ясінчук Федір Панькович
4. Заворотна Марія Михайлівна
5. Бутулунчук Микола Васильович
6. Слободян Дмитро Васильович
7. Ворошук Марія Михайлівна
8. Кощунин Василь Михайлович
9. Іванка Василь Петрович
10. Василинчук Марія Ільківна
11. Шевчук Василь Степанович
12. Попович Богдан Миколайович
13. Грицик Іван Ільович
14. Потятинник Микола Никифорович
15. Лесик Микола Васильович
16. Ясінчук Іван Дмитрович
17. Шевчук Андрій Васильович
18. Кощунин Дмитро Петрович

Замість вибулих громадян:

1. Данів Степан Іванович
2. Галицький Василь Михайлович
3. Іванка Василь Михайлович
4. Лесик Василь Ярович
5. Оболіцький Федір Павлович
6. Чавага Микола Іванович

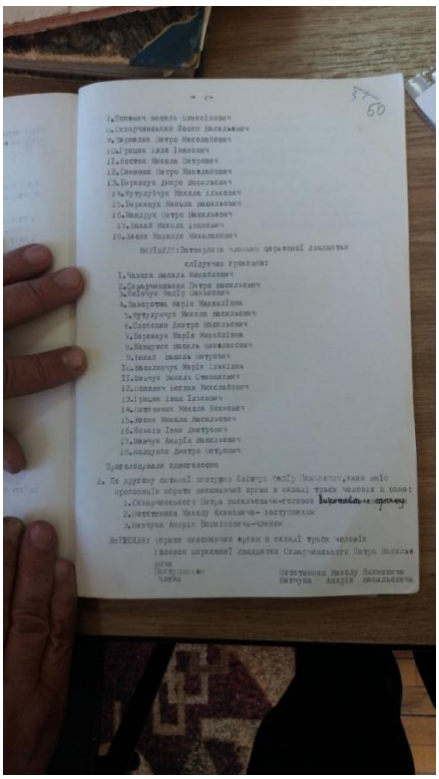

- 2 -

50

1.Попович Василь Олексійович
2.Скварчинський Петро Васильович
3.Зарицький Петро Миколайович
4.Олійник Іван Іванович
5.Костюк Михайло Петрович
6.Свинюк Петро Михайлович
7.Перепелук Дмитро Васильович
8.Чупрадуйчук Михайло Іванович
9.Перепелук Василь Васильович
10.Шкадзук Петро Васильович
11.Іванов Михайло Іванович
12.Вечко Михайло Михайлович

ВИРІШИЛИ:Затвердити членами церковної ладдьтва

слідуючих громадян:

1.Чванда Василь Михайлович
2.Скварчинський Петро Васильович
3.Войчук Федір Іванович
4.Шевчотюк Марія Михайлівна
5.Чупрадуйчук Михайло Васильович
6.Споделяк Дмитро Васильович
7.Перепелук Марія Михайлівна
8.Кондрюк Василь Михайлович
9.Іванов Василь Петрович
10.Михайлечук Марія Іванівна
11.Войчук Василь Семенович
12.Попович Євгенія Миколаївна
13.Гриців Іван Іванович
14.Потятник Михайло Юхимович
15.Лесюк Михайло Васильович
16.Бомбіз Іван Дмитрович
17.Вівчук Андрій Михайлович
18.Кондрюк Дмитро Петрович

Одноголосно

2. По другому питанні доступив Войчук Федір Іванович,який вніс пропозицію обрати виконючий органа в складі трьох чоловік а саме:

1.Скварчинського Петра Васильовича-головою
2.Потятника Михайла Михайловича- заступником
3.Вівчука Андрія Васильовича-членом

ВИРІШИЛИ: обрати виконючий органа в складі трьох чоловік

Головою церковної ладдьтва Скварчинського Петра Васильовича

Заступником Потятника Михайла Михайловича

Членом Вівчука Андрія Васильовича

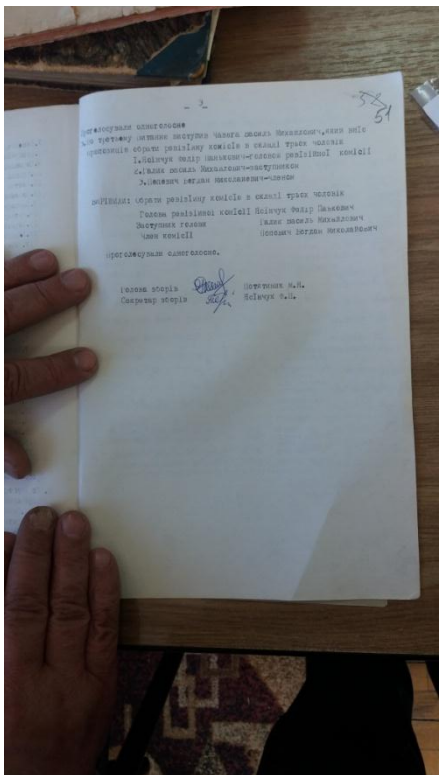

- 3 -

51

Одноголосно

2.По третьому питанні доступив Чванда Василь Михайлович,який вніс пропозицію обрати ревізійну комісію в складі трьох чоловік

1.Войчук Федір Іванович-головою ревізійної комісії
2.Іванов Василь Михайлович-заступником
3.Попович Євгенія Миколаївна-членом

ВИРІШИЛИ: Обрати ревізійну комісію в складі трьох чоловік

Головою ревізійної комісії Войчук Федір Іванович

Заступник головою Іванов Василь Михайлович

Членом комісії Попович Євгенія Миколаївна

Одноголосно.

Голова збору Потятник М.М.

Секретар збору Войчук Ф.І.

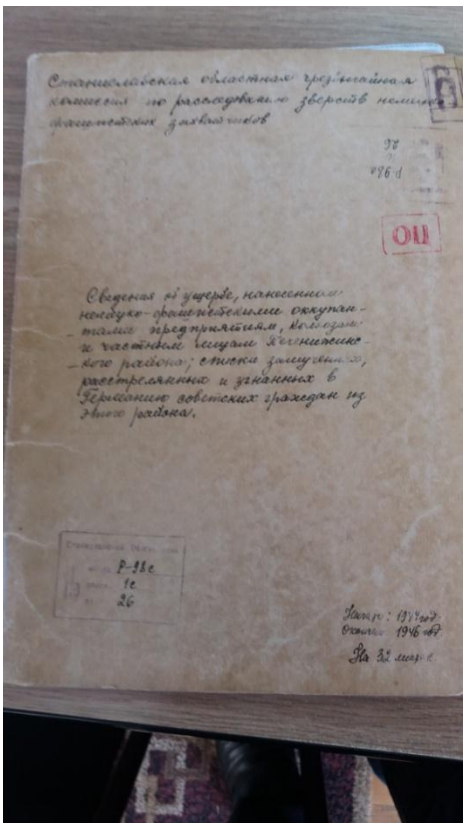
Станиславская областная чрезвычайная комиссия по расследованию зверств немецко-фашистских захватчиков
Сведения об ущербе, нанесенном немецко-фашистскими оккупантами предприятиям, колхозам и частным лицам Печенижинского района; списки замученных, расстрелянных и угнанных в Германию советских граждан из этого района.
Р-98с
1с
26
Начато: 1944 год.
Окончено: 1946 год.
На 32 мест.

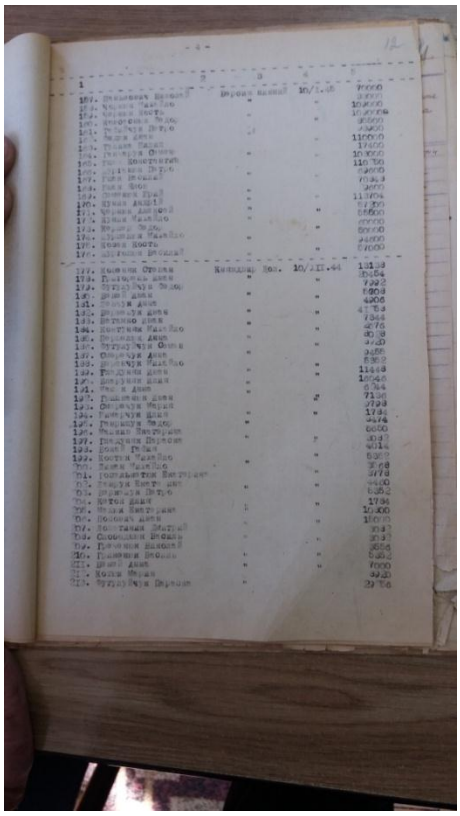

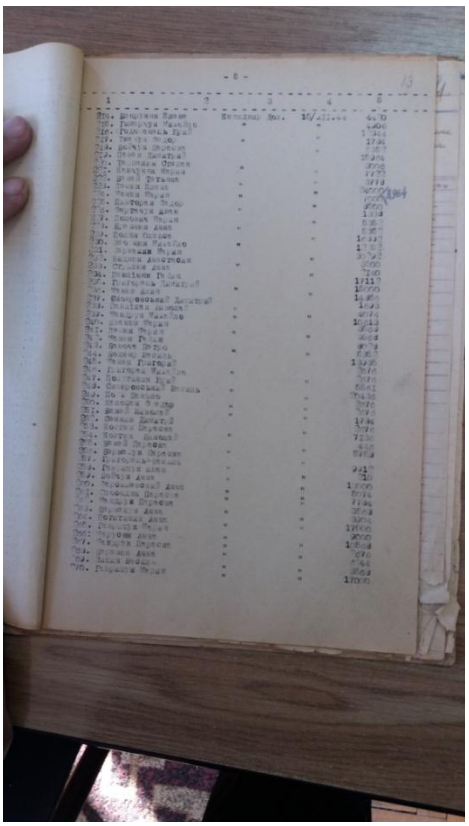

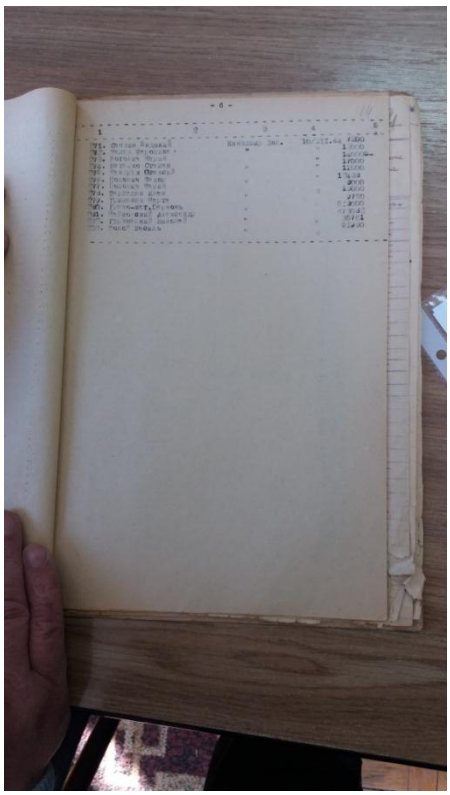

ІІІ. Період І Світової війни, ЗУНР, Польської влади (1914-1939 рр.)

УСС-УГА 1914-1920 рр.

Якби не відновлені в наших селах і містах могили, пам'ятники і хрести, то нинішнє покоління майже не пам'ятало б про героїзм вояків Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії.

Від автора: доля наших княждвірців, вояків УСС-УГА потребує прискіпливого дослідження правнуками.

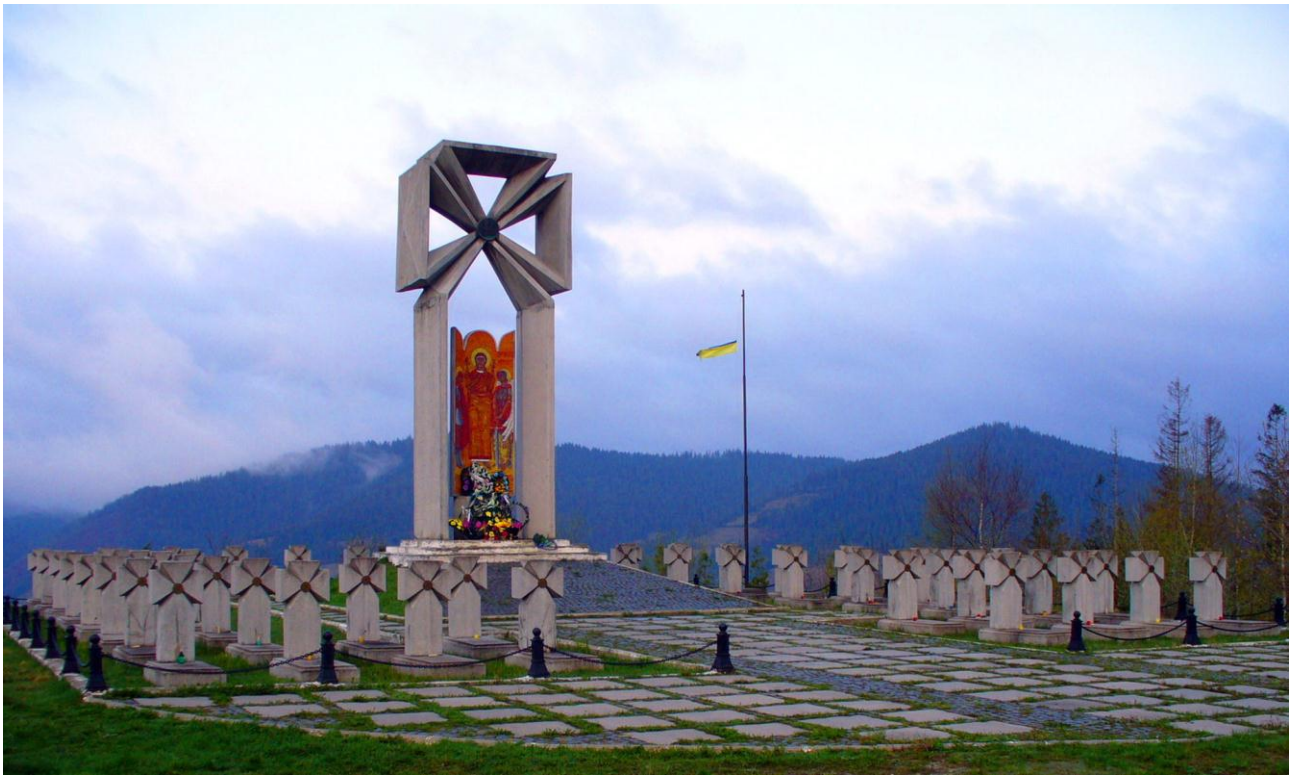

Гора Маківка, Львівська обл. Меморіал Слави УСС, відкритий в 1999р.
(із 42 полеглих, більшість стрільців були з Гуцульщини. В тому числі наші княждвірців 1915 р. отримали поранення: Лаврук Іван, Бакай Юрій та Футулуйчук Адам).

ПОІМЕННИЙ СПИСОК ЛЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ ПО С. КНЯЖДВІР
Серпень 1914 р. – листопад 1918 р.

Бакай Василь – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Бакай Петро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Бакай Юрко – стр., нар. 1895 р. (за ін. даними – 1894 р.) нар. у Княждворі Печеніжинськогопов. заробітчанин.
Беркещук Михайло – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Візнюк Микола – нар. у Княждворі Печеніжинськогопов.
Гладуняк Микола – стр. 4-ї сот., нар. 1894 р. – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Городенко Ілько – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Демидюк Юрко – стр. 2-ї сот., нар.1891 р. у Княждворі Печеніжинського пов.
Дяків Василь – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Кенюк Василь – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Ковбель Петро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Ковбель Яків – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.

Лаврук Іван – стр. 8-ї сот. ІІ-го кур., нар. 1896 р. в Княждворі Печеніжинського пов., заробітчанин. Був одним із організаторів січового руху. До УСС вступив 10 березня 1915 р. Загинув під час наступу на Маківці 1 травня 1915 р. (читай матеріали: був тяжко поранений)
Литвинюк Михайло – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Марусяк Федір – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Марусяк Юрко – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Міщук Григорій – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Мосюк Дмитро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Настюк Дмитро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Настюк Федір – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Пакет Петро – нар. у Княждворі Печеніжського пов.
Потятинник Григорій – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Потятинник Дмитро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Потятинник Микола – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Семків Іван – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Скавронський Дмитро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Слободян Микола – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Стрілюк Дмитро – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Терпелюк Микола – стр., нар. 1893 р. – нар. у Княждворі Печеніжинського пов., заробітчанин.
Терпелюк Федір – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Тимофійчук Євген – стр. 3-ї сот., нар. 189 р. Княждворі Печеніжинського пов.
Тремтячий Андрій – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Фарбішевський Степан – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Футулуйчук Адам – стр. 8-ї сот., нар. 1897 р. в Княждворі Печеніжинського пов., землероб
Футулуйчук Василь – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Футулуйчук Юрко – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Чавага Іван – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Чавага Петро – стр. 8-ї сот., нар. 1894 р. – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.
Шевчук Василь – нар. у Княждворі Печеніжинського пов.

Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІА України у Львові Ф 352 т.)
Монографія «Легіон УСС», м. Тернопіль - Джура, 2005р. Автор Микола Лазарович – доктор політичних наук, професор.

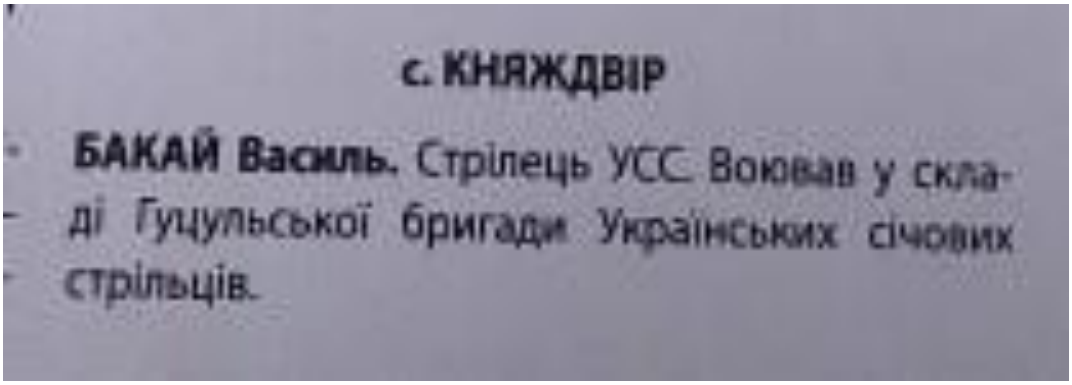

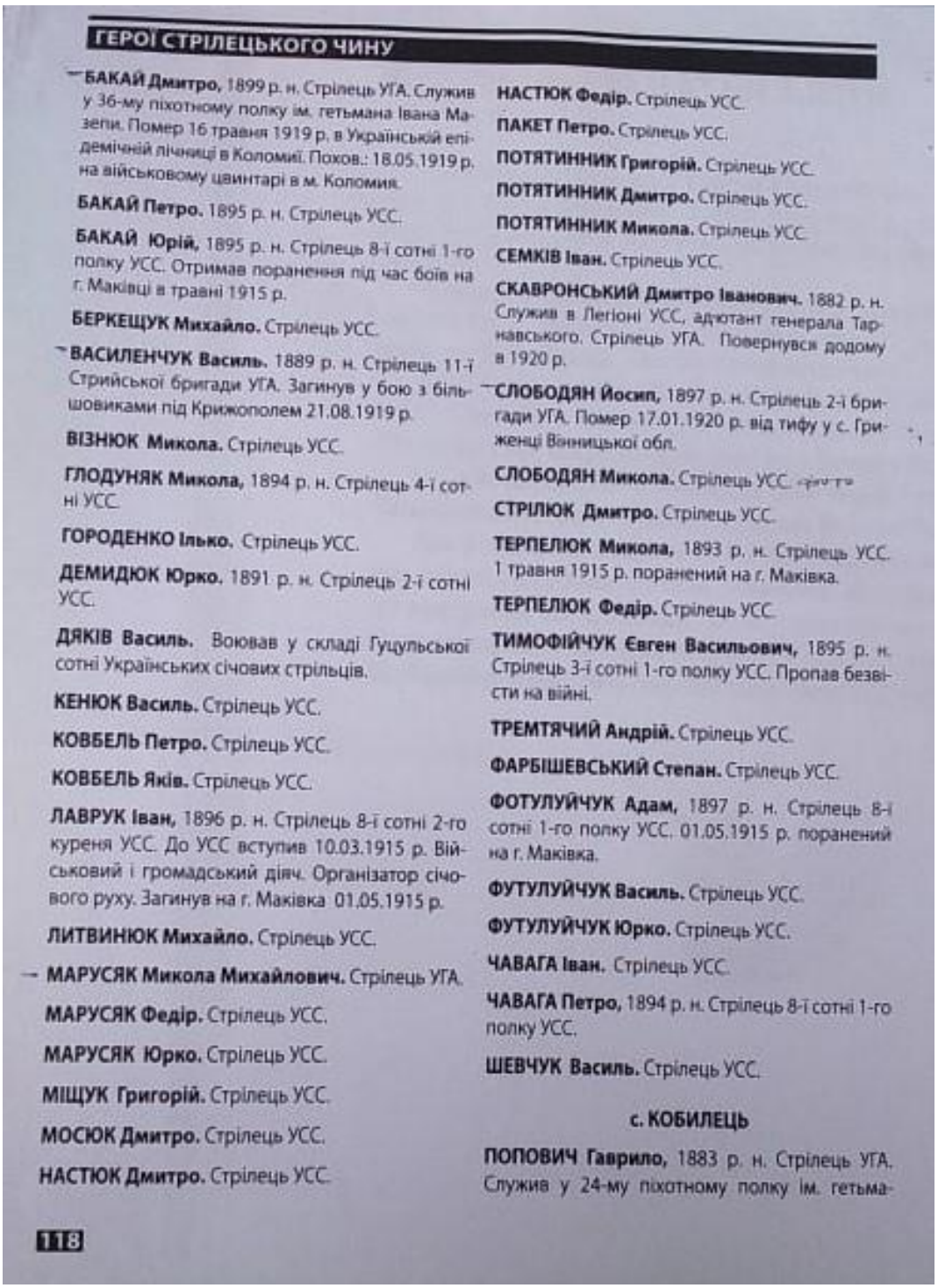

ГЕРОЇ СТРІЛЕЦЬКОГО ЧИНУ

БАКАЙ Дмитро, 1899 р. н. Стрілець УГА. Служив у 36-му піхотному полку ім. гетьмана Івана Мазепи. Помер 16 травня 1919 р. в Українській епідемічній лічниці в Коломиї. Похов.: 18.05.1919 р. на військовому цвинтарі в м. Коломия.

БАКАЙ Петро. 1895 р. н. Стрілець УСС.

БАКАЙ Юрій, 1895 р. н. Стрілець 8-ї сотні 1-го полку УСС. Отримав поранення під час боїв на г. Маківці в травні 1915 р.

БЕРКЕЩУК Михайло. Стрілець УСС.

ВАСИЛЕНЧУК Василь. 1889 р. н. Стрілець 11-ї Стрийської бригади УГА. Загинув у бою з більшовиками під Крижополем 21.08.1919 р.

ВІЗНЮК Микола. Стрілець УСС.

ГЛОДУНЯК Микола, 1894 р. н. Стрілець 4-ї сотні УСС.

ГОРОДЕНКО Ілько. Стрілець УСС.

ДЕМИДЮК Юрко. 1891 р. н. Стрілець 2-ї сотні УСС.

ДЯКІВ Василь. Воював у складі Гуцульської сотні Українських січових стрільців.

КЕНЮК Василь. Стрілець УСС.

КОВБЕЛЬ Петро. Стрілець УСС.

КОВБЕЛЬ Яків. Стрілець УСС.

ЛАВРУК Іван, 1896 р. н. Стрілець 8-ї сотні 2-го куреня УСС. До УСС вступив 10.03.1915 р. Військовий і громадський діяч. Організатор січового руху. Загинув на г. Маківка 01.05.1915 р.

ЛИТВИНЮК Михайло. Стрілець УСС.

МАРУСЯК Микола Михайлович. Стрілець УГА.

МАРУСЯК Федір. Стрілець УСС.

МАРУСЯК Юрко. Стрілець УСС.

МІЩУК Григорій. Стрілець УСС.

МОСЮК Дмитро. Стрілець УСС.

НАСТЮК Дмитро. Стрілець УСС.

НАСТЮК Федір. Стрілець УСС.

ПАКЕТ Петро. Стрілець УСС.

ПОТЯТИННИК Григорій. Стрілець УСС.

ПОТЯТИННИК Дмитро. Стрілець УСС.

ПОТЯТИННИК Микола. Стрілець УСС.

СЕМКІВ Іван. Стрілець УСС.

СКАВРОНСЬКИЙ Дмитро Іванович. 1882 р. н. Служив в Легіоні УСС, адютант генерала Тарнавського. Стрілець УГА. Повернувся додому в 1920 р.

СЛОБОДЯН Йосип, 1897 р. н. Стрілець 2-ї бригади УГА. Помер 17.01.1920 р. від тифу у с. Гриженці Вінницької обл.

СЛОБОДЯН Микола. Стрілець УСС.

СТРІЛЮК Дмитро. Стрілець УСС.

ТЕРПЕЛЮК Микола, 1893 р. н. Стрілець УСС. 1 травня 1915 р. поранений на г. Маківка.

ТЕРПЕЛЮК Федір. Стрілець УСС.

ТИМОФІЙЧУК Євген Васильович, 1895 р. н. Стрілець 3-ї сотні 1-го полку УСС. Пропав безвісти на війні.

ТРЕМТЯЧИЙ Андрій. Стрілець УСС.

ФАРБІШЕВСЬКИЙ Степан. Стрілець УСС.

ФОТУЛУЙЧУК Адам, 1897 р. н. Стрілець 8-ї сотні 1-го полку УСС. 01.05.1915 р. поранений на г. Маківка.

ФУТУЛУЙЧУК Василь. Стрілець УСС.

ФУТУЛУЙЧУК Юрко. Стрілець УСС.

ЧАВАГА Іван. Стрілець УСС.

ЧАВАГА Петро, 1894 р. н. Стрілець 8-ї сотні 1-го полку УСС.

ШЕВЧУК Василь. Стрілець УСС.

с. КОБИЛЕЦЬ

ПОПОВИЧ Гаврило, 1883 р. н. Стрілець УГА. Служив у 24-му піхотному полку ім. гетьма-

118

Список з книги «Герої стрілецького чину», Івано-Франківськ, 2014р.

Додаток: інформація надана04.04.2019р.від Сіреджука П.С.про вояків УГА родом з Княждвора.

1. Федір Беркеш. Табірний номер 1290. Перебував у таборі українських військовополонених стрільців і старшин у польському містечку Вадовіце поблизу Кракова. Доставлений 11. 03. 1919 р. // ЦДІА України, м. Львів. – Ф. 462. –Оп. 1. –Спр. 69. – Арк. 20зв.

2. Василь Беркішевський. Табірний номер 517. Перебував у таборі українських військовополонених стрільців і старшин у польському містечку Вадовіце поблизу Кракова. Доставлений 11. 03. 1919 р. // ЦДІА України, м. Львів. – Ф. 462. –Оп. 1. –Спр. 69. – Арк. 21.

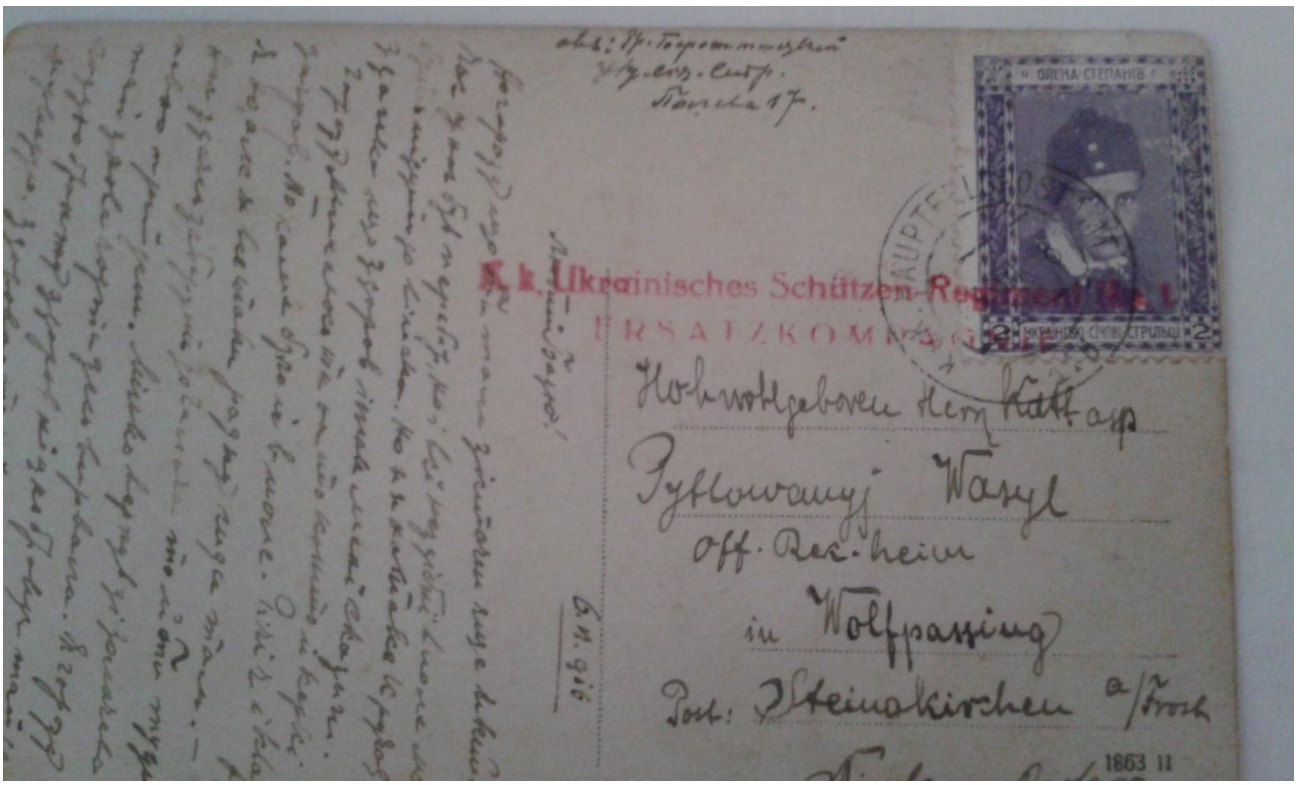

Поштова листівка, 1915р. (марка – світлина Олени Степанів)

Старшинська рада підрозділу УГА. Світлина 1915р. з музейного архіву м. Львів.

Старшинська школа УСС м. Коломия, 1914р. Світлини з музейного архіву м. Львів

Слободян Микола Романович (1988-1968рр.). Легіон УСС, кавалерія (на весіллі грав у бубен, різав дерева пилою, будував будинки в селі).
Світлина з сімейного архіву Мосюк Марії Степанівни

Світлина з сімейного архіву Макара Миколи. Невідомий, 1914р.

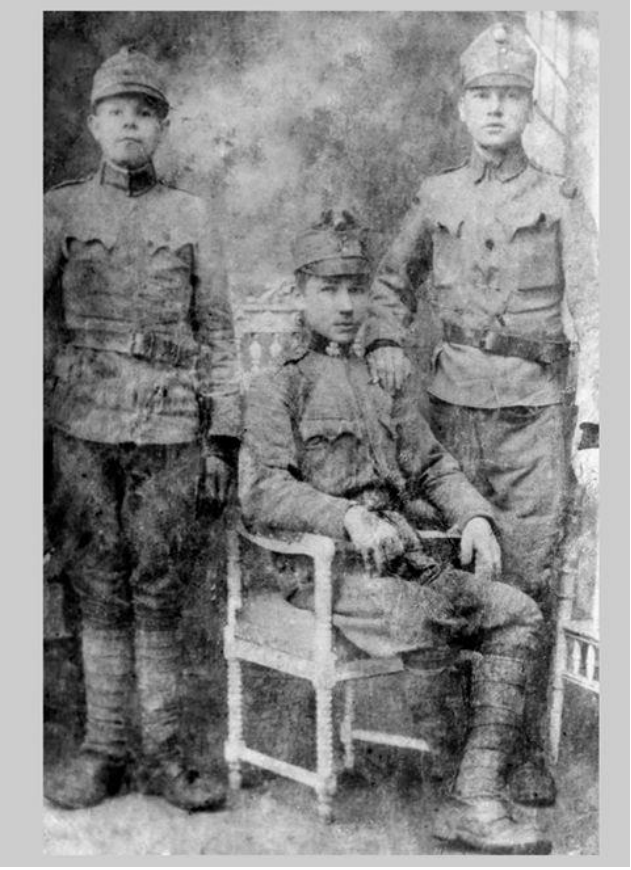

УГА, 1918р. Бакай Василь Петрович (1899-1987) (сидить), Бакай Микола Петрович (справа), Бакай Юрій Дмитрович (зліва).
Світлина з сімейного архіву Бакая Богдана Васильовича.

Євген ТИМОФІЙЧУК

УС стрілець.

Неподалік від Коломиї, біля тисового заповідника, розкинулось мальовниче село Княждвір. У 90-их роках минулого століття директором школи тут був Василь Тимофійчук. В 1896 році в його сім'ї народився син, якого на честь матері назвали Євгеном.

Після закінчення сільської школи хлопець вступив до Коломийської гімназії.

В 1914 році почалася перша світова війна, і учень VIII-а класу Євген Тимофійчук іде у лави УСС. Чотири роки постійно листувався з батьками, прижджав у відпустку. Коли наші війська перейшли за Збруч, на Велику Україну, зв'язки порвалися. Вже й війна закінчилася, а про Євгена ніяких відомостей не було. Пропав безвісти.

Поручик УГА, воював на австрійсько-російському фронті УСС ІІІ сотні. За Румунію виїхав 17 липня 1919р. до Кам'янець-Подільського, а звідти до Проскурова в полк січових стрільців УГА. Дальша доля цього старшини невідома. Джерело: Лазарович М.
З книги «А ми тую стрілецькую славу збережемо…», Коломия, 1999р.

Володимир МАЙКОВСЬКИЙ

УС стрілець.

Народився 1896 року у Гвіздці Коломийського повіту в сім'ї священика. З 1908 року жив у селі Княждворі, що біля Коломиї, де батько одержав парохію.

Вчився в Коломийській гімназії і після 5-ти класів перейшов у Львівську торговельну школу, яку закінчив у 1912 році. Там же почав працювати.

В 1914 році при першому наборі В. Майковський пішов добровольцем в УСС. Служив у лікувальній частині лікаря Воєвідки. У 1918 році під час Різдвяних свят одержав відпустку і гостював у батьків у с. Княждворі.

Згодом перейшов з частиною війська Збруч і восени 1919 року потрапив у більшовицький полон. Більше родина його не бачила.

Але згодом, після закінчення першої світової війни, коли повернувся додому син вчителя з сусіднього села Товмачик, дізнались, що Володимира готували до відправки на Соловки. Була розмова про втечу... Але що сталося з Володимиром, товариш не знав. Отже, як і тисячі наших співвітчизників, Володимир Майковський, син Олександра, віддав своє життя за Україну.

З книги «А ми тую стрілецькую славу збережемо…», Коломия, 1999р.

Спогади Жмундуляк Параскові Іванівни 1934 року нар. про свого батька Лаврука Івана В.

Мій тато Лаврук Іван Васильович, народився 26 серпня 1897 року, у селі Княждвір. У сімї було четверо дітей, навчався в сільській школі. Потім 17ти літнім юнаком, приписавши собі 2 роки, пішов воювати добровольцем у загін січових стрільців. Він був наймолодший між своїми товаришами, його звали Лаврусок.

Весною 1915 року, під час бою на горі Маківка був у списку загиблих. Але насправді був сильно контужений і чудом залишився живим.

Тата в окопі привалило деревом і землею, товариші його рятували, але він не подавав ознак життя, вирішили що помер. Та біля тата залишився його товариш Семенюк Гнат, він почув що тато дихнув і знову покликав хлопців. Так тато залишився живим.

Після одужання згодом потрапив у полон, коли його везли разом з полоненими у товарному поїзді він спробував утекти вистрибнувши з вагона,

Але в той час поїзд проходив через міст і тато, вдарившись до перил, зламав три ребра. На мосту польські жовніри підібрали його знову і повезли до шпиталю. Там хворі лежали просто на підлозі, деякі хворі на тиф. Тато також заразився тифом, але якось переміг і видужав. Долікувуючись допомагав санітарам доглядати хворих. Через деякий час, ще з двома полоненими, наважився на втечу. Йшли пішки ночами щоб знову не попасти до ворога, це було десь у 1920році.

Жити було важко і тато у 1923році вирушає у Францію на заробітки. Під час подорожі познайомився з дівчиною Анною яка була родом із с. Великий Ключів і також їхала на роботу. У Франції вони працювали у різних містах і згодом побралися. А в 1928 році повернулись в Україну, і у Великому Ключеві побудували хату, посадили сад. Там же в 1934році народилась я. Тата і маму в селі люди поважали, до них часто

приходили сусіди які цікавились політикою.
Тато читав їм газети, і якось гортаючи журнал
„Золотий Колос" натрапив на своє ім'я у списку
загиблих сіговик стрільців.
До кінця життя батько жив у Великому Ключеві,
працював завідуючим пошти а потім головою
сільради. Помер у 1976 році проживши 79 років.
Ще коли я була маленька, тато часто розповідов
мені про своє минуле, і ці спогади залишились
у мене на все життя.

РЕСПУБЛІКА: ПОЛЬЩА

Єпархія: *Станіславська* Деканат: *Станіславський*
Парафія: *Княждвір* Повіт: *Коломийський*

№ 183

СВІДОЦТВО ПРО НАРОДЖЕННЯ І ХРЕЩЕННЯ

Парафіяльним управлінням гр. кат. церкви у *с. Княждвір* засвідчується, що книгах метрикальних церкви, том *VIII*, стор. *138*, зазначено таке:

Рік, місяць і день народження:
1897.08.26, року Божого *тисяча вісімсот дев'яносто сьомого,*
26 серпня народився, хрещений і миропомазаний 26.08.1897
Місце народження, номер дому: *Княждвір, 33*
Ім'я: *Іван*
Віросповідання: *греко-католицьке*
Стать: *чол.*
Батьки:
Василь Михайлович Лаврук
Марія Смеречук, дочка Петра та Парасковії Грегорек
селяни у с. Княждвір
Хресні батьки:
Іван Бакай
Марія Смеречук

Хрещення та миропомазання здійснив: *Йосип Бурачинський*
Повитуха: *Парасковія Терпелюк*

Це свідоцтво власною рукою підписую і печаттю Церкви парафіяльної підтверджую.

Княждвір, 19 вересня 1929 р.

Парафіяльне управління греко-католицької церкви

(печатка)

Світлини, документи, спогади з сімейного архіву дочки Лаврука Івана та Анни – ЖмундулякПараскевії Іванівни, м. Івано-Франківськ, 2019р.

Департамент: *Па-де-Кале*
Округ: *Бетюн*
Кантон: *Уден*

Укладення шлюбу між: *Лаврук Іван* та *Полюк Анна*

Муніципалітет: *Барлен*

Витяг з реєстру актових записів про укладення шлюбу
для подання в органи управління

одинадцятого липня тисяча дев'ятсот двадцять п'ятого року у м. Барлен

у реєстрі актів громадянського стану даного муніципалітету зареєстроване **укладення шлюбу** між:

Іван Лаврук,
який народився *двадцять п'ятого серпня тисяча вісімсот дев'яносто сьомого року у с. Княждвір (Польща)*
син *Василя Лаврука та Марії Смеречук*
неодружений
і
Анна Полюк
яка народилася *дванадцятого березня тисяча вісімсот дев'яносто сьомого року у с. Ключів (Польща)*
дочка *Григорія Полюка та ??????*

Шлюбного контракту не укладали.

Засвідчено вірність витягу даним реєстру актів громадянського стану і видано на звичайному бланку відповідно до закону

Барлен, першого лютого тисяча дев'ятсот двадцять сьомого року

Посадова особа відділу РАГС (підпис)

Печатка мерії

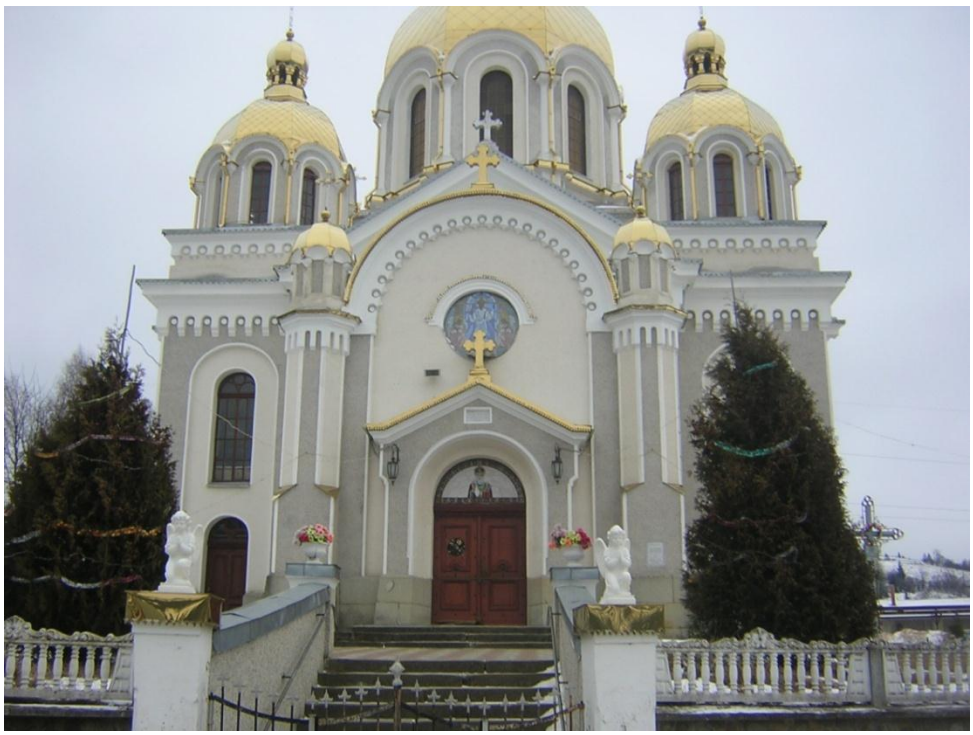

Мурована церква Святого Миколи в селі Тухля побудована з 1900 по 1902 рік.

У стіну храму вмурована бронзова таблиця з прізвищами полеглих на горі Маківці 1915 р. вояків Легіону Українських Січових Стрільців (УСС). В списках числиться стрілець Лаврук Іван з Княждвора. (Краєзнавча експедиція – Футулуйчук В.). Світлина 03.02.2011р.

КОЛОМИЙСЬКА ПРАВДА
5 червня 2015 р. № 21 (336)

Два життя Івана Лаврука, княждвірського січового стрільця

Уже понад рік триває на Сході України антитерористична операція. Розмірковуючи над тими потугами, з якими українське військо чинить спротив російським загарбникам, часто згадують настільки ж драматичні сторінки з нашого минулого, на яких ворогом постає той-таки москаль. Адже так само, як сучасні кіборги прославили себе у боях за Донецький аеропорт, сто років тому січові стрільці зазнали слави, давши легендарний бій на горі Маківка Сколівського району, що на Львівщині. І подібно до того, як сьогодні невідомою залишається доля багатьох українських військових – полонених, зниклих безвісти, – загубилися серед військової колотнечі минулого століття сліди не одного січового стрільця. Одним з них був і наш земляк, уродженець Княждвора, Іван Лаврук. Він, тоді 19-річний юнак, як вважали, загинув у бою на Маківці. Насправді ж про свою «смерть» чоловік довідався аж через роки, натрапивши на своє ім'я в переліку загиблих героїв, розміщеного на сторінках одного альманаху.

Бій на Маківці, у якому «загинув» Іван Лаврук

У 1915 р. простий хлопець із Княждвора Іван Лаврук, приписавши собі два роки і назвавшись 19-річним, вступив до лав січового стрілецтва. Австрійська влада стурбовано спостерігала патріотичний порив у середовищі її українських підданих: національно налаштована молодь поспішала записатися до формування Українських січових стрільців, і незабаром їх налічувалося вже 20 тисяч. Австрійці, та й поляки, непокоїлися, що, отримавши зброю, це українське згромадження може стати небезпечним для імперської влади. Тож чисельність січових стрільців тоді обмежили до п'яти тисячі осіб. Формувалося січове військо у таких же умовах, що й сьогодні: не вистачало зброї, одягу, їжі, і раду цим проблемам давали тогішні волонтери-патріоти. А січові стрільці в боях засвідчували свій патріотизм, і Маківка стала найпалкішим таким свідченням. Так, вони воювали у складі австро-угорської армії, але враховуючи, що російська армія наступала на Галичину, тут ішлося найперше про захист своєї землі.

Маківка – гора, розташована на висоті 850 м над рівнем моря, на якій не було ні населених пунктів, ні жодних важливих об'єктів, – сама по собі була стратегічно важливою точкою. Висота забезпечувала пункт контролю за місцевістю, тож і стала центром героїчного бою. Так, 28-29 квітня 1915 р. російське військо «для добуття становищ на Маківці кинуло кілька свіжих полків і багато артилерії. Одначе розмах московського наступу стрінув на горі Маківці стрілецьку запору і на ній, після чотириденних боїв, розбився» – так описано події в збірнику матеріалів, присвяченому УСС. Москалі (так названо росіян у збірці) наступали упродовж двох днів: 29 квітня «після рукопашного бою стрільці прогнали москалів аж до їхніх вихідних становищ. Там, у московських окопах, знову прийшло до бою на багнетах. (...) На місці бою залишив ворог ок. 200 убитих та кілька скорострілів».

Наступного дня, 30 квітня, ворог повторив наступ, але «стрільці зломили ворожий удар і провели протинаступ, у висліді якого добули три скорострільні і 173 полонених. Тому, що москалі продовжували наступ, стрілецькі сотні залишилися на Маківці. Третій, найзавзятіший бій за Маківку розпочався ранком 1 травня. (...) Двічі відступала стрілецька лава від ворожого вогню і двічі відкидала москалів на верх Маківки. Щойно за третім разом московські полки покинули під напором стрілецької сили і завзяття добутий верх та пішли в розтіч. На побоєвищі залишилися гори трупів, від смерти врятувалися лише ті, що попали в полон». УСС втратили в тридцяти боях 42 убитих, 76 стрільців було поранено. У списку загиблих було й ім'я Івана Лаврука з Княждвора, який, як вважали, загинув у бою.

Відвагу стрілецтва, завдяки яким тоді встояв фронт, високо оцінило командування 55-ої дивізії за підписом генерала Фляйшмана, яке і відзначило зокрема, що українці з'явилися на полі бою у найгрізнішій хвилі із переконанням, що «нехай коштує, що хоче, відвічний ворог мусить бути відбитий! Зі запалом, одушевлені правдивим патріотизмом, з розмахом, як шумна буря, якій ніщо опертися не може, кинулися молоді хоробрі сини тієї країни в обороні рідної землі на ворога і приневолили його залишити те, що він уважав за здобуте. Українські стрільці двічі рішили бій у нашу користь. Вони можуть твердо глядіти на свої подвиги, бо повсякчасно залишиться в історії слава їхніх хоробрих діл та золотий лавровий листок в історії їхнього народу». Генерал завершив словами: «Українці! З великою гордістю можете глядіти на ваші найновіші геройські подвиги. Кожний мусить славитися приналежністю до вашого корпусу, бо матиме право називатися вибраною частиною».

Довга дорога додому: контузія, лікарня, втеча, тиф і знову втеча

Іван Лаврук, якого «поховали», згідно з документами, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві у Львові, насправді був контужений. Його стогін почув товариш, який витяг його з окопів з-під завалля. Юнак лікувався у лікарні у той час, як багато його побратимів потрапляли в полон і були інтерновані у Росії, Італії, Румунії. Інші ж продовжили боротьбу у складі Української галицької армії, до якої після одужання вступив й Іван Лаврук. Згодом хлопець потрапив у полон, звідки спромігся втекти. Він розповідатиме згодом, як їх везли у товарному потязі і як він із двома товаришами пробили днище вагону, зістрибнувши на ходу. Княждвірець ще забився під час того стрибка, зламав три ребра. Далі знову поневірявся в руках ворога та по лікарнях, де підхопив тиф, який повсюди тоді лютував.

Багато людей померло від тієї хвороби, а наш герой подужав слабість. Доки доліковувався, працював санітаром, а тоді наважився на втечу. Знову вони, троє товаришів, долали дороги полями, лісами. І так десь у 1920 р. Іван Лаврук повернувся додому, у Княждвір, де вже хазяйнувала Польща. Питання учасників стрілецького війська нова влада вирішувала таким чином: ті солдати, офіцери, старшини, хто упродовж 1914-18 рр. воювали на боці австро-угорської армії, отримали додаткові пенсії; тих же, хто продовжив воювати в Українській галицькій армії проти поляків, піддали репресіям.

Тим часом добробут українського населення під польським пануванням погіршився, і молодь масово вирушала на заробітки за кордон, зокрема у Францію. Подався туди у 23-ому році й Іван Лаврук. Під час подорожі до чужої країни він познайомився з дівчиною Анною, родом із Великого Ключєва, яка теж прямувала на роботу. У Франції хлопець та дівчина працювали в різних містах, але згодом Іван забрав Анну до себе, і вони побралися, а у 28-ому повернулися в Україну. Замешкало молоде подружжя у Великому Ключєві, збудували хату, стайню, стодолу. Посадили сад та виховували донечку Параску.

Іван передплачував журнал «Золотий колос», й одного разу гортаючи черговий номер видання, натрапив на публікацію про січових стрільців, а в ній – на власне ім'я у списку загиблих. Ця «смерть» героя так і залишилася сімейною таємницею. Хоча за своє героїчне минуле він поплатився кількома роками важкої праці на Уралі, на яку заслала його радянська влада. Після повернення й до кінця життя Іван Лаврук жив у Ключєві, працював завідувачем пошти і навіть був обраний сільським головою.

Іван та Анна Лаврук у Франції

Меморіальна таблиця з ім'ям «загиблого» Івана Лаврука збереглася від 1925 р.

Історію життя Івана Лаврука ми записали зі слів його доньки Параски Жмундуляк (Лаврук), яка працювала у Коломиї в дитсадку, а вийшовши на пенсію, переїхала до Івано-Франківська. А. розшукав жінку, щоб довідатися про її батька, Василь Футулуйчук. Теж уродженець Княждвора, директор Інституту управління природними ресурсами «Університету економіки та права «КРОК», кандидат історичних наук, який вивчає питання історії УГА. У 2010 р., перебуваючи в Трускавці, він поставив собі за мету відвідати гору Маківку. У тамтешній церкві пошуковець розговорився із паламарем, розповівши, що відслідковує згадки про свого земляка Івана Лаврука, про якого не мав жодних відомостей.

Як виявилося, у церкві, на стіні праворуч від входу, ще 1925 р. стараннями Української військової організації (яка об'єднує еліту січового стрілецтва, яка розпорошена по всьому світу) встановлена меморіальна таблиця з написом «Воякам січовим стрільцям, які загинули в бою з москалями» та списком полеглих у бою на Маківці, серед яких – й ім'я стрільця із Княждвора. Ця мідна таблиця, вмонтована в стіну, безборонно висіла там до 1939 року. З приходом совітів парафіяни її заштукатурили і повісили на тому місці велику ікону Богородиці. У 1992 р. паламар із помічниками перевісили ікону на сусідню стіну, а таблицю почистили і на ній знову можна прочитати імені полеглих героїв.

Уже володіючи цією інформацією про свого звитяжного земляка, Василь Футулуйчук цілком випадково познайомився з онукою Івана Лаврука. Він перебував в Івано-Франківську на медичній комісії, розговорився з лікарем-окулістом, згадав своє рідне село, а у відповідь почув, що її дідусь – теж із Княждвора, та ще й він – той самий січовий стрілець, яким цікавиться пошуковець. Згодом він навідався до доньки Івана Лаврука, яка й розповіла захопливу історію життя її батька, який помер 27 квітня 1976 р., аж за шістдесят років після історичної битви, у якій він брав участь.

Віта Бойчук

«За волю смерть нам не страшна». УГА на Вінниччині(до 100-річчя Укаріньскої революції 1917-121рр. та 100-річчя УГА).

Сіра Анна Олександрівна, вихованка історико-краєзнавчого гуртка від Вінницького цетру туризму, спорту, краєзнавства та екскурсій при навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів –гімназія №2» м. Гнівань. Керівник: Коваль Олександр Іванович, учитель історії.

Спис старшин і стрільців Укр. Гал. Армії, які померли в Полевій Лічниці ч. III, а похоронені в Грижинцях коло Гніваня на Поділлі на прав. кладбищі в січни 1920 р. Свідки похорону: Д-р Микола Терлецький сотник лікар і о. Євген Гаврилюк полевий духовник Полевої Лічниці ч. III*.

Осип Слободян, стр.11бр., Княждвір, Печеніжин 1892, Іван, 17. І,с. т.

Лікарня, збудована в 1907 року, в якій лікували поранених вояків, с. Грижинці, Вінницька обл.

Село Грижинці. Місце поховання воїнів УГА. Краєзнавча група по вивченні історії УГА на Вінничині. Світлина, 2018р.

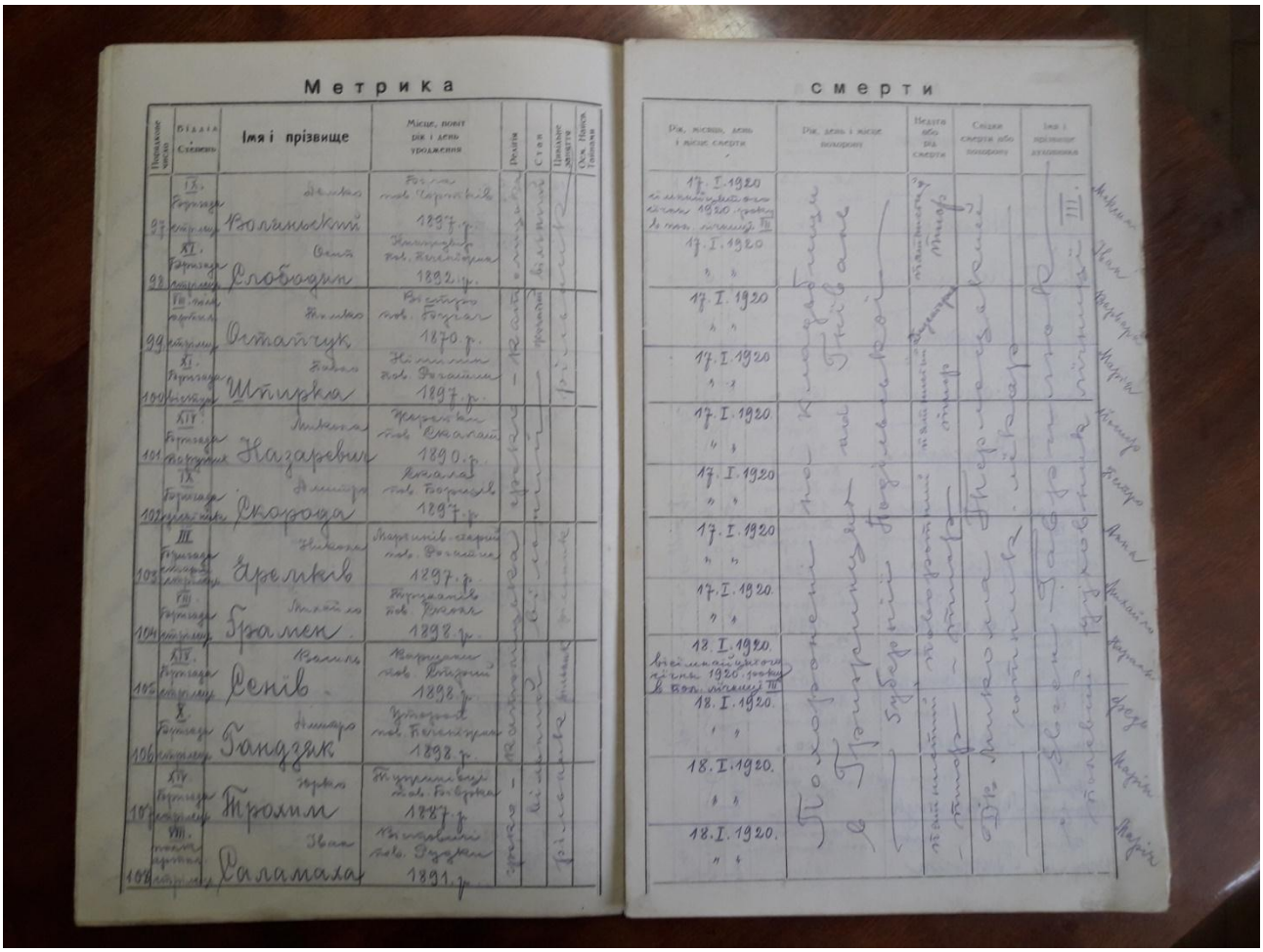

Оригінал «Метрики смерті», де є запис про Слободяна Осипа (Музей релігії, Львів). Світлини та документи надав Коваль Олександр Іванович, учитель історії, керівник краєзнавчої групи, 2018 р. (с. Грижинці, Вінницька обл.)

IV. Княждвір в роки ІІ Світової війни.

З історії ОУН-УПА.
Княждвірці в радянській армії 1941-1945рр.

Лампадка з криївки. Експонат Футулуйчука В.М.

Ініціативна група по встановленні пам‘ятного знакукняждвірцям в ОУН-УПА. Гаврищук Володимир Дмитрович, Чавага Василь Михайлович, Каратник Василь Михайлович, Потятинник Микола Федорович, Потятинник Василь Федорович, Онофрук Василь Миколайович, Чорний Дмитро Васильович (зліва направо). Світлина з сімейного архіву Потятинника Миколи Федоровича, 2006р.

-1-

П. Виписка із архівної справи № 3171/187. УСБ по Івано-Франківській області від 18.01.94. (переклад з російської на українську мову - самостійно).

На жителя с. Княждвір, Коломийського району, Івано-Франківської області (с. Княждвір, Печеніжинський р-н. 1946р). Потятинника Юрія Онуфрійовича, 1985 р. народження.

З протоколу допиту Потятинника Ю.О. м. Сбатслав. 26.XII.1946р.

Відповідь: „з жовтня 1941р по липень 1942 року, при окупації, німцями був призначений старостою с. Княждвір. Виконував всі команди і доручення, які поступали від районної управи".

Відповідь: „склав ~~зав~~ списки на 4 єврейські сімї які проживали в селі Княждвір"

Відповідь: „в травні 1944 року виїхав з с. Княждвір з німцями. Доїхав до м. Самбір, після повернувся з жінкою в с. Княждвір".

Відповідь: „Мій син, Дмитро Юрійович, 1911 р.", в 1943 році був призваний в війська СС, де зараз знаходиться мені невідомо".

Відповідь: „В 1945/1946 працював головою сільської ради с. Княждвір, але за те що не забезпечив заготовку лісу - був знятий з роботи і заарештований".

Відповідь: „На початку 1943 року, був знятий з посади сбарости села Кнеждвір німцями, за невиконання поставок і завдань, і оштрафований на 1500 злотих".

Відповідь: „На посаді сбарости, я одержував щомісячно 50 злотих".

Відповідь: „Під час обшуку в мене дома знайшли антираденський-націоналістичний журнал „Дорога" б 8-9-1943 р. Якимчином він в мене опинився, я не знаю".

Відповідь: „В акціях по арешту комсомольців і активістів участі не приймав. Об'явлев біля церкви людям, про необхідність виконання рішення волостного управителя з с. Тлумача".

Відповідь: „Членів банди ОУН не знаю, їм не допомагав".

Питання: „Бандитам УПА ви допомагали?".

Відповідь: „В 1945 р до мене в хату прийшли 10 чол з УПА, хто не знаю, забрали телицю і набили мою жінку".

Питання: „Бандитам УПА теленка вы отдали на мясо сами без принуждения, почему об этом скрываете от следствия".

Відповідь: „Я заявлею слідчому, що добровільно ніколи не давав їм телицю".

-3-

№ 36

Копія справки-характеристики на Потятинника Ю.О, видана Сільською радою с. Княждвір, від 27.XII.1946р.

Підписав, голова с/р Потятинник Д.

1. За час старостування Потятинника Ю.О відправлено жителів в Німеччину із с. Княждвір – 42 гол;

2). Жителями с. Княждвір, з 1941р по серпень 1942р сдано в Німеччину:
- 500 центнерів – картоплі;
- 500 — " — – сіна;
- 200 — " — вівса;
- 1200 літр. – молока;
- 130 вел.рог. скота;
- 2000 куб. – лісу;

Підпис, печатка.
с. Княждвір. (на рос. мові).

Копія справки від 19/XI-1946р.
№ 127, м. Печеніжин. (на рос. мові).

Справка-характеристика на голову с/р с. Княждвір (Верхнє). Потятинника Юрія Онуфрійовича, що він працюючи на посаді голови с/р до проведених мірописнеть і рішень райвиконкому відноситься – вороже".

Так з положенного податку 15482 рублів виплачено жителями 7244 рублів;
Холостяцького податку 14932 рублів – виплачено 2546 рублів;
Страховка 15187р виплачено 8851р.

Підпис:
Голова Печеніжинського районної ради
Печатка.

П. Справка про єврейські сімї
с. Княжідвіра, які відправлені
в м. Коломию, гетто. (на рос. мові).

1/. Бру-Васер-Борух-1884 р. народження;
2/. Бру-Васер-Маля-1889 р.н. ~~дочка~~;
3/. Шорц-Езраль-1899 р.н.;
4/. Шорц-Фріма-1894 р.н.;
5/ Шорц-дочка, біля 5 р;
~~6/ Шорц-дочка, біля~~
6/. Клейман-Абрам-1864 р.н.
7/ Брум-Васер-1864 р.н.;
8/ Брум-Васер, дочка, 5 р;
9/ Брум-Васер, син, 3 р

старостою Потетинник Ю.О в березні 1942 р.

Завіряю: 28.XII-46 р.
Голова с/р (Потетинник)

З тексту (приговора открытого судебного заседания, г. Станіслав, тюрьма.)
7. февраля 1947 г.

Суд приговорил:

Потетинника Ю.О. по ст. 54а УК УССР с силке каторжным работам на 15 лет и лишении (ограничении) политических прав на 5 лет. с конфискацией имущества.

Подпись:
Председатель суда.
Секретарь суда.

Примітка:
Арештований Потетинник Ю.О 25/XII-1946 р. в Станіславську тюрму УМГБ по аб. „54" 1а, 54-10 ч 2 УК УССР.
(З постанови про арешт).

П. — 5 — №36.

Выписка из касационной жалобы осужденного Потетинника Ю.О.
г. Киев.

„Мне 62 года — назначили немцы старостой. О зверских моих действиях на суде не нашло подтверждение. Поручения выполнял прохо, за что или был снят з работы старшины и даже был или оштрафован. После возвращения советской власти и войск был избран председателем с/совета и до моего ареста был на этой работе. Поэтому осуждения меня на 15 лет каторжных работ не соответствует содеянных мною преступлений и эта мера наказания определена без учета моего преклонного возраста".

Личная подпись
10.02.1947 г.

Выписка из определения Военного Трибунала Внутренних Дел Украинского военного округа от 3.03.1947 г.

Изучил и определил:

„Приговор оставить в силе, а касационную жалобу Потетинника Ю.О, осужденному — безудовлетворения".

12.06.1992 року. ~~м. Станіс~~ Прокурор області.
м. Івано-Франківське.
№ 13/533
Висновок. По архівній справі № 187 відносно Потетинника Ю.О.

Визнав:

Засудження і вироки обгрунтовано і не підлягає реабілітації = Андріуца.
Матеріали із арх. справи підготовив
[signature] Гаудзубун
18.12.94 р. м. Івано-Франківськ.

-1-

Виписка 18.01.1994 р.

Арх. справа № 6059 УСБ м. Івано-Франківськ (Кримінальна справа № 76, всенародної)

Протест по справі на членів ОУН прокурора Івано-Франківської області від 12.05.1970 р. за № 13/1787. Повторно

Фарбішевського Івана Петровича, 1920 року народження, с. Княждвір.

Фарбішевського Василя Петровича, 1914 року народження, с. Княждвір.

Долучена арх. справа № 30232 УВС в Івано-Франківській області на Фарбішевського Василя Петровича як члена ОУН і його сім'ю, дружину Фарбішевську (Бакай) Анну Петрівну. (Особова справа № 18046 УВС додається).

Витяг

① заключення РВ МДБ від 21/XII 1944 р. м. Печеніжин.

„Фарбішевський Василь Петрович 1914 р.н., освіта 4 класи, гр. СРСР, в даний час знаходиться на нелегальному положенні в банді ОУНівців".

② із протоколу допитів свідків.

2.1. 24/X 1945 р. О/У РВ МДБ м. Печеніжин.

Свідок Бойчук Дмитро Якович, 1988 р.н.

Відповідь: „відомо що Фарбішевський В.П. був призваний в Радянську Червону Армію в 1944 році не пішов, а добровільно пішов в банду УПА де знаходиться до цього часу. А також з ним знаходиться Ковцуняк Дмитро Прокопович, Терпелюк Іван Михайлович".

2.2. 26/X 1945 р. О/У РВ МДБ м. Печеніжин.

Свідок (арештована) жінка Фарбішевська Анна Петрівна.

Відповідь: „мій чоловік Фарбішевський Василь Петрович в даний час знаходиться в банді УПА і разом з бандитами ховається в лісах.

[signature] Фундрубчук

Відповідь: „Мой муж не проживает дома с июня 1944 года"

Відповідь: „Я видела мужа 30.09.1945 года в лесу. Мне об этом передала Слободян Екатерина, которая в данное время с ним ходит, что он лежит в лесу ранений в правую руку".

Відповідь: „головік сказав мені, що його поранили червоноармійці в лісі 29.09.1945 року"

2.3. 27/X 1945 о/у РВ МДБ м. Печеніжин.

Свідок Візнюк Параска Петрівна.

Відповідь: „В 1944 році стало відомо про те що він Фарбішевський Василь знаходиться в банді УПА, який приймав участь в бивстві: Баний Марії Іванівна, Ваташко Параскита спалені доліїв: Трем'ятого, Ваташки, Чавачи тиших".

2.4. 22/X 1944 р. о/у РВ МДБ м. Печеніжин.

Свідок Грицик Онуфрій Дмитрович

Відповідь: „жителі с. Княждвора Потятинник Микола Дмитрович, Мосюк Микола Степанович, Беркещук Михайло Васильович, Фарбішевський Василь Петрович на протязі більше року знаходяться в банді бандерівців".

(3) Довідка на Фарбішевського Івана.

— „1920 р. народження. Був мобілізований в серпні 1944 року в СС, в саперну частину. В серпні 1944 року перейшов в УПА, кріпка „ДОН" (Арх. справа № 6059; кримінальна справа № 76).

— „З серпня 1945 року по 1947 рік курєр районного проводу; з січня 1947 року до затримання 26.01.1949 року в бункері, в лісі с. Княждвір (Камянка) заступник станичного ОУН, де в якому був

[illegible]

затриманий його брат Фарбишевський Василь.
Повх Дмитро „Ворон" зачинув"

– „в липні 1956 року від закінчення звільнений"
Початок терміну відбування покарання з 26 січня 1949 року м. Джизкачан, Казах. СРСР. 4 стр. 121, 220.

– „в 1969 році поступила заява від жителів с. Княждвір (Нижнє), свідків, потерпілих про його вчинки в УПА на селі" (витяг із протесту прокурора 12.05.1970 р № 13/1787.

– „13 декабря 1944 годи вооруженная банда ОУН в которой был Фарбишевський Иван напалина на с. Верхнее-Баня, Коломыйского района, учинила расправу над активистами советской власти и членами их семей".

– „было убито 16 головек, несколько ранено и сожжено 12 домов вместе с трупами"

– „Особисто Фарбишевський Іван приймав в розстрілі: Чавага Федора Івановича, батька Трембягого Івана Михайловича, Каратника Василя Михайловича, трупи яких були спалені. Поранені: Трембячий Тарас Михайлович, Трембяча Ганна Дмитрівна, Каратник Гафія Іванівна, яким вдалося втекти від розстрілу".

– „Свідки (1970 р. відкритий суд с. Нижнє).
1) Каратник Гафія Іванівна, м. Коломия, вул. Довгатора 30; (поранена)
2) Бойчук Михайло Юрійович, м. Коломия, вул. Паризької Комуни, 11а; 1926 р.н.;
3) Бойчук Марія Олексіївна, с. Верхнє (поранена в руку) 1930 р.н.
4) Ополіцька Орися Романівна, м. Коломия, вул. Суворова 9а; 1939 р.н. (поранена в ногу)

[signature] Фунтунбук
18.01.1994 рік

5) Трелетячий Тарас Михайлович, м. Калуш, вул. Л. Українки 19/1; 1929 р.н.;

6) Довідка про вчинки УПА від сільської ради. квітень 1970 р. № 10; 11; 14; 15
підписали довідку: (печаткою)
голова с/р: Грицик Микола
секретар с/р: Явтушенко Валентина

7). Чавига Олена Дмитрівна, м. Коломия, вул. Чернишевського 3/2 на очній ставці із Слободеном Дмитром Івановичем 23.05.1945 р. и що 13 грудня 1944 року було спалено 12 хат... - При нападении бандити ворвались в нашу хату, убили моего мужа, а мне раздетой с дочерью удалось убегать. При этом я лично видела как в наш дом заходил вооруженный бандит брат Слободена Дмитрия - Слободен Николай".

8). Із довідки с. Нижне сільської ради.
Підпис: Трелетячий, 1945 р (дати немає)
печатка.

"С июля 1944 года ушел Фарбишевский Иван Петрович в банду влее и по настоящее время находится в этой банде УПА. Семья о преступлениях знает и с ним связана".

(4) 19/XII 1944 рапорт о/у РВ МДБ м. Печеніжин. "что Мосюк Онуфрий Юрьевич, Потятинник Николай Петрович, Баксей Николай Степанович, Беркещук Михайл Васильевич, Фарбишевский Василий Петрович - жители с. Княждвор, ушли в банду бандеровцев, где находятся в настоящее время на нелегальном положении в лесах".

(5) 19/X 1945 р рапорт о/у РВ МДБ м. Печеніжин "Фарбишевский Иван участвовал в убийстве, в декабре 1944 года жителей с. Верхне-Княждвор".

[illegible]

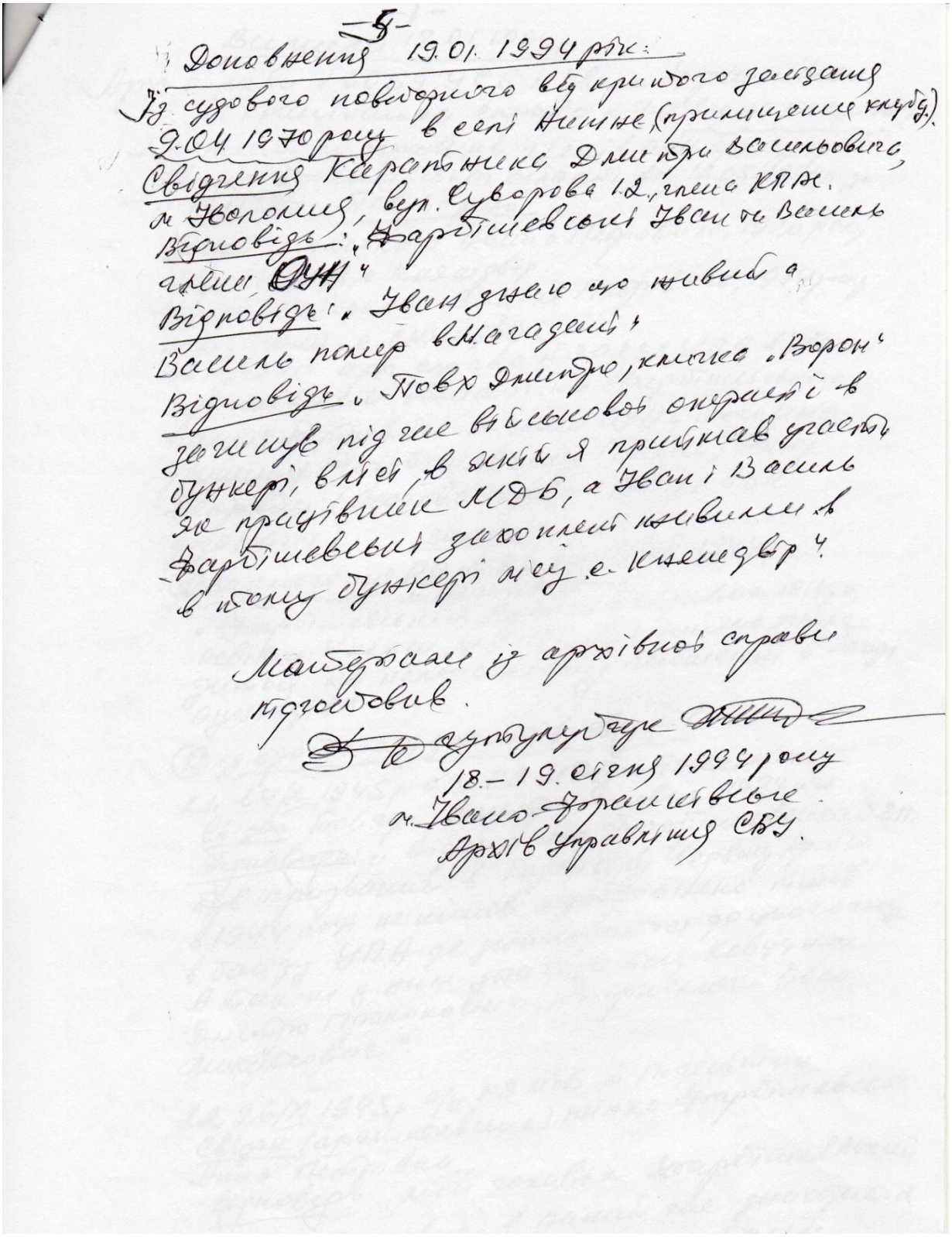

-5-

Доповнення 19.01.1994 рік:

Із судового повторного від критого засідання 9.04.1970 року в селі Нижне (приміщення клубу).

Свідчення Каратника Дмитра Васильовича, м. Івополя, вул. Суворова 12, члена КПРС.

Відповідь: „Фарбішевські Іван та Василь члени ОУН"

Відповідь: „Іван знаю що живий а Василь помер в Магадані"

Відповідь: „Повх Дмитро, кличка „Ворон" зачинув під час військової операції в бункері, в лісі, в якій я приймав участь як працівник МДБ, а Іван і Василь Фарбішевські захоплені живими в тому бункері місц. с. Княждвір".

Матеріали із архівної справи підготовив.

Футулуйчук

18.–19. січня 1994 року

м. Івано-Франківське

Архів Управління СБУ.

Від автора Футулуйчука В.М.: під час 3-х разового відвідування архіву СБУ не було технічної можливості і дозволу робити копії матеріалів. Всі кримінальні справи велись на російській мові. Деякі матеріали з кримінальних справ про співпрацю княждвірців з органами МДБ автор свідомо не друкує. Надаю «зразкову» кримінальну справу на Бакай-Фарбішевську Ганну, в якій можна ознайомитися з багатьма долями наших княждвірців 1944-1950 рр.

№ 35

Реабілітація
УКС 18.XII.1991 р.

СЕКРЕТНО

„О Уновка"
(категория учета)

ЛИЧНОЕ ДЕЛО № 18046

СПЕЦПОСЕЛЕНЦА

Фамилия Фарбишевская

Имя Анна

Отчество Николаевна

Начато „10" апреля 1949 г.

Закончено „ " 19 г.

Архив. № 71492 Б 30232
УКС

№ 35

ел. **Выписка из протокола № 33-а.** 4

Особого Совещания при Министре Внутренних Дел СССР

от „19" октября 1946 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
479. Дело № 1921/УМВД Станиславской обл. ФАРБИШЕВСКАЯ Анна Николаевна, 1919 г.р., ур. Станиславской обл., украинка, гр. СССР, б/п.	ФАРБИШЕВСКУЮ Анну Николаевну, как члена семьи участника банды УПА - сослать в Коми АССР сроком на ПЯТЬ лет, считая срок с 29 декабря 1945 г. Имущество КОНФИСКОВАТЬ.

4 ОП-3 [illegible]

Уд. № 9194/[illegible]

Следдело хранит[illegible]
отдела НКВД [illegible]
под № 0502368 [illegible]
переписку по этому [illegible]
со ссылкой [illegible]

Нач. Секретариата Особого Совещания при Министре Внутренних Дел СССР

[illegible]

...ченепетинского р-на Станиславской области

СЕКРЕТНО

1

СПРАВКА

~~спецпоселенца~~ спецпоселенку „Оуновиц"
(указать категорию учета)

Фарбишевскую Анну Николаевну
(фамилия, имя, отчество)

...одящегося на спецпоселении в Кожвинском

...оне Коми АССР
(область, край, республика)

В соответствии ~~с~~ директивы НКВД СССР
(указать основание

№ 122
к переселению на спецпоселение)

«31» марта 1944 г.

Фарбишевская Анна Николаевна
(фамилия, имя, отчество)

член семьи „Оун"

...» января 1945 г. переселен на специальное поселение

...ком 5 лет в Кожвинский район

Коми АССР области (республика) без права выезда к

...жнему месту жительства.

Пом. ~~Начальник~~ коменданта ~~ГО~~, РО МВД

Ст. Лт м/с Жуков (Жуков)
(звание)

(подпись)

«11» апреля 1949 года.

2

Спецкомендатура МВД № 71 Кожвинского

(края) области Коми АССР

ОУН

(категория учета)

АНКЕТА

Для подшивки

1. Фамилия, имя, отчество пол ~~муж.~~ жен.	Фарбишевская Анна Николаевна
2. Менял ли за время нахождения на спецпоселении фамилию, имя и отчество и если да, то когда, в связи с чем, прежняя фамилия, имя и отчество.	Ф.И.О. не меняла
3. Год и место рождения	1919г. с. Княждвир Перечинского р-на Станиславской обл.
4. Национальность и родной язык	Украинка, украинский
5. Гражданство	СССР
6. Партийность	б/партийная
7. Образование: общее / специальное	не грамотная не имеет.
8. Специальность, профессия	без специальности
9. Место работы, занимаемая должность или род занятий	на иждивении
10. Семейное положение	Замужняя
11. Состав семьи, проживающей совместно с выселенцем (перечислить степень родства, фамилии, имена, отчества и год рождения), и кто из них состоит на учете спецпоселения	Состоит на учете: Дочь: Фарбишевская Альбина Сергеевна 1948г.

Подпись выселенца Фарбишевская

12. Имеет ли членов семьи, находящихся на спецпоселении, проживающих отдельно, и где они расселены	не имеет
13. Имеет ли близких родственников невыселенцев и их точный адрес, проживающих отдельно от выселенцев	Отец: Бакай Николай Петрович - 1892 г. Мать: Бакай Прасковья Юрковна - 1902 г. Сестра: Бакай Анастасия Николаевна - 1934 г.
14. Служба в Советской Армии, последняя должность и звание	В Сов. Армии не служила.
15. Был ли в плену и служил ли в воинских частях противника	В плену не была, в частях противника не служила.
16. Проживал ли на временно оккупированной противником территории (когда, где, чем занимался или где служил)	с 1941-1944 год проживала под оккупацией в с. Кизиндвич Печенинского р-на Станиславской обл. работала в своем хозяйстве.
17. Был ли заграницей (в связи с чем, какой период времени и чем занимался)	не была.
18. Судимость (когда, каким органом, за что и на какой срок осужден)	со слов не судима.
19. Откуда и когда выселен. Когда прибыл на спецпоселение	Из с. Кизиндвич Печенинского р-на Станиславской обл. 1945 г. Прибыла на спецпоселение 1945 г.
20. В каких районах, областях, краях, республиках проживал ранее на спецпоселении	В других местах на спецпоселении не проживала
21. Точный адрес выселенца-спецпоселенца в настоящее время (город, название улицы, № дома, селение, аул, сельсовет).	гор. Пегора пос. Каши ул. рабочая барак № 2.

[illegible]
(подпись выселенца)

Оперуполном. Кожевнинского РОМВД
(должность, звание, фамилия заполнявшего анкету)
Ст. Л-т [illegible] (подпись) Т. Кравцов

«22» февраля 1949 г.

ОБЯЗАТЕЛЬСТВО

5

„19" апреля 1948 г.

мне Фабрышевской Анне Николаевне
фамилия

имя, отчество

Проживающей в спецпос.

Канин, Кожвинского района, Коми АССР
указать точный адрес

об'явлено, что согласно постановления Правительства Союза ССР и МВД СССР я до отбытия срока спецпоселения не имею права без разрешения органов МВД выезжать (хотя бы временно) из определенного мне места поселения и обязан периодически лично являться на регистрацию в место и сроки, которые мне будут указывать органы МВД.

Я предупрежден, что в случае самовольного выезда с места поселения буду привлечен к уголовной ответственности на срок до 10 лет лишения свободы, а за несвоевременную явку на регистрацию подлежу административному взысканию согласно постановления СНК СССР № 35 от 8 января 1945 года.

Личная подпись Фабрышевская

Подписку отобрал Коменд. Кожв. Гомер
должность, звание, фамилия, подпись

мл. л-н.

6

"УТВЕРЖДАЮ"

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УССР - КОМИССАР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
3-го РАНГА

/ Р Я Б Ч Е Н К О /

"31" января 1945 года

ВЫСЕЛЕНИЕ САНКЦИОНИРУЮ

ПРОКУРОР У С С Р

/ Р У Д Е Н К О /

"__" января 1945 г.

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

"__" января 1945 года гор. Станислав

Я, начальник отдела УНКВД С/О по ББ - майор госбезопасности ПЕТРОВ, сего числа рассмотрев заключение начальника Перегинского РО о преступной деятельности -

ФАРБИШЕВСКОГО Василия Петровича, 1914 г. рождения, уроженца и жителя села Княждвор-Горишний, Перегинского р-на, Станиславской области, украинца, гр-на СССР, б/п., грамотного, со слов не судимого, находится на нелегальном положении. В действующей банде "УПА".

У С Т А Н О В И Л:

ФАРБИШЕВСКИЙ Василий Петрович является членом организации украинских националистов, с освобождением Красной Армией Перегинского района от немецких оккупантов, ушел в лес - в действующую банду УПА с которой ведет вооруженную борьбу с органами Советской власти и Красной Армии.

Семья ФАРБИШЕВСКОГО В.П. проживает село Княждвор - Горишний, Перегинского р-на, Станиславской области и состоит из:

1. Жена ФАРБИШЕВСКАЯ Анна Антоновна, 1913 г.рождения, проживает с. Княждвор -Горишний, Перегинского р-на, Станиславской обл. украинка, гр"ка СССР, б/п., из крестьян, домохозяйка, грамотная, не судимая.
2. Дочь - ФАРБИШЕВСКАЯ Ксения Васильевна, 1942 г.рождения.

Жена все время проживала совместно с мужем ФАРБИШЕВСКИМ и знала о его преступной деятельности.

П О С Т А Н О В И Л:

На основании приказания Народного Комиссара Внутренних Дел СССР - Генерального Комиссара Госбезопасности тов. БЕРИЯ № 00439 от 31-го марта 1944 года - вышеперечисленных членов семьи бандита ФАРБИШЕВСКОГО выслать в северные области СССР, сроком на 10 лет.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА УНКВД С/О ПО ББ
МАЙОР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ / ПЕТРОВ /

"СОГЛАСЕН" НАЧАЛЬНИК УНКВД СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛ.
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ / ЗАВГОРОДНИЙ /

Утверждаю:
Нач. УНКВД по С.О.
Полковник госбезопасности
Завгородний
"1" декабря 1944 г.

Выселение 7
санкционирую:
Прокурор
Станиславской
области
"1" декабря 1944 г.

Заключение.

Гор. Коломия 1944 г. декабря 22 дня.

Я Нач. Печенежинского РО НКВД ст. Лейт. госбезопасности Ляпин Учисла рассмотрев материал на

Фарбишевского Василия Петровича 1914 года рождения, бр. женат, украинец гр. СССР, образован за 4 класса не судимый, уроженец и житель села Княждвор горишний Печенежинского района Станиславской области находится в бане ОУН.

Насиел:

Фарбишевский В.П. является активным участником украинских националистов, который находится на нелегальном положении в лесах на протяжении одного года что подтверждается выпиской из донесения источника, выпиской протокола допроса свидетеля а так же справкой сель совета, семья его состоить из:

1. жена — Фарбишевская Анна Николаевна 1919 года рождения, украинка, гр-ка СССР, образована за 4 класса, крестьянка хлебопашец, не судимая, жителька и уроженка села Княждвор горишний

Печенежского р-на Станиславской области

Дочь = ? Фарбишевская Ксения Василь[illegible] 8

1942 года рождения.

Все взрослые находились на его иждивении и знали о его преступной деятельности

На основании изложенного

Полагаю-бы.

Выше перечисленных членов семьи активного участника ОУН Фарбишевского Василия Петровича выслать в восточные области СССР

Нач. Печенежского Райкома

Ст. Лейт. Сосбезопасности [illegible] Ленин.

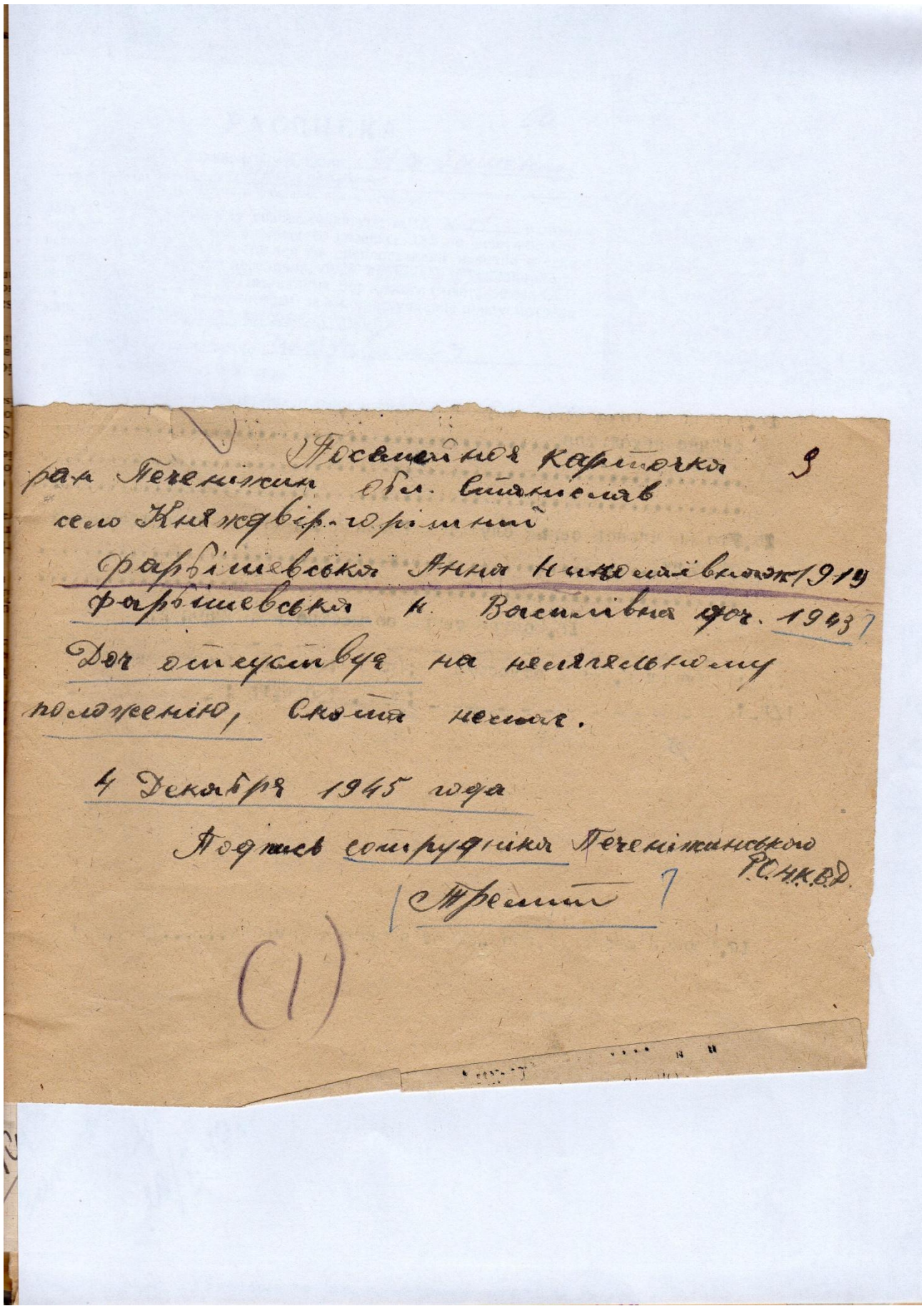

Посемейная карточка 9

ран Печеніжин обл. Станіслав

село Княждвір-горішний

Фарбішевська Анна Николаївна ж. 1919

Фарбішевська Н. Василівна доч. 1943

Доч отсутствує на нелягельному положенію, скота немає.

4 Декабря 1945 года

Подпись сотрудника Печеніжинського Р.О.Н.К.В.Д.

[Трелит]

(1)

РАСПИСКА

60

Я, нижеподписавшийся, гражданин Фарбышевская Анна Николаевна

(указать фамилию, имя и отчество)

даю настоящую расписку спецкомендатуре МВД № 71. в том, что мне объявлено, что я вместе со своей семьей по решению Совета Министров СССР оставлен на спецпоселении навечно и если совершу побег с места поселения, буду привлечен к уголовной ответственности по Указу Президиума Верховного Совета Союза ССР от 26 ноября 1948 года, которым за это преступление предусмотрена мера наказания — 20 лет каторжных работ.

Подпись выселенца Фарбіш

„6" мая 1950 года

Подпись лица, отобравшего расписку Комендант спецкомендатуры Кожвинского Гомко Ст. 1-5

(должность, звание и фамилия)

„6" мая 1950 года [illegible] Кравцов

Начальнику Кожвинского Р.О.М.В.Д.
от с/переселенки Фарбышевской Анны Ник.

11

Заявление

Прошу вашего разрешения перевести меня учет в стол переселения поселок Печера, так-как я вышла замуж и место работы моего мужа в М.В.Д. П.Ж.Д.В. - Лесокомбинат. Не я могу свободно проходить отмешку в поселке Печера. Прошу не отказать меня в прозьбе.

19. 20/X 47 г. Фарбішева А. Н.

Кузнецову
запросите
[illegible]
28/X-47 г.

РАСПИСКА

Мне спецпоселенке Фарбышевской Анне Николаевне 1919 г. рожд.

проживающему в Коми АССР, г. Печора

объявлено, что согласно Постановлению Совета Министров Союза ССР от 5 июля 1954 года впредь я остаюсь в местах поселения и без разрешения спецкомендатуры МВД не имею права отлучаться хотя бы временно за пределы района расселения.

Спецпоселенцы обязаны лично являться на регистрацию в спецкомендатуру МВД в место и сроки по указанию спецкомендатуры МВД. Самовольная отлучка за пределы района расселения рассматривается как побег с места обязательного поселения и влечет за собой ответственность в уголовном порядке по статье 82 УК РСФСР.

За нарушение режима спецпоселенцы и ссыльнопоселенцы подвергаются к административным взысканиям ввиде штрафа до 100 рублей или ареста до 5 суток.

Подпись Фарбышевская

„1" сентября 1954 г.

Расписку отобрал п. Ком-та Ст. 56 МВД Коми АССР

„1" сентября 1954 г.

г. Сыктывкар М.В.Д. Коми А.С.С.Р

т. Суворову

вх-Ф-2652
4/3

от. Фарбишевской Анны Николаевны

Заявление

Я Фарбишевская Анна Николаевна год рожд 1919 родом Станиславской обл. Печенискій район. Село Княждвір в 1945 году я была выселена из за причины мужа в приделы Коми А.С.С.Р где и в данное время нахожусь г. Печора ул. Рабочая дом № 2 кв. № 8 Стех пор с прежним мужем связи не имею, живу с вторым мужем и имею двоих детей возросте от одного года до 3х лет, Саша роботаю в Дет Яслях. А настоящий мой муж роботает механником в данное время на Эсковаторе в г. Печоре.

В своем заявлении я описывая свою жизнь в данное время и я живу не плохо сейчас. Но меня беспокоит одна причина почему и я вынуждена обратится к Вам с большой просьбой по следующему вопросу, при выезде в 1945 году на север. в то время у меня остался мой родной ребенок девочка в возросте одного го сейчас ей уже 10 лет и она хотить жить при мне так как мой родители уже становятся старыми с которыми она живет в данное вр. А приехать Саша не может в таком возросте. Я питаю надежду что Вы учтете уважительную причину это положения и разрешите мне съездить н/бывшую родину с целью чтоб я могла привести свою родную дочь с собой обратно где и живу в данное время г. Печора ул. Рабочая дом № 2 кв. № 8

Убедительно прошу Вас не отказать в моей просьбе

К сему. /. Фарбишевская /.

6/III 55 г.

Я. Фарбишевская
Сообщите, что вы не возражаете, не можем
в Станиславскую обл. дайте указание по
одновременно дайте справку о ее
ее делу произвести, дерзах, родных
бывшем муже, дело выслать
новом муже
нам.
Сатина

12/3

372

С.С.С.Р.
Министерство Государственной
БЕЗОПАСНОСТИ
...ии АССР-са
...дарственной
...асность куз...
...ИНИСТЕРСТВО
...ОЖВИНСКИЙ РАЙОТДЕЛ
15 марта 52
№ 56/258

СПРАВКА

16

Выдано настоящая гражданину Фарбышевская
фамилия,
Анна Николаевна 1919
имя и отчество

в том, что он действительно работает на _____
название
больница водников
предприятия, стройки

в качестве пом. Повара. и что ему как
спецпоселенцу разрешено проживание только в пределах
г. Печора района Кожвинского
области (республики) Коми АССР

Паспорт серия _____ № _____ находится на
хранении.

Гр-н _____ прописан
по адресу _____
населенный пункт, улица, дом,
_____
квартира, общежитие, барак

Действительно по 31 декабря 1952 г.

Начальник Кожвинского РО МГБ
капитан Большакова

Выдан паспорт серии IV-ТА 723385 отд. мил. 28 III 1956 г.

Поселковая Спецкомендатура № 71 зам МВД Коми АССР

вх. ф-1
18/IX-56 г.

вх. ф-31
5/9

Министру внутренних дел
Коми Асср г. Сыктывкар
от г-ны Фарбышевской
Анны Николаевной

вх. 78-ф
3/IX-56 г.

Заявление

Прошу вашего розрешения пустить мне в отпуск в станиславскую обл. Печениський р-н с. Княждвир так як находжусь ~~не 1946 года~~ на спецпереселению в г. Печоре из 1946 г. вывезена за своего бывшего мужа Фарбишевского Василия Петровича и я живу из 1947 года с другим мужом и мею дитей сичас двое от етого мужа но в миня осталась от первого мужа дочка дома и я хочу забрать ее сибе потому, что отец мой вже старый 64 года

и матеры моей 53 года так
что они содержать моей дочу
тяжело им отец мой работает
в колхози мать находится дома
неработае прошу неотказать
моей просьбы.

Ксему: Фарбишевская

31. VIII. 1956 г.

20

ХАРАКТЕРИСТИКА

Дана работнице детяслей № 33 ФЕРБЫШЕВСКОЙ Анне Николаевне, год рождения 1919.

Поступила на работу в 1946 г. в систему Печводздравотдела и работает по настоящее время. Работала в должности няни детяслей, к работе относилась добросовестно, а в настоящее время работает поваром в детяслях так-же добросовестно, дисциплинированна.

Взысканий за период работы не имела.

Зав. детяслями — Коновалова. /КОНОВАЛОВА/

30 Августа 1956 г.

Детские ЯСЛИ г. Печора

Ф-32
18/IX

Министру внутреных дел
спец-переселения МВД

21

Заявление

Я гражданка Фарбишевская Анна Николаевна
проживаю в г. Печоре вывезена из 1946 г.
На спец-поселения и вишня осталась
дочь дома, я хочу ее забрать к себе
прошу вас розрешения сездить в отпуск
так как моему мужу через 2 недели
дають отпуск и я хочу вместе поехать
Я вам писала недавно заявления
ответа нету прошу сообщите
да или нету прошу неотказать
моей просьбы.

Кожевникова Роман
т. Чадное
Прошу проверить
кана дочь прожи-
вает и где и у кого,
каким образом она
оказалась там?
кто ее мужик!
Ваше мнение
по этому вопросу
Осипов
18/IX

18/IX

Всему Фарбишевскому

22

Протокол опроса

1956 года октября 2 дня гор. Печора

Комендант спецкомендатуры МВД Коми АССР по Кожвинскому району капитан Григорьев опросил, —

Фарбишевскую Анну Николаевну, 1919 года рождения, уроженку села Княгинин, Печенежского района, Станиславской обл. проживающей в городе Печора, Коми АССР.

Вопрос: Скажите, кого имеете из родственников и где они проживают в настоящее время?

Ответ: Из родственников имею: Отец - Бакай Николай Петрович, мать - Бакай Прасковья Юрьевна, дочь - Фарбишевская Оксана Васильевна, 1943 г. рождения, которая проживает вместе с отцом и матерью в дер. Княгинин, Печенежского р-на, Станиславской области. Отец работает в колхозе мать ввиду болезни не работает, ввиду этого содержат на свои иждевения и воспитывать не в состоянии мою дочь - Фарбишевскую О.В. и все время пишут чтобы приехала и забрала её к себе, одна приехать ввиду малолетнего возраста приехать не может.

Вопрос: Каким образом ваша дочка осталась в родителей?

Ответ: В голодовку, когда меня высолили было холодно она была маленькой поэтому её оставила в отца и матери, где и проживает в настоящее время.

Фарбишевская

Комендант спецкомендатуры МВД
Коми АССР к-н Григорьев

КОПИЯ

КОПИЯ

Р.С.Ф.С.Р.

СВИДЕТЕЛЬСТВО О СМЕРТИ

ДЧ № 004098

Гр. Ф А Р Б И Ш Е В С К И Й Василий Петрович

умер 28 Февраля 1953 г. тысяча девятьсот пятьдесят третьего года, возраст 39 лет.

Причина смерти - Упадок сердечной деятельности

о чем в книге записей актов гражданского состояния о смерти 1953 года Сентября месяца 20 числа произведена соответствующая запись за № 509

Место смерти: город, селение_____

район_____область, край

республика_____

Место регистрации: М а г а д а н

Гор. ЗАГС

Дата выдачи 26 Сентября 1956 г.

Заведующий бюро записей актов гражданского состояния

/подпись неразборчива/

29

Расписка

Мне Фарбышевской Анне Николаевне 1919 г. р.

объявлено, что в соответствии с Постановлением Совета Министров СССР я с учета спецпоселения снята и из-под административного надзора органов МВД освобождена.

В соответствии с этим Постановлением мне разрешено проживать в любом пункте страны, кроме той области, края и автономной республики, где проживала до выселения и что жилые дома и другие помещения, принадлежащие мне до выселения возвращению не подлежат.

Фарбышевская

"19" ноября 1956 г.

райкомендант МВД [signature]

ИТЛ,

правах.

в Коми

районе,

ведения.

АКОВ)

30

"УТВЕРЖДАЮ"
Министр Внутренних Дел
МВД Коми АССР - полковник
..... /НОГИНОВ/
"2" ноября 1950 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/ об освобождении от спецпоселения/

"31" октября 1950 г. гор. Печора

Комендант спецкомендатуры 4-го спецотдела МВД Коми АССР по Кожвинскому району капитан ГРИГОРАШ, рассмотрев материалы личного учётного дела № 18046 на спецпоселенку ФАРБИШЕВСКУЮ Анну Николаевну, 1919 года рождения, уроженку села Княждвир, Печенижского района, Станиславской обл. украинку, беспартийную, гр-нку СССР, проживающую в Кожвинском районе, Коми АССР,-

НАШЁЛ:

Фарбишевская А.Н. как член семьи участника банды "ОУН" выслана в 1945 году из Станиславской области на спецпоселение в Кожвинский р-н, Коми АССР.

Находясь на спецпоселении Фарбишевская в 1956 году вступила в брак с гражданином Токар Сергеем Михайловичем не состоящим на учёте спецпоселения, с которым и проживает в настоящее время.

Учитывая, что Фарбишевская, как состоящая в брак с неспецпоселенцем, в соответствии с Постановлением Совета Министров СССР № 1963-1052с от 24/XI-55 года подлежит освобождению от спецпоселения,-

ПОСТАНОВИЛ:

Фарбишевскую Анну Николаевну от спецпоселения освободить и об"явить ей под расписку, что она может проживать в любом пункте страны, кроме Станиславской области, откуда она выслана и, что принадлежащие ей до выселения дом и другие постройки возвращению не подлежат.

Личное дело сдать в архив 1-го спецотдела МВД Коми АССР.

Комендант спецкомендатуры
4-го спецотдела МВД Коми АССР
по Кожвинскому р-ну - капитан [подпись] /ГРИГОРАШ/

"СОГЛАСЕН"
Начальник 4-го спецотдела
МВД Коми АССР
подполковник
..... /КРЫЛОВ/.

Спогади про події 13 грудня 1944 року на Княждвірській Бані
від Грабовецької Марії Михайлівни 1924 р.н. с. Княждвір, вул. Шиблінецька, 47.

При підпал та спаленні будинків односельчан на Бані стверджую, що я не бачила нікого з хлопців бандерівців УПА з нашого села. Про участь в цих подіях Фарбішевського Івана стверджую, що він не був причетний до підпалу хатів. Після публічного судового розгляду в нашому селі в 1969 році над Фарбішевським Іваном, якого звинувачували, як активного учасника цієї акції, я чула розмову між сестрами Гафією та Оленою «Данилових», про те, що в ту ніч 13 грудня 1944 року Фарбішевський Іван ночував цілу ніч у Гафії на сіні в стайні, де Гафія проживала на Бані. Олена спитала у Гафії, чому вона про цей факт не заявила на суді? На що вона відповіла: «Не могла про Фарбішевського Івана підтвердити, тому що боялась за себе і свою сім‘ю, що вивезуть на Сибір за зв‘язок з бандерівцями».

Спогади зі слів Грабовецької Марії записані в присутності
її дочки Дмитрук Ірини Дмитрівни.

Підтверджую В.Футулуйчук.
06.05.2018 р. с. Княждвір

Спогади

Потятинник Анастасії Василівни

1936 року народження, жительки с. Кияндівк

В 1952 році закінчила 7 класів Кияндівської семирічної школи. Школа розміщалась в будинку, де колись жив сільський священик о. О. Мотіковський із сім'єю (дружина, 4 доньки, 2 сини). Після 1946 року в цьому приміщенні розміщалась сільська семирічна школа, а в даний час — сільська амбулаторія.

В 1954 - 1955 рр. навчалась і закінчила технікум за спеціальністю „Бухгалтерський облік" в м. Богородчани Станіславської (нині Івано - Франківської) області.

Працювала в колгоспі ім. Кірова обліковцем, але не довго. В 1956 - 1957 рр. — секретарем Нижньої сільської ради. Була членом ВЛКСМ. До виходу на пенсію (1982 р.) працювала в колгоспі ім. Чапаєва (нині ім. Довбуша) на різних посадах.

В 1956 році вийшла заміж за Потятинського Миколу Дмитровича, але в церкві вінчалась таємно.

-1-

Приміщення сільської ради розміщалось напроти будинку нинішньої Княждвірської адміністрації (сільської ради). В другій половині будова була сільська бібліотека.

Першим головою колгоспу ім. Кірова був Гаврищук Дмитро Іванович, малописьменний. Колгоспна контора розміщувалась в недобудованому будинку церковної громади, збудованому до війни для „Просвіти" та кооперації. В ньому зробили ремонт після утворення колгоспу ім. Кірова. Будинок зберігся. На сьогоднішній день в цьому будинку магазин „Барвінок".

Завідуючим клубу с. Нижє (будинок знесено, тепер там автобусна зупинка) був Демедюк Йосип Михайлович. В цьому ж будинку був склеп (магазин).

Зведений хор сіл Нижнє і Верхнє (долішній і горішній Княждвір) їздив на фестиваль у м. Станіслав (Івано-Франківськ).

Першим головою Верхнянської сільської ради був Бакай Василь Танасович, а секретарем Марусяк Петро Васильович (батько Попович Мирослави Петрівни).

-2-

Зав. клубу – Потятишик Марта Миколаївна, зав. бібліотеки Слободян Таня Дмитрівна. В 1950 році директором Напенянської семирічної школи була Цурган Віра Павлівна, а потім Старостенко Федір Григорович; вчителі – вихідці із Східної України.

Спогади за діяльність ОУН-УПА (1941-1945 рр.)

До Великодня 1944 року (березень) німецьке гестапо арештувало в 5 год. ранку повітового старосту Слободяна Юрія Івановича (1898-1944 рр.), який перезахоронений на сільському цвинтарі. Резиденція повітового старости знаходилась в с. Товмачик (до складу повіту входили села Княждвір, Раківчик, Іванівці). В кожному селі був свій староста (солтис). Також арештували Потятишика Дмитра та його дружину Марію, Березовського Василя за співпрацю з ОУН. Арешт Березовського Василя я сама бачила і була свідком як сусідка. Чула, як Василь сказав своїй вагітній дружині Меланці: „Не плач, я живим німцям не

здамся". Молодший брат Василя Михайло теж був в УПА.

Арештованих німці звозили на мотоциклах до будинку „Просвіти", де був старий клуб.

При спробі в-текти Березовського Василя було вбито (на Поповій горі). Тіло біля клубу показували жителям села.

Арештованих повезли в м. Коломию і там їх розстріляли. Коли в 1944 році (вересень) прийшли совіти, то дозволили родичам їх тіла перезахоронити на сільському цвинтарі. В могилі Дмитро і Марія були зв'язані колючим дротом.

З членами ОУН-УПА так робили і НКВД: били, катували і вивозили на Сибір.

Потятинник А. В. [signature]
5 лютого 2019 року
с. Княждвір

-4-

Фото В. Первуна.

34
2

НІХТО НЕ ЗАБУТИЙ, НІЩО НЕ ЗАБУТО

КРИВАВА НІЧ

Нещодавно в газеті «Червоний прапор» я прочитала статтю О. Васильця про тематичні вечори «Ніхто не забутий, ніщо не забуто», які відбулися в селах Кийданч та Нижнє і на яких жителі цих сіл з гнівом та обуренням засудили звірства, спричинені українськими буржуазними націоналістами. В статті про ці вечори згадуються події 13 грудня 1944 року, що дістали назву «криваві ночі». Проте ця трагедія мало висвітлена в статті.

Мені, колишній жительці присілку Баня села Верхнього, довелося пережити страхіття тієї ночі, і я хочу дещо більше сказати про ту криваву ніч.

На той час Станіславська область була повністю визволена з-під фашистського ярма. З кожним днем радіо і газети приносили нові повідомлення про перемоги радянських військ над ворогом. На заході ще йшли бої, а на визволеній території народ піднімав з руїн міста і села, відновлювали свою роботу заводи і фабрики. Молодь вступала в ряди Ленінського комсомолу. Починалося нове, радісне, вільне життя. А банди українських буржуазних націоналістів тим часом гострили зброю на мирних жителів, своїх земляків.

...Того грудневого вечора було по-зимовому холодно, дув вітер і летів перший сніг. Пройшов слух, що в навколишніх лісах зібралося багато бандерівців, які готуються напасти на присілок, а по селу шастали бандерівські посібники, вивчаючи обстановку. В одного з таких посібників Ярослави Миколаївни Потятинник (Бризюк) було особливе завдання. Вона пильно стежила за кожним кроком заочно засуджених бандерівцями до страти людей, особливо за моїм батьком Федором Івановичем Чавагою, активістом сіл Нижнього і Верхнього, колишнім членом КПЗУ.

Як тільки батько вийшов з крамниці, Ярослава теж вийшла за ним і чимдуж побігла до лісу. Хвилин через десять після цього за сигналом зеленої ракети з лісу з усіх боків у село почали збігатися одягнуті в різну одежу озброєні люди. Наш будинок відразу оточили. Брязкаючи зброєю, до хати увійшов бандерівець в угорській шинелі і в мазепанці, на якій виблискував тризуб. Спитавши наше прізвище, бандит вийшов, залишивши біля нас на варті молодого хлопця з карабіном, жителя Печеніжина (прізвище його Луцак). Через декілька хвилин ввалилися озброєні брати Іван та Василь Фарбишевські, Микола Слободян, Олекса Білецький та ще інші. По нас почали стріляти: Батько відразу був поранений у ногу. Друга куля просвистіла поруч мене. Мати вибігла у сусідню кімнату. Погасло світло, і я почула, як мати сказала: «Іди сюди» і потягнула мене за руку. Ми вибігли на подвір'я. Навкруг стрілянина. Я чула, як в хаті кричав батько, якого катували бандерівці. Потім вони вибігли з хати і почали стріляти навздогін по нас. Скориставшись з цього, батько намагався втекти, але його пораненого схопили, занесли в рідну оселю і спалили. Таке ж творилося і в інших багатьох хатах. Палали хати, стодоли, сараї, розносився крик людей, рев худоби. А бандерівські упирі реготали.

Тієї ж ночі бандити вбили 80-річного Івана Тремтячого, поранили його внука Тараса, невістку Ганну, розстріляли зятя Василя Каратника, дочку Марію, онуку Параску, яка була вагітною, поранили дочку Гафію. Правнучка Орися Ополіцька, якій тоді було 5 років, теж була поранена і залишилася інвалідом на все життя.

В цю криваву ніч 13 грудня 1944 року бандерівці розстріляли і кинули у вогонь депутата районної Ради, активістку Ганну Гаврилівну Грицик. Троє її дітей залишились сиротами. Були спалені в хаті Параска Прокопівна Чавага і її дочка Ганна за те, що їх чоловік і батько Олексій Іванович пішов у ряди Радянської Армії і перебував на фронті. Чудом з палаючої хати врятувалася тільки 14-річна поранена дочка Марія, Шістнадцятирічного хворого Омеляна Чавагу бандити застали в хаті. Вони вбили його за допомогу пораненим ковпаківцям. Перестали битися серця Параски Іванівни Каратник і її 17-річного сина Василя, Марії Ваташко, Миколи Марусяка, якому було 16 років, загинула в полум'ї і комсомолка Марія Іванівна Бакай. Були тяжко побиті Ганна Дмитрівна Грицик, Параска Іванівна Василинчук. Досі народ не знає імен тих багатьох, яких бандерівці зігнали і спалили в хаті на хуторі Голеча.

Цю звірячу розправу чинили керівник банди М. Ю. Москалюк (бандитська кличка «Спартан»), І. В. Майданський — житель с. Печеніжина, який, недовчившись на попа, став убивцею, Іван Кузик («Град») — станичний, Василь Фарбишевський («Пруткий»), його брат Іван («Прут») і інші.

Було вже за північ. Над присілком Баня стояла червона заграва. На попелищах, крім згаданих бандитів, нишпорили і їх родини, збирали награбоване добро, худобу, зерно, вантажили на підводи і вивозили до своїх осель. Зараз вони виправдовуються, говорять, що мовляв, нічого не знають, не винні.

Ні, народ не може простити Фарбишевським та їм подібним. Один з Фарбишевських — Іван, кажуть, живе десь у нашій області, та боїться показуватися своїм односельчанам на очі.

А от як дивляться у очі своїм односельчанам Василь Горук (колишній четовий «Вишиваний»), Яків Сковронський, Микола Бакай, Ярослава Потятинник (Бризюк), Микола Слободян, Олекса Білецький, Микола Дяків? Жителі Печеніжина зустрічаються з сім'єю Івана Кузика — дружиною та дочками Параскою і Ганною, які зараз теж вдають із себе смирних і невинних людей. А кривавої ночі у 1944 році вони разом з своїм чоловіком і батьком грабували уже вбитих мирних жителів, забрали їх майно, чекали «самостійної України».

Всі колишні бандити — керівники, рядові і їх посібники — твердять тепер, що вони особисто не вбивали людей тієї кривавої ночі. То ж скажіть, хто вбивав? Мовчите? Ви вбивали!

Подивіться навкруг, як розквітло наше життя за післявоєнні роки. Ми будуємо комуністичне суспільство, впевненим кроком під прапором Комуністичної партії йдемо по шляху, який накреслив В. І. Ленін.

Гудуть на колгоспних ланах села Верхнього трактори, красується на присілку Бані новий добротний клуб, заможно живуть люди. Вони пам'ятають ті часи, коли сьогоднішнє здобувалося ціною життя. І дуже прикро, що ні правління артілі імені Чапаєва, ні Нижнянська сільська Рада, ні партійна та комсомольська організації не турбуються про увічнення пам'яті односельчан, що загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни і від рук оунівських банд. На території Нижнянської сільради три села: Кийданч, Верхнє та Нижнє — і нема ні одного пам'ятника жертвам війни і оунівських банд. Пора б уже про це подумати.

Катерина ЧАВАГА.

Газета „Червоный Прапор". № 118 (4762) от 22 июля 1969 года.

Ковпаківці-партизани в Княждворі (1943р.)

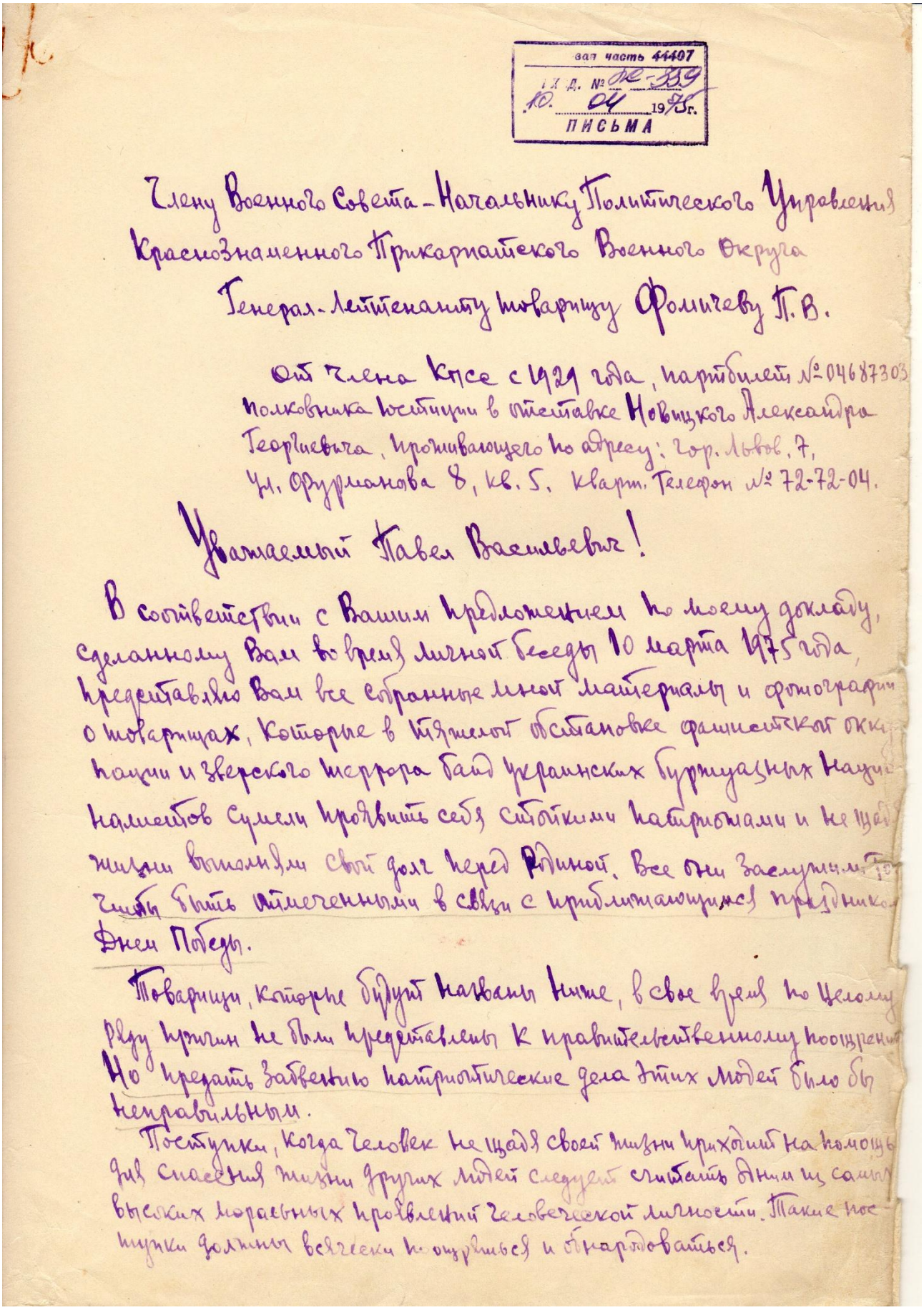

...вая часть 44407
Вх. д. № ЖС-339
10. 04 1975 г.
ПИСЬМА

Члену Военного Совета – Начальнику Политического Управления Краснознаменного Прикарпатского Военного Округа Генерал-Лейтенанту товарищу Фомичеву П. В.

От члена КПСС с 1929 года, партбилет № 04687303 полковника юстиции в отставке Новицкого Александра Георгиевича, проживающего по адресу: гор. Львов, 7, ул. Фурманова 8, кв. 5. Кварт. Телефон № 72-72-04.

Уважаемый Павел Васильевич!

В соответствии с Вашим предложением по моему докладу, сделанному Вам во время личной беседы 10 марта 1975 года, представляю Вам все собранные мной материалы и фотографии о товарищах, которые в тяжелой обстановке фашистской оккупации и зверского террора банд украинских буржуазных националистов сумели проявить себя стойкими патриотами и не щадя жизни выполняли свой долг перед Родиной. Все они заслужили то, чтобы быть отмеченными в связи с приближающимся праздником Днем Победы.

Товарищи, которые будут названы ниже, в свое время по целому ряду причин не были представлены к правительственному поощрению. Но предать забвению патриотические дела этих людей было бы неправильным.

Поступки, когда человек не щадя своей жизни приходит на помощь для спасения жизни других людей следует считать одним из самых высоких моральных проявлений человеческой личности. Такие поступки должны всячески поощряться и обнародоваться.

Я уверен, что факт пребывания этих людей будет иметь важное политическое и воспитательное значение для местного населения Ивано-Франковской области.

А поэтому и в связи с приближающимся праздником 30 летия Победы Советского народа в Великой Отечественной Войне 1941-1945 г.г., прошу Вас все эти ориентировки и материалы направить Исполнительному Комитету Ивано-Франковского Областного Совета депутатов трудящихся вместе с этим моим письмом и возбудить ходатайство перед Исполкомом Облсовета о рассмотрении их на предмет оформления представления Президиуму Верховного Совета СССР о правительственном награждении этих советских партизан:

Бакаева Дмитрия Александровича и

Терещенко Михаила Александровича, сражавшихся против немецких оккупантов на территории Ивано-Франковской области.

А также наградить граждан Ивано-Франковской области, активно помогавших раненым советским партизанам:

- Грицика Ильи Кириловича
- Василинчука Юрия Ильича, его жену
- Василинчук Прасковью Петровну,
- Тремпачей Анну Ивановну,
- Гавара Федора Ивановича,
- Гавара Екатерину Федоровну,
- Гавара Илью Ивановича
- Василинчука Василия Ильича
- Грицик Анну Гавриловну
- Бойчук Анну Васильевну

Головина Стефана,
Бакай - Поддубровной Марии Юрьевны,
Юлина Василия,
Грицика Ивана Петровича,
Грицика Николая Петровича,
Никифорука Григория Стефановича.

Прилагаемыми материалами подтверждаются политические поступки этих людей.

Докладываю почему этот вопрос ставится именно мной:

В конце марта 1944 года в город Коломыю Станиславской области с боями вступила 271 стрелковая Краснознаменная Горловская дивизия (18 Армия), где я в то время был председателем Военного трибунала дивизии.

Военный трибунал был размещен в доме, где проживал гр-н Грицик Илья Кириллович (ранее проживавший в деревне Княжий двор).

В начале апреля 1944 года Грицик Илья привел ко мне своего родственника жителя деревни Княжий Двор Василинчука Юрия Ильича и два сообщили мне, что в доме Василинчука Юрия в деревне Княжий Двор находится тяжело раненный Советский партизан, нуждающийся в неотложной медицинской помощи. При этом Василинчук просил быстрее забрать партизана, так как он летит у него с начала августа 1943 года без квалифицированной медицинской помощи и может погибнуть.

В тот момент, в апреле 1944 года, деревня Княжий Двор находилась в нейтральной зоне. Василинчук Юрий сообщил, что в селе орудуют

бандеровцы, а также периодически в деревню прибывала немецкая разведка.

Василинчук прошел в Коломыю известными ему тайными путями. Эвакуация партизана была связана с большими трудностями. Об этом я доложил Командованию дивизии, но послать было некого, — шли бои, людей не хватало. К тому же командир дивизии и другие работники штаба опасались возможности заранее придуманной бандеровской провокации. Транспорт и люди для эвакуации партизана не были выделены. В связи с этим, для уточнения вопроса я написал записку командиру партизана и поставил в записке ряд вопросов, в частности советовал ему написать подробно о себе — кто он такой, когда и где рожден, где служил или работал и т.п. Записку передал Василинчуку Юрию с тем, чтоб он снова пробрался в деревню, а затем опять принес ответ. С ним же я послал бинты, чистую бумагу и необходимые медикаменты для раненого. В записке я назвал себя Коломийцем военной части полевой почтой без указания фамилии и № части.

14 апреля 1944 года утром Василинчук Юрий возвратился в Коломыю с ответной запиской от партизана (копия записки прилагается. Оригинал записки был в 1954 году направлен генералу тов. Ковпаку С.А.).

В записке партизан сообщил, что он Терещенко Михаил Александрович, уроженец Белоруссии, бывший сержант Советской Армии, комсомолец, что в составе части был взят немцами, а затем совершил побег из плена и вышел в партизанское соединение генерала Ковпака, где был пулеметчиком, но в одном из боев

против немцев в конце июля 1943 года во время Карпатского рейда был тяжело ранен в обе ноги выше колен.

Терещенко в своей записке просил его спасти, т.е эвакуировать для квалифицированного лечения.

Из сообщения Василинчука Ю. и Грицика Ильи, мне стало известно, что Терещенко и все они с нетерпением ожидали прихода Советской Армии и надеялись, что Терещенко будет спасен с приходом советских войск. При таком положении мне казалось совершенно недопустимым отказаться от эвакуации Терещенко и принимал все меры к положительному решению просьбы Терещенко.

К этому времени обстановка в районе Коломыи была тяжелой. Немцы стремились снова захватить Коломыю. Была уже перерезана дорога на Гвоздец в направлении Городенка. Немцы снова заняли село Ланчин. Из-за реки Прут Коломыя подвергалась артиллерийскому обстрелу, а иногда даже пулеметному. Деревня княжий двор была под ударом. Медлить с эвакуацией Терещенко было опасно.

Командир дивизии и другие начальники из штаба отказали в выделении автомашины и людей для эвакуации Терещенко. Были приведены вполне убедительные доводы, по тому времени, о нецелесообразности поездки, так как было много своих раненых, которых тоже не было на чем эвакуировать. К тому же можно было попасть на немецкую или бандеровскую засаду и потерять людей и автомашину.

В политическом отделе дивизии продолжая настаивать на удовлетворении просьбы Терещенко я привел довод о необходимости организовать поездку за раненым поскольку простые крестьяне долгое время прятали партизана от немцев и если мы не организуем его эвакуацию, то мы в какой то мере создадим о себе плохую репутацию и к тому же жаль партизана так долго ожидавшего, без медицинской помощи, прихода советской Армии.

Помню, что меня тогда поддержал заместитель начальника полит отдела тов. Браславский. В результате начальник отдела Контрразведки „Смерш" майор тов. Максимов согласился выделить автомашину и солдат при условии если я лично возглавлю указанную поездку в деревню Княжий Двор. Мне была дана грузовая автомашина, выделена группа солдат вооруженная двумя ручными пулеметами, автоматами и гранатами. В группу я также взял секретаря Военного трибунала офицера тов. Огурцова. Были получены из медсанбата носилки и мы вместе с Василинчуком Юрием и Грицыком Ильей, которые нами были вооружены трофейными пистолетами, днем 14 апреля 1944 года выехали в район деревни Княжий двор, расположенному в горном лесу на западном берегу реки Прут.

Подъехать к самой деревне возможности не было из-за отсутствия дороги. Группу пришлось разделить на две части. Один пулемет был оставлен для охраны автомашины, а с другим пулеметом направились по лесной тропе в деревню Княжий Двор. Мы скрытно подошли к деревне. Все прошло благополучно, без единого выстрела. Раненых был вынесен из деревни в лес. Увидев воинов советской армии Терещенко заплакал от радости, не мог произнести ни одного слова и наконец с трудом сказал, что он - Терещенко. У некоторых солдат тоже появились слезы.

Обратный путь тоже прошел благополучно если не считать того, что когда проходили с носилками через лес нас обстреляли бандеровцы из автоматов и винтовок, но мы им оказали интенсивное огневое сопротивление. По бандитам был открыт огонь из пулемета и автоматов немного постреляв бандиты отстали.

В городе Коломыя Терещенко был доставлен в медсанбат дивизии, откуда он был эвакуирован в город Киев в военный госпиталь. Будучи в медсанбате Терещенко сообщил мне фамилии граждан которые оказывали помощь ему и другому партизану Бакасу Дмитрию, который по случаю ранения у него оказался в селе Княжий Двор. Бакасов также был пулеметчиком и был тяжело ранен в грудь - пуля вошла

в области Ключицы и вышла в подреберьи. Терещенко сообщил мне, что Бакаева спрятала у себя на чердаке гражданка Тремтяча Анна. Бакаев более двух месяцев находился в доме Тремтячей и немного поправившись сумел уйти из деревни с целью пробраться к партизанам.

Терещенко рассказал мне как упомянутые выше граждане оказывали ему помощь и как бандеровцы пытались найти раненых партизан чтобы расправиться с ними. Раненого Терещенко прятали ночью в лесу, а днем в хлеву в специальной яме под навозом, прятали на чердаке и поэтому ни немцы ни бандеровцы не могли найти раненых.

Из киевского госпиталя Терещенко сообщал мне, что врачи обещали вылечить его не ампутируя ног. На конверте был указан обратный адрес: „Полевая почта 47613" (копию конверта прилагаю).

Вскоре я был переведен к новому месту службы в Военный трибунал 3-й гвардейской Армии, которая вела наступательные бои и связь с тов. Терещенко была потеряна.

Уже после окончания войны я установил письменную связь с семьей Терещенко. Я получил несколько писем от родной сестры Терещенко Галай Марии Алексан

дровны, которая работает учительницей в школе деревни Несино, ее адрес: Бсср. Витебская область, Лепельский район. п/о Несино. Школа. (Галай Марии Александровне).

Из письма сестры Терещенко мне стало известно, что он находился на излечении в городе Киеве, в эвакогоспитале 2686 и 9 сентября 1944 года умер от ран.

умер

Мать Терещенко - Прасковья Романовна проживает у своей дочери - Галай М.А. получает пенсию за сына - Терещенко М.А. (письма Галай М.А. прилагаю).

Мне также удалось разыскать тов. Бакаева Дмитрия Александровича и Грицика Илью Кирилловича, собрать некоторые материалы о событиях, относящихся к военным годам и связанных с Карпатским рейдом партизанского соединения генерал-майора тов. Ковпака С.А.

Тов. Бакаев Дмитрий Александрович проживает в гор. Хмельницком. ул. Гагарина дом 18/I кв. 39.

Грицик Илья Кириллович проживает в гор. Коломыя ул. Советской Конституции, дом 31.

Коломыя

Кол. Чавача Екатерина Федоровна проживает в городе Коломыя, ул. Чернышевского дом 3, кв. 2.

Кос. Тремтяга Анна Ивановна проживает в городе Косове по ул. Галана 25.А.

Кос. Бойчук Анна Васильевна проживает в селе Верхнее.

Кол. Бакай Поддубровна Мария Юрьевна работает в столовой завода с/х машин в гор. Коломыя.

(Мне стало известно, что бандеровская банда в декабре 1945 года организовала нападение на жителей деревни Княжий Двор. Во время нападения были убиты граждане, оказывавшие помощь советским партизанам. Эти события описаны в газете „Червоный Прапор" в статьях: „Люди пам'ятають" (автор Василец О) и „Кривава Ніч" (автор Чавача Екатерина Федоровна). Эти статьи я прилагаю.

О советских партизанах Бакаеве Дмитрии Александровиче и Терещенко Михаиле Александровиче, а также о людях им помогавшим освещается в статье „Люди из легенды" автор статьи герой Советского Союза Войцехович Василий Александрович (проживает в гор. Киеве, ул. Красноармейская, дом 131, кв. 22. Телефон 61,88-57.) копия статьи прилагается. По этому же вопросу указывается в книге тов. Войцеховича В.А. „Сто днів звітячи" (партизанские заметки) издат. „Радянські письменник" г. Киев 1970 г. стр. 289, 320-321.

В отношении Бакаева удалось достать копии характеристик которые прилагаются.

На Терещенко М.А. кроме его описаний в указанных документах не удалось достать характеристики. Однако нет сомнения, что он активный участник партизанских боев против немецких захватчиков и погиб как герой.

Все это дает основание ставить вопрос о награждении всех перечисленных выше лиц по случаю 30 годовщины Победы.

Если же представленные мной материалы будут кем-либо не заслуживающими внимания, то прошу покорно возвратить их мне по адресу: г. Львов, 7, ул. Фурманова, дом 8, кв. 5 Новицкому Александру Георгиевичу.

Приложение на 30 листах и фотокарточки.

С уважением А. Новицкий

14 марта 1975 г.
г. Львов.

(Новицкий А.Г.)

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

40

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ УКРАИНЫ

ИВАНО-ФРАНКОВСКИЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТ

г. Ивано-Франковск, ул. Грюнвальдская, 11

№ 407

29/IУ-65 г.

Гор. Львов - 8
КЭУ Прикарпатского военного округа

тов. НОВИЦКОМУ А.Г.

Уважаемый Александр Георгиевич !

Ивано-Франковский обком КП Украины сообщает, что семья Василенчуков в настоящее время проживает в селе Верхнее Коломыйского района. Жена - П.И.Василенчук работает в колхозе имени Чапаева, а муж - Ю.И.Василенчук тяжело больной.

Ивано-Франковский областной отдел социального обеспечения в ближайшее время установит Ю.И.Василенчуку государственную пенсию. Кроме того, он направляется на стационарное лечение, после чего будет предоставлена путевка в санаторий.

Правление колхоза имени Чапаева выделило семье Василенчуков продукты, топливо, оказало единовременную денежную помощь.

Секретарь обкома
КП Украины И.КАЩЕЕВ.

Франківськ, облдрук., XII-64 р., з. 6251, т. 2000

Терещенко Михайло Олександрович, партизан-ковпаківець, який переховувався на Бані

Бакаєв Дмитро Олександрович, партизан-ковпаківець, член Ком. Партії, переховувався на Бані Княждвірській

Жителька с. Княждвір Чавага Катерина Федорівна, активно допомагала партизанам-ковпаківцям, член Ком. партії

Житель с. Княждвір Грицик Ілля Кирилович, активно допомагав партизанам-ковпаківцям, член Ком. Партії

Світлини та матеріали з архіву Ковбля В.В.

Слободян
Юрій Іванович
Війт с. Княждвір.
жив по вул. Чорновола 16 „-1"
У них з дружиною Анною було
3 сини: Богдан, Володимир,
Ярослав. Німці його забрали
за те, що допомагав хлопцям
УПА. Розстріляли його разом
з євреями в Щепарівському
лісі. Потім рідні знайшли
його між трупами і привезли
додому. Поховали його біля
гробниці отця Майковського.
Син його Богдан воював в
УПА і загинув. А сім'ю: жінку
з 2 синами вивезли в ліси
Архангельської обл. Там син
Володимир женився з Майданською
Наталкою з Печеніжина, які теж
були вивезені. У них теж було
3 дітей. Всі вони померли
на чужині. А правнуки
в Росії.

Семків Степан Іванович
народився 1914 року.
В них була багатодітна сім'я: 5 братів і 1 сестра. Батько помер від тифу, коли діти були ще малі. Батьків брат Семків Лука Дмитрович був священиком ГКЦ у Станіславові і взяв у науку до себе Степана, де навчив його добре співати, керувати хором. Він повернувся додому і був диригентом церковного хору і хору у клубі. У течії часу працював у райспоживспілці. Звідти його було заарештовано в 1941 році. В 1940 році він одружився з Катериною Гарасько і прожив з нею 11 м-ців. Суд відбувся 13-15 травня 1941 року. Судячи його як керівника сільської організації УПА. Його засудили до розстрілу, а інших членів УПА,

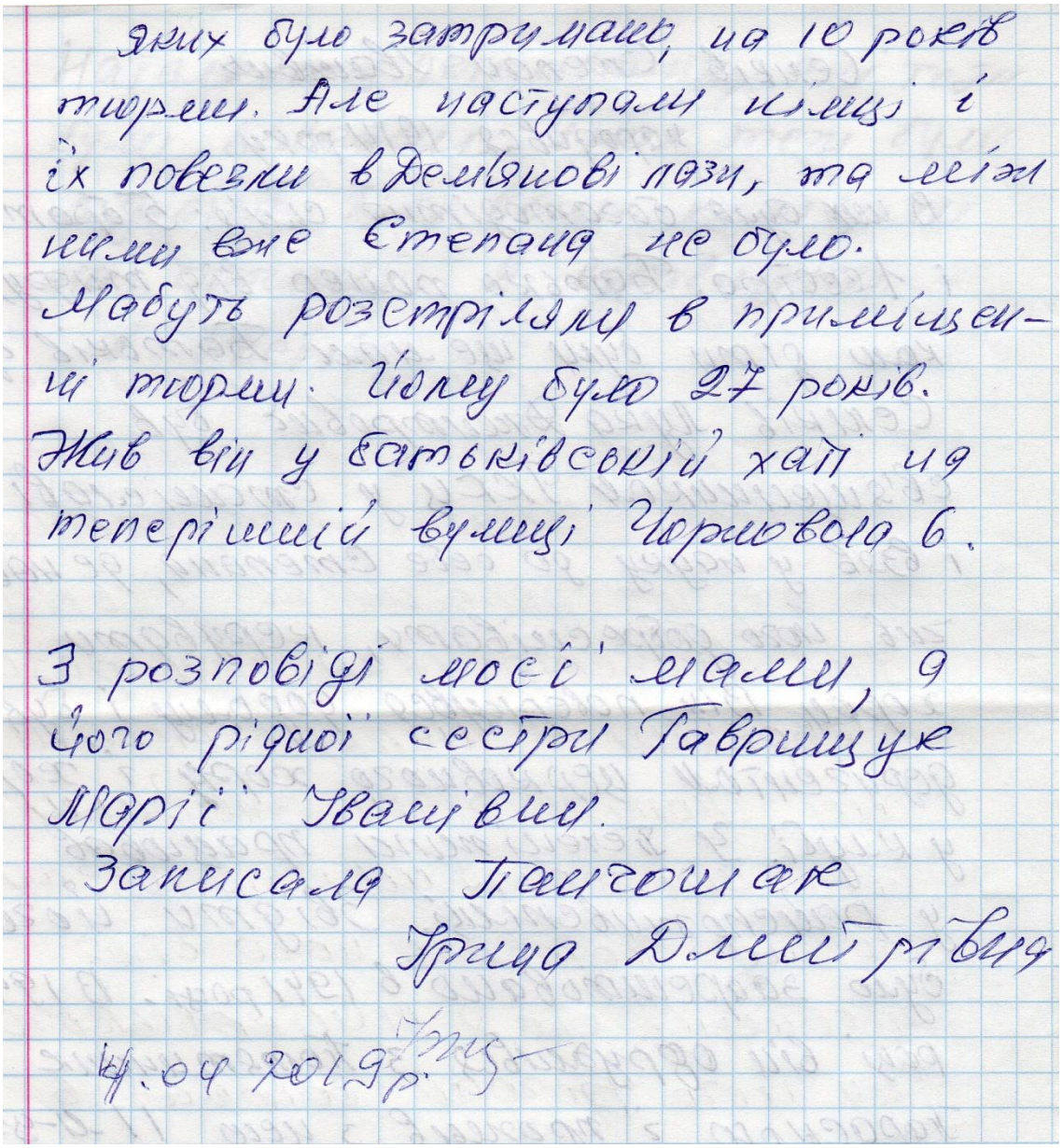

яких було затримано, на 10 років
тюрми. Але наступали німці і
їх повезли в Дем'янові лази, та між
ними вже Степана не було.
Мабуть розстріляли в приміщен-
ні тюрми. Йому було 27 років.
Жив він у батьківській хаті на
теперішній вулиці Чорновола 6.

З розповіді моєї мами, а
його рідної сестри Гаврищук
Марії Іванівни.
Записала Панчошак
Ірина Дмитрівна

4.04 2019р.

Інформацію надала Панчошак-Гаврищук Ірина Дмитрівна м. Коломия, 2019р.

Могила Юрка Слободяна на сільському цвинтарі

Спогади Футулуйчук Ганни Василівни, 1930 року народження, с. Княждвір, вул. Шевченка, 117б.

Період окупації Німеччини – 1941-1944 роки. На час активних фронтових боїв всі жителі Бані Княждвірської були евакуйовані в с. Саджавка (від Великодня до Богородиці 1944р).

Люди не хотіли покидати свої хати, худобу, майно, але німці, мадяри за неповинність могли розстріляти. Наша сім‘я складалася з 5 чоловік: тато, мама і ще 3 дітей 10-15 років. Коли виходили із хати, взяли з собою свій небагатий одяг, подушки, корову. Вівцю та теличку тато зарізав, щоб ми могли прокормитися і виміняти це на хліб.

Жили в сім‘ї села Саджавки в стодолі, та хата збереглась. Коли приїхали люди в село додому на Баню, то всі хати були пограбовані мадярськими солдатами. Виживали хто як міг, бо садити городи у вересні було вже пізно.

Одяг робили із конопель або мішковини німецької, спідниці фарбували дубовою корою. Верхній одяг носили з овечої та із коров‘ячої шкіри, вже появились резинові кальоші.

Багато односельчан, хто був записаний комсомольцем або допомагав НКВД, хто був партійний, постраждав під час спалення будинків в грудні 1944 року. Багато людей переїхали жити в Коломию, а також в будинки, де колись жили євреї.

До нашої хати, яка знаходилась близько коло потока і лісу, приходили хлопці з УПА: підстригатись, поголитись, поїсти. Я із мамою чергувала на вулиці, щоб попередити про облави солдатів НКВД, «стрибків». А вдень приходили радянські військові, які теж хотіли щось поїсти, часто робили обшуки, погрожуючи розстрілом або висилкою на Сибір.

Їда була проста: кулеша, фасолі, милай, картопля, хліб, молоко. Ковбасу та м'ясо їли 2 рази на рік: Великдень, Різдво. Було важко жити всім, боялись один одного, бо радянська влада людей не жаліла, а тим більше нас, західників. Висилали на Сибір цілими сім‘ями.

Особливо було тяжко вижити в 1946-1947 роках, коли не було що їсти. На Бані нас рятувала ропа,з якої варили сіль і продавали, міняли на продукти (фасолі, зерно, кукурудзу, муку, хліб). За поляків, до війни криницю та шіпку, з якої добували ропу, охороняли жандарми і закривали на замок. В 1941-1943 роках охороняли мадяри. А за радянської влади люди добували соляну ропу по черзі. Під керівництвом голови сільської ради Ковбля відпускали соляну ропу для людей з інших сіл, які приїздили на фірах із бочками. Наші сільські люди варили сіль на зарінку, а також дома, хто де міг. Пічки виробляли із каменю та обмазували глиною.

Добували ропу 15-20 літровими відрами. Витягували корбою по 2 відра по черзі, виливали в бочки, які підвозили до пічок. Потім виливали в бляшані форми (квадрат), доводили до кипіння, додававши 2 ложки сметани. Вода випаровувалась, а сіль залишалась. Потім її висипали в мішок, підвішували, щоб стекла вода. Сушили в мішечках по 12 кг. Розприділяли в мірки на кілограми, щоб краще міняти на продукти або продавати. Криниця мала цимбриння глибиною 30 метрів, а 10 метрів було ропаи.

Ходили пішком ми з братом Богданом аж до Отинії (30 км туди і назад)і носили по 20-25 кг солі на плечах. Іноді ночували десь по хатах, якщо приймали, або в стодолах. Всі бідували тоді в 1947 році від голоду. Їздили також ми з братом на Косів, Новоселицю, Дунаївці на товарних вагонах або ходили пішком.

Одного разу я замість образів, бо забрали совіти, вивісила в хаті портрети К.Маркса і Ф.Енгельса, які нам роздавали в школі безплатно. То мій батько, коли зайшов до хати, сказав мені: «Зніми цих жидів-макогонів, щоб я не бачив їх.» Мені тоді було 14 років.

Ще був такий випадок зі мною. До нас прийшла комісія: Ковбель – голова сільради, офіцер НКВД, фінагент із Печеніжина, щоб ми здали державі: 16 кг пшениці, кукурудзи, яйця, шкіру від свині за 1 рік. Тато мій працював в Дятьківцях на заводі, а мама втекла в ліс. Брати вчились в училищах, а я була одна дома. Я з ними сварилась, що в нашій сім‘ї не має лишньої харчової продукції: «Самі жебракуєте і обдираєте нас, жебраків, бо самим немає що їсти». Вони, влада, ходили із солдатами, міліціонерами по хатах в 1947 році, коли всі ходили голодні, забирали силою продукти, овочі, муку, м'ясо, яйця.

Не знаю, хто дав команду, але мене в 14 років під конвоєм участкового міліціонера забрали в клуб с. Верхнє і там закрили на ніч. Але я вилізла через вікно і втекла додому. Бігла через ліс. Після цієї події голова сільської ради Ковбель мав розмову із моїм батьком, бо мали вислати мене і сім‘ю на Сибір.

13 грудня 1944 року були спалені хати на Бані тих, хто із сім‘ї був комуністом, комсомольцем, або співпрацював з енкаведистами. Хто із села нашим хлопцям, які були в УПА, допомагавя не знаю, бо мої родичі про це не говорили. Всі тоді жили в страсі, бо можна було отримати кулю від своїх і від чужих. Але люди говорили що палили хати люди із

сотні «Спартана», мову чули українську, але не сільську. Згадую, як безневинно солдати заарештували Бакая Василя Миколайовича (1925 року народження), сільське прізвище Цибуляк, в 1946 році.

Василь був вивезений в Німеччину. Коли приїхав додому, то був в «стрибках» по завданню УПА, так говорили люди. Здоровий, високий, кучерявий, один на Бані крутив колесо на турніку. Наговорили сексоти, що він застрелив участковогоЯкубяка із Печеніжина. Але після виявилось, що його застрелила дружинаСпартана, дочка о. Майковського, коли міліціонер хотів її заарештувати в тій хаті, де жила сім‘я Майковського.

Його заарештували енкаведисти, зв‘язали руки. Він вдарив вартового і почав тікати до лісу. Але вартовий із охорони із кулемета застрелив його. Тіло за ноги потягнули на дорогу, погрузили на фіру і відвезли до Печенізького НКВД, кинули на подвір‘я на показ людям. Вночі його мама на плечах віднесла на цвинтар Печеніжина і там поховала.

В той час на Бані було 30 молодих хлопців і десь 20 дівчат віком 17-25 років. Загинули хто в УПА, хто в «стрибках», хтось в армії. Десь 10 чоловік не прийшли із фронту. Багато хлопців після служби в армії залишились на заробітках.

Спогади Футулуйчук Ганни Василівни записав Футулуйчук Василь Миколайович.

Засвідчую. 12.04.2018р.

3

ВІСНИК КОЛОМИЇ

УПА в Колом

Ми гордимося ними

Багато поколінь пішло на страждання, муки, смерть, аби засвітилася зоря вільної, суверенної Держави нашої. І ми мусимо пам'ятати про великий унесок тих, хто поліг за неї в сорокових та п'ятдесятих роках, про замордованих у п'язницях і на засланнях. Півстоліття тому перші загони українських повстанців уступили в бій з чужоземними загарбниками, 50 років промайнуло з дня створення УПА, яка воювала з двома імперськими режимами — німецьким фашизмом і московським більшовизмом.

Мрія про нашу вільну Україну повела важкими дорогами боротьби за свободу і незалежність нашого земляка, мешканця Княждвора Дмитра Васильовича Повха, псевдо «Ворон». У березні 1949 року підрозділ енкаведистів виявив криївку, де переховувався повстанець з двома товаришами, братами Василем та Іваном Фарбішевськими. Пропонували здатися, але для «Ворона» слова клятви «Здобудеш Україну, або загинеш за неї» не були просто фразою. За лічені хвилини він знищив документи, попрощався з товаришами і застрелився. Фарбішевських Василя (псевдо «Прут») та Івана (псевдо «Дон») узяли живими, судили воєнним трибуналом «за зраду Батьківщини». Герою «Ворону» йшов лише 27 рік.

Тіло командира «Ворона» тримали енкаведисти в Печеніжині, де оглядали його з острахом та свідомістю, що, вбиваючи тіло, не вбили його героїчного лету.

Ушанувати пам'ять героя, висипавши невеличку могилу і встановивши дубовий хрест з огорожею, взявся депутат Княждвірської сільради, лісник Печеніжинського лісництва Василь Михайлович Чавага. У неділю, 11 жовтня, на місці загибелі героя відбулися панахида й освячення хреста — скромного пам'ятника найкращому хлопцеві нашого золотого Покуття, яку відправили священики Коломийської греко-католицької церкви та автокефальної православної церкви з Княждвора. Була почесна варта, виступи, вінки і квіти лягли на могилу повстанця, пролунали постріли салюту. Сюди зійшлися рідні, друзі і знайомі. В золотому осінньому лісі велично звучать мелодії «Отче наш» та гімну «Ще не вмерла Україна».

Довгими десятиліттями факти боротьби українських повстанців за незалежність України використовувалися для того, щоб облити брудом УПА. Настав час зважених оцінок. Історія повинна бути відновлена об'єктивно, в ній не повинно бути вирваних сторінок. Наказом коломийського «Братства ОУН—УПА» золотою медаллю посмертно нагороджений Дмитро Повх — «Ворон», срібною — брати Фарбішевські: Василь — «Прут» та Іван — «Дон». За проявлену ініціативу по влаштуванню пам'яті героя депутата Василя Чавагу нагородили почесною грамотою.

Мирослав БАКАЙ
з Коломиї.

На світлині: рідні «Ворона» біля хреста на могилі геро
Світлив автор.

Газета «Вісник коломиї» №95 від 20.10.1992р.

Світлина 11.10.1992 р. Освячення на відкриття пам‘ятного хреста, де загинув Повх Дмитро

Світлина 2017р. Княждвірці біля пам‘ятного хреста, де загинув Повх Дмитро

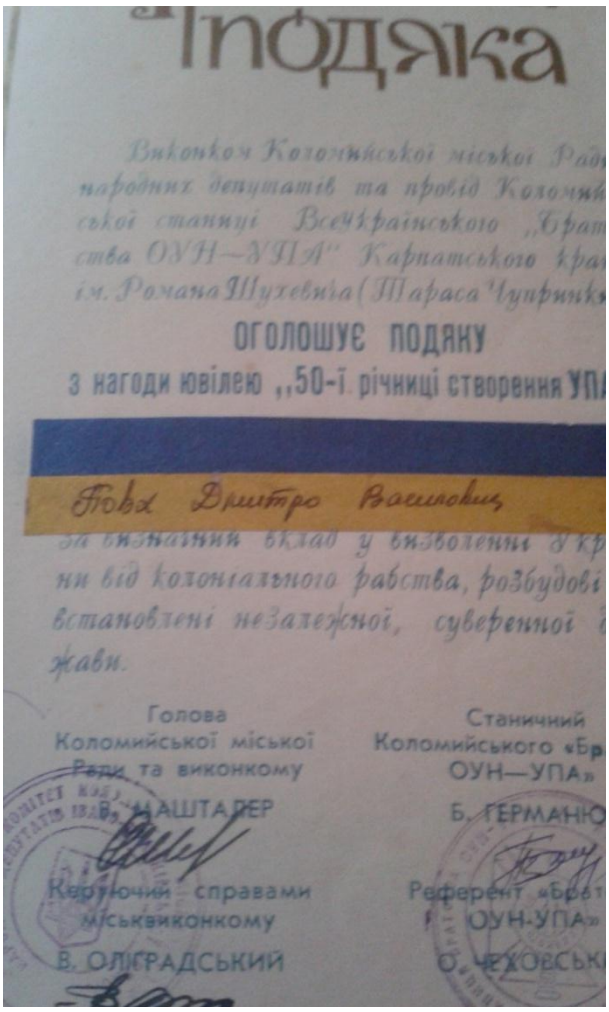

Подяка

Виконком Коломийської міської Ради
народних депутатів та провід Коломий
ської станиці Всеукраїнського „Брат
ства ОУН—УПА" Карпатського кра
ім. Романа Шухевича (Тараса Чупринк

ОГОЛОШУЄ ПОДЯКУ

з нагоди ювілею „50-ї річниці створення УП

Повх Дмитро Васильович

За визначний вклад у визволенні У
ни від колоніального рабства, розбудові
встановлені незалежної, суверенної
жави.

Голова
Коломийської міської
Ради та виконкому
В. ШТАЛЬЕР

Керуючий справами
міськвиконкому
В. ОЛІГРАДСЬКИЙ

Станичний
Коломийського «Бр
ОУН—УПА»
Б. ГЕРМАНЮ

Референт «Брат
ОУН-УПА»
О. ЧЕХОВСЬКИ

Дмитро Повх, 1941р. (українська охоронна поліція)

Гаврищук Дмитро, КенюкВасиль (служили в Радянській армії з 1944р.),
Повх Дмитро (УПА), світлина 1939-1941рр. в Княждворі до війни.

Герої підпілля

Нескорений "Ворон"

Повх Дмитро, син Василя, народився 26 березня 1922 року в селі Княждвір (присілок Шиблінка) в родині заможного і знаного господаря. Крім Дмитра, було ще дві сестри — Марійка й Анничка.

У 1929 році батьки віддають Дмитра на навчання до Коломиї в "Рідну школу" імені Івана Франка, яка знаходилася на вулиці Яна Собеського, навпроти дому Окружного Союзу Кооператив. Нині це — проспект М. Грушевського, а на цьому будинку, як дар пам'яті нащадка, до 150-річчя від дня народження Великого Каменяра, з ініціативи голови товариства "Поступ" Я. Полатайчука, встановлено меморіальну дошку.

У цій школі виховували в молоді національну свідомість. Як здібного учня, після закінчення "Рідної школи", директором якої був Д. Одійник, батьки посилали хлопця до української гімназії, де він загартовується ідейно, в національному та патріотичному дусі. В 1941 році Дмитро вступає з Організацію українських Націоналістів (ОУН) і ранньої весни 1944 року стає членом боївки, яка була досить потужною організацією. В цей час розгортається велика робота щодо організації станиць, зв'язкових кур'єрів та інших структур.

В одному з надпрутських сіл "Євшана" (Василь Федюк, родом із Княждвора), повстанського провідника, знайшла "штафета" від окружного провідника ОУН Коломийщини "Бориса", в якій йшлося про наказ із обласного проводу зібрати для сотні УПА хлопців з найбідніших сіл. Наказ проводу було виконано, бажаючих піти до лав УПА було багато. В новосформовану сотню імені М. Колодзінського (в народі відома, як сотня "Спартана") тільки з Княждвора пішло більш як сорок осіб. Дмитра називають чотовим і дають псевдо "Ворон". Сотня проходить вишкіл у Рунгурах, Великому і Малому Ключевах, Слободі під керівництвом Михайла Москалюка з Івано-Франківщини. Він же й став сотенним славного повстанського війська.

Чота "Ворона" бере активну участь у боях з енкаведистами та їх прислужниками в Печеніжині, Яблуневі, Коршеві, Отинії, Ланчині. Розгромили польську банду, яка діяла на Свентім Юзефі разом з Отинійським НКВС проти УПА.

Сотня, чота "Нечая" та "Ворона" розгромила гарнізон НКВС в Товмачику, пустила в повітря задзвінчий міст. Охорону моста було знято так, що ні начальник гарнізону, ні солдати, які знаходилися в приміщенні неподалік від моста, цього не зауважили.

Приміщення, де знаходився гарнізон, було оточене повстанцями. Енкаведисти попередили про те, що на найменший супротив їх закидають гранатами. Солдати виходили, здавали зброю, а капітан, начальник гарнізону, заховався під піч. Коли все було взято під охорону, чотовий зайшов до приміщення перевірити, чи хтось із солдатів не залишився. Саме тоді пролунав постріл. Так загинув славний чотовий "Нечай" — Йосиф Прийма із Молодятина. Чотового поховали в рідні Карпати.

Був ліквідований гарнізон у Княждворі Горішньому. Чота бере активну участь у боях в селах Косівці, Шепіт, Чорний Потік та інших місцях. У 1946 році провід ОУН призначає "Ворона" надрайонним референтом ОУН. "Ворон" був строгим, надзвичайно вимогливим і до повстанців, і до себе, за що його поважали і любили. На посаді референта він навів військовий порядок у районі. Його боялися енкаведисти, влада, зрадники, сексоти.

Але сталося непоправне: 23 лютого 1949 року в Княждвір Горішній приїхала група з Печеніжинського НКВС, більш як 50 осіб, на чолі з оперуповноваженим капітаном Картельовим, який дав команду голові сільради В. Бакаю викликати чергових, а сам сів виписувати повідомлення, хто має прийти на допит. Енкаведисти вміли маскувати своїх агентів. Один із них мав привести їх до криївки "Ворона".

Десь опівночі ця зграя НКВС прийшла ночувати до Параски Потятинник, син якої Дмитро і невістка Марійка були розстріляні німцями за приналежність до ОУН. Молодший син Микола загинув в УПА на Тернопільщині, чоловік уже сидів у тюрмі. З енкаведистами прийшли і місцеві "герої" та в плащ-палатці із закритим обличчям — зрадник. Решта стрибків бігали по селу, вишукуючи все про УПА, а також з метою добре поживитися. Зрадник, який привів їх туди, не зміг упевнено показати, де криївка. Тоді Картельов гаркнув на своїх псів і наказав, кого привести. Швидко привели козу.

Довкола криївки було встановлено апаратуру, через яку Картельов обіцяв золоті гори: "Ворону" — повернути батьків, які не один рік рубали ліс в Архангельській області, "Дону" і "Пруту" — клацнути за добру роботу, де вони забажають, навіть у НКВС. За цей час під оруддю "Ворона" в криївці палили документи.

Коли все було знищено, всі вони переодягнулися у нову військову форму УПА, помолилися (такий був порядок), "Ворон" відкрив криївку, з якої великими хмарами виходив дим. "Ворон" кинув три гранати і відкрив вогонь з кулемета...

Ще рано холодний
розплющував очі,
В яри розганяючи ніч,
Почули повстанці
в холодній криївці
Дикий московський клич.

О лютий кате, УПА не здасться,
Ми пам'ятаєм: Батурин,
Крути й Базар,
Де в морі крові втопив
нашу волю,
Ми відплатимо, це нам'ятай!

І сонце глянуло з маєм
променями
З-за темної хмари на рідну
землю,
Прощай, Україно,–я син
твій нескорений,
Катам я не здамся, у вічність піду.

Пролунав вистріл, усе
потемніло,
Прощавайте, друзі по зброї
й борбі,
Я вірю, що ви підімете
синьо-жовтий прапор
На площі Софії в Києві моїм.

Такою геройською смертю загинув надрайонний референт ОУН "Ворон".

Не називаю прізвищ зрадників, щоб морально не травмувати дітей та онуків.

Степан БАКАЙ
із Коломиї.

На знімку: від ліва до права: повстанці "Орел" — Микола Вінтоняк, "Ворон" — Дмитро Повх, "Ленко" — Степан Козьмин.

Газета «Вільний голос» №24 від 20.03.2007р.

Оксана Москалюк-Голець, 1948 р.н. в с. Княждвір, світлина 1966р.З особистого архіву Голець для Футулуйчука В.М., м. Івано-Франківськ, 2018р.

Подружжя Слободян Ганна Іванівна та Слободян Микола Іванович, жителі с. Княждвір, які переховували Оксану. Микола Іванович був засуджений на 25 років, відбував покарання в Іркутській обл.з 1949 по 1959р. Музикант, керував хором в с. Княждвір та с. Іванівці.

Липень, 2002р. Біля пам‘ятника та музею Москалюку-Спартану в с. Іванівці.
Княждвірці: Потятинник Марія, Голець Оксана (м. Івано-Франківськ), МочернюкКалина (дочка Слободян Ганни), Чавага Василь (зліва направо 3, 4, 5, 6).
Світлини з сімейного архіву надала Мочернюк Калина, 2017р.
Про життєву долю Голець Оксани: матеріали газети «Вільний голос» від 04.02.2003р., автор Михайло Томащук. «Вперед» від 01.05.2003р., автор Геннадій. Бурнашов, м. Івано-Франківськ,

Життя і смерть сотенного УПА Михайла "Спартана"
02.02.2012 Андрій Мацьків газета «Українська правда»

Дружиною "Спартана" була внучка колишнього пароха с. Княждвір отця Майковського Ольга Бойчук, вчителька. У лютому 1948 року Михайло з дружиною Ольгою прийшов у Княждвір до своєї двоюрідної сестри Ганни Слободян і з тривогою та занепокоєнням сказав Ганні, що Ольга, яка на той час була вже у підпіллі, — вагітна.

Весілля по-бандерівськи. Як одружувалися в УПА.

Радилися з Ганною, як бути. І вирішили, що Ганна буде імітувати вагітність, щоби після пологів Ольги можна було ~~”л~~легалізувати” дитину.

У серпні 1948 року у домі Дмитра Слободяна в Коломиї Ольга народила дівчинку. Через тиждень після пологів Ольги Ганну Слободян з новонародженою привезли фірою до Княждвора. В половині серпня дитину охрестив прадід новонародженої отець Майковський.

Дівчинці дали ім‘я Оксана. І знайшлась якась чорна душа, яка донесла енкаведистам, що Оксанка — дочка "Спартана".

Коли дитині виповнилося півроку, емгебисти приїхали до Княждвора і забрали Ганну з дитиною до Товмачика в гарнізон. Туди ж привезли і Ганниного чоловіка Миколу Слободяна, сестру Ольги Орисю і їх матір Ксенію Майковську. Через три дні всі вони опинились у коломийській в‘язниці.

Другого дня Ганну з дитиною відвезли до Станіслава (з 1962 року Івано-Франківськ). Миколу Слободяна та Ксенію Майковську — в с. Лоєва, що біля Надвірної. Там їх ~~”в~~ідбили партизани”, зав‘язали очі, повели до ~~”б~~ункера”. Там Ксенія Майковська та Микола Слободян і призналися ~~”б~~андерівцям”, що Оксана — дочка Спартана.

Ганна Слободян у Станіславі твердила, що їй принесла дитину якась невідома жінка, наказала доглядати її і про все мовчати. Через чотири дні Ганну відпустили додому, а

Оксанку забрала жінка у білому халаті. Подальша доля доньки Спартана була невідома до 1990-их. Ксенії Майківській присудили 10 років, Миколі Слободяну — 25 років концтаборів.

Ганна Слободян змушена була переховуватись і від совітів, і від партизанів, оскільки помітила, що за нею стежать якісь невідомі. У записці, яку отримала від "Спартана", було повідомлення із застереженням, що ~~Ѳ~~лесь" здався, став зрадником і провокатором, а ті, що її переслідують — з групи ~~Ѳ~~леся".

Ганну Москалюк також схопили і запроторили на 25 років каторжних робіт.

Спартан мав схрони у кількох місцях: в урочищі Обіч і під хатою господаря Якова Марчука. Про них було відомо одному іванівецькому чоловікові, якого в 1947 році схопила і спровокувала більшовицька спецбоївка. Чоловік, нічого не підозрюючи, прийнявши переодягнених енкаведистів за вояків УПА, розповів їм про обидва схрони.

Радянська агентура в націоналістичному підпіллі

У схроні в Обочі якраз перебував тоді "Спартан" зі своїм ординцем "Піснею" (Іваном Мочернюком). Перед самим приходом облавників "Спартан" своєю тонкою інтуїцією відчув небезпеку і вони обидва покинули криївку. Розійшлися в різних напрямках. "Пісня" потрапив у ворожу засідку і загинув. "Спартанові" пощастило пройти живим.

Порожнім застали вороги і бункер під хатою Марчука. Але його доньку Ганну, що була зв'язковою УПА (наречену "Пісні") покарали 25 роками концтаборів, а всю їхню родину вивезли на Сибір.

Запасну криївку Спартан мав у себе вдома і зрідка перебував у ній. На батьківському обійсті проживала сестра "Спартана" Марія з чоловіком Петром Щербатюком, родом із Саджавки.

Корінний житель Іванівців Михайло Андрійчук, 1910 р.н., розповідає таке:

"В ніч на 2 лютого 1950 року величезна кількість червоних карателів щільним кільцем оточила засніжені Іванівці. Вороже кільце поступово стискалося і вдосвіта велика ударна група енкаведистів підійшла до будинку Москалюків.

Ворогам було точно відомо, що "Спартан" удома. І хоч від схрона під батьківською хатою простягався підземний хід метрів на 40-50 до сусіда, годі було ним скористатися, оскільки інвазія москалів була настільки щільною, що із зони села вирватись було неможливо.

Почалися переговори, які тривали від ранку до полудня. За співпрацю вороги обіцяли "Спартанові" великі життєві блага, але сотенний категорично відкинув усі їхні пропозиції і не захотів більше з ними розмовляти, а заявив, що далі буде говорити тільки з тодішнім головою сільради Іваном Беркещуком. Зміст розмови між ними залишився невідомим.

Через деякий час у криївці почулися постріли і... все стихло... Популудніемгебисти знайшли у схроні три мертвих тіла: Москалюка Михайла ("Спартана"), його дружини Бойчук-Москалюк Ольги, "Спартанового" ординарця Рибчука Прокопа "Лиса", родом з Печеніжина. Всі документи у схроні були знищені.

Тіла загиблих повстанців спочатку лежали біля сільради в Іванівцях, потім фірою їх відвезли до Ланчина і коло т.зв. Саліна у старих мадярських окопах над річкою їх поховав Голембин Микола, син Івана.

Пізніше повінь розмила поховання і останки героїв забрала вода."

3 червня 1950 року боївкарі Служби безпеки ОУН заарештували Петра Щербатюка. Слідство тривало 8 днів. Заарештований детально розповів про всі свої злочини. Під час служби у червоній армії належав до військової розвідки. Після демобілізації його завербували енкаведисти.

Світлина 1941р. Бойчук Дмитро (стоїть у однострої) комендант коломийської поліції з дружиною Ксенією (дочка о. Майковського).

…Коли в Коломию прийшла німецька адміністрація, комендантом поліції Коломийської округи став Бойчук з Княждвора (колишній стрілецький сотник). Він мав вищу освіту з Австрії, був діячем УНДО Коломийщини. Помер в 1948 р. в Німеччині… (В. Гаврищук, Печеніжин. Пам‘ять минулих століть, с. 159)

Фарбішевський Василь Петрович (псевдо Прут - УПА), Фарбішевський Іван Петрович (псевдо Дон - УПА) (стоять у однострої української охоронної поліції). Четвертий зліва (стоїть) Гаврищук Михайло Петрович, другий справа Футулуйчук Василь Іванович (були призвані 1943р. в СС Галичина), Футулуйчук Михайло Ількович (сидить зліва) та Бойчук Василь (в центрі), Гаврищук Дмитро Петрович (стоїть крайній зліва), призвані в 1944р. в радянську армію (ветерани Другої світової війни).Світлина 1941р.

Слідчий Печеніжинського відділу МДБ Бодряков Віктор (другий зліва) (зі слів очевидців отримав псевдо «Жорстокий»). Каратник Дмитро Васильович слідчий МДБ (другий справа). Бакай Ганна (сидить справа), Бакай Володимир (стоїть зліва). Світлина 1946р.
Світлини з сімейного архіву Потятинника Миколи Якимовича, 2019р.

Лахманюк Марія Андріївна 1929 р.н. с. Княждвір. Світлина 2019р.

Коломийська станиця Братства
вояків ОУН-УПА
щиро вітає шановну подругу
Марію Лахнюк
з Ювілеєм!
Бажаємо міцного здоров'я,щастя і тепла,
наснаги в патріотичній діяльності по розбудові
рідної Української Держави.
Дай Вам, Боже, днів щасливих,
Дай добра, здоров'я, сили,
Дай любові, злагоди, тепла
На многії, многії літа!
Слава Україні! Героям слава!
Голова Братства Симчич М.В.
10.02.2019р
м. Коломия

e-mail: vilhol@vega.com.ua
ВІЛЬНИЙ ГОЛОС
19 травня 2016 року 3

Жива історія

Вона мріє про мир

«Історія села Княждвір», авторами якої є В. М. Футулуйчук та Г. В. Марусяк-Рогозіна, свідчить: за участь у підпіллі УПА та просто зв'язки з ними було засуджено і вивезено багато жителів Княждвора. Це було названо участю в державних злочинах. Серед 45 тих, хто був вивезений з села і невинно страждав багато років, проводячи їх на чужині, під №34 – Лахманюк М. А., 1929 р. н. Цей список затверджений і скріплений гербовою печаткою тодішньої нижнянської (Княждвірської) сільської ради.

Напередодні Дня примирення ми побували у Княждворі в гостях у Лахманюків, яких доля звела в засланні, зовсім не зі святкової нагоди. Нас, групу журналістів і телебачення, запросив голова спілки ветеранів Афганістану Йосип Тодорів – аби допомогли з'ясувати причину невиплати бабусі належної їй грошової допомоги.

– Мені було 16 років, як через зраду молодятинських дівчат потрапила до каземату, – розповіла пані Марія. – У Печеніжині катували немилосердно, причому найлютішим був «свій», з Ключева. Підвішували пасками, били так, що єдиними неболючими місцями були тільки коліна і лікті. Хотіли довідатись про всі зв'язки з повстанцями, але жодного слова від мене не почули...

Марії Лахманюк довелось більше восьми років провести у засланні. Перебула і голод, і холод, і непосильну працю. Мала право лиш раз на півроку написати листа батькам, теж виселеним.

Іван та Марія Лахманюки.

Тато, на жаль, знайшов свій вічний спочинок у тих далеких краях. Пригадує, як разом із сестрою Степана Бандери. Володимирою довелось жити в одному бараці, близько трьох років каторжно гнути спину на лісоповалі. Як радісно бригадирка-росіянка, що називала їх ніжно «дівчатка-україночки», сповістила про амністію. Як охоче допомагали одні одним, адже, переконана пані Марія, світ не без добрих людей...

Найбільше вона мріє про мир в Україні, і щоб усі українці любили свою Батьківщину так, як любили і люблять її ті, хто перебув тяжкі муки за рідну землю.

Власне, не про гроші йдеться посивілій колишній зв'язковій, яка втратила на Сибірі свої найкращі молоді вісім років, п'ять місяців, 26 днів. Але ситуація з виплатами таким, як вона, небайдужа активістам. Адже у Печеніжинській ОТГ – всього четверо учасників бойових дій-репресованих! Йосип Тодорів обурений, що, за його даними, документи для нарахування належних коштів пані Марії надійшли до Печеніжинської ОТГ ще кілька місяців тому. Кошти з області надходять, але від січня жодної копійки (на момент нашої розмови) люди не отримали. Чому не спрацювали досі – нам пояснював радник голови Печеніжинської ОТГ Дмитро Чорний, якого, не зважаючи на зачинені перед журналістами двері, таки вдалося почути. За його словами, репресованим вирішено виплатити одноразову грошову допомогу в сумі тисяча гривень, вдовам – по п'ятсот гривень. Доплату до пенсії у сумі 250 гривень цим категоріям громадян теж обов'язково виплатять. Усе це – питання часу. Лиш тільки чи є він у тих старенькиx, кого пафосно згадуватимуть у День Героїв, хто став частинкою історії не тільки Княждвора, Печеніжина, Коломийщини, але й усієї України, за яку вони не шкодували ні здоров'я, ні життя?..

Валентина БЛИЗНЮК.

Стаття про подружжя Марії та Івана Лахманюків з Княждвора опублікована в газеті Коломийська правда №12 від 23.03.2012р.

Копия.

КОПІЯ

ПРОКУРАТУРА СССР
ПРОКУРАТУРА
ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

СПРАВКА

09.03.1992 № 390-92

О реабилитации

Гр. Визнюк Мария Андреевна

Год и место рождения 1929 г. с. Княждвир Горишний Коломыйско района Ивано-Франковской области

Место жительства до ареста по месту рождения

Место работы и должность/род занятий/до ареста домохозяйка

Когда и каким органом осужден/репрессирован/ 16 июня 1946 военным трибуналом МВД Станиславской области

Квалификация содеянного и мера наказания с учетом вносившихс приговор/несудебное решение/изменений по ст.54-1а УК УССР к 10 ИТЛ без конфискации имущества

Арестован "10" января 1946 г.; освобожден "09" июня 1954 г. Содержался под стражей, в местах ли свободы, на принудительном поселении 08 лет, 04 месяцев, 29 дне находился в ссылке 02 лет, 10 месяцев, 24 дней.

В деле имеется документ о конфискации Конфискация имущес не проводилась

На основании ст. 1 Закона Украинской ССР "О реабилитаци политических репрессий на Украине" от 17 апреля 1991 года Визнюк Мария Андреевна реабилитирован.

Старший помошник прокурора области
Старший советник юстиции /подпись/ А.В.МЯСТ

круглая
печать

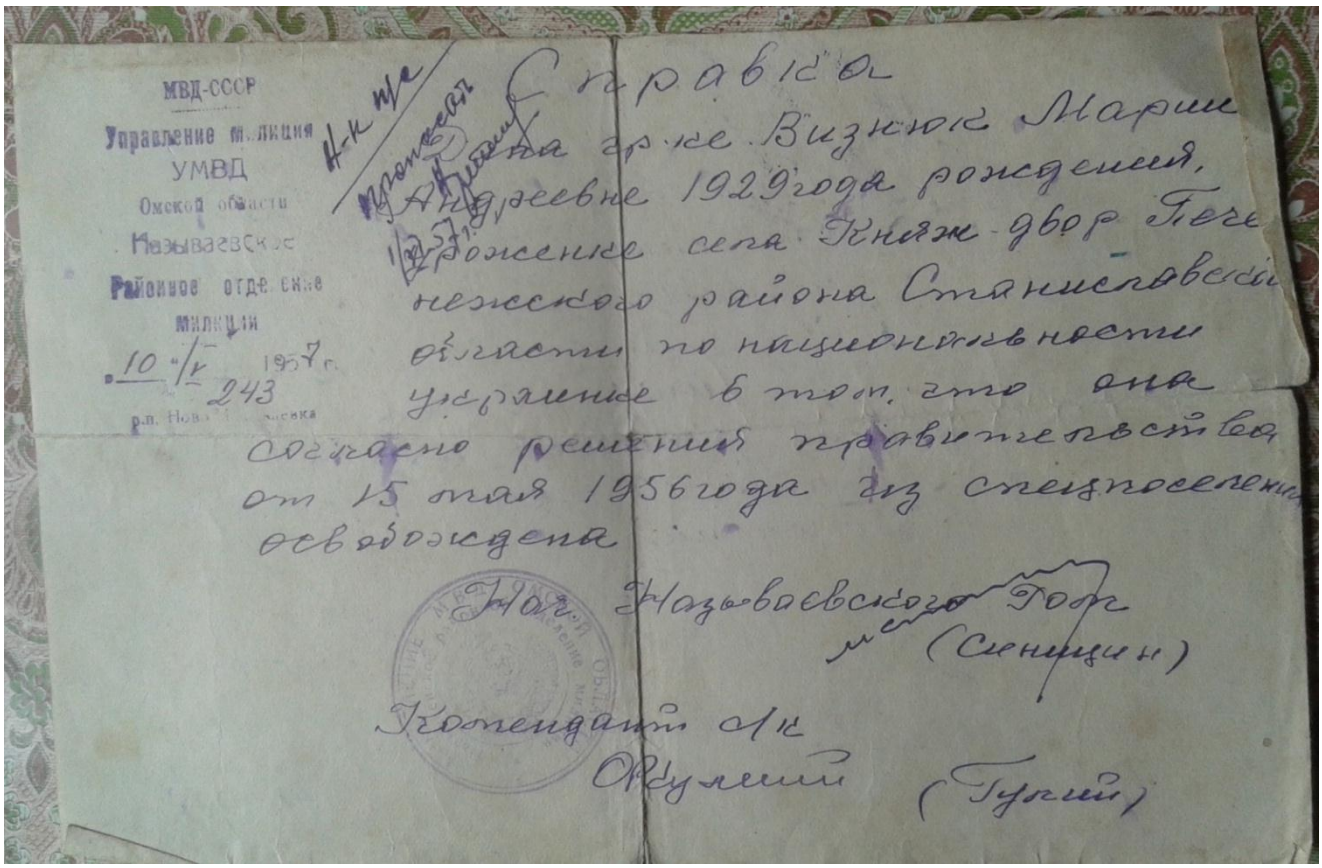

МВД-СССР
Управление милиции
УМВД
Омской области
Называевское
Районное отделение
милиции
10 "V" 1957 г.
243
р.п. Новая Называевка

Справка

Дана гр-ке Визнюк Марии
1929 года рождения,
уроженке села Княж-двор Пет
ровского района Станиславской
области по национальности
украинке в том, что она
согласно решения правительства
от 15 мая 1956 года из спецпоселения
освобождена.

Начальник Называевского ГОРО
м-р (Семенцин)

Комендант о/к
Ст. лейтенант (Гулый)

Серія І-№ 215499

Прізвище Лахманюк
Ім'я Марія
По батькові Андріївна
Власний підпис

Дата видачі «03» грудня 2002 р.

РАЙОННА РАДА ВІЙСЬКОВОГО ОБЛАСНОГО ВІЙСЬКОВОГО ОБЛАСНОГО ВІЙСЬКОВОГО ОБЛАСНОГО

ПРОКУРАТУРА СССР

ПРОКУРАТУРА
ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

СПРАВКА

11.08.93 № 1457-93

О реабилитации

Гр. Семкив Степан Иванович

Год и место рождения 1914г. с. Княждвор Долишний Печенижинского района Станиславской обл.

Место жительства до ареста по месту рождения

Место работы и должность (род занятий) до ареста с.Княждвор Долишний, председатель сельского потребительского общества.

Когда и каким органом осужден (репрессирован) 13-15 мая 1941 года ВТ 12 Армии Киевского ВО.

Квалификация содеянного и мера наказания с учетом вносившихся в приговор (несудебное решение) изменений ст. 54-2 УК УССР к высшей мере наказания с конфискацией имущества.

Арестован „17" марта 1941 г.; освобожден „ " сведений нет 19 г. Содержался под стражей, в местах лишения свободы, ~~на принудительном лечении~~ - лет, - месяцев, - дней; находился в ссылке - лет, - месяцев, - дней.

В деле имеется документ о конфискации сведений нет

На основании ст. 1 Закона Украинской ССР „О реабилитации жертв политических репрессий на Украине" от 17 апреля 1991 года гр. Семкив Степан Иванович реабилитирован.

Старший [illegible] прокурора области
старший советник юстиции А. В. МЯСТКОВСКИЙ

Ив.-Франковск., облдрук, 1/8 д. а., 1991 р. з. 570 т. 30000

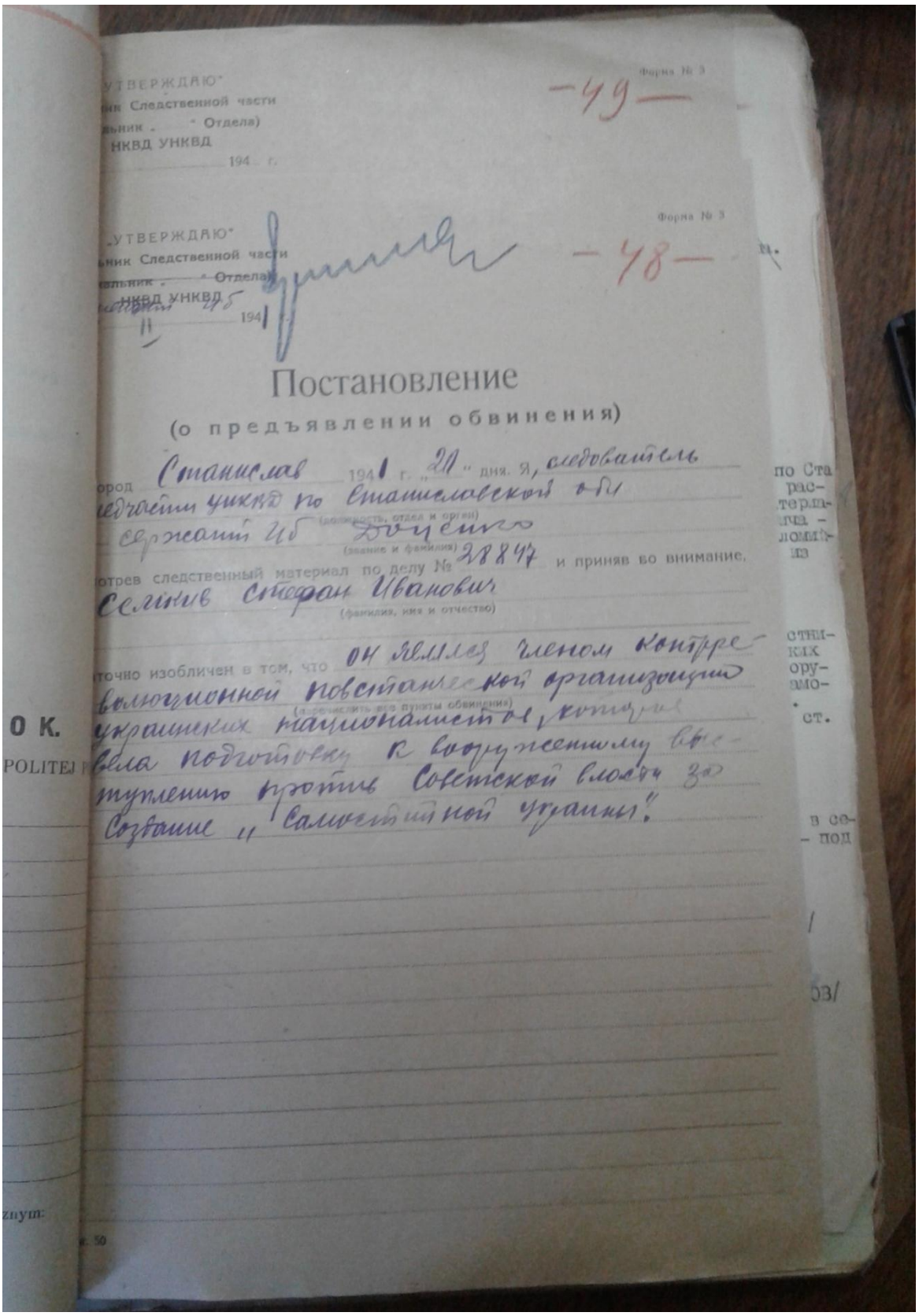

Форма № 3

-49-

„УТВЕРЖДАЮ"
...ник Следственной части
...льник „ " Отдела)
НКВД УНКВД
..... 194.. г.

Форма № 3

-48-

„УТВЕРЖДАЮ"
...ьник Следственной части
...альник „ " Отдела)
НКВД УНКВД
..... 194 г.

Постановление

(о предъявлении обвинения)

...ород Станислав 1941 г. „21" дня. Я, следователь
...едчасти УНКВД по Станиславской обл
(должность, отдел и орган)
сержант ИБ Доценко
(звание и фамилия)
...отрев следственный материал по делу № 28847 и приняв во внимание,
Селикив Стефан Иванович
(фамилия, имя и отчество)

...точно изобличен в том, что он являлся членом контрре-
волюционной повстанческой организации
(перечислить все пункты обвинения)
украинских националистов, которая
вела подготовку к вооруженному вы-
ступлению против Советской власти за
создание „Самостийной Украины".

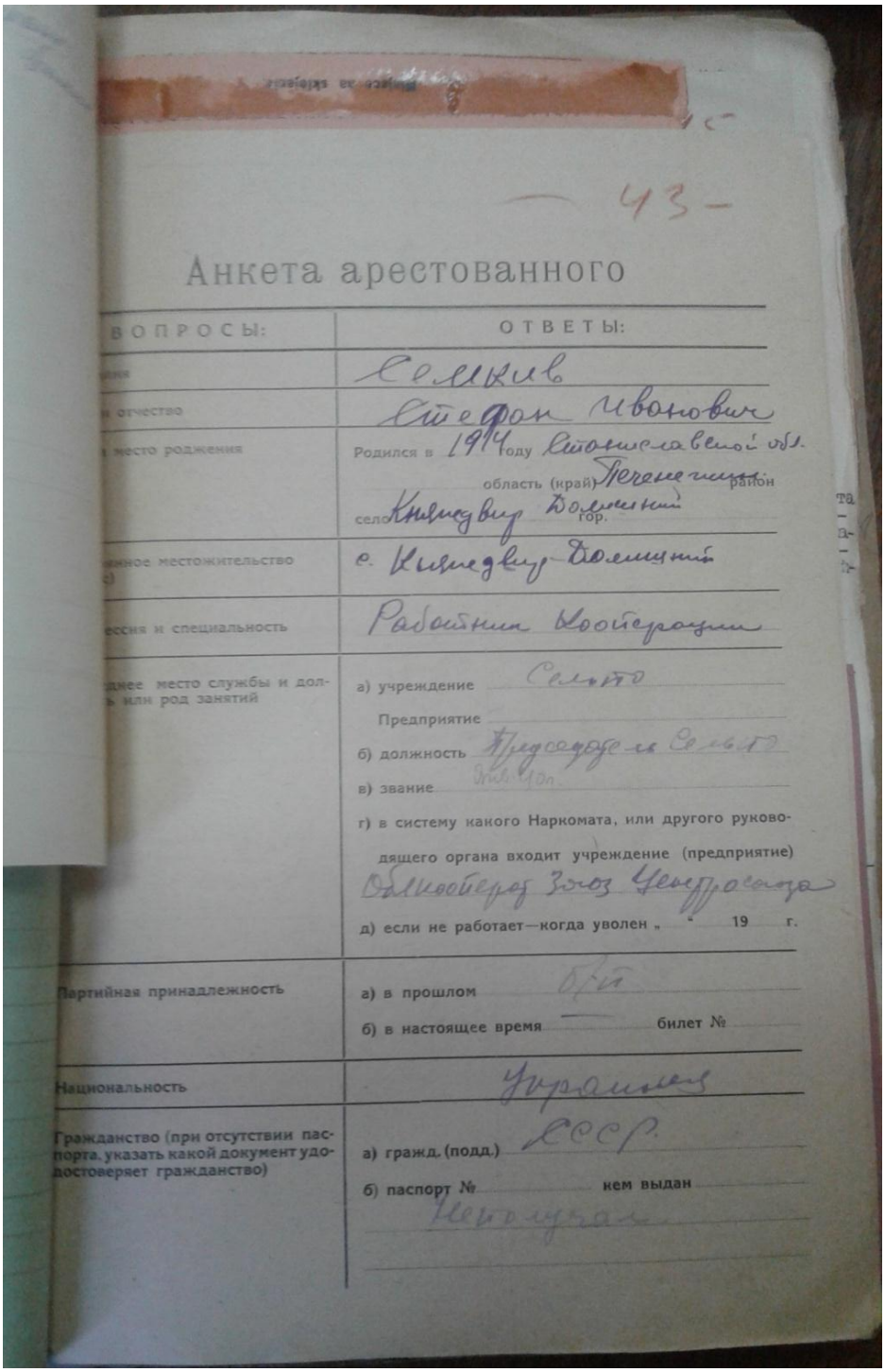

— 43 —

Анкета арестованного

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
...ия	Семкив
...и отчество	Стефан Иванович
...и место роджения	Родился в 1914 году Станиславской обл. область (край) Печенежин район село Княжедвир Долинский гор.
...инное местожительство ...с)	с. Княжедвир Долинский
...ессия и специальность	Работник Кооперации
...днее место службы и дол... ...ь или род занятий	а) учреждение Сельпо Предприятие б) должность Председатель Сельпо в) звание Отв. Уол. г) в систему какого Наркомата, или другого руководящего органа входит учреждение (предприятие) Облкооперат Союз Центросоюза д) если не работает—когда уволен „ " 19 г.
Партийная принадлежность	а) в прошлом б/п б) в настоящее время — билет №
Национальность	Украинец
Гражданство (при отсутствии паспорта, указать какой документ удостоверяет гражданство)	а) гражд. (подд.) СССР б) паспорт № кем выдан Неполучал

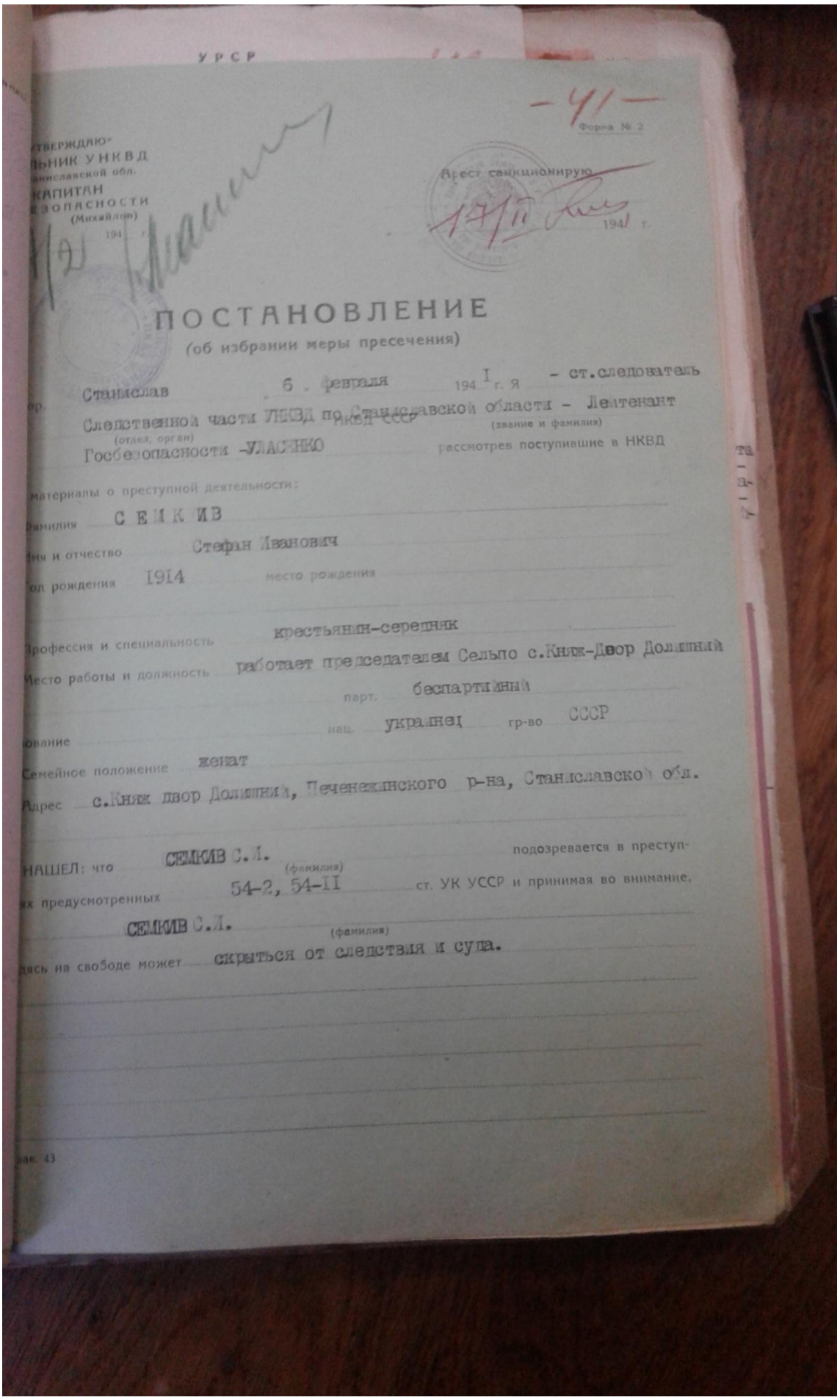

УРСР

-41-

Форма № 2

Утверждаю
Начальник УНКВД
Станиславской обл.
Капитан
Госбезопасности
(Михайлов)
194 г.

Арест санкционирую
19/II 1941 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(об избрании меры пресечения)

г. Станислав 6 февраля 1941 г. Я - ст.следователь
Следственной части УНКВД по Станиславской области - Лейтенант
(отдел, орган) НКВД СССР (звание и фамилия)
Госбезопасности -УЛАСЕНКО рассмотрев поступившие в НКВД
материалы о преступной деятельности:

Фамилия СЕМКИВ
Имя и отчество Стефан Иванович
Год рождения 1914 место рождения
Профессия и специальность крестьянин-середняк
Место работы и должность работает председателем Сельпо с.Княж-Двор Долишний
парт. беспартийный
нац. украинец гр-во СССР
Семейное положение женат
Адрес с.Княж двор Долишний, Печенежинского р-на, Станиславской обл.

НАШЕЛ: что СЕМКИВ С.И. (фамилия) подозревается в преступ-
ных предусмотренных 54-2, 54-11 ст. УК УССР и принимая во внимание,
что СЕМКИВ С.И. (фамилия)
находясь на свободе может скрыться от следствия и суда.

зак. 43

Матеріали з Обласного архіву СБУ м. Івано-Франківськ

СТЕПАН СЕМКІВ – ЖЕРТВА ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ НА ПРИКАРПАТТІ 1939-1941 РР.

Анна ЧОРНІЙ
Івано-Франківський обласний музей визвольної боротьби ім. С. Бандери,
музей ,,Дем`янів Лаз‘‘,
вул. Дем`янів Лаз, 20,
Івано-Франківськ, Україна

У даній статті на основі кримінальної справи №12419П (Архів управління Служби безпеки України Івано-Франківської області) та опублікованих матеріалів висвітлено життєвий шлях підрайонного керівника ОУН – Степана Семкова. Окремо звертається увага на обставини його загибелі. На основі даних матеріалів робиться припущення, що він, імовірно, міг бути розстріляним в 1941 р. разом з іншими в`язнями Станіславівської тюрми в Дем`яновому Лазі.

Ключові слова: *Степан Семків, ОУН, підрайонний керівник ОУН, політичні репресії 1939-1941 рр., Дем`янів Лаз.*

Народився Степан Семків в 1914 р. Після здобуття початкової освіти починає брати активну участь в громадському житті с. КняждвірПеченіжинського району (зараз Коломийський район). В 20-х роках ХХ століття у частині західноукраїнських земель (Галичині) утверджується польська влада. Проте після поразки в українсько-польській війні 1918-1919 рр. українці сприймали поляків виключно як окупантів. Тому в селах зберігалися українські традиції і звичаї. В цей час в с. Княждворі активно діяла Просвіта, Союз українок, Січ, кооператив ``Селянська поміч``[1], а згодом і Організація українських націоналістів.

Хронологічно процес організаційного оформлення ОУН пройшов два етапи. Перший (початок 1920-х років – 1927 р.) – був часом виникнення і розвитку на західноукраїнських землях та в еміграції численних націоналістичних організацій, які ще займалися пошуком свого місця і ролі в боротьбі за державну незалежність[2]. На другому етапі (1927–1929 рр.) – близькі за духом та метою діяльності угруповання (УВО, ГУНМ, ЛУН, СУНМ) розпочали процес злиття в єдину організаційно-правову формацію, що одержала назву ОУН. Таким чином, створення ОУН стало органічним наслідком розвитку українського націоналістичного руху після поразки національно-визвольних змагань.

Відомо, що Степан певний період часу жив у свого стрия – Семкова Луки, від якого навчився дяківства[3]. Тому згодом він починає співати в просвітянському хорі, і навіть очолює церковний хор рідного села. Жителька с. КняждвірГаврищук Марії згадувала: ``Степан Семків керував хором, який співав у церкві і в читальні. Поляки не дозволяли співати, що кому захочеться. Наперед голова читальні мав дати список пісень, які будуть

[1]Осип Бакай, Село Княждвір у *Коломия й Коломийщина. Збірник споминів і статей про недавнє минуле*. (Філадельфія: видання комітету Коломия, 1988), с. 653.
[2]Іван Патриляк, ``*Перемога або смерть``: український визвольний рух у 1939-1960-х рр*. (Львів: Часопис, 2012), 13-14.
[3]Василь Футулайчук і Ганна Марусяк-Рогозіна, ``*Княждвір. Історико-краєзнавчийнарис*``. (Макіївка: ГРАФІТІ, 1998), с. 70.

виконувати. Під час концерту сиділи жандарми і слідкували за порядком``[4]. Також Степан брав участь і в драматичному гуртку місцевої Просвіти. Відомо, що він грав у виставі ``Маруся Богуславка`` роль Софрона.

В 30-х роках ХХ ст. населення села починає ділитись на декілька частин, які мали різні політичні погляди. Так, в праці В. Футулуйчака ідеться: ``За Польщі в Княждворі було три групи, які займалися політикою. Щоб відрізнятися одна від одної вони носили на вишитих сорочках різні ковтани: на присілку Баня – червоного кольору (осередок КПЗУ), на горішньому куті – червоно-малинового кольору (організація Каменярі), на долішньому куті – жовто-блакитного кольору (націоналісти)``[5].

В цей час Степан очолював кооператив ``Сельпо``[6]. Відомо, що він часто їздив за товарами до Коломиї, де і познайомився з Михайлом Ославським, по запрошенні якого осінню 1938 р. вступив у Організацію українських націоналістів[7].

Коли у вересні 1939 р. на західноукраїнські землі вступила радянська влада, жителі с. Княждвір віднеслися до них спочатку добре, оскільки хотіли звільнитися від польського гніту. Проте, частина населення не вірила у радянські обіцянки, оскільки знали, що відбувається на Великій Україні. Уже скоро радянська влада почала вилучати з читалень Просвіти багато літератури, заборонила український прапор, не дозволяла відзначати національні свята, видавати патріотичну літературу, ставити вистави. Всі партії, окрім комуністичної, були заборонені.[8]

В цей час ОУН посилює свою діяльність, оскільки вважає, що швидка загибель польської держави давала українському визвольному рухові певну моральну сатисфакцію: один із ворогів української державності уже був розтрощений у жорнах Другої світової війни, відтак зароджувалася надія, що ця війна перемеле й решту претендентів на володіння українськими землями, відкриваючи таким чином браму до національного визволення[9].

З протоколу допиту від 18 березня 1941 р. ми дізнаємося, що в грудні 1939 р. Семків Степан мав зустріч з В. Венгренюком, який і повідомив йому, що з приходом радянської

[4]Василь Футулайчук і Ганна Марусяк-Рогозіна, *``Княждвір. Історико-краєзнавчийнарис``,* 70.
[5]Василь Футулайчук і Ганна Марусяк-Рогозіна, *``Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис``,* 68.

[6]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів управління Служби безпеки України Івано-Франківської області (далі – Архів УСБУ ІФО), спр. 12419П, т. 1, арк. 40.
[7]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів УСБУ ІФО, спр. 12419П, т. 3, арк. 224.
[8]Василь Футулайчук і Ганна Марусяк-Рогозіна, *``Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис``,* 82.
[9]Іван Патриляк, *``Перемога або смерть``: український визвольний рух у 1939-1960-х рр*., 33.

влади ОУН свою діяльність не припиняє, а продовжує боротьбу за утворення самостійної України.[10]

Саме в таких умовах Степан познайомився з своєю майбутньою дружиною – Параскою. В лютому 1940 р. вони одружилися. Дівчина походила з с. Княждвір. Після здобуття початкової освіти мріяла навчатися у Станіславівській гімназії, але їй не вдалося туди поступити. Тому вона залишилася в рідному селі і брала активну участь у громадському житті. Вступила в Союз українок, в якому часто проводились різного роду виклади (навчання). В 1937 р. Параска стала і членом ОУН[11]. Від організації вона пройшла підпільні медичні курси в Коломиї. Надалі діяла під псевдо ``Мотря`` і виконувала обов`язки станичної зв`язкової ОУН[12].

З 1939 р. по лютий 1940 р. Семків Степан займає посаду підрайонного керівника ОУН. Відомо, що за цей час він залучив до роботи в організації ще п`ятьох чоловіків – Потятиника І., Потятиника В., Потятиника М., Янчука М., Поповича Д.[13], з якими організовував зібрання членів ОУН, на яких вивчали Десять заповідей українського націоналіста, проходили ідеологічний, а деколи і військовий вишкіл.

В цей час радянська влада розгортає масові репресії. Вже з жовтня 1939 р. органи НКВС почали заарештовувати учасників українських суспільно-політичних об`єднань ОУН, Просвіта, Сокіл, Союз українок та ін. Тому не дивно, що 17 лютого 1941 р. було затримано Семкова Степана[14]. Деякий час, він перебував в Печеніженській тюрмі. Згодом, його перевезли в Станіславівську. Про це ми дізналися від Василя Ніньовського, який був в`язнем даної тюрми, але йому вдалося врятуватися. Після цих подій він емігрував в Америку, де опублікував свої спогади в праці ``Відлуння Ленінського пекла``. В ній зазначається, що в одній із камер тюрми м. Станіславова перебував ``Степан Семків, талановитий дирегент хору, громадський діяч із Княждвора біля Коломиї``[15].

Степан Семків переживе десятки допитів і очних ставок. 15 травня 1941 року Військовий трибунал 12-ої армії Київської ОВД присудить Степану вищу міру покарання – розстріл, за звинувачення у ст. 54-2-6-11 КК УРСР[16] (учасник контрреволюційної

---

[10]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів УСБУ ІФО, спр. 12419П, т. 3, арк. 243.

[11]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів УСБУ ІФО, спр. 12419П, т. 3, арк. 224.

[12]Степан Бакай, *З Княждвором у серці*. (Коломия, 1997), 40.

[13]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів УСБУ ІФО, спр. 12419П, т. 3, арк. 228.

[14]Реабілітовані історією Т. 1.Коломийський і Косівський район у *Реабілітовані історією Івано-Франківська область: у 5-ти томах*, упорядник Лук`ян Вардзарук. (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000), 295.

[15]Василь Ніньовський, *Відлуння Ленінського пекла*. (Івано-Франківськ: Сіверсія, 2002), 70.

[16]Дело №28847 по обвинениюОславского М. И., Венгренюка В. И., Ясинчука Г. Ф., и других в 3-х томах, Архів УСБУ ІФО, спр. 12419П, т. 3, арк. 733.

повстанської організації українських націоналістів, проводив роботу по підготовці збройного повстання проти радянської влади з метою утворення української держави, збирав шпіонські відомості[17]).

22 червня 1941 р. відбувався раптовий напад Німеччини на Радянський Союз. В той час тюрми Західної України були переповнені, там перебувало близько 23 тис ув`язнених[18]. Для їх перевезення на безпечні території було потрібно понад 700 залізничних вагонів, які в той час використовувалися для військових потреб. 24 червня була направлена телеграма від заступника наркома НКВС СРСР Чернишова, в якій йшлося, що ``згідно з розпорядженням Л. Берії, за списками, затвердженими прокурором, розстріляти всіх осіб, що перебувають під слідством, засуджених за контрреволюційні злочини, а також осіб, що скоїли розстрати у великих розмірах``[19].

Саме тоді почалися масові розстріли всіх в`язнів Станіславівської тюрми. Розстріли проводили в камерах, на подвір`ї тюрми, за межами міста. Одним з таких місць був і Дем`янів Лаз. Людей, ще живими, вивозили вантажівками накритими брезентами. Часто з них скапувала кров. Для того, щоб приховати свої сліди енкаведисти зверху посипали дорогу піском. Проте приховати сліди тих злочинів було неможливо. Все більше з`являлося очевидців тих подій, але на той час вони були змушені мовчати. Серед розстріляних в Дем`яновому Лазі, імовірно, міг бути і Степан Семків.

Семків Параска ще довго шукатиме свого чоловіка, але 15 грудня 1945 р. її теж заарештувала радянська влада. Через місяць відбувся суд, на якому Парасці присудили 10 років позбавлення волі та 5 років ураження в правах[20]. Покарання відбувала в комуністичних концтаборах Комсомольск-на-Амурі, Іркутську, Воркуті. Після заслання жінка повернулася в рідне село. Вона померла 17 жовтня 1988р. так нічого і не дізнавшись про свого чоловіка[21].

У вересні 1989 р., історико-просвітницьким товариством ``Меморіал`` у Дем`яновому Лазі були проведені розкопки під час яких виявлено 524 людських останків жертв комуністичного терору[22]. Під час розкопок знайдено документи, в правому кутку яких є

[17]Роман Круцик, ``*Дем`янів Лаз*``. *Геноцид Галичини*. (Київ: видавничий дім ``Простір``, 2009), 21.
[18]Ігор Андрухів, Репресивно-депортаційні процеси на західноукраїнських землях у 1939-1941 рр.: причини і наслідки у *Комуністичні репресії на Прикарпатті в 1939-1941 роках. Всеукраїнська наукова конференція 10 жовтня 2009 р.,* упорядники Оксана Романів і Микола Вітенко. (Івано-Франківськ: місто НВ, 2010), 112.
[19]Віктор Ідзьо, Репресивна система НКВС у протистоянні ОУН та УПА у 1939-1944 рр. за свідченням таємних документів Головного архіву РФ у Москві у *Комуністичні репресії на Прикарпатті в 1939-1941 роках. Всеукраїнська наукова конференція 10 жовтня 2009 р.*, упорядники Оксана Романів і Микола Вітенко. (Івано-Франківськ: місто НВ, 2010), 46.
[20]Реабілітовані історією Т. 1.Коломийський і Косівський район, 295.
[21]Степан Бакай, *З Княждвором у серці*, 141.
[22]Омельян Левицький, *Непокараний злочин.* (Івано-Франківськ, 2009), 38.

запис ``Тюрма НКВД Г. Станиславов``[23]. На основі цього вдалося встановити, що люди захоронені в Дем`яновому Лазі були в`язнями Станіславівської тюрми. Звідси випливає, що серед них, імовірно, могли знаходитися і останки Семкова Степана.

Семків Степан і Параска прожили разом лише один рік. Вони присвятили своє життя одній меті – побудові самостійної української держави. В радянський час на них було повішено клеймо вороги народу. Але 24 серпня 1991 року Україна таки стала незалежною. 18 серпня 1992 було реабілітовано Параску, а 12 липня 1993 року – Степана. Але тисячі українських патріотів, учасників ОУН та УПА, до сьогодні ще не є реабілітованими. І головне, щоб це сталося не тільки в офіційних документах, а й у серцях усіх українців.

Журнал Краєзнавець Прикарпаття №31, 2018р. с. 31-33, автор Анна Чорній – старший науковий працівник Музею визвольних змагань Прикарпатського краю

Церковний хор.
В центрі сидять священники Лука Семків, Олександр Майковський (зліва направо), сидить справа Степан Семків

Список княждвірців – учасників визвольного руху ОУН-УПА

Бакай Ганна Василівна, 1927 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала в с. Княждвір, селянка. Заарештована 14.12.1945. Звинувачення: член ОУН, зв`язкова ОУН. Військовим трибуналом 23-ї механізованої дивізії 25.01.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітована 18.08. 1992.

Бакай Дмитро Михайлович, 1914 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, лісомайстер. Заарештований 25.02.1949. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Ручай. Військовим трибуналом військ МВС Станіславівської області 10.05.1949 засуджений на 25 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 30.08. 1991. (5871П)

Бакай Йосип Васильович, 1893 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, робітник Коломийського лісопильного заводу. Заарештований 21.03.1949. Звинувачення: переховував членів ОУН, постачав їм продукти й розвіддані. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 23.04.1949 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 02.04.1993. (11511П)

Бакай Марія Дмитрівна, 1927 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала в с. Княждвір, селянка. Заарештована 15.05.1946. Звинувачення: кур`єр ОУН, псевдо – Береза. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.06.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітована 11.02.1991. (8448П)

Бакай Параска Гаврилівна, 1923 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала в с. Княждвір. Заарештована 15.05.1946. Звинувачення: кур`єр ОУН, псевдо – Вишня. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.06.1946 р. засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітована 13.11.1991. (8448П)

Бакай Петро Іванович, 1919 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, завідувач клубу. Заарештований 15.08.1948. Звинувачення: мав зв`язок з ОУН. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 14.09.1945 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 30.12.1993. (13402П)

Беркещук Йосип Петрович, 1928 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав нелегально. Заарештований 03.01.1947. Звинувачення: вояк УПА (сотня Спартана), псевдо – Пруток. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 19.02.1947 засуджений на 15 років каторжних робіт та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 31.03.1992. (8369П)

Беркещук Федір Васильович, 1928 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, учень бондаря на Дятьківському пивзаводі. Заарештований 20.10.1945. Звинувачення: зв`язковий УПА. Військовим трибуналом 38-ї армії 13.11.1945 засуджений на 10 років позбавлення волі. Реабілітований 21.03.1964. (2851П)

Бойчук Анастасія Федорівна, 1925 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована01.11.1948. Звинувачення: передала для УПА 5 хлібин. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 29.11.1948 засудженана 25 років позбавлення воліта 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітована 01.10.1993. (12731П)

Бойчук Василь Федорович, 1925 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 30.12.1950. Звинувачення: розповсюджував націоналістичні листівки. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.01.1951 засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 20.02.1992. (13059П)

Бойчук Ксенія Олександрівна, 1891р.н., с-ще Гвіздець Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 12.02.1949. Звинувачення: видала заміж доньку за сотенного УПА Москалюка Михайла Юрійовича, псевдо – Спартан, на весіллі були присутні вояки УПА. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 30.04.1949 засуджена на 10 років позбавлення воліта 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітована 15.06.1992. (9338П)

Визнюк Дмитро Петрович, 1930 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Легалізувався. Проживав у с. Княждвір, лісоруб. Заарештований 17.03.1949. Звинувачення: вояк УПА (сотня Сартана, 1945). Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 08.07.1949 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 30.12.1993. (13074П)

Визнюк Марія Андріївна, 1923р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта неповна середня. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 25.02.1946. Звинувачення: утримувала конспіративну квартиру. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 16.07.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі. Реабілітована 25.01.1992. (7540П)

Визнюк Михайло Федорович, 1904 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, малописьменний. Легалізувався. Проживав у с. Княждвір, мельник. Заарештований 27.03.1946. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Грізний, молов зерно для УПА. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 21.05.1946 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 11.10.1993. (12785П)

Візнюк Марія Андріївна, 1929р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 10.01.1946. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Оксана, зв`язкова ОУН. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 16.06.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі. Реабілітована 09.03.1992. (7540П)

Гриджук Микола Прокопович, 1902 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, малописьменний. Проживав нелегально. Заарештований 29.11.1945. Звинувачення: вояк УПА (сотня Спартана), псевдо – Канарок. У травні 1945 затриманий і скерований до спецтабору НКВС. Після звільнення 07.07.1945 повернувся додому, постачав УПА продукти. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 13.03.1946 засуджений на 15 років каторжних робіт та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 02.12.1993. (13093П)

Дяків Василь Іванович, 1909 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, робітник Коломийської паперової фабрики. Заарештований 25.02.1949. Звинувачення: господарчий станичний ОУН. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 13.05.1949 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 11.10.1993. (12746П)

Іванюк Василь Якович, 1923 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, столяр. Заарештований 12.11.1950. Звинувачення: розповсюджував біфони. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.01.1951 засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 26.03.1992. (13059П)

Ковцуняк Дмитро Васильович, 1930 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 22.10.1948. Звинувачення: сприяв УПА, розклеював листівки антирадянського змісту. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 29.11.1948 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 03.10.1991. (6070П)

Кащуняк Дмитро Іванович, 1925 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, бухгалтер ССТ. Заарештований 15.05.1946. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Голуб, збирав продукти для сотні Спартана. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.06.1946 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітований 18.03.1992. (8448П)

Ковцуняк Дмитро Васильович, 1930 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 22.10.1948. Звинувачення: сприяв УПА, розклеював листівки антирадянського змісту. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 29.11.1948 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 03.10.1991. (6070П)

Куриляк Ганна Іллівна, 1920 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір. Заарештована 04.06.1948. Звинувачення: заготовлювала медикаменти для УПА. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області

10.08.1948 засуджена на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. 14.10.1953 вирок відмінено. (96П)

Лаврук Семен Іванович, 1925 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, малописьменний. Проживав у с. Княждвір, робітник. Заарештований 16.12.1950. Звинувачення: вивісив у селі синьо-жовтий прапор, розповсюджував націоналістичні листівки. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.01.1951 засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 26.03.1992. (13059П)

Мацьків Йосип Васильович, 1922 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, голова сільської ради. Заарештований 18.03.1949. Звинувачення: інформатор станичної ОУН. Станіславським обласним судом 22.06.1949 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітований 02.12.1993. (13073П)

Мельник Ганна Михайлівна, 1924 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 14.12.1945. Звинувачення: мала зв`язок із сотенним Довбушем. Військовим трибуналом 23-ї механізованої дивізії 25.01.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Загинула 19.10.1950 в ув‘язненні, місце поховання невідоме. Реабілітована 18.08.1992.

Попович Іван Іванович, 1927 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, малописьменний. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 11.09.1948. Звинувачення: збирав продукти для УПА, вивішував синьо-жовті прапори. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 28.09.1948 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 30.12.1993. (13065П)

Потятиник Василь Дмитрович, 1916 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір. Заарештований 13.03.1941. Звинувачення:член ОУН. Військовим трибуналом 12-ї армії Київського ОВО 15.05.1941 засуджений на 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 12.07.1993. (12419П)

Потятиник Дмитро Васильович, 1908 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, ветсанітар. Заарештований 17.11.1950. Звинувачення: передав гроші для ОУН. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.01.1951 засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 13.03.1992. (13059П)

Потятиник Іван Пилипович, 1909 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, завідувач клубу. Заарештований 13.03.1941. Звинувачення: член ОУН. Військовим трибуналом 12-ї армії Київського ОВО 15.05.1941 засуджений на 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 12.07.1993. (12419П)

Потятиник Параска Миколаївна, 1923 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 29.12.1945. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Зоря, зв‘язкова станичної ОУН. Військовим трибуналом 23-ї механізованої дивізії 25.01.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах. Реабілітована 11.08.1992.

Потятиник Степан Іванович, 1926 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, секретар сільради. Заарештований 07.11.1950. Звинувачення: розповсюджував біфони. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 12.01.1951 засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Реабілітований 26.03.1992. (13059П)

Семків Параска Миколаївна, 1916 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, освіта початкова. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 15.12.1945. Звинувачення: зв‘язкова станичної ОУН. Військовим трибуналом 23-ї механізованої дивізії

25.01.1946 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах. Відбула 11 років. Реабілітована 18.08.1992.

Семків Степан Іванович, 1914 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, голова ССТ. Заарештований 17.03.1941. Звинувачення: член ОУН, керівник підрайонного проводу ОУН. Військовим трибуналом 12-ї армії Київського ОВО 15.05.1941 засуджений до розстрілу, місце поховання невідоме. Реабілітований 12.07.1993. (12419П)

Скавронська-Шалюга Ганна Михайлівна, 1896 р.н., с. Княждвір Коломийського району, українка, малописьменна. Проживала у с. Княждвір, селянка. Заарештована 18.03.1949. Звинувачення: розповсюджувала біфони. Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 21.05.1949 засуджена на 10 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах. Реабілітована 26.10.1993. (12748П)

Скавронський Дмитро Іванович, 1893 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, дорожній майстер. Заарештований 21.03.1949. Звинувачення: переховував членів ОУН, розповсюджував біфони. Станіславським обласним судом 28.06.1949 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах. Реабілітований 30.12.1993. (13150П)

Слободян Микола Іванович, 1907 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Легалізувався. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 11.02.1949. Звинувачення: вояк УПА (сотня Спартана), від серпня 1948 виховував доньку «Спартана». Військовим трибуналом військ МВС Станіславської області 30.04.1949 засуджений на 25 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 15.06.1992. (9338П)

Терпелюк Михайло Іванович, 1905 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, селянин. Заарештований 22.03.1949. Звинувачення: переховував членів ОУН, розповсюджував біфони, організовував зустріч членів ОУН з головою сільради. Станіславським обласним судом 14.05.1949 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах. Реабілітований 14.02.1994. (13386П)

Янчук Микола Степанович, 1912 р. н., с. Княждвір Коломийського району, українець, освіта початкова. Проживав у с. Княждвір, секретар сільради. Заарештований 12.03.1941. Звинувачення: член ОУН. Військовим трибуналом 12-ї армії Київського ОВО 15.05.1941 засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років поразження в правах з конфіскацією майна. Реабілітований 12.07.1993. (12419П)

Матеріали взяті з Реабілітовані історією. Івано-Франківська область: У 5 т. – Т.1: Коломийський і Косівський райони / Упорядник, автор передмови Л. Вардзарук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 656 с.

Йосип Бакай, Йосип Сліпий, Дмитро Кузьменчук (зліва направо), засуджені на 25 років за участь в ОУН, м. Воркута, 1950рр.

РСФСР

Форма «Б»

МИНИСТЕРСТВО
охраны общественного
порядка

Управление
ИТЛ ЖХ-385
Лаготделение №11
«7» апреля 1966 г.

Выдан паспорт серии «МО» № 1693797
от 8 ... 1966 г.
Зубрецкой ... Ивановской милиции

СПРАВКА № 039809

СЕРИЯ ВЯ 689920

Выдана гражданину-ке Бакай Иосиф Иванович

год рождения 1916, национальность украинец

уроженцу-ке с. Княждвор-Горишний Печенежского района Ивано-Франковской обл.

осужденному-ой с. Княждвор-Горишний Печенежского района Ивано-Франковской области

«11» декабря 1944 г. по ст.ст. 54-1а, 54-11 УК УССР УК

к 20 годам лишения свободы с конфискац. имущества

имеющему-ей в прошлом судимости ранее не судимого

в том, что он-а отбывал-а наказание в местах заключения

с «7» апреля 1946 г. по «7» апреля 1966 г.

откуда освобожден-а по отбытии срока лишения свободы

Начальник подразделения
(подпись)

Начальник части
(подпись)

Выдан билет на проезд до станции Снегуровка 13-2

Николаевской обл железной дороги

или деньги на билет в сумме 5 62 45 02 Коп

(прописью)

Выдано денег на питание в пути на четверо суток

(прописью)

Выдано личных денег в сумме руб сто девяносто один

(прописью)

коп 62

Прочие выдачи

(сумма прописью)

справка ф №1 на паспорт выдана

Начальник финансовой части

(подпись)

Подпись освобожденного-ой

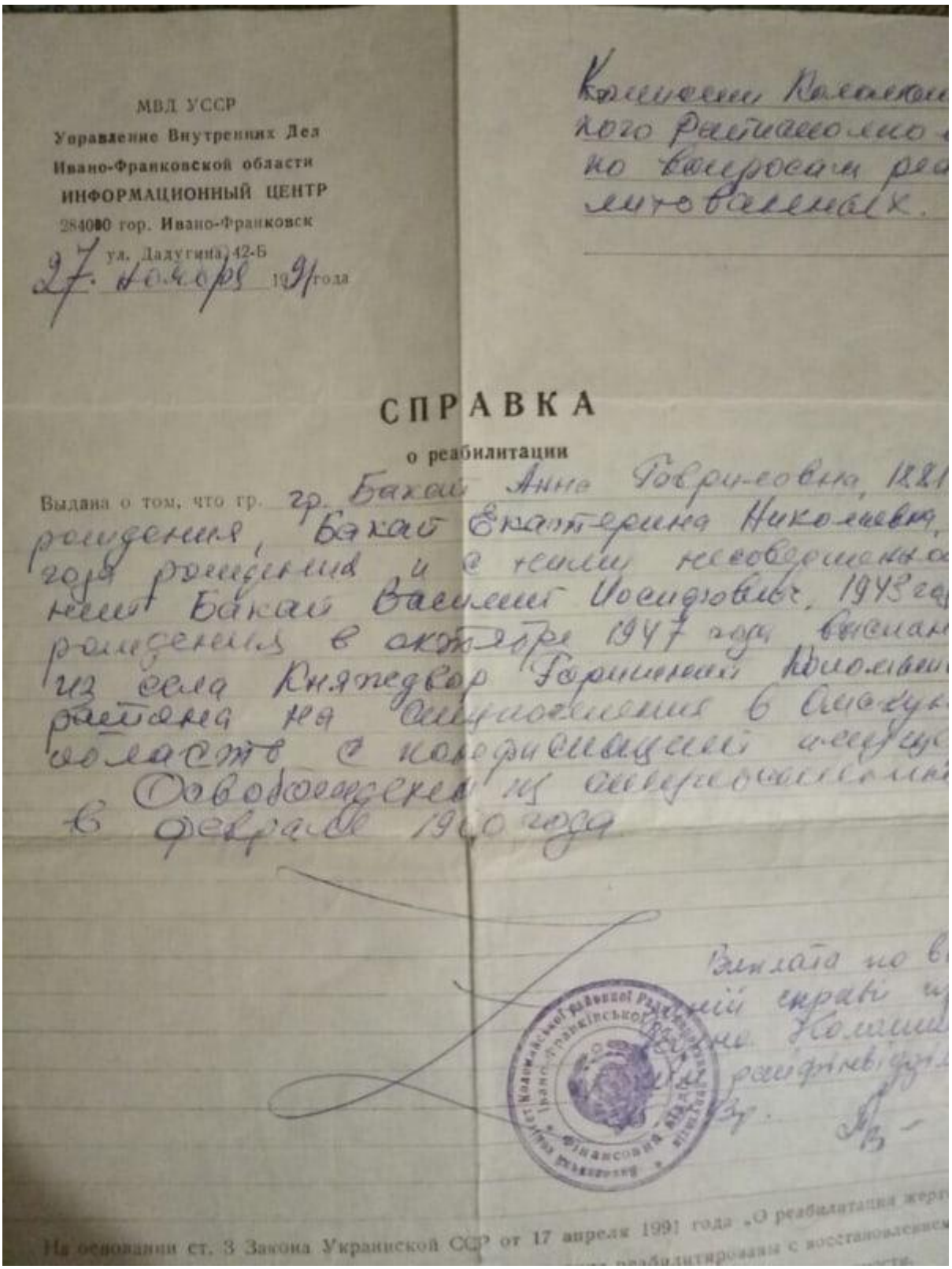

МВД УССР
Управление Внутренних Дел
Ивано-Франковской области
ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЦЕНТР
284000 гор. Ивано-Франковск
ул. Дадугина, 42-Б
27 ноября 1991 года

Комиссии Коломыйского Райисполкома по вопросам реабилитованных.

СПРАВКА

о реабилитации

Выдана о том, что гр. гр. Бакай Анна Гавриловна, 1221 рождения, Бакай Екатерина Николаевна, года рождения и с ними несовершеннолетний Бакай Василий Иосифович, 1943 года рождения в октябре 1947 года высланы из села Княжедвор Горишний Коломыйского района на специоселение в Омскую область с конфискацией имущества.

Освобождены из специоселения в феврале 1960 года.

Виплата по в... ній справі ... Коломий... райфінвідділ...

На основании ст. 3 Закона Украинской ССР от 17 апреля 1991 года „О реабилитации жертв ... реабилитированы с восстановлением ...

Матеріали надала Ольга Бакай м. Миколаїв, 2019р.

На світлині рекрути до дивізії СС «Галичина»
Княждвірські парубки. Світлина з шкільного архіву, березень 1943рПеченіжин.
Зліва направо: Футулуйчук Дмитро Гаврилович- загинув, 2- Беркещук Василь Іванович, 4- ЛесюкМиколаМиколайович, 5- Гаврищук Микола Петрович, 7- Футулуйчук Василь Іванович, 8- Кенюк Микола Михайлович, 9- Грицик Василь Михайлович, 15- Бойчук Петро Федорович. (Всі були засуджені й відбували покарання в Сибіру). Світлину та інформацію надав краєзнавець села Юзьків Василь Михайлович.

Казахстан, Караганда 1954р. Третій справа в другому ряді стоїть Футулуйчук Василь Іванович засуджений за участь у військовому формуванні «Галичина».

Княждвірці в Радянській армії, учасники Другої світової війни (1941-1946рр.)

Бойові реквізити, знайдені на території урочища Сповз, з періоду Другої світової війни. Експедиція в складі: депутата ВРУ Ю. Тимошенка та краєзнавця В. Футулуйчука. 2018р.

Світлина 1940р. Княждвірські парубки, які отримали повістку на службу в Радянську армію. Попович Василь (перший справа стоїть), Футулуйчук Михайло (сидить другий справа). Світлина з сімейного архіву Попович Марії Василівни.

Княждвірці – учасники Другої світової війни. Світлина з шкільного архіву.

Яськів Василь Миколайович, Потятинник Степан Васильович, Гладуняк Василь Миколайович, Бакай Дмитро (сидять зліва направо), Бакай Василь,Потятинник Йосип, Томенко,Мосюк Іван, Бакай Василь (стоять зліва направо). Світлина з шкільного архіву.

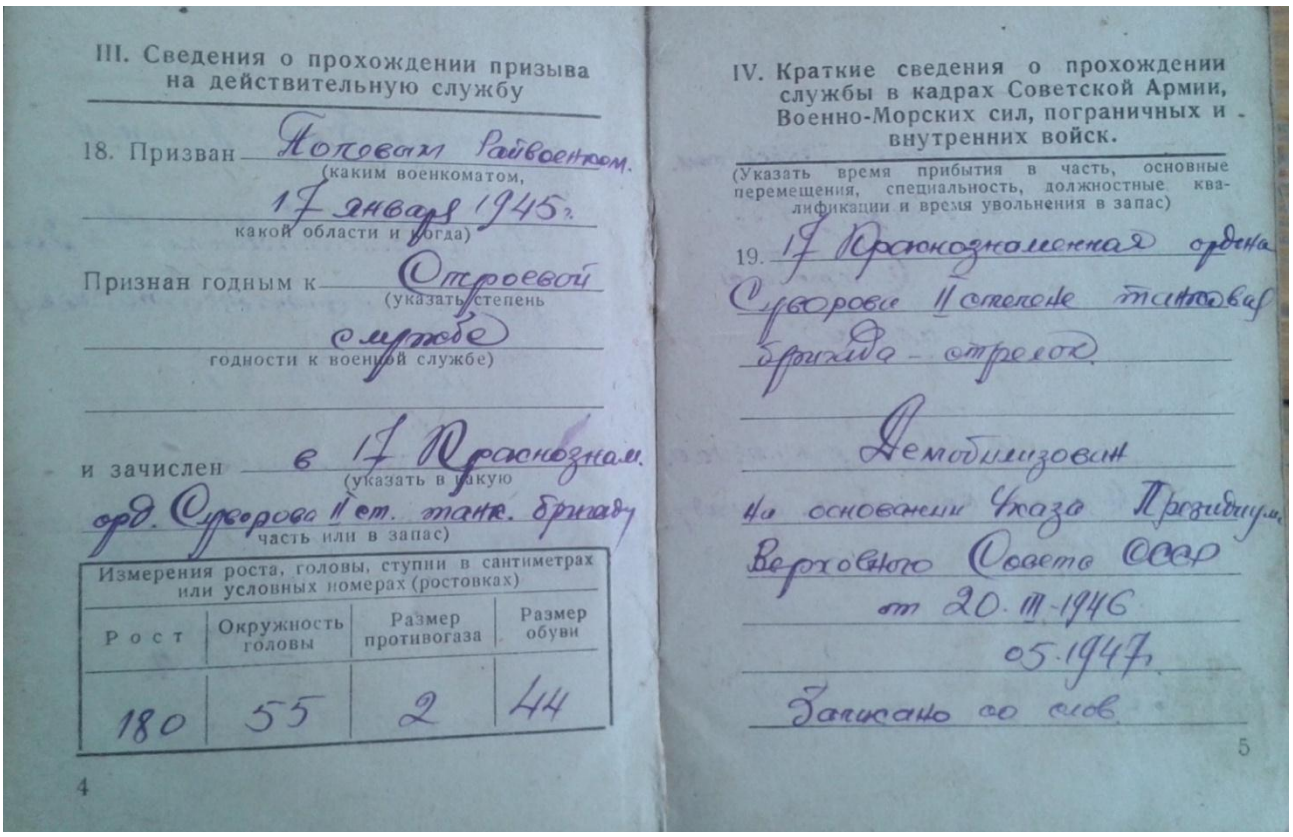

III. Сведения о прохождении призыва на действительную службу

18. Призван Поповым Райвоенком.
(каким военкоматом,
17 января 1945 г.
какой области и когда)

Признан годным к Строевой
(указать степень
службе
годности к военной службе)

и зачислен в 17 Краснознам.
(указать в какую
орд. Суворова II ст. танк. бригаду
часть или в запас)

Измерения роста, головы, ступни в сантиметрах или условных номерах (ростовках)			
Рост	Окружность головы	Размер противогаза	Размер обуви
180	55	2	44

4

IV. Краткие сведения о прохождении службы в кадрах Советской Армии, Военно-Морских сил, пограничных и внутренних войск.

(Указать время прибытия в часть, основные перемещения, специальность, должностные квалификации и время увольнения в запас)

19. 17 Краснознаменная ордена Суворова II степени танковая бригада - стрелок.

Демобилизован
на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР
от 20.III-1946
05.1947 г.
Записано со слов.

5

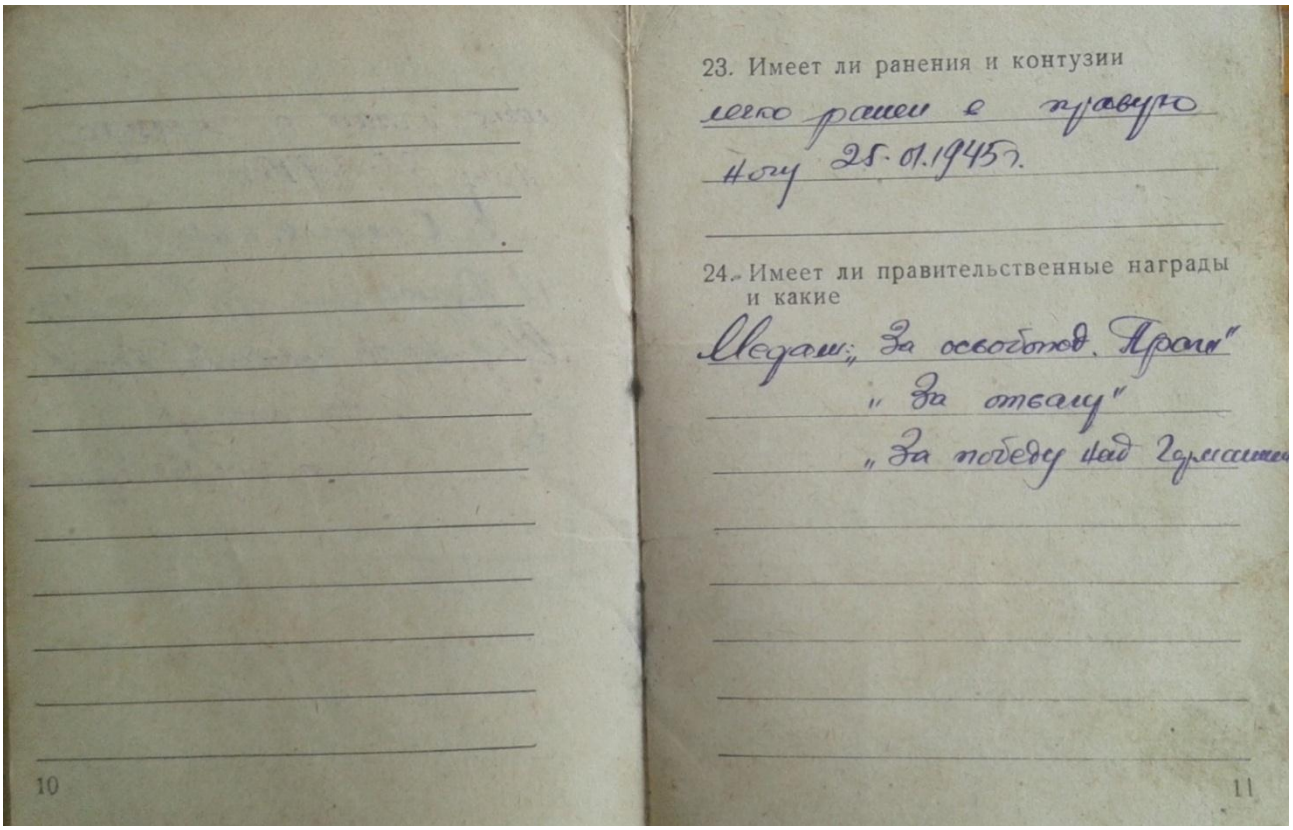

10

23. Имеет ли ранения и контузии
легко ранен в правую ногу 25.01.1945 г.

24. Имеет ли правительственные награды и какие
Медали: „За освобожд. Праги"
„За отвагу"
„За победу над Германией"

11

Матеріали надала Бакай Марія Дмитрівна

Княждвірці, вивезені в Німеччину

Із спогадів Каратника Василя Дмитровича, який в 1944р. народився в Німеччині, куди були вивезені німецькою владою 1942р. на роботу його батьки та брати. Тато: Каратник Дмитро Юрійович (1905-1973рр.), мама: Каратник Анастасія Юріївна (1914-1989рр.), брат Каратник Роман (1933-2013рр.), брат Каратник Ярослав (1943-1982рр.).

Повернулися в Княждвір 1946р. з території Німеччини, яку контролювали радянські війська.

Список громадян, які були вивезені на примусові роботи.

Прізвище, ім"я, по батькові	Адреса	Примітка	
2	3	4	5
Каратник Василь Дмитрович	Княждвір		
Шпірак Парасковія Василівна	Княждвір		
Шевчук Парасковія Василівна	Княждвір		
Галик Василь Михайлович	Княждвір		
Димедюк Марія Іванівна	Княждвір		
Бакай Ганна Прокопівна	Княждвір		
Скварчинський Микола Ілліч	Княждвір		
Бойчук Ганна Дмитрівна	Княждвір		
Грицик Анастасія Миколаївна	Княждвір		
Грабовецька Марія Михайлівна	Княждвір		
Федчак Василь Матвійович	Кайданці		
Ткачук Марія Яківна	Кайданці		
Гуцулик Марія Іллівна	Кайданці		

...льський голова: Чорний Д.В.

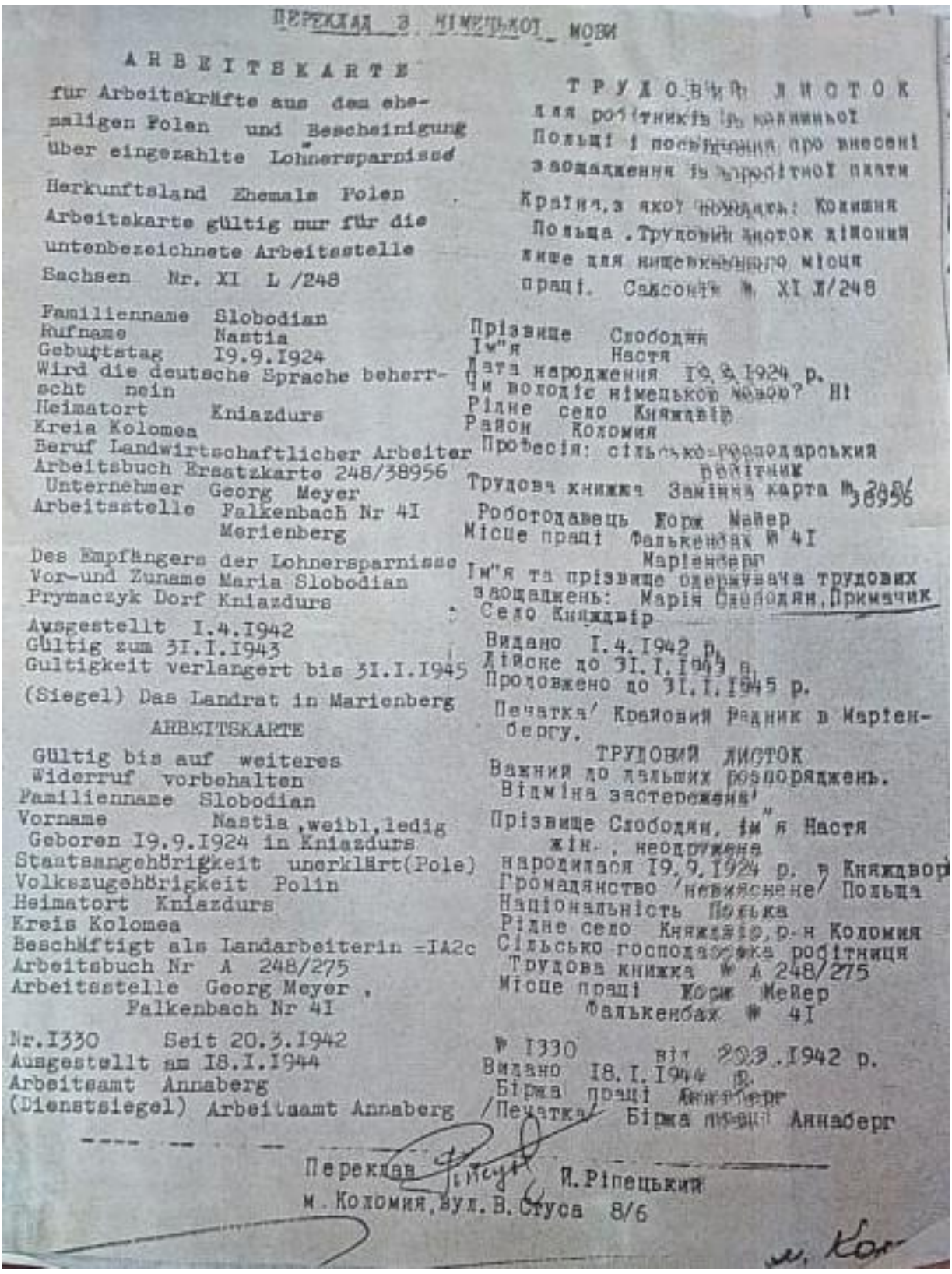

ПЕРЕКЛАД З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

ARBEITSKARTE

für Arbeitskräfte aus dem ehemaligen Polen und Bescheinigung über eingezahlte Lohnersparnisse

Herkunftsland Ehemals Polen
Arbeitskarte gültig nur für die untenbezeichnete Arbeitsstelle
Sachsen Nr. XI L /248

Familienname Slobodian
Rufname Nastia
Geburtstag I9.9.I924
Wird die deutsche Sprache beherrscht nein
Heimatort Kniazdurs
Kreis Kolomea
Beruf Landwirtschaftlicher Arbeiter
Arbeitsbuch Ersatzkarte 248/38956
Unternehmer Georg Meyer
Arbeitsstelle Falkenbach Nr 4I
Marienberg

Des Empfängers der Lohnersparnisse
Vor-und Zuname Maria Slobodian
Prymaczyk Dorf Kniazdurs

Ausgestellt I.4.I942
Gültig zum 3I.I.I943
Gultigkeit verlangert bis 3I.I.I945
(Siegel) Das Landrat in Marienberg

ARBEITSKARTE

Gültig bis auf weiteres
Widerruf vorbehalten
Familienname Slobodian
Vorname Nastia ,weibl,ledig
Geboren I9.9.I924 in Kniazdurs
Staatsangehörigkeit unerklärt(Pole)
Volkszugehörigkeit Polin
Heimatort Kniazdurs
Kreis Kolomea
Beschäftigt als Landarbeiterin =IA2c
Arbeitsbuch Nr A 248/275
Arbeitsstelle Georg Meyer ,
Falkenbach Nr 4I

Nr.I330 Seit 20.3.I942
Ausgestellt am I8.I.I944
Arbeitsamt Annaberg
(Dienstsiegel) Arbeitsamt Annaberg

ТРУДОВИЙ ЛИСТОК

для робітників із колишньої Польщі і посвідчення про внесені заощадження із заробітної плати

Країна,з якої походять: Колишня Польща .Трудовий листок дійсний лише для нищезазначеного місця праці. Саксонія № XI L/248

Прізвище Слободян
Ім"я Настя
Дата народження I9.9.I924 р.
Чи володіє німецькою мовою? Ні
Рідне село Княждвір
Район Коломия
Професія: сільсько-господарська робітниця
Трудова книжка Замінна карта № 248/ 38956
Роботодавець Георг Майер
Місце праці Фалькенбах № 4I
Марієнберг
Ім"я та прізвище одержувача трудових заощаджень: Марія Слободян,Примачик
Село Княждвір

Видано I.4.I942 р.
Дійсне до 3I.I.I943 р.
Продовжено до 3I.I.I945 р.
Печатка/ Крайовий радник в Марієнбергу.

ТРУДОВИЙ ЛИСТОК

Важний до дальших розпоряджень.
Відміна застережена

Прізвище Слободян, ім"я Настя
жін., неодружена
народилася I9.9.I924 р. в Княждвор
Громадянство /невизначене/ Польща
Національність Полька
Рідне село Княждвір,р-н Коломия
Сільсько-господарська робітниця
Трудова книжка № А 248/275
Місце праці Георг Мейер
Фалькенбах № 4I

№ I330 від 20.3.I942 р.
Видано I8.I.I944 р.
Біржа праці Аннаберг
/Печатка/ Біржа праці Аннаберг

Переклав І.Ріпецький
м.Коломия,вул.В.Стуса 8/6

Зразок арбайт картки (трудового листка)

Інформація про деякі єврейські та польські сім'ї,
яку надала Футулуйчук Ганна Василівна 1930 р.н.

1. Де хата сім'ї Жолобан (тепер проживає Мосюк Володимир) був шинок, склеп, хата, де жила сім'я Гіпшмана (технік від лісу).
2. Де хата сім'ї Потятинників (біля Барвінку) жила сім'я Ейзика (торгував в склепі та шинку).
3. Де магазин «Підгір'я» жила Лейбиха (кравчиня).
4. Де хата Тодорових живКуровський (старший лісничий).
5. Де хата Марусяк-Рогозіної жив лісник Коба.
6. Де хата Мамедових жила сім'я Хуник (залишилась назва «хуніковий» берег).
7. Де хата Ясінчука був збудований в 1912р. польський костел, зруйнований під час обстрілу з гармат в 1944р.
8. Де хата Лесюк-Каратник коло Шиблінки був млин сім'їЯнкінсона.
9. Де хата Гладуняка (біля школи) була єврейськ синагога, спалена в 1941р. німцями.
10. Вулиця Франка (колись Шмілова) на честь єврейської сім'ї Шмілько.

V. Колгоспний період 1950-1990 рр.

Список сільських голів

№ з/п	ПІП сільських голів	Рік народження	За який період	Село
1	Потятинник Юрій Онуфрійович	1885	1945-1946	Верхнє
3	Бакай Микола Якович	1897	1949-1953	Нижнє
4	Бакай Василь Степанович	1912	1946-1950	Верхнє
5	Потятинник Микола Дмитрович	1919	1953	Нижнє
6	Ковбель Василь Танасович	1911	1951-1952	Верхнє
7	Демидюк Василь Іванович	1922	1955-1957	Нижнє
8	Марусяк Петро Васильович	1911	1953-1954	Верхнє
9	Грицик Микола Степанович	1935	1958-1962	Нижнє
10	Марусяк Василь Дмитрович		1956	Верхнє
11	Демидюк Василь Іванович	1922	1963-1965	Нижнянська сільська рада
12	Потятинник Степан Васильович	1912	1966-1968	Нижнянська сільська рада
13	Грицик Микола Степанович	1935	1969-1974	Нижнянська сільська рада
14	Явтушенко Валентина Петрівна	1936	1975-1979	Нижнянська сільська рада
15	Семків Любов Іванівна	1943	1980-1983	Нижнянська сільська рада
16	Бабущак Василь Миколайович	1954	1984-1985	Нижнянська сільська рада
17	Лесюк Василь Петрович	1941	1986-1990	Нижнянська сільська рада
18	Чорний Дмитро Васильович	1951	1991-2015	Княждвірська сільська рада
19	Лесюк Василь Михайлович	1975	2016 по даний час	староста с. Княждвір

Надала інформацію архіваріус Партей Галина Дмитрівна

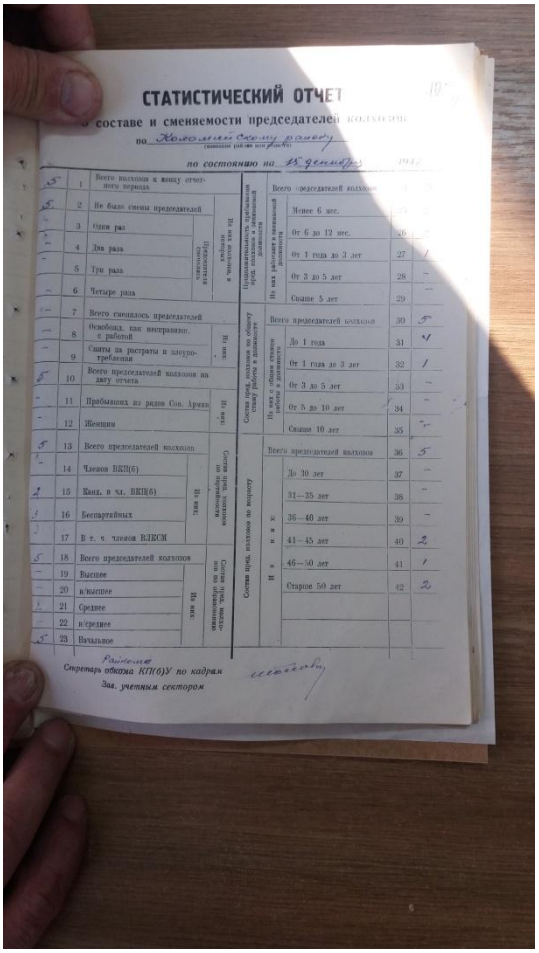

СТАТИСТИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ

о составе и сменяемости председателей колхозов

по Коломыйскому району

(наименование района или района)

по состоянию на 15 декабря 1947

| | | |

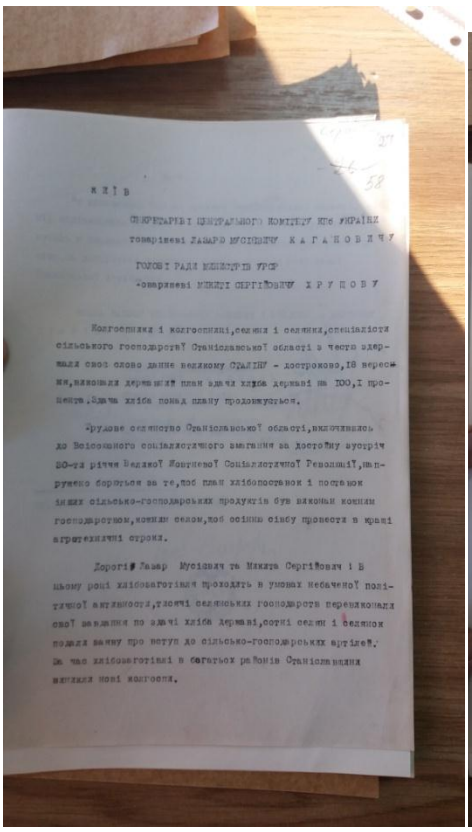

К И Е В

СЕКРЕТАРЮ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТУ КПб УКРАЇНИ
товаришеві ЛАЗАРЮ МУСІЙОВИЧУ К А Г А Н О В И Ч У

ГОЛОВІ РАДИ МІНІСТРІВ УРСР
-товаришеві МИКИТІ СЕРГІЙОВИЧУ Х Р У Щ О В У

Колгоспники і колгоспниці, селяни і селянки, спеціалісти сільського господарства Станіславської області з честю здержали своє слово дане великому СТАЛІНУ - достроково, із перевиконанням, виконали державний план здачі хліба державі на 100,1 процента. Здача хліба понад плану продовжується.

Трудове селянство Станіславської області, включившись до Всесоюзного соціалістичного змагання за достойну зустріч 30-тої річниці Великої Жовтневої Соціалістичної Революції, наполегливо боролося за те, щоб план хлібопоставок і поставок інших сільсько-господарських продуктів був виконан комнаїн господарством, кожним селом, щоб осінню сівбу провести в кращі агротехнічні строки.

Дорогі Лазар Мусійович та Микита Сергійович ! В цьому році хлібозаготівлі проходять в умовах небаченої політичної активності, здаючи селянські господарства перевиконали своє завдання по здачі хліба державі, сотні селян і селянок подали заяву про вступ до сільсько-господарських артілей. В час хлібозаготівлі в багатьох районах Станіславщини виникли нові колгоспи.

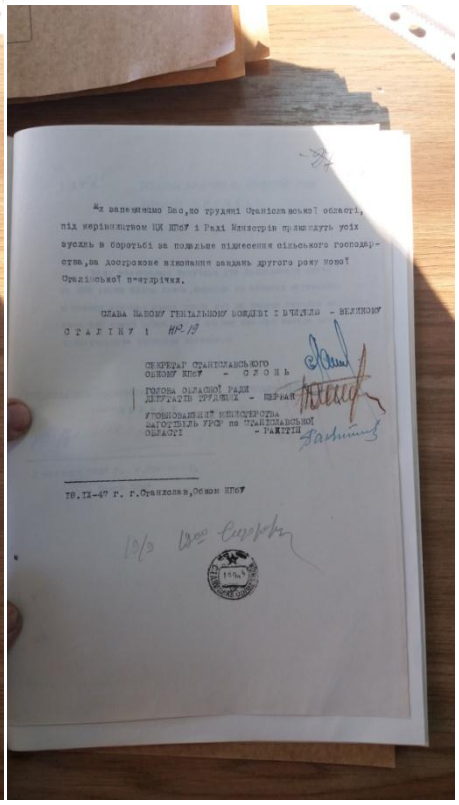

Ми запевняємо Вас, що трудящі Станіславської області, під керівництвом ЦК КПбУ і Ради Міністрів працюють усіх вусиль в боротьбі за подальше підвищення сільського господарства, за дострокове виконання завдань другого року нової Сталінської п'ятирічки.

СЛАВА НАШОМУ ГЕНІАЛЬНОМУ ВОЖДЕВІ І ВЧИТЕЛЮ - ВЕЛИКОМУ СТАЛІНУ ! НР-19

СЕКРЕТАР СТАНІСЛАВСЬКОГО ОБКОМУ КПбУ - О З О Н Ь

ГОЛОВА ОБЛАСНОЇ РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ - ПЕРШАК

УПОВНОВАЖЕНИЙ МІНІСТЕРСТВА ЗАГОТІВЕЛЬ УРСР ПО СТАНІСЛАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ - РАХТІЙ

18.IX-47 г. г.Станіслав, Обком КПбУ

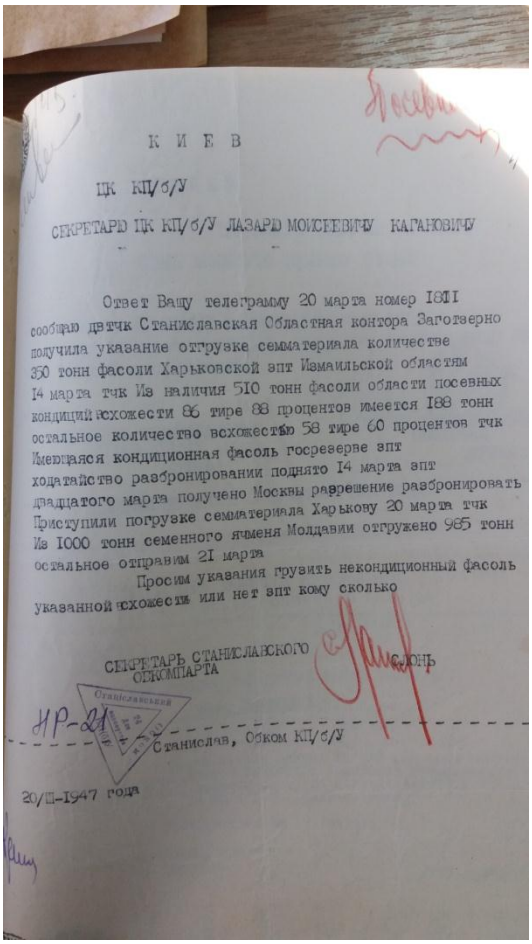

К И Е В

ЦК КП/б/У

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП/б/У ЛАЗАРЮ МОИСЕЕВИЧУ КАГАНОВИЧУ

Ответ Вашу телеграмму 20 марта номер 1811 сообщаю дятчк Станиславская Областная контора Заготзерно получила указание отгрузке семматериала количестве 350 тонн фасоли Харьковской зпт Измаильской областям 14 марта тчк Из наличия 510 тонн фасоли области посевных кондиций всхожести 86 тире 88 процентов имеется 188 тонн остальное количество всхожестью 58 тире 60 процентов тчк Имеющаяся кондиционная фасоль госрезерве зпт ходатайство разбронировании поднято 14 марта зпт двадцатого марта получено Москвы разрешение разбронировать Приступили погрузке семматериала Харькову 20 марта тчк Из 1000 тонн семенного ячменя Молдавии отгружено 985 тонн остальное отправим 21 марта

Просим указания грузить некондиционный фасоль указанной всхожесть или нет зпт кому сколько

СЕКРЕТАРЬ СТАНИСЛАВСКОГО ОБКОМПАРТА О З О Н Ь

НР-21

Станислав, Обком КП/б/У

20/II-1947 года

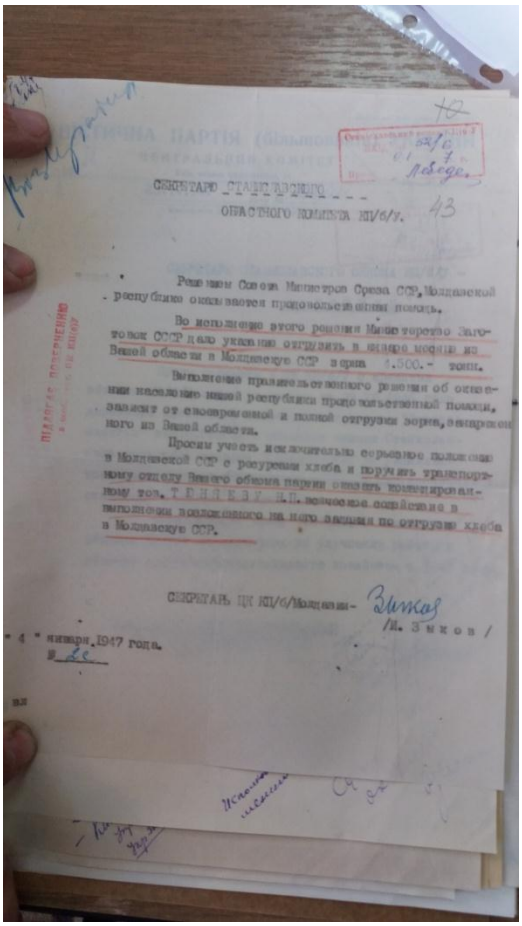

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП/б/ Молдавии - Зимка / М. Зимов /

" 4 " января 1947 года.

Материали підготували Футулуйчук Д. і Футулуйчук В.
(Державний архів Івано-Франківської обл., січень 2018р.)

Колгосп ім. Кірова був створений у 1950р., в якому нараховувалося 1929 га землі, в тому числі 638 га орної. Перший голова Гаврищук Дмитро Іванович (1950-1951), після чого був направлений на річні курси перепідготовки та підвищення кваліфікації. В 1952 р. головою колгоспу був Бакай Дмитро Васильович. Після закінчення курсів головою колгоспу був обраний Гаврищук Д.І., який виконував обов'язки до 1959р.

Первинна партійна організація колгоспу була створена в 1953р. Так, станом на 01.01.1966р. нараховувалося 30 членів КПРС, із них 25 працювали безпосередньо в колгоспному виробництві. В 1946 р. створено комсомольську організацію в селі. Так, на 01.01.1966р. нараховувалося 107 членів ВЛКСМ.

Матеріали із Державного архіву Івано-Франківської обл.

Світлина 1952р. Колгоспники ім. Кірова.
Перший зліва голова сільської ради Ковбель В.А., Гаврищук Василь (3 зліва),
Гладуняк-Футулуйчук Марія (4 зліва),

Акт передачі.

4 грудня 1952 року. колгосп ім. Кірова с. Нижнє Печеніжинського р-ну, Станіславської обл.

Я Ст. Інструктор бух. Печеніжинського РВС/г-ва Андрощук А.І. в присутності Ревізійної комісії колгоспу ім. Кірова, а саме: Голови ревізкомісії і. Мандрука О.В. члена ревізкомісії і Потятинка С. Фахівника к-пу Потятинка Й.М. зав. Ферми Терпелюка Й.М. касира колгоспу Каратника Як. Склали настоящого акта в тому, що цього числа було зроблено передачу колгоспу ім. Кірова. При передачі був присутнім Новообраний голова колгоспу Гаврищук Дмитро Ів. та бувший голова колгоспу Бакай Дмитро Вас.

Підчас передачі були перевірені всі бухгалтерські документи та звірення бухгалтерські лишки із наявністю.

При передачі встановлено.

1. Каса, по прибутково-видаткові книзі скарбника Не день перевірки на 4/о12 1952 року, була решта грошей 152 крб 43 коп. Продавлено скарбником Каратником Як. В. готівки 152 крб 43 коп. що відповідає книжкові решті.

Вогнетривкого ящика, або окованого жилізом сундука, для збереження готівки та ціних документів немає. Книга скарбника ведеться акуратно і своєчасно. Касір колгоспу Каратник Я.В. обраний загальними зборами. Поточний рахунок в держбанку.

Решта коштів в держбанку на поточному рахунку станом на 1/XII 1952 р 249 крб 74 коп. згідно виписною держбанку, що і відповідає книжкові решті.

(продовження)

-II-

Документи порибутку коштів оформлюються своєчасно і акуратно. Документи по видатку коштів теж оформлюються своєчасно і акуратно. Незаконних видач грошей при передачі невстановлено.

Дебіторська і Кредіторська заборгованості.

Дебітори.

Коломийський Заготскот, за об. поставку мяса в 1952р 158 крб 25
Коломийський Заготкожсирс, за об. пост. шкір в 1952р 18 крб 20
Дмитренко (моторист) за харчування 1952р 429 крб 20
Коломийська артіль ім. Шевченка, аванс 1952р 432 крб 20

Кредітори.

Коломийський РФВ, подоходний податок 1952р 1583 крб 22
~ " ~ Держстрах 1952р 400 крб 28
Сотівське ССТ, аванс 1952р 1132 крб 88
Печеніжинський промкомбінат, аванс 1952р 43 крб 32
Медлікарня с. Нижне, аванс 1952р 3514 крб 00

Тваринництво.

№ п/п	Назва тварин	Одиниця	Числиться по книгах	Фактично в номері	Лишок	Нестач
1.	Всього конепоголів'я	год.	64	64	-	-
2.	Меринів робочих в т.ч.	-"-	32	32	-	-
3.	Кобиломаток в т.ч.	-"-	13	13	-	-
5.	Жеребець виробник	-"-	1	1	-	-
6.	Молодняк від 1-3 років	-"-	18	18	-	-
1	Всього В.Р.Х	-"-	72	72	-	-
2	В т.ч. Корів	-"-	13	12	-	1
3.	Нетелі покриті	-"-	-	1	1	-
4.	Телиць нар. 1950р	-"-	17	17	-	-
5.	Бики нар 1950р	-"-	1	1	-	-
6.	Бики-кастрати 1950р	-"-	1	1	-	-
7	Телиці нар 1951р	-"-	14	14	-	-
8.	Бики-кастрати 1951р	-"-	12	12	-	-
9.	Телиці нар 1952р	-"-	7	7	-	-
10	Бики нар. 1952р	-"-	4	4	-	-

	Назва тварин		Числиться по книзі	Фактично в наявності	Лишок	Нестача
1.	Свиноматки	гол.	34	34	-	-
2	В т.ч. Свиноматок	-"-	7	7	-	-
3.	Хряк - плідник	-"-	1	1	-	-
4	Свинки від 6-9 м-ців	-"-	16	16	-	-
5.	Кабанці від 6-9 м-ців	-"-	2	2	-	-
6.	Свинки від 4-6 м-ців	-"-	2	2	-	-
7.	Свинки від 2-4 м-ців	-"-	2	2	-	-
8.	Свинки від 1-2 м-ців	-"-	2	2	-	-
9.	Кабанці від 1-2 м-ців	-"-	2	2	-	-
1.	Вівцематок	-"-	97	97	-	-
2	В т.ч. вівцематок	-"-	62	62	-	-
3.	Барани плідники	-"-	3	3	-	-
4.	Барани - виробники	-"-	2	2	-	-
5.	Барани - кастрати	-"-	7	7	-	-
6	Молодняк нар 1952р	-"-	23	23	-	-
1.	Птиця	гол.	230	215	-	15
2.	Качки	-"-	34	34	-	-
3	Бджолородини	-"-	9	9	-	-
1.	Сівалка 11 рад. і 13 рад	шт.	2	2	-	-
2	Молотарки	-"-	2	2	-	-
3.	Трієр	-"-	1	1	-	-
4.	Сортировки	-"-	2	2	-	-
5.	Віялки прості	-"-	1	1	-	-
6.	Соломорізки	-"-	1	1	-	-
7.	Силососоломорізка	-"-	1	1	-	-
8.	Коні граблі	-"-	1	1	-	-
9.	Кіркати	-"-	3	3	-	-
10.	Культиватор 5 лап	-"-	1	1	-	-
11	Граси	-"-	1	1	-	-
12	Підгортальники	-"-	3	3	-	-
13.	Плуги одноліжкові	-"-	13	13	-	-
14	Бороші різні	-"-	20	20	-	-

	Назва		Числится по хуж.	Факт в комор.	Лишок	Нестач.	
1.	Мотор Л-6	шт.	1	1	-	-	
2.	Вози парокінні	-"-	22	15	-	7	7 до ремонт
3	Хомути	-"-	17	17	-	-	
4	Шлії	-"-	17	17	-	-	
5.	Вожі	-"-	25	16	-	9	
	Будівлі						
1.	Вівчарник (готово)	-"-	1	1	-	-	старий
2.	Зерносховище (жилізн.	-"-	1	1	-	-	контора
3.	Зерносховище (під жилізн.)		1	1	-	-	молосар
4.	Коровник	-"-	1	1	-	-	
5.	Крупний птах	-"-	1	1	-	-	під солом.
6.	Сушарка	-"-	1	1	-	-	
8	Майстерня	-"-	1	1	-	-	
9	Конюшня (під черен.	-"-	1	1	-	-	
10	Хата Мандрука	-"-	1	1	-	-	
11.	Сад	сот	10	10	-	-	
12	Птичник	шт	1	1	-		незакінч.
13	Вівчарник	-"-	1	1	-	-	незакінч.
14	Хата (дітясла)	-"-	1	1	-	-	
15	Стодола (під готово)	-"-	1	1	-	-	
16.	Велосепед	-"-	1	1	-	-	

Висновок

1. Із загального кошпоголів 64 голови находиться на день передачі в середні вгодованості 59 голов, та в нище середні вгодованості 5 голов. Із загальної кількості 72 голови, находиться в середні вгодованості 57 голов та в нище середні вгодованості 15 голов. Все свинопоголів в кількості 34 голові находиться в середні вгодованості.

Із загального числа вівцепоголів 97 голів
Находиться в середні вгодованості 17 голів та
в нище середні вгодованості 80 голів.
Все птицепоголів в кількості 215 голів,
Находиться в середні вгодованості.
Бджолородини находяться в доброму стані.
Сільхозінвентар находиться частково
справний, а частину потрібно відремонтувати
до ремонту належить капітального 7 возів та
до біжучого 5 возів.
Для зимівлі всього робочого та ~~капітального~~
продуктивного скота, повністю обеспечено
грубими, соковитими та концентрованими
кормами на 1953 рік.
Атакож повністю засипано вес посівний
Матеріал для посіву ярих культур в 1953 р
тільки на день передачі неочищений.
Посіяно під урожай 1953 року, оз. жита 50 га
оз. Пшениці 40 га посіви озимих культур
Находяться в доброму стані.
Піднято зяву під посіви 1953 року 40 га.

Про що складено акта.

1. Ст. Інструктор дух:
2. Голова Ревізкомісії:
3. Член ревізкомісії:
4. Рахівник к-пу:
5. Касір к-пу:
6. Зав. ферми:
7. Колгосп здав:
8. Колгосп приняв: Добрищук,

ДИПЛОМ
ДРУГОГО СТУПЕНЯ

Учаснику V Коломийської Районної сільськогосподарської виставки столяру артілі ім. Леніна Бокаю Дмитру Васильовичу за успіхи, досягнуті в роботі по виготовленню столярских виробів

Районним виставочним комітетом присуджено цей диплом.

Голова районного виставочного комітету

14 вересня 1954 року

„Найзнаменніше в змаганні полягає в тому, що воно робить корінний переворот у поглядах людей на працю, бо воно перетворює працю з гнетючого і важкого тягаря, яким вона вважалася раніше, в справу честі, в справу слави, в справу доблесті і геройства".

(Й. Сталін).

Бакай Дмитро Васильович – голова колгоспу ім. Кірова 1952р.
Світлини та документи з сімейного архіву Бакай Марії Дмитрівни (березень, 2019р.)

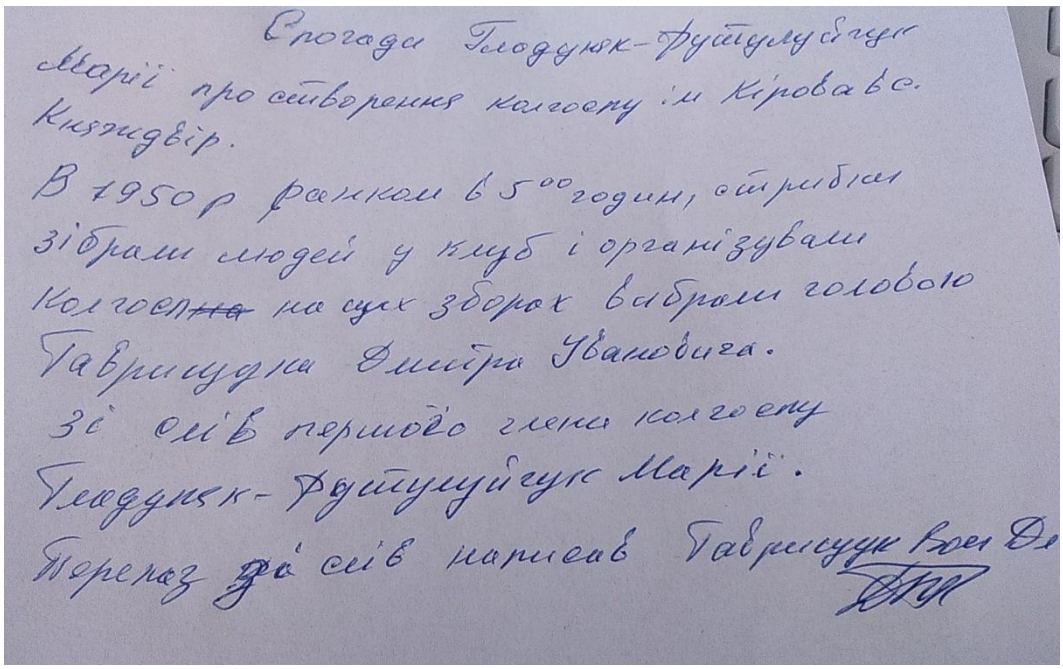

Спогади Гладуняк-Футулуйчук Марії про створення колгоспу ім Кірова в с. Княждвір.
В 1950 р ранком в 5⁰⁰ годин, стрибки зібрали людей у клуб і організували колгосп на цих зборах вибрали головою Гаврищука Дмитра Ивановича.
Зі слів першого члена колгоспу Гладуняк-Футулуйчук Марії.
Переказ зі слів написав Гаврищук Вол Д

Квітень, 2019р.

Луцик Богдан – директор школи, Грицканюк Софія – бібліотекар, Гринишин - голова Печеніжинської районної ради, Гаврищук Дмитро Іванович – голова колгоспу ім. Кірова (1952-1959рр.) (зліва направо), Бакай Михайло – голова сільської ради (позаду), 1953р.

ПОСВІДКА
про обрання депутатом

На підставі протоколу голосування Окружної виборчої комісії Нижнянського виборчого округу № 3 і статей 112 і 113 „Положення про вибори до обласних, окружних, районних, міських, сільських і селищних Рад депутатів трудящих Української РСР" Окружна виборча комісія по виборах до Нижнянської сільської Ради депутатів трудящих свідчить, що

товариш Гаврищук Дмитро Іванович

обраний 17 січня 1950 року

депутатом Нижнянської сільської Ради депутатів трудящих Нижнянського району, Станіславської області Української РСР від Нижнянського виборчого округу № 3

Голова Окружної виборчої комісії

М. П.

Секретар Окружної виборчої комісії

„18" січня 1950 року

ПОСВІДКА
про обрання депутатом

На підставі протоколу голосування Окружної виборчої комісії Вонівського виборчого округу № 44 і статей 112 і 113 „Положення про вибори до обласних, окружних, районних, міських, сільських і селищних Рад депутатів трудящих Української РСР" Окружна виборча комісія по виборах до Станіславської обласної Ради депутатів трудящих свідчить, що

товариш Гаврищук Дмитро Іванович

обраний 26 лютого 1953 року

депутатом Станіславської обласної Ради депутатів трудящих Станіславської області Української РСР від Вонівського виборчого округу № 44

Голова Окружної виборчої комісії

М. П.

Секретар Окружної виборчої комісії

„26" лютого 1953 року

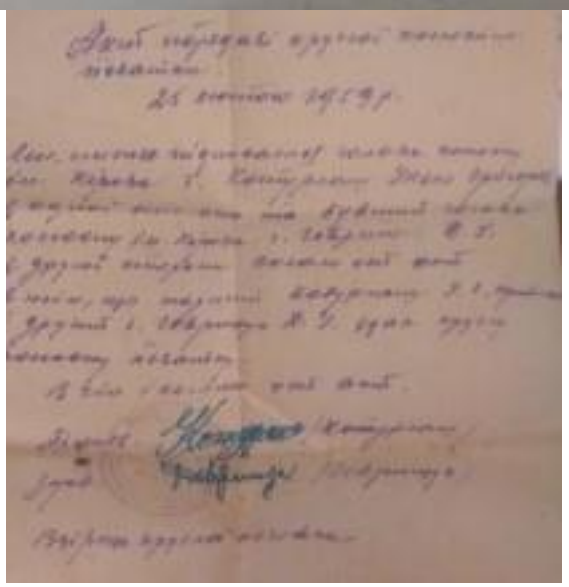

Світлини та документи надав Гаврищук Володимир Дмитрович (квітень, 2019р.)

Сільський голова Ковбель Василь Танасович(на мотоциклі),
секретар Марусяк Петро Васильович (справа), 1952 р.
Світлина з шкільного архіву.

Перший колгоспний комбайнер Попович Богдан Михайлович. З 1960р. працював 30 років на комбайні, признаний кращим комбайнером Коломийського району в 1980р.
Світлина 1970р, з сімейного архіву Попович Б.М.

Світлина з шкільного архіву, 60-ті рр.

Свято урожаю, присвячене Дню сільськогосподарського працівника, 1957 р.
Ланкова Терпелюк Наталка (в центрі), бригадир Демедюк Микола (зліва),
водій Мосюк Микола (справа), 1957р.

Ланка Горішнього кута, 1957р.

Світлина наших колгоспниць, 60-ті роки .
Світлини з сімейного архіву Попович Марії Василівни.

Начальник Коломийського виробничого управлІння:
"30" січня 1969 року.

ШТАТНИЙ РОЗПИС

ативного управлІнчеського І обслуговуючого персоналу
М. ЧАПАЕВА Коломийського району, Івано-ФранкІвськоІ областІ.

ВА ПОСАДИ	К-сть штатн. один.	Оплата за м-ць од. один	Всього оплата за м-ць	Оплата за 12 м-цІв
колгоспу	I	I50	I50	I800
и колгоспу	I	95	95	II40
нІ колгоспу	I	95	95	II40
Іст колгоспу	I	90	90	I080
ий бухгалтер	I	95	95	II40
и бухгалтер	I	85	85	I020
ьшер	I	65	65	780
-Інспектор по кадрах	I	50	50	600
вцІ рІльничих бригад	2	55	II0	I320
вець на фермІ	I	40	40	480
ири рІльничих бригад	2	70	I40	I680
ир тракторноІ бригади	I	60	60	720
м по захисту рослин І добривах	I	70	70	840
ючІ тваринницькими фермами	2	70	I40	I680
ики	2	25	50	600
легкового автомобІля	I	60	60	720
альниця контори	I	I5	I5	I80
ошІ	4	40	I60	I920
ник ПСО, він же ЛІсовод	I	60	60	720
ктор по спортивнІй роботІ	I	50	50	600
РАЗОМ	28	-	I680	20I60

Оплата працІ адмІнуправлІнчеського І обслуговуючого
до загального фонду оплати працІ в колгоспІ встановлюється
%. ЗагальногосподарськІ та адмІнуправлІнчеськІ видатки
ги працІ встановлюється в сумІ _____ крб. не бІльше ____ %.
озпис фонд оплати працІ адмІнуправлІнчеського персоналу на
ошово-матерІальних затрат затверджено загальними зборами
икІв

Голова колгоспу _____ Гол. бухгалтер _____

1972 р. ім. Чапаєва.

Протокол № 3

зборів уповноважених від 30 грудня 19

Всього членів комосу – 510 ч.

Присутні уповноважені – 168 ч.

Голова зборів: Котурман Ілля Грич.

Секретар зборів Лесюк Василь Петрович

Члени президії: Яськів В. М., Грицик М. Ст., Гаврищук І. Пр.

Порядок денний:

1. Про підсумки роботи працівників рослинництва, тваринництва, механізаторів за 1971 рік, та прийняття нових соціалістичних зобов'язань на 1972 рік.

1 Слухали: агронома колгоспу Лесюк Василя Петровича, який доповів зборам уповноважених про роботу працівників рослинництва за 1971 рік. Агроном колгоспу відмітив що колгосп в 1971 р. добився непоганих показників в галузі рослинництва а саме:

Зібрано з 1 га	Зобов'язання	Фактично
I. Зернових	17,3	16,8
6 т. ч. озимих	18,8	18,5
з них пшениці	19,6	20
Кукурудза зерно	33	30
II Льон волокно	4,5	5,5
насіння	3,8	4,0
III Картопля	120	132
IV Овочі	120	77
V Кормові корнеплоди	280	396

Із наведених даних видно, що колгосп не виконав свої зобов'язання по валовому виробництву зерна, про продажу державі овочів. Перевиконав колгосп свої зобов'язання по одержанні кормових картоплеїв, льону-насіння, картоплі. Колгосп виконав планові завдання по продажу державі картоплі, льону-насіння, зерна, перевиконав продаж державі волокна льону на 125 %.

Непогано попрацювали в 1971 році бригади колгоспу, бригадири Гавришук Ілля Прокопович і Потятинник Степан Васильович. Перед у соціалістичному змаганні веде бригада яку очолює член правління Гавришук Ілля Прокопович. В цій бригаді одержано слідуючий урожай с/г культур:

	Зобов'язання	Фактично
1. Зернових	22,4	20,3
в т.ч. озимих	20,6	22,6
з них пшениця	20	24,6
2. льон волокно	5	7,1
насіння	3,8	4,6
3. Картопля	120	172
4. кормові картоплеї	300	465

Працівники цієї бригади в цьому році попрацювали краще ніж в бригаді №2 і як наслідок тут одержано вищий урожай с/г культур.

В бригаді №2 де бригадиром працює Потятинник Степан Васильович одержано:

	Зобов'язання	Фактично
1. Зернових	20,5	14,4
в т. ч. озимих	18	16
з них пшениця	18,5	16
2. льон волокно	4	4
насіння	3,5	3,3
3. Картопля	110	110
4. Корм. корнеплоди	280	339

В бригаді Потятинника Степана Васильовича послабнена увага на вирощуванні с/г культур, низька дисципліна праці, особливо серед їздових, погана організація праці в ланках, сам бригадир мало цікавиться деякими заходами які проводяться в колгоспі для одержання високих врожаїв с/г культур.

Якщо проаналізувати як працювали ланки в 1971 році, то слід сказати що по одержанні урожаю с/г ~~з 1га~~ культур по ланках є велика строкатість. Наприклад ланка Голомо Ганни Миколаївної одержано картоплі з 1га 118 ц, ланка Яськів Наталії Василівної – 139 ц/га це найвищий урожай картоплі в бригаді №2, а ланка Бойчук Ганни (Дмитрівни) одержано картоплі по 96 ц/га, по 72 ц/га картоплі одержана ланка Шелембин Наталії Петрівни. Аналогічна картина і в бригаді №1 бригадир Гаврищук Ілля Прокопович

Агроном колгоспу Лесюк Василь Петр

дотаяно остановився який урожай 37
одержали ланки в розрізі по культурах
за 1971 рік.

Виступив: бригадир рільничої бригади
№ 2 Гаврищук Ілля Прокопович, який
сказав що бригада в цілому одержала
полоний урожай с/г культур але це
не межа, що в нас є ще багато
можливостей щоб одержати більший
урожай і він викликав на соціалістичне
змагання бригадира рільничої бригади
№ 2 Потятинника Степана Васильовича

Виступив: бригадир другої бригади Потятин-
ник Степан Васильович, який сказав
що недоліки які мали місце в роботі
бригади в 1971 році справедливі і в май-
бутньому допускатись не будуть.

2. Слухали зоотехніка колгоспу
Жибак Марію Дмитрівну яка доповіла
зборам уповноважених, як працювали
тваринники в 1971 році. Вона сказала, що
колгосп не виконав свої планові завдан-
ня по продажу державі молока, вовни,
перевиконав продаж державі м'яса.
В цілому становище на тваринницьких
фермах покращується, проведена велика
робота по ліквідації туберкульозу.
Слід відмітити, що полягано попрацю-
вали в цьому році і виконали свої
соціалістичні зобов'язання такі доярки:
1. Зенюк Ганна Миколаївна при річному
зобов'язанню 2270 кг від 1 фуражної
корови, надоїла 25.86 кг.

2. Котурлаш Марія Михайлівна при зобов'язанні 2190 кг від однієї корови, надоїла 2210 кг.

Певних успіхів добились тваринники по відгодівлі в р.х.

1. Білінська М.І. при зобов'язанні одержати приросту 63 у одержала 68 у

2. при середньодобовому приросту 500 г на одну голову в р.х.

Виступив: Дорундяк М.Ів. який сказав що в 1971 році на його фермі проведена велика робота по ліквідації туберкульозу. Тваринництво кормами забезпечено повністю нам потрібно слідкувати за якістю підготовки і правильним вибраченням їх щоденно.

3. Слухали: бригадира тракторної б-ди Футуляцигука Степана Васильовича який в своєму виступі розказав, як працювали механізатори у цьому році. Перше місце у змаганні одержав тракторний агрегат де трактористами працюють Остап'юк Іван Іванович і Дорундяк Микола Дмитрович серед шоферів перше місце зайняв Дорундяк Дмитро Григорович. Футуляцигук Степан Васильович запевнив збори, що техніка буде відремонтована до 10 лютого 1972 року.

Виступив: голова к-ну Котурлаш Ілля Григорович, який сказав що в 1972 році слід краще працювати ніж в 1971 р., бути вимогливим до себе

до своїх товаришів, особливу увагу звер-
нити на вирощуванні кожну, покращити
роботу тракторних агрегатів на міжряд-
ному обробітку, підживлення с/г культур.
Виступив: секретар п/о к-ну Яськів Василь
Миколайович, який зачитав умови соціа-
лістичного змагання в усіх галузях на
1972 рік.

Виходячи з вище сказаного збори
у повноважених:

Рішають:

Затвердити соціалістичні зобов'язання
колгоспу в цілому, по бригадах, ланках,
фермах, в автотракторному парку та
індивідуальні соціалістичні зобов'язання
Затвердити умови соціалістичного
змагання між бригадами, ланками, маха-
нізованими агрегатами, між окремими
працівниками с/господарства колгоспу

Голова зборів

Секретар зборів: [signature]

Зіслів Футуляцьку Софії
Миколаївни збори відбулись
в приміщенні старого
клубу с. Княгдвір (Нинне)

Протокол

...борів уповноважених членів колгоспу ...м. Довбуша від 22 квітня 1989 року

Голова зборів М. І. Грицюк
Секретар зборів Г. В. Суйко

...ого уповноважених 250; Присутні 232 гол.

Порядок денний.

Звіт про роботу правління колгоспу ...а I кв. 1989 року.

Перехід господарства на кооперативно-...рендну основу.

Розгляд заяв.

По першому питанню виступив ...лова правління колгоспу, який доповів ...о роботу правління колгоспу за I квартал ...89 року.

(Доповідь додається).

По другому питанню виступила ...ловний економіст т. Тимулян Г. М., ...а доповіла про перехід на кооперативно-...ендну основу. Зараз в сільськогосподарському ...робництві широкий розвиток набувають різні ...рми підряду: колективний, сімейний, індиві...альний. Найбільш досконалюючою формою підря... є підряд в основі якого лежить оренда основ...х засобів виробництва. Враховуючи пропозиції ...ших колгоспників, висловлені по створен...о кооперативів, правління та спеціалісти ...госпу підтримали цю пропозицію, їздили

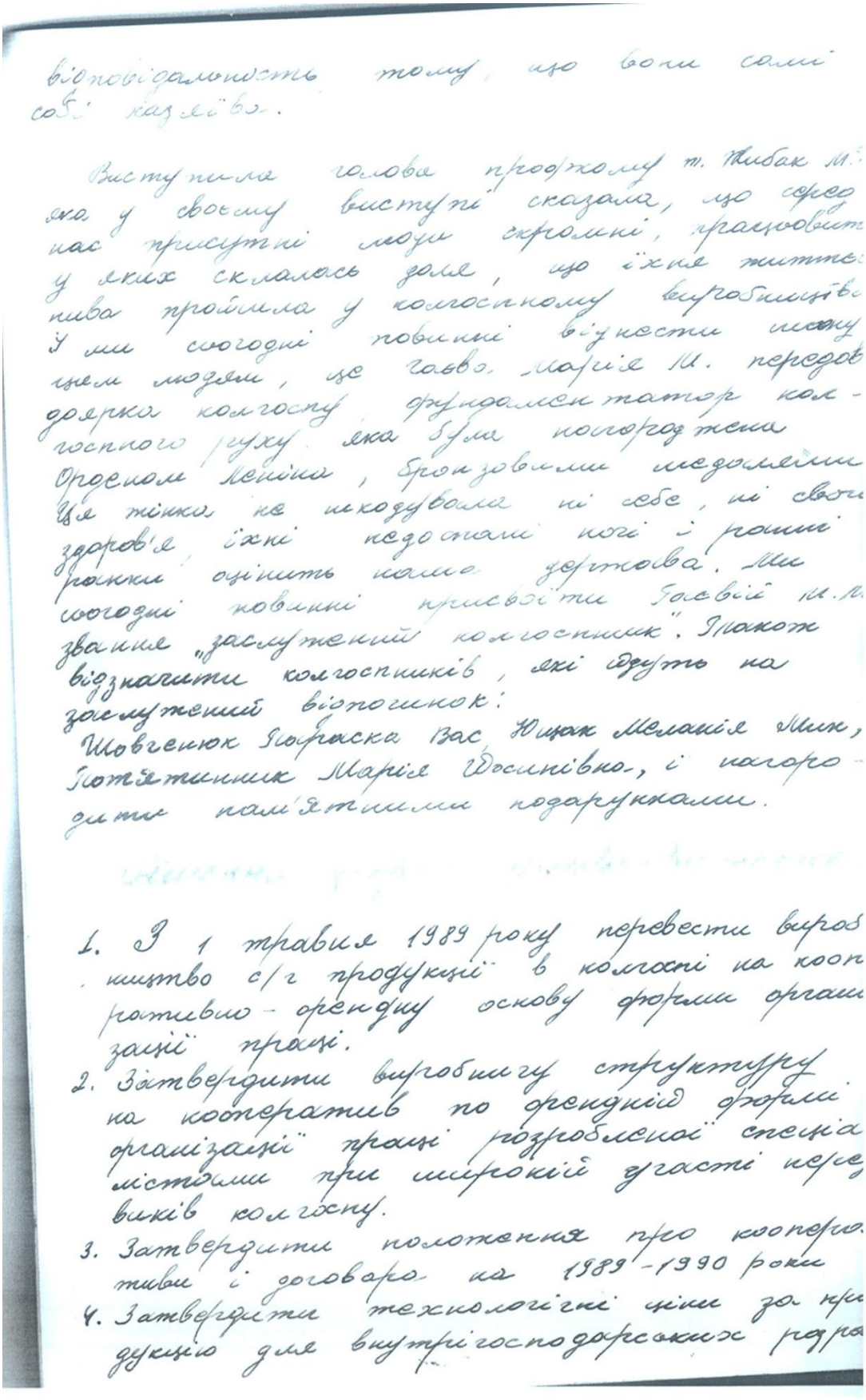

відповідальність тому, що вони самі
собі хазяїва.

Виступила голова профкому т. Жибак М.
яка у своєму виступі сказала, що серед
нас присутні люди скромні, працьовит
у яких склалась доля, що їхня життєв
нива пройшла у колгоспному виробництві
І ми сьогодні повинні віднести шану
цим людям, це Гаєва Марія М. передов
доярка колгоспу, фундаментатор кол-
госпного руху, яка була нагороджена
Орденом Леніна, бронзовими медалями
Ця жінка не шкодувала ні себе, ні свого
здоров'я, їхні недостачі ночі і ранні
ранки оцінить наша держава. Ми
сьогодні повинні присвоїти Гаєвій М.М.
звання „заслужений колгоспник". Також
відзначити колгоспників, які йдуть на
заслужений відпочинок:
Шовченюк Параска Вас, Ющак Меланія Мих,
Потятинник Марія Йосипівна, і нагоро-
дити пам'ятними подарунками.

1. З 1 травня 1989 року перевести вироб
ництво с/г продукції в колгоспі на кооп
ративно-орендну основу форми органі
зації праці.
2. Затвердити виробничу структуру
на кооператив по орендній формі
організації праці розробленої спеціа
лістами при широкій участі перед
виків колгоспу.
3. Затвердити положення про кооперат
тиви і договора на 1989-1990 роки
4. Затвердити технологічні ціни за про
дукцію для внутрігосподарських розра

Матеріали (копії протоколів) з районного архіву підготувала Партей Галина

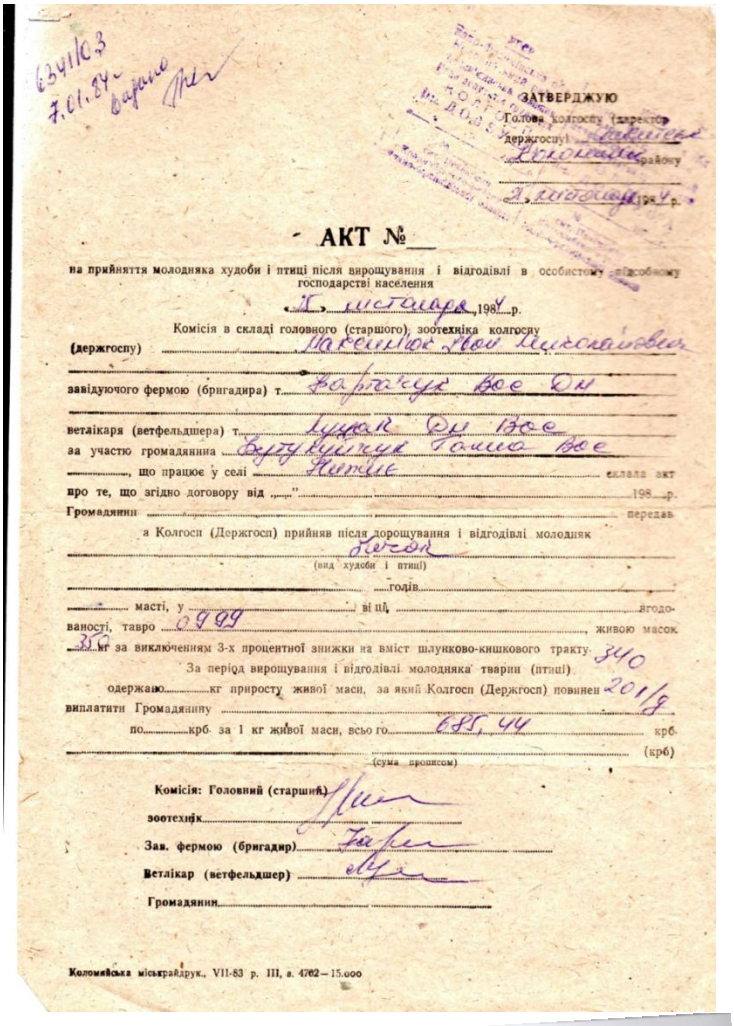

6341/03
7.01.84 – варано

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова колгоспу (директор держгоспу) [illegible]
[illegible] району
[illegible] 1984 р.

АКТ №__

на прийняття молодняка худоби і птиці після вирощування і відгодівлі в особистому підсобному господарстві населення

«15» листопада 1984 р.

Комісія в складі головного (старшого) зоотехніка колгоспу (держгоспу) Максимюк Леон Миколайович

завідуючого фермою (бригадира) т. Бартачук Вас Дм

ветлікаря (ветфельдшера) т. Гуцак Дм Вас

за участю громадянина Футулуйчук Ганна Вас

, що працює у селі Нитик склала акт

про те, що згідно договору від „...” 198 р.

Громадянин передав

а Колгосп (Держгосп) прийняв після дорощування і відгодівлі молодняк

Бичок
(вид худоби і птиці)

голів

масті, у віці, вгодованості, тавро 0999, живою масою 350 кг за виключенням 3-х процентної знижки на вміст шлунково-кишкового тракту 340

За період вирощування і відгодівлі молодняка тварин (птиці) одержано кг приросту живої маси, за який Колгосп (Держгосп) повинен виплатити Громадянину 201/8

по крб. за 1 кг живої маси, всього 685,44 крб.

(крб)
(сума прописом)

Комісія: Головний (старший)
зоотехнік
Зав. фермою (бригадир)
Ветлікар (ветфельдшер)
Громадянин

Коломийська міськрайдрук., VII-83 р. III, а. 4762—15.000

Фіда № 1

Затверджено Міністерством фінансів СРСР
Утверждено Министерством финансов СССР

Посвідченням особи бути не може
Удостоверением личности не является

РЕЄСТРАЦІЙНЕ ПОСВІДЧЕННЯ
на заняття індивідуальною трудовою діяльністю
РЕГИСТРАЦИОННОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ
на занятие индивидуальной трудовой деятельностью

А № 276885

Ім'я та по батькові, ім'я, отчество	Футулуйчук Ганна Василівна
Місце проживання (паспорта)	с.Княждвір,Коломийського р-ну, Івано-Франківська обл.
Вид діяльності	виготовлення кошиків з лози
Вид дозволеності	Виконкомом Княждвірської с/Ради від 28.02.91р.
Дозволено на заняття	1 березня до 31 травня 91р.
Дозволено на заняття	реалізація виробів на дозволених базарах
Дозволено займатися	сама

Видано Держ.податкова Інспекція
Выдано
18 березня 1991 р.

Завідуючий рай(міськ)фінвідділом
Завідующий рай(гор)финотделом

Зразки документів про життя в Радянський період

Колектив бухгалтерії колгоспу ім. Довбуша, 1986р.
Світлина з сімейного архіву Футулуйчук Софії Миколаївни (головний бухгалтер)

З історії «наших грошей»

Колгоспниці-пенсіонерки:
Футулуйчук Ганна Дмитрівна 1931 р.н. (зліва),
Футулуйчук Ганна Василівна 1930 р.н.(справа)

Спогади

Футулуйчук Ганни Дмитрівни

1931 р. н. жительки с. Княждвір, вул. Шевченка.

В колгоспі робила з 1951 р. За 10 років 1 раз на місяць платили 10 рублів і 50 кг жита. Робила на різних роботах: садила цукрові буряки, сапала кормовий буряк, мандибурку, кукурудзи. Потім брали лен, молотили, терли, оббивали повісмо, зложували волокно і здавали. Робили день і ніч, але можна було більше заробити.

12 років робила на сівалці. Навесні більше як місяць сіяла ячмінь, соняшники, а восени пшеницю. А літо на різних роботах: на стиртах, сінажі (різали січки). В загальному маю 30 років стажу роботи в колгоспі. Була тяжка робота, навіть коли родила дітей, то після двох місяців треба було іти на роботу. Ланковою була Марія Гаврищук, бригадир Михайло Мосюк з-за ріки, потім Микола Скавронський, Микола Грицик і Михайло Беркещук.

З моїх слів записано вірно.

10.04.2019р. Футулуйчук Г.Д.

VI. Географія військової історії княждвірців

Лесюк Михайло Миколайович, 1913р. польська кавалерія (улани), м. Познань, Польща. З сімейного архіву Лесюк Анастасії Михайлівни.

Мацьків Дмитро з дружиною Марією, 1914р., м. Коломия. УСС.
Світлина з архіву родиниФутулуйчука Василя Михайловича.

Бакай Дмитро Васильович (1916-1984), служба у військовій кавалерії (1937-1939рр.).
Польща м. Познань. Світлина з сімейного архіву Бакай Марії Дмитрівни

Попович Петро Миколайович (зліва) 1946р., Радянська армія

Повх Дмитро Васильович, 1941р., охоронний полк поліції (у роки німецької окупації)

Футулуйчук Михайло Ількович (призив в радянську армію 1941р), 1945р.,
Далекий Схід (Манджурія)

Гаврищук Дмитро Петрович (зліва), Ясінчук Федір Панькович (в центрі), Гнатюк Василь Петрович (справа), 1945р., Прибалтика
Світлини з шкільного архіву.

Футулуйчук Іван Герасимович (зліва), Футулуйчук Микола Іванович (справа), Прибалтика 1948р.

Скавронський Василь Миколайович, 1950 р., Балтійський флот

Потятинник Микола Васильович, 1953р., Чорноморський флот

Бакай Богдан Васильович, 1952р., м. Барнаул, Алтайський край.

Бакай Тарас Васильович, 1954р., Тихоокеанський флот, Камчатка

Бакай Василь Миколайович, 1956р., м. Калуга, центральна Росія

Бакай Остап Дмитрович, 1954, Тихоокеанський флот, Владивосток

Ковбель Василь Васильович (зліва),
батько Ковбель Василь Атанасович (в центрі), 1964р., м. Ужгород

Потятинник Богдан Федорович, (командир бойової машини «Катюша»), 1962р.,
Уральський військовий округ

Андрусяк Микола Васильович (справа) 1969 р., Чехословаччина

Візнюк Михайло з татом
Візнюком Йосипом Петровичем, 1970р., м. Славута

Візнюк Й. П., 1945р., учасник
Другої світової війни, Прибалтика

Грицик Ярослав Петрович - капітан ІІ рангу з сином Юрієм (80-ті роки, Москва)

Бакай Василь Богданович, підполковник медичної служби, Північний флот, 1990-ті рр..
З сімейного архіву Бакая В. Б.

Грибенюк Ігор Дмитрович,
полковник медичної служби у запасі, Забайкальський військовий округ

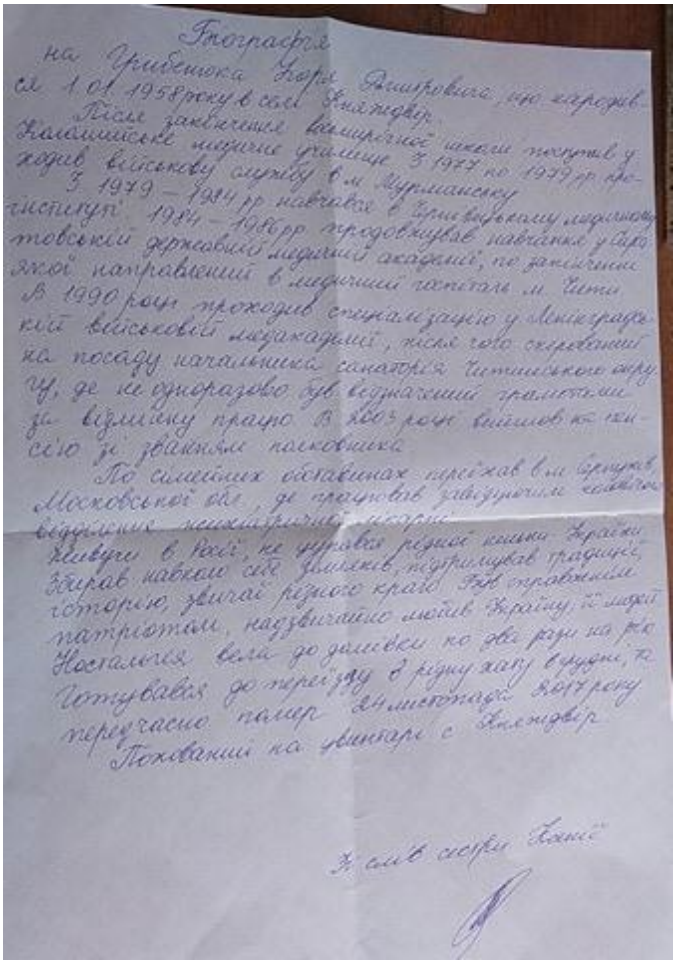

Біографія
на Грибенюка Ігоря Дмитровича, що народив-
ся 1.01.1958 року в селі Княжедвір.
Після закінчення восьмирічної школи поступив у
Коломийське медичне училище. З 1977 по 1979 рр. про-
ходив військову службу в м. Мурманську.
З 1979 – 1984 рр. навчався в Чернівецькому медичному
інституті. 1984 – 1986 рр. продовжував навчання у Сара-
товській державній медичній академії, по закінченні
якої направлений в медичний госпіталь м. Чити.
В 1990 році проходив спеціалізацію у Ленінградсь-
кій військовій медакадемії, після чого скерований
на посаду начальника санаторія Читинського окру-
гу, де не одноразово був відзначений грамотами
за відмінну працю. В 2003 році вийшов на пен-
сію зі званням полковника.
По сімейних обставинах переїхав в м. Сергіїв
Московської обл., де працював завідуючим [illegible]
відділення [illegible]
Живучи в Росії, не цурався рідної кепки України.
Збирав навколо себе земляків, підтримував традиції,
історію, звичаї рідного краю. Був справжнім
патріотом, надзвичайно любив Україну, її людей.
Ностальгія вела до домівки по два рази на рік.
Готувався до переїзду в рідну хату в грудні, та
передчасно помер 24 листопада 2017 року.
Похований на цвинтарі с. Княжедвір.

З слів сестри Ксенії

Світлина та біографія отримані від його рідної сестри Ткачук-Грибенюк Ксенії

Санітович Василь (зліва), Футулуйчук Василь (справа), 1972р., Севастополь, Чорноморський флот

Санітович Василь, 1973 р., Чорноморський флот
Світлини з сімейного архіву Санітовича Василя.

Терещук Василь Іванович
Явтушенко Валерій Олександрович
Бакай Ігор Остапович
Потятинник Володимир Васильович
Шевчук Михайло Петрович (зліва направо)
З архіву сільської ради.

Явтушенко Валерій Олександрович (справа), Афганістан, 1989р.
Світлина з сімейного архіву Явтушенка В.О.

Санітович Василь Васильович народився 06.01.1979р. в селі Княждвір Коломийського району.

З 1986-1994 навчався в Княждвірській середній школі.

Після закінченняКняждвірської школи в 1994 року поступив в Коломийське медичне училище, де здобув фах фельдшера.

В травні 1998 р. був признаний до Збройних Сил України та проходив службу в лавах Національної Гвардії України . В жовтні 1999р. звільнений в запас збройних сил.

З липня 2000р. був прийняти на службу до МВС.

Протягом 2014-2018 років не одноразово брав участь в АТО.На даний час: командир взводу, майор поліції, продовжує службу в роті поліції особливого призначення ГУНП в Івано-Франківській області.

Світлину та матеріали надав Санітович В.В. (2019р.)

Соколишин Юрій Васильович, народився 26 березня 1978 року в с. Княждвір Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. в сім'ї службовців, українець.

У 1993 році вступив до Львівського військового ліцею ім. Героїв Крут, який закінчив у червні 1996 році.

24 липня 1996 року вступив до Львівського військового інституту імені гетьмана Петра Сагайдачного при Національному університеті “Львівська політехніка, який закінчив 16 червня 2001 року.

З 01.06.2018 р. по теперішній часстарший офіцер відділу планування технічного забезпечення Озброєння центру логістики військової частини А0135 Збройних Сил України, м. Київ.

Світлину та матеріали надав Соколишин Ю.В. (2019)

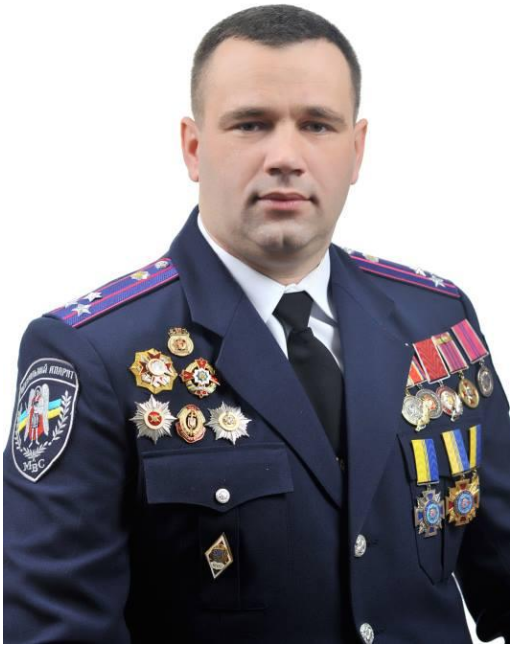

Марусяк Олег Любомирович полковник поліції, заступник начальника управління внутрішньої безпеки в Івано-Франківській області Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України.

Народився 13 квітня 1980 року в с. Княжвір Коломийського району Івано-Франківської області.

В 1997 році закінчив Княждвірську ЗОШ І-ІІІ ступенів.

З серпня 1997 року до липня 2000 року навчався в Прикарпатській філії Національної академії внутрішніх справ України.

Освіта вища. В 2009 році закінчив Прикарпатський юридичний інститут Львівського державного університету внутрішніх справ.

Депутат Княждвірської сільської ради з 31.10.2010 до 25.10.2015.

Протягом 2015 року перебував у службовому відрядженні у складі зведеного загону УМВС України в Івано-Франківській області та брав участь в Антитерористичній операції на території Донецької області. Отримав статус учасника бойових дій.

За час служби в органах внутрішніх справ нагороджений відзнаками МВС.

Світлину та матеріали надав Марусяк О.Л. (2019)

Генерали Українського Реєстрового Козацтва Футулуйчук В.М. та Футулуйчук Д.Д. Рим, Італія, 2006р. (офіційна делегація з України на запрошення Папи Римського)

Футулуйчук Василь,полковник міліції у відставці (лейтенант в запасі ВМФ), кандидат історичних наук, доцент. Народився та проживає в с. Княждвір. Почесний житель с. Княждвір. 1970-1973 рр. – служба ВМФ, Чорноморський флот, м. Севастополь. 1977-2005 рр. – служба в МВС. 1988-1989рр. перебував у відрядженні по миротворчій місії під час конфлікту в Нагорному Карабасі, Вірменії.

Наш перший княждвірець - генерал-майор Дмитро Футулуйчук, кандидат історичних наук, доцент
Світлини і матеріали надав Футулуйчук Д.Д. (2019)

Чавага Володимир Миколайович (зліва) капітан у відставці

Світлини та матеріали надав Чавага В.М. (2019)

Назар Котурлаш, Національна Гвардія України
Світлина з сімейного архіву Кіндрейчук Оксани.

Могила пароха Княждвора УГКЦ Йосипа Бурачинського (1838-1903рр.)

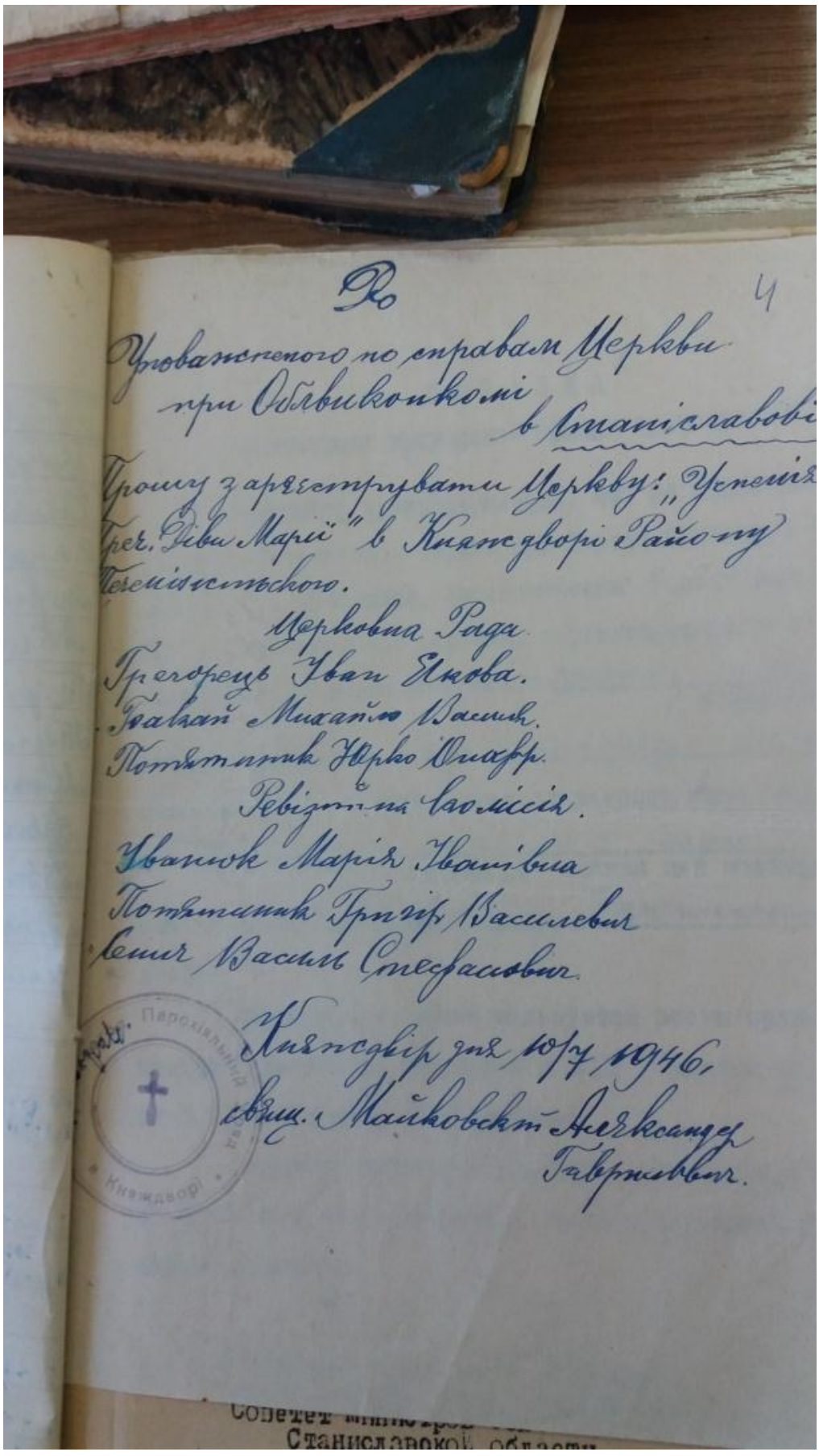

Ко

4

Уповажненого по справам Церкви
при Облвиконкомі
в Станіславові

Прошу зареєструвати Церкву: „Успенія Преч. Діви Марії" в Княждворі Району Печеніжинського.

Церковна Рада

Грегорець Іван Якова.
Гавкай Михайло Василя.
Потятиник Юрко Онафр.

Ревізійна Комісія.

Іванюк Марія Іванівна
Потятиник Григір Василевич
Сенич Василь Стефанович.

Княждвір дня 10/7 1946,
свящ. Майковскій Александер
Гавриловичь.

Совєтет министров ...
Станиславской области

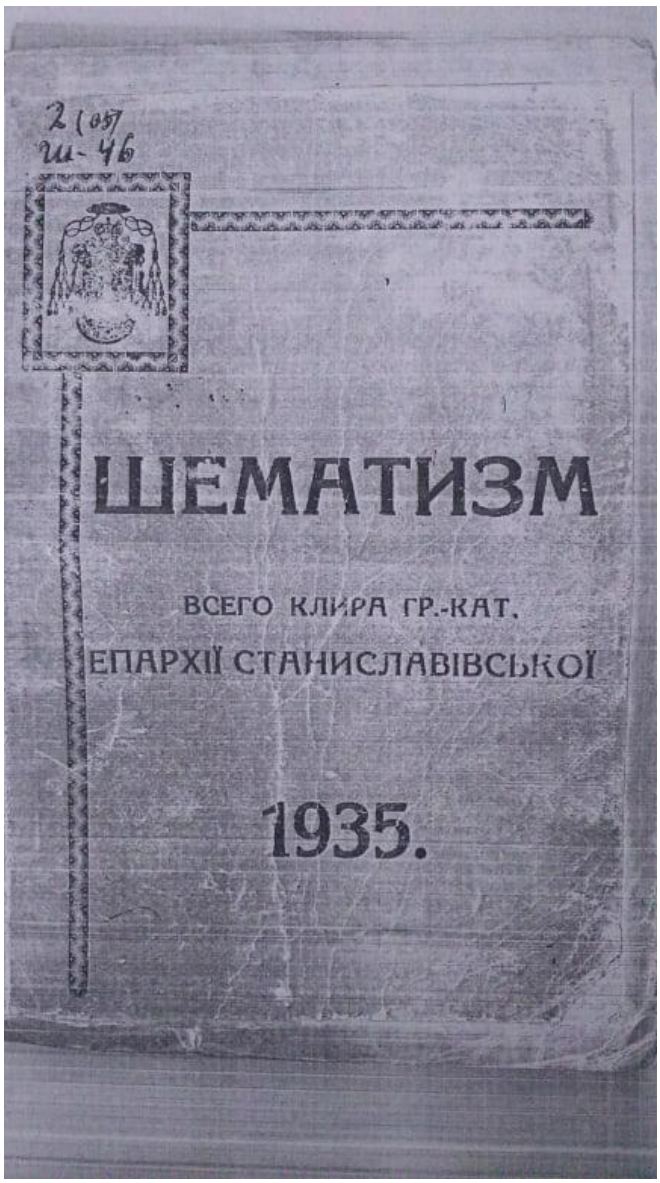

8. **КНЯЖДВІР.** Село. Парохія. Церков Успеня П. Д. М., дер., вист. і благ. 1864. Три придорожні каплички. — Патрон: Правительство. — Парох: О. Александер Майковський, Завідатель Деканату, Асесор Еп. Конс., Комісар Орд. шкіл., род.

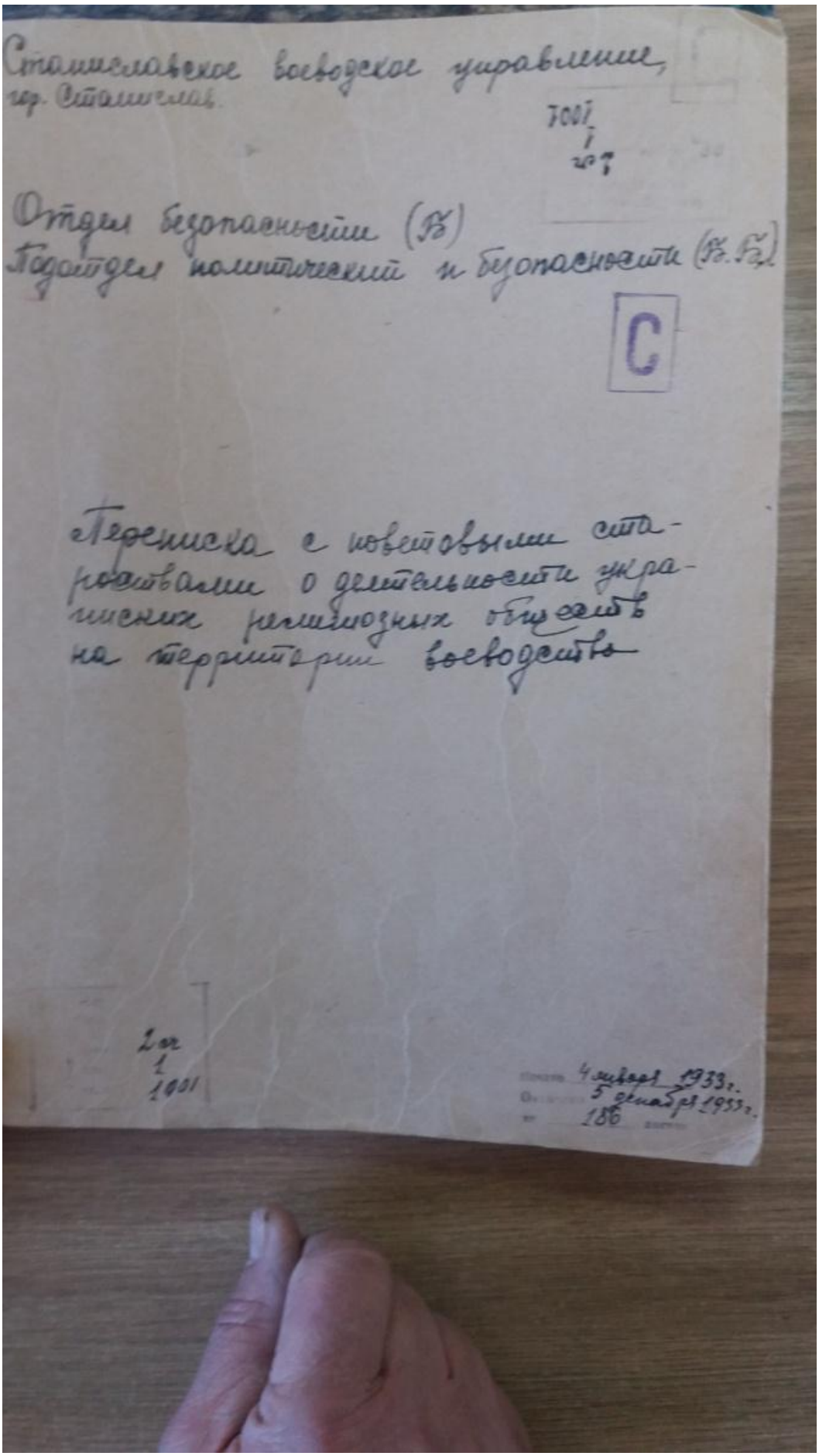

Станиславское воеводское управление,
гор. Станислав.

1001
1
2 ч

Отдел безопасности (Б)
Подотдел политический и безопасности (Б. Б.)

С

Переписка с повитовыми старостами о деятельности украинских религиозных обществ на территории воеводства

2 ч
1
1001

Начато 4 января 1933 г.
Окончено 5 декабря 1933 г.
Вт 186 листов

УКРАЇНА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
вул. Сагайдачного, 42а, м. Івано-Франківськ, 76007, тел./факс (03422) 4-90-77, e-mail: archives@daifo.org.ua

10.06.2008 84/04-07
на № 4 від 22.05.2008

Українська Греко-Католицька
Церква
Коломийсько-Чернівецька єпархія

АРХІВНА ДОВІДКА

В Шематизмі всього кліру Станіславської греко-католицької єпархії на 1935 рік, значиться в с. Княждвір Пістинського деканату церква Успення П.Д.М., дерев'яна, побудована і посвячена 1864 р., Парох: О. Олександр Майковський.

Підстава: Шематизм всего клира греко-католицької єпархії Станиславівської на1935 р.,арк.117,118.

В документах відділу релігійних культів Станіславського воєводського управління є відомості, що станом на 20 травня 1924 р. греко-католицькій парафії с. Княждвір належало 42 морги землі.

Підстава: ф.2,оп.11,спр.32,арк.5 зв.

В документах фонду Станіславської консисторії є звіт про стан церков і господарських будівель парафій Пістинського деканату за 1906 р., де зазначено, що при церкві в с. Княждвір знаходився парафіяльний будинок.

Підстава: ф.504,оп.1,спр.731,арк.33 зв.

Директор архіву К.П. Мицан

Головний спеціаліст М.В. Римарук

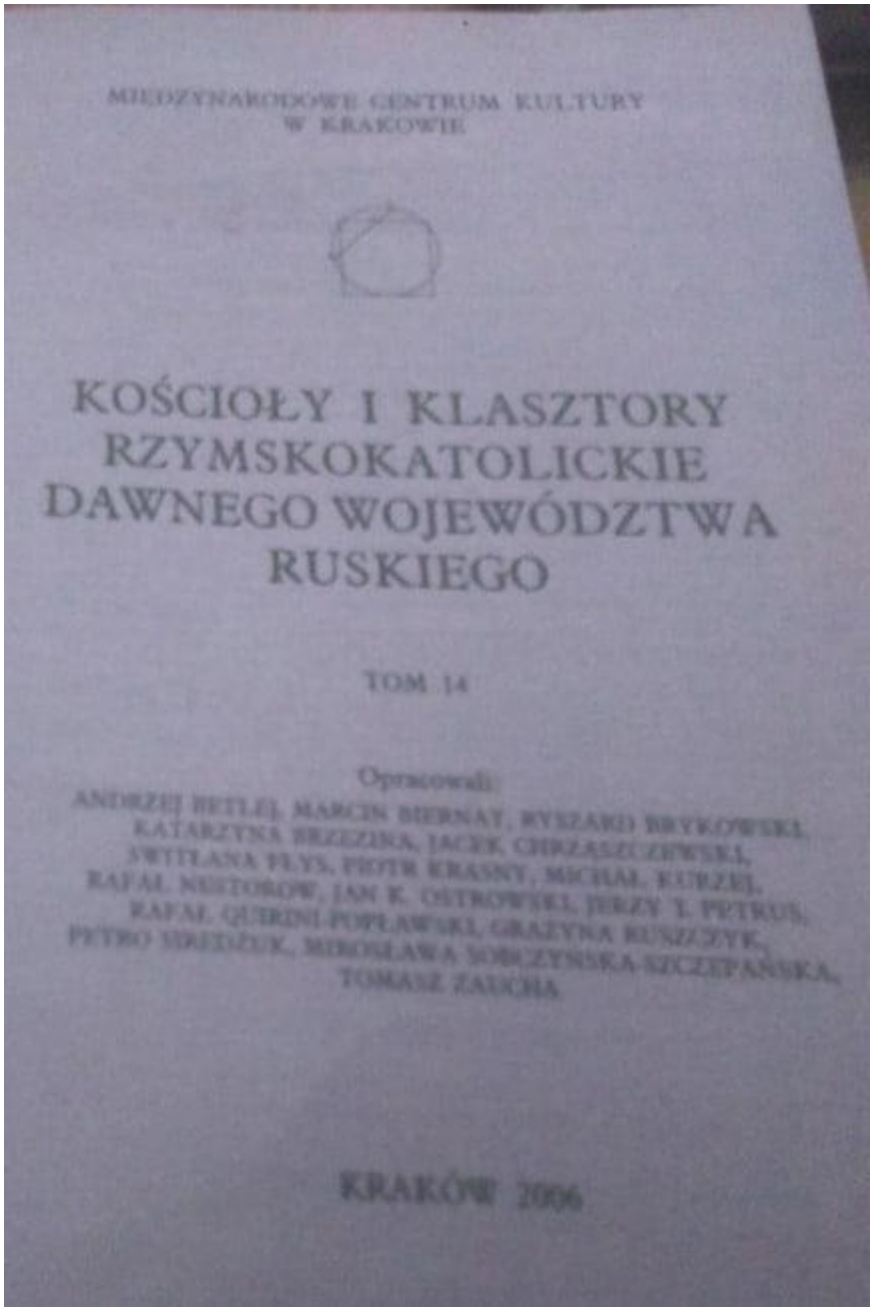

Комітет будівництва костьолу (Каплиці) в Княждворі створений у 1907р. Його провідність взяв адміністратор лісництва Алойзій Свобода, заступником якого залишився шкільний інспектор Крукєвич, а скарбником лісництва – Тюркотт. Ділянку під будівництво закуплено дирекцією Державних лісів у Львові. Зник проект каплиці у Княждворі, автором якого був Теодор Таловський, який передбачав будівництво просторого храму, складеного з трьох прольотного нефу, двох прольотного трансепту. Вівтар в оточенні великих додатків, що містить каплиця і ризниця, з піднятою вежею фронту. Під час будівництва був використаний набагато складніший проект, автором якого був Владислав Патковський, директор Школи Промисловості Деревини в Коломиї, який прогнозував спорудження цегляного храму, збереженого в закопанському стилі. Робота здійснювалася завдяки пожертвам жителів Коломиї, благодійних акцій, дотацій каси заощаджень і Районної Ради. Освячення каплиці (в документах названо «Церквою»), якій дано назву «Богородиця Вічної Допомоги», виконав

архієпископ Йосип Більчевський, 6 червня 1912р. В освяченні взяли участь Арциз Кароль, пізніше австрійський імператор з дружиною Зитою. 1912рік зазначений, як дата будівництва храму, вважають, що роботу розпочато не пізніше, як у минулому році, форма каплиці знайома тільки з короткого опису в інвентарі з 1938року і некомпетентного малюнку «художника-археолога» Г. Марченка. Це було цегляне будівництво, складене з нефу, пресвітерів і ризниці. Здається, що прямокутна вежа була побудована над пресвітерською. Хоча, можна вірити вищезгаданому малюнку, форма каплиці не мала нічого спільного із закопанським стилем, в той час, як натякали на традиції сучасної архітектури (пілястри, що охоплюють вежу, трикутні флангові обеліски на верхній частині фасаду). Вівтаря «зроблено в гуцульському стилі» виконав місцевий «селянин» Семко. Крім того в каплиці знаходилося скромне обладнання, що дозволяло здійснювати літургійні свята. Каплиця була зруйнована німецькою артилерією, коли в березні-липні 1944року німецько-радянський фронт стабілізувався на лінії Пруту.
(т. 14, с. 130, переклад з польської Бурко Вікторії)

Розп’яття Ісуса з костела, яке зберігалось в родині Попович Марії (різьбяр з Княждвора Семків). Передано в музей школи.

Критична стаття про те, що в Княждворі поляки відкрили римо-католицький костел, хоча в селі є лише 60 душ латинників, а о. Майковський веде велику й успішну патріотичну роботу. Поляки відкриття костелу запросили архікнязя Карла й архикнягиню Зіту, які в той час були в Коломиї. Однак наші провідники зробили так що поклали тріумфальну арку для зустрічі високодостойних гост ще далеко до костелу. Там престолонаслідника з дружиною привітало вигуками «Слава!» до 300 січовиків та приблизно 300 селян з навколишніх сіл і містечка Печеніжина. Священик Майковський привітав Карла і Зіту руською (українською) мово німецькою. Віденські гості були приємно вражені, а поляків це обурило.

Посьвяченє новоі «твєрдзи» на Покутю //Покутське слово [Коломия]. — 1912. — Ч. 15. — 13 червня. — С. 2-4

Життєвий шлях отця Олександра Майковського

В місті Коцмань, теперішній Кіцмань, в сім'ї священника Гавриїла Майковського в 1867р. народився Олександр Майковський – майбутній парох села Княждвір Пистинського деканату.

В 1907р. Отець Олександр був назначений деканом найчисленнішої греко-католицької церкви села Княждвір. За свою сорокалітню працю він багато зробив добра для людей княждвірської парафії. Він був митцем слова, умів зацікавити навіть байдужих людей, учив їх не тільки заповідей Божих і християнських, але й історії України, її світлого минулого і готував людей до великої хвилини державного відродження України. Отець Олександр свої проповіді так уміло пов'язував з церковною наукою, що польський уряд не міг нічого вдіяти проти нього. При допомозі отця Олександра було відкрито споживчу кооперацію – читальню «Просвіта», що мала велике значення для згуртування українського населення. Пізніше в цій читальні організував драматичний гурток син декана – Омелян, який народився в 1893р. З ініціативи отця Олександра в селі було організовано «маслосоюз», який на той час зробив багато добра для покращення нужденного життя селян.

В 1927р. разом із дружиною організували осередок жіночого товариства «Союз українок», де навчали дівчат куховарити.

Отець Олександр був шкільним комісаром і відповідав за організацію вивчення закону Божого в школах.

В 1929р. започатковано в Княждворі проведення «Фестинів». Готували його В. Слободян, Потятинник і отець Майковський.

В отця Олександра і їмості Ольги було шестеро дітей: Омелян, Степан, Марта, Мирослава, Ксенія і Володимир. Син Володимир в 1914р. при першому наборі пішов добровольцем в УСС (українські січові стрільці). В 1919р. переходячи річку Збруч, попав в більшовицький полон і більше родина його не бачила. Дочка Ксеня (1891 – 1966р.р.) була засуджена на 10 років і відбувала покарання в Сибірі, після чого повернулась в Коломию, де й померла в 1966р.. В неї булодвоє дочок: Орися та Ольга. Ольга вийшла заміж за сотника Спартана, була закатована кагебістами разом з чоловіком. Дочка отця Олександра – Марта (1908 – 2001р.р.) проживала в м. Львові разом з чоловіком та двома дочками Надією та Даркою. Дочка Мирося (1916 – 1935р.р.) померла молодою при пологах і похована в Княждворі. Син Степан (1899 – 1960р.р.) закінчив університет у Відні. Після війни працював в Коломиї і помер в 1960р. В 1945році в Польщі в місті Грудзьонс під час бомбардування в пологовому будинку, де перебувала перед пологами дружина Степана Наталія, влучила бомба і вона трагічно загинула разом із ненародженою дитиною. Його син і внук отця Олександра – Євген живе разом із дружиною Іриною зараз у місті Снятині, де працювали лікарями після закінчення Станіславського медичного інституту. У них є двоє дівчаток – правнучок діда Олександра: Наталя і Лариса, троє праправнуків Іра, Оксана і Ігор, і прапраправнучка Тетянка.

Отець Олександр в першу світову війну через фальшивий донос був арештований та вивезений до концентраційного табору в Талергофі в 1914році разом з дружиною Ольгою, а син Степан був у таборі в Тухолі. При Польщі отець Олександр платив різні адміністративні кари. Все це у відплату за його діяльність, яку присвячував своєму народові та Україні і тому він назавжди залишиться в пам'яті людей як великий священник та патріот-українець.

В 1946році отець Олександр закінчив свою священницьку діяльність, але і надалі проживав в селі Княждвір до останніх днів свого життя. Помер в 1952році, похований на княждвірському кладовищі разом із дружиною.

Як і сто років тому біля Княждвірської церкви на Великдень збираються люди у вишиванках з кошиками, де лежать пасхи та гуцульські писанки, і вихваляють Христа.

Розпалися імперії, іншими стали міста і люди, але збереглася пам'ять, історія закарбувала багато прізвищ, людей, які творили добро. І знову, як і колись будуть лунати святкові дзвони, кликатимуть до церкви вірних, і знову як і тоді, коли в церкві правив отець Олександр, на зорі віку звучить: «Христос Воскрес! Христос Воскрес! Христос Воскрес!»

Матеріал зібрала і оформила онука Олександра Оксана, правнучка

о. Олександр Майковський з дружиною Ольгою

Церковний хор, 1930
(в центрі сидять отці зліва направо Лука Семків, отець Майковський, над Лукою стоїть в кептарі Степан Семків, поряд його дружина Параска).
Світлина з сімейного архіву Гаврищука Володимира

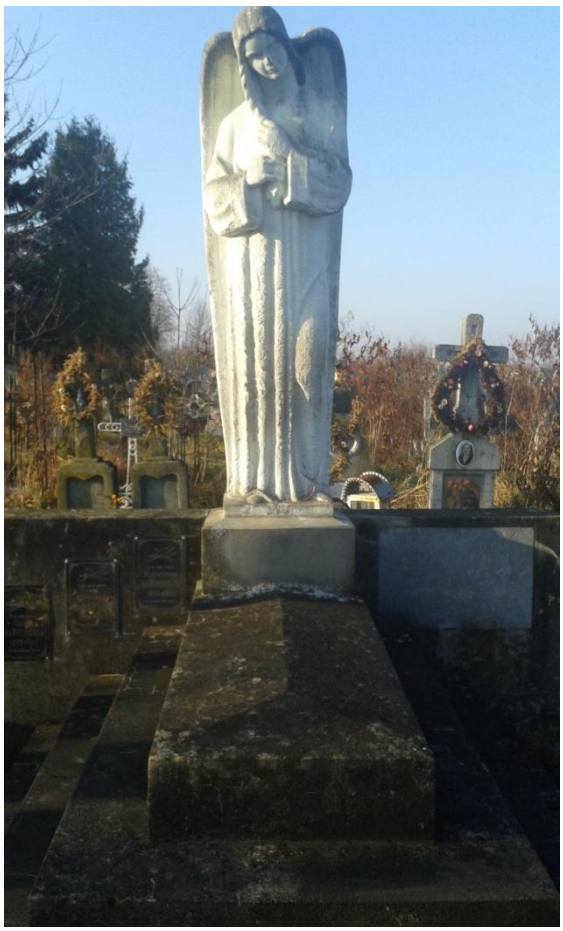

Родинна могила о. Майковського на княждвірському цвинтарі (поховані: О. Майковський, (1867-1952), дружина Ольга (1872-1947) та дочка Мирослава (1916-1935))

Внук о. Олександра МайковськогоМайковський Євгеній з дружиною Іриною та внуками та правнучкою Оксаною в Княждворі на Трійці, 2016р.
(відвідали родину могилу та обійстя О. Майковського)

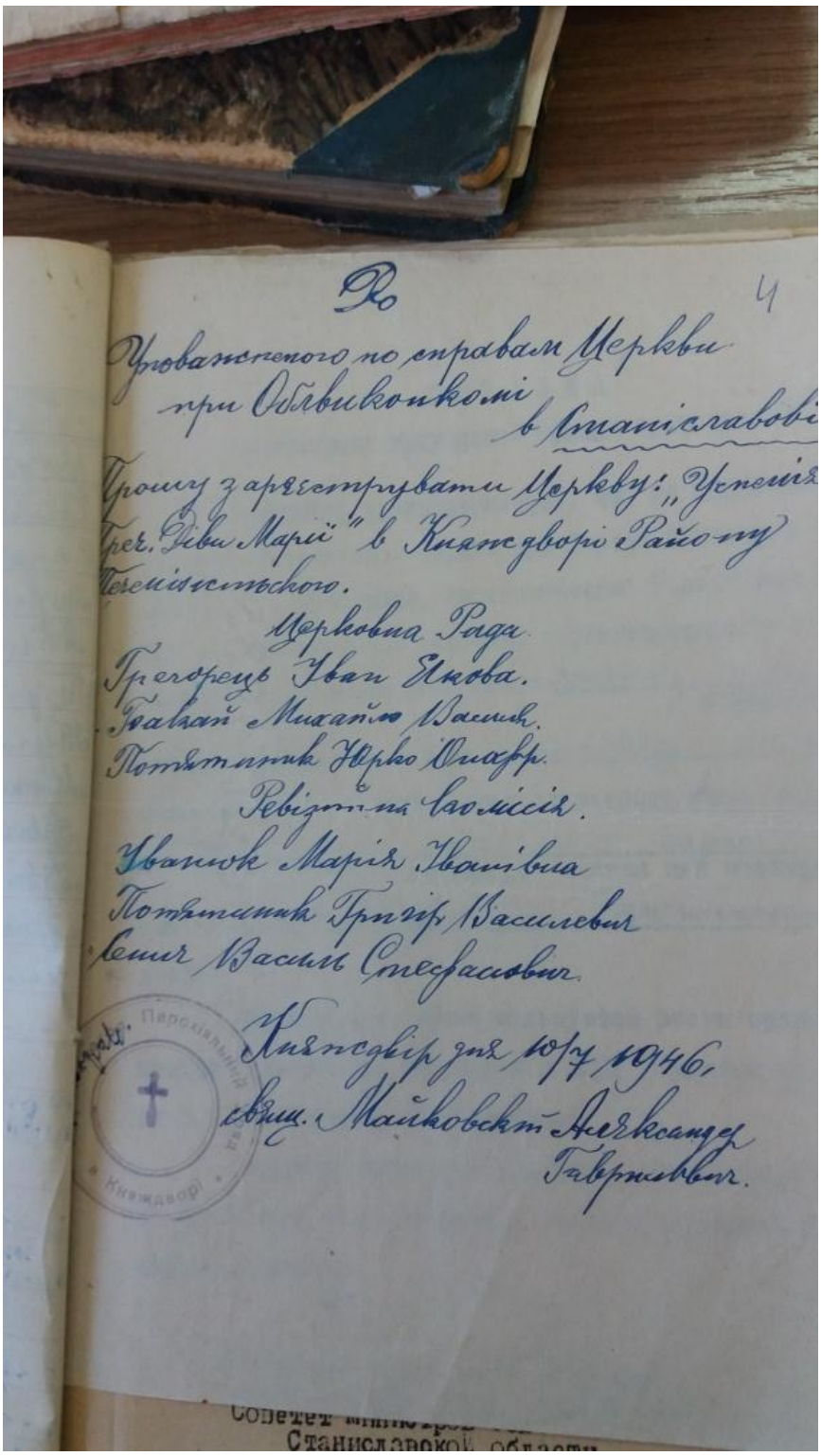

Ро 4

Уповажненого по справам Церкви
при Облвиконкомі
в Станіславові

Прошу зареєструвати Церкву: „Успенія Греч. Діви Марії" в Княждворі Району Печеніжинського.

Церковна Рада

Грегорець Іван Якова.
Гвакай Михайло Василя.
Потятиник Юрко Онафр.

Ревізійна Комісія.

Іванюк Марія Іванівна
Потятиник Григір Василевич
Сенич Василь Стефанович.

Княждвір дня 10/7 1946.
свящ. Майковскій Александер
Гавриловичь.

Совєтет министров ...
Станиславской области

45

УРСР

Коломийська районна Рада
народних депутатів
Івано-Франківської області

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

285200, м. Коломия,
вул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

УССР

Коломыйский районный Совет
народных депутатов
Ивано-Франковской области

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

285200, г. Коломыя,
ул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

07.05.88 № 05-29/8

На № .....

ОБЛИСПОЛКОМ

Заключение о рассмотрении заявления верующих села Нижнее о строительстве культового помещения.

Рассмотрев заявление верующих села Нижнее, исполком районного Совета народных депутатов сообщает, что в селе проживает взрослого населения 919 человек, из них коммунистов 21 человек, членов ВЛКСМ -26 человек, рабочих 600 человек, которые работают на предприятиях города Коломыи, верующих есть 50-60 человек, из них 15 экстремистов, которые пишут заявления в исполком и другие высшие инстанции о строительстве нового культового помещения взамен сгоревшего в 1982 году.

Для удовлетворения религиозных потребностей верующим села Нижнее созданы все условия для посещения действующего культового помещения в селе Сопов, которое в 1986-1987 годах отремонтировано, электрофиковано и находится от села Нижнее на расстоянии 3-4 км.

В связи с тем, что религиозное объединение с.Нижнее после пожара культового помещения расспалось, избраны членами религиозного объединения с.Сопов и жители села Нижнее.

Кроме того служитель культа села Сопов обслуживает и село Нижнее.

В 1987 году на месте сгоревшего культового помещения в с.Нижнее построен памятник воинам, погибших во время Великой Отечественной войны и от рук украинских буржуазных националистов.

Исходя из вышеизложенного, исполком районного Совета народных депутатов считает, что в с.Нижнее нецелесообразно строить новое культовое помещение, о чем разъяснено гражданам даного села.

Председатель исполкома Р.Ф.БАЗЮК.

Коломийська міськрайдрук., III-88 р. IV з. 1830—2000 А4 В

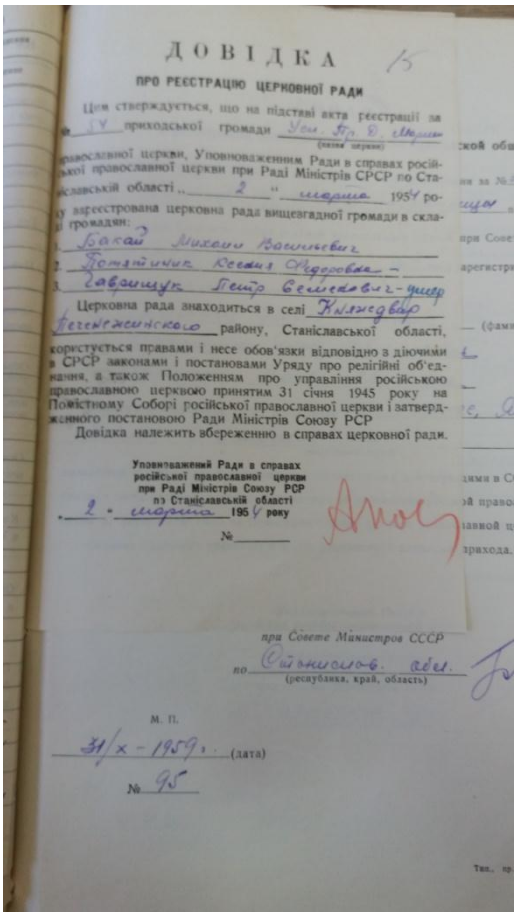

ДОВІДКА

ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ЦЕРКОВНОЇ РАДИ

Цим стверджується, що на підставі акта реєстрації за
№ 14 приходської громади Укр. Пр. В. Мушин
(назва церкви)
православної церкви, Уповноваженим Ради в справах російської православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Станіславській області 2 березня 1954 ро-
ку зареєстрована церковна рада вищезгадної громади в складі громадян:

1. Бакай Михайло Васильович
2. Потятинич Ксенія Федорівна –
3. Гавашчук Петро Семенович-уповноважений

Церковна рада знаходиться в селі Княждвір Печеніжинського району, Станіславської області, користується правами і несе обов'язки відповідно з діючими в СРСР законами і постановами Уряду про релігійні об'єднання, а також Положенням про управління російською православною церквою принятим 31 січня 1945 року на Помісному Соборі російської православної церкви і затвердженного постановою Ради Міністрів Союзу РСР

Довідка належить збереженню в справах церковної ради.

Уповноважений Ради в справах російської православної церкви при Раді Міністрів Союзу РСР по Станіславській області
2 березня 1954 року

№

при Совете Министров СССР
по Станиславск. обл.
(республика, край, область)

М. П.

31/X - 1959 г. (дата)

№ 95

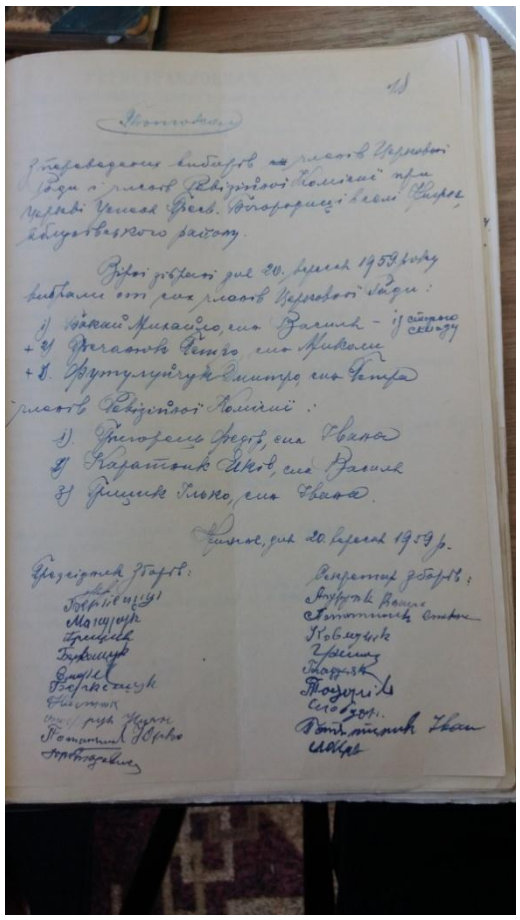

Протокол

Установчих зборів членів Церковної Ради с.Княждвір Печеніжинського району Станіславської області

Збори відбулися дня 20. квітня 1959 року

Присутніх було 30 членів Церковної Ради:

1) Бакай Михайло, сина Василя – і обрано головою
2) Жегалов Петро сина Миколи
3) Футулуйчук Дмитро сина Петра

членів Ревізійної Комісії:

1) Григорець Петро, сина Івана
2) Карапчук Ілько, сина Василя
3) Грицик Ілько, сина Івана

Княждвір, дня 20. квітня 1959 р.

Головуючий зборів: Секретар зборів:

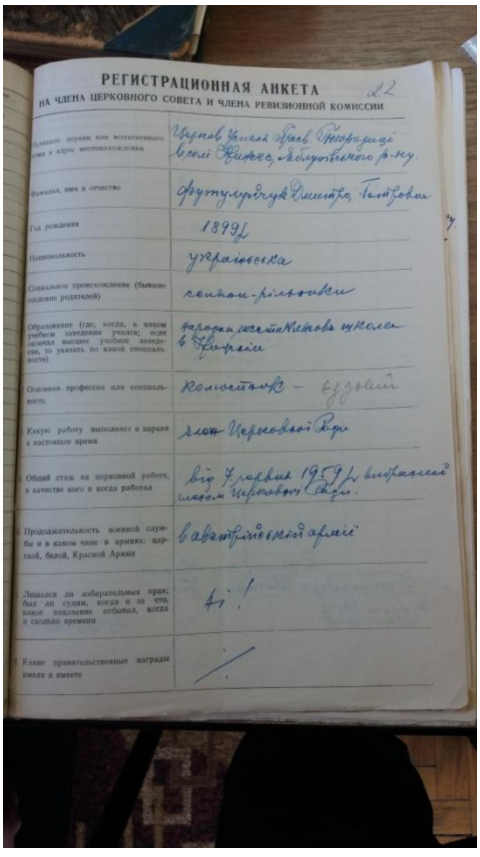

РЕГИСТРАЦИОННАЯ АНКЕТА

НА ЧЛЕНА ЦЕРКОВНОГО СОВЕТА И ЧЛЕНА РЕВИЗИОННОЙ КОМИССИИ

Название церкви или молитвенного дома и адрес местонахождения	Церков Успіня Пр. Богородиці в селі Нижнє, Яблунівського р-ну.
Фамилия, имя и отчество	Футулуйчук Дмитро Петрович
Год рождения	1879 р.
Национальность	українська
Социальное происхождение (бывшее сословие родителей)	селян-рільників
Образование (где, когда, в каком учебном заведении учился; если окончил высшее учебное заведение, то указать по какой специальности)	народня початкова школа в Княждвір
Основная профессия или специальность	Колгоспник – пенсіонер
Какую работу выполняет в церкви в настоящее время	член Церковної Ради
Общий стаж на церковной работе, в качестве кого и когда работал	від 7 червня 1959 р. членом Церковної Ради.
Продолжительность военной службы и в каком чине в армиях: царской, белой, Красной Армии	в австрійській армії
Лишался ли избирательных прав; был ли судим, когда и за что, какое наказание отбывал, когда и сколько времени	Ні!
Какие правительственные награды имеет и имеете	/

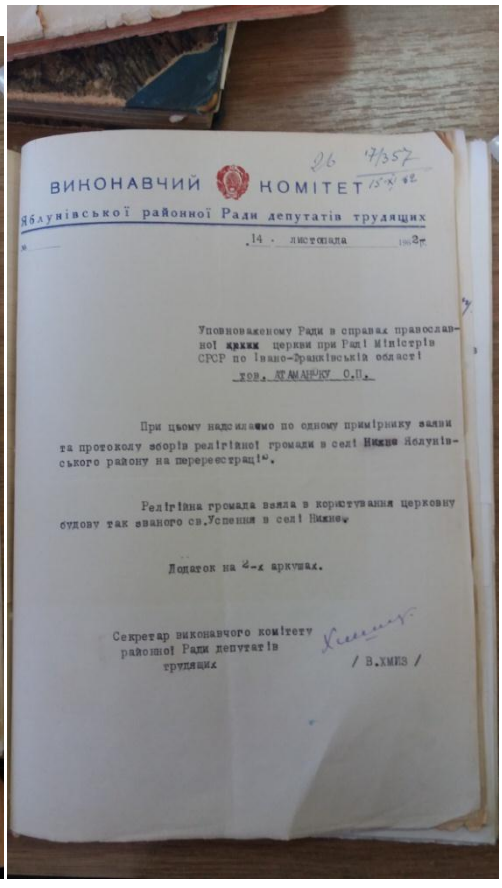

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

Яблунівської районної Ради депутатів трудящих

26 17/357 15/X 62

14 листопада 1962 р.

Уповноваженому Ради в справах православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Івано-Франківській області

тов. ЛУКАНЮКУ С.П.

При цьому надсилаємо по одному примірнику заяви та протоколу зборів релігійної громади в селі Нижнє Яблунівського району на перереєстрацію.

Релігійна громада заяла в користування церковну будову так званого св.Успення в селі Нижнє.

Додаток на 4-х аркушах.

Секретар виконавчого комітету районної Ради депутатів трудящих / В.ХМІЗ /

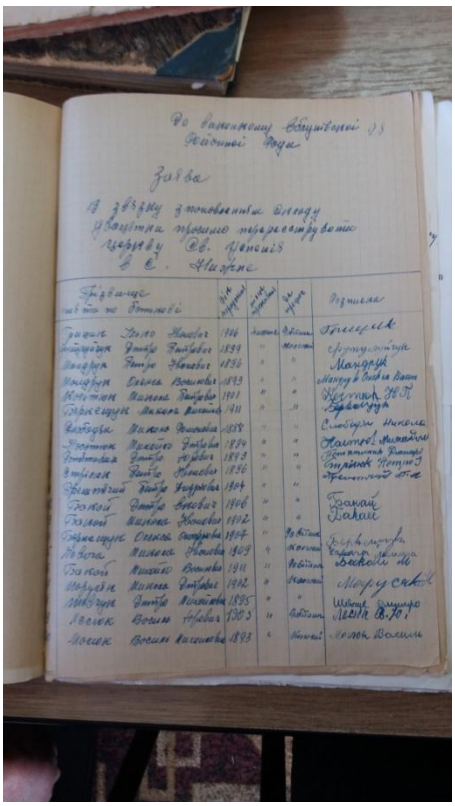

До виконкому Обущівської
Сільської Ради

Заява

В зв'язку з тяжким матеріальним
становищем нашої
громади с.в. Успіння
в с. Нижнє

Прізвище ім'я та по батькові	Рік народження	Освіта	Національність	Підпис
Грицик Дмитро Іванович	1916	середня	Русин	Грицик
Шуштурюк Петро Петрович	1939	"	Русин	Шуштурюк
Мандрик Петро Іванович	1936	"	"	Мандрик
Мандрик Олекса Васильович	1893	"	"	Мандрик
Костюк Микола Петрович	1901	"	"	Костюк
Бурбелищук Микола Васильович	1911	"	"	Бурбелищук
Свобода Микола Іванович	1888	"	"	Свобода
Костюк Михайло Петрович	1894	"	"	Костюк
Дмитрівська Дмитро Петрович	1893	"	"	Дмитрівський
Стрілюк Петро Іванович	1936	"	"	Стрілюк
Брилинський Петро Георгійович	1904	"	"	Брилинський
Балай Дмитро Васильович	1906	"	"	Балай
Балай Василь Іванович	1902	"	"	Балай
Бурбелищук Олекса Петрович	1907	робітник	Русин	Бурбелищук
Ковтун Василь Іванович	1909	"	Русин	Ковтун
Балай Василь Васильович	1911	"	Русин	Васильович
Мандрик Василь Петрович	1902	"	Русин	Мандрик
Шуштурюк Дмитро Миколайович	1895	"	Русин	Шуштурюк Дмитро Леніна 8, 70
Лесюк Василь Петрович	1905	"	Русин	Лесюк
Лесюк Василь Миколайович	1893	"	Русин	Лесюк Василь

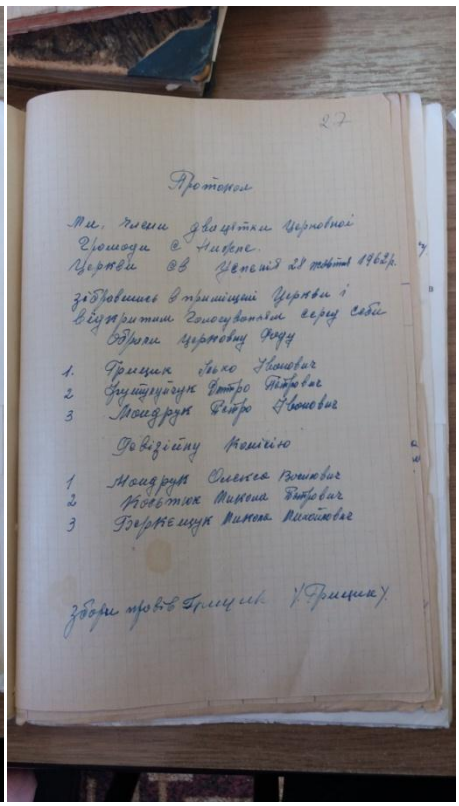

27

Протокол

Ми, члени двадцятки церковної
Громади с Нижнє.
Церкви св Успіння 28 жовтня 1962р.

зібравшись в тимчасовій церкві і
відкривши голосуванням серед себе
збори церковну Раду

1. Грицик Іван Іванович
2 Шуштурюк Петро Петрович
3 Мандрик Петро Іванович

Ревізійну комісію

1 Мандрик Олекса Васильович
2 Ковтун Микола Петрович
3 Бурбелищук Микола Миколаєвич

Збори провів Грицик І. Грицик І.

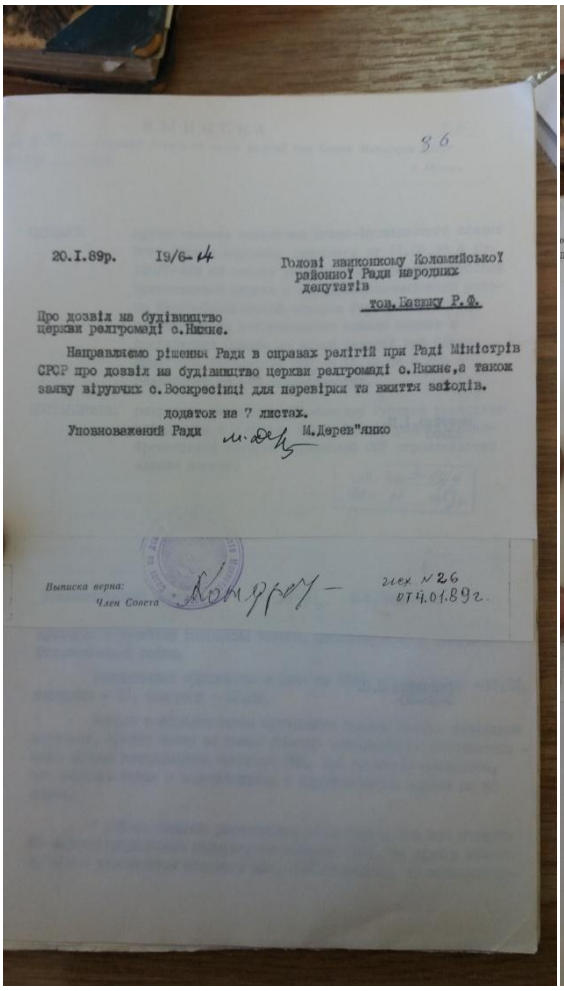

36

20.I.89р. I9/6-14

Голові виконкому Коломийської
районної Ради народних
депутатів
тов. Базюку Р.Ф.

Про дозвіл на будівництво
церкви релгромади с.Нижнє.

Направляємо рішення Ради в справах релігій при Раді Міністрів
СРСР про дозвіл на будівництво церкви релгромади с.Нижнє,а також
заяву вірущих с.Воскресінці для перевірки та вжиття заходів.

додаток на 7 листах.

Уповноважений Ради М.Дерев"янко

Выписка верна:
Член Совета

гех №26
от 4.01.89г.

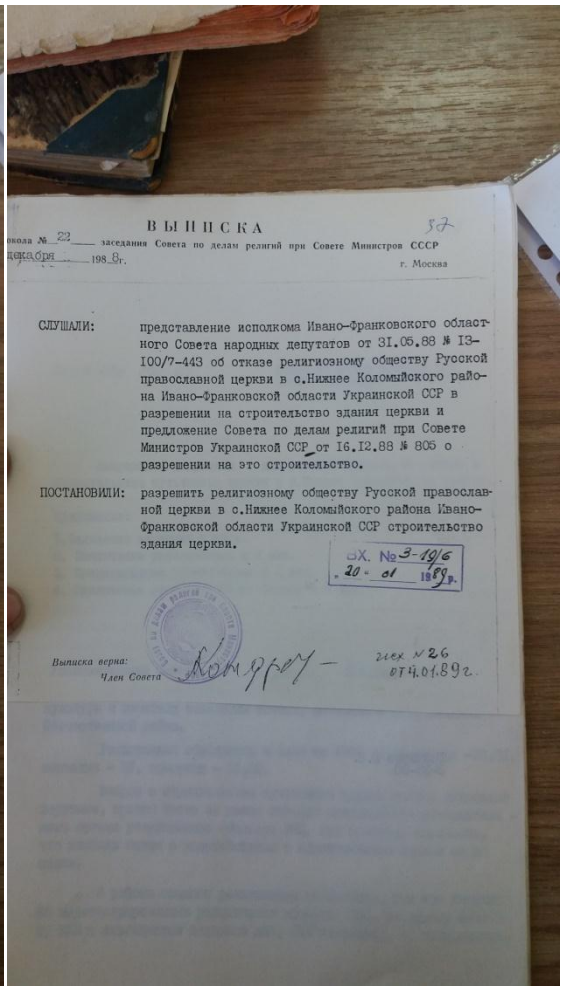

ВЫПИСКА

87

выкола № 22 заседания Совета по делам религий при Совете Министров СССР
декабря 198 8г. г. Москва

СЛУШАЛИ: представление исполкома Ивано-Франковского областного Совета народных депутатов от 31.05.88 № I3-I00/7-443 об отказе религиозному обществу Русской православной церкви в с.Нижнее Коломыйского района Ивано-Франковской области Украинской ССР в разрешении на строительство здания церкви и предложение Совета по делам религий при Совете Министров Украинской ССР от I6.I2.88 № 805 о разрешении на это строительство.

ПОСТАНОВИЛИ: разрешить религиозному обществу Русской православной церкви в с.Нижнее Коломыйского района Ивано-Франковской области Украинской ССР строительство здания церкви.

□Х. №3-19/6
20-01 1989 р.

Выписка верна:
Член Совета

гех №26
от 4.01.89г.

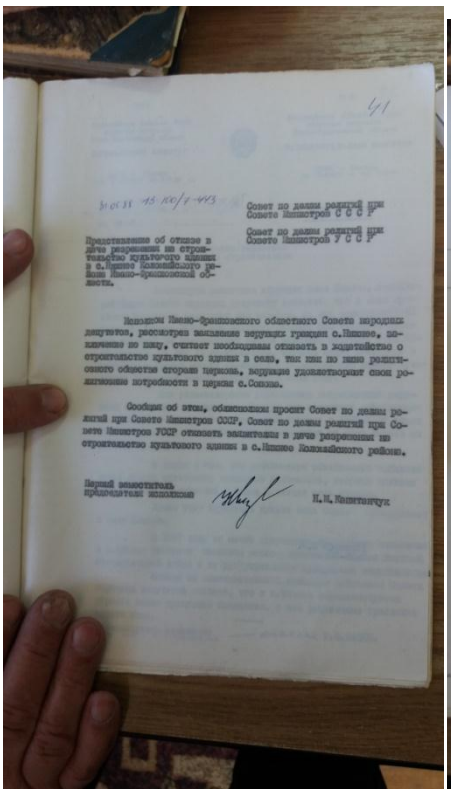

41

31.05.88 13-100/1-443

Совет по делам религий при Совете Министров С С С Р

Совет по делам религий при Совете Министров У С С Р

Представление об отказе в даче разрешения на строительство культового здания в с.Нижнее Коломийского района Ивано-Франковской области.

Исполком Ивано-Франковского областного Совета народных депутатов, рассмотрев заявление верующих граждан с.Нижнее, заключение по нему, считает необходимым отказать в ходатайстве о строительстве культового здания в селе, так как по нему религиозного общества сгорела церковь, верующие удовлетворяют свои религиозные потребности в церкви с.Сопова.

Сообщая об этом, облисполком просит Совет по делам религий при Совете Министров СССР, Совет по делам религий при Совете Министров УССР отказать заявителям в даче разрешения на строительство культового здания в с.Нижнее Коломийского района.

Первый заместитель председателя исполкома Н.М.Капитанчук

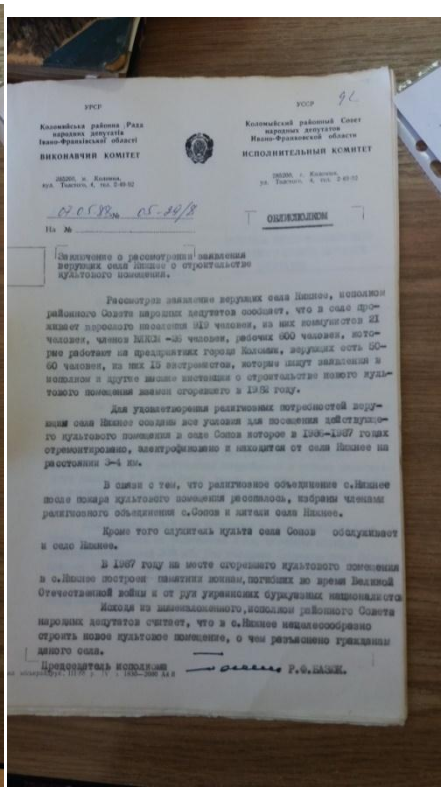

УРСР

Коломийська районна Рада народних депутатів Івано-Франківської області

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

285200, м. Коломия, вул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

УССР 92

Коломийский районный Совет народных депутатов Ивано-Франковской области

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

285200, г. Коломия, ул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

07.05.88 № 05-39/8

На № ____

ОБЛИСПОЛКОМ

Заключение о рассмотрении заявления верующих села Нижнее о строительстве культового помещения.

Рассмотрев заявление верующих села Нижнее, исполком районного Совета народных депутатов сообщает, что в селе проживает взрослого населения 919 человек, из них коммунистов 21 человек, членов ВЛКСМ -26 человек, рабочих 600 человек, которые работают на предприятиях города Коломии, верующих есть 50-60 человек, из них 15 экстремистов, которые пишут заявления в исполком и другие высшие инстанции о строительстве нового культового помещения взамен сгоревшего в 1982 году.

Для удовлетворения религиозных потребностей верующим села Нижнее созданы все условия для посещения действующего культового помещения в селе Сопов которое в 1986-1987 годах отремонтировано, электрофицировано и находится от села Нижнее на расстоянии 3-4 км.

В связи с тем, что религиозное объединение с.Нижнее после пожара культового помещения распалось, избраны членами религиозного объединения с.Сопов и жители села Нижнее.

Кроме того служитель культа села Сопов обслуживает и село Нижнее.

В 1987 году на месте сгоревшего культового помещения в с.Нижнее построен памятник воинам, погибших во время Великой Отечественной войны и от рук украинских буржуазных националистов.

Исходя из вышеизложенного, исполком районного Совета народных депутатов считает, что в с.Нижнее нецелесообразно строить новое культовое помещение, о чем разъяснено гражданам данного села.

Председатель исполкома Р.Ф.БАЗЮК

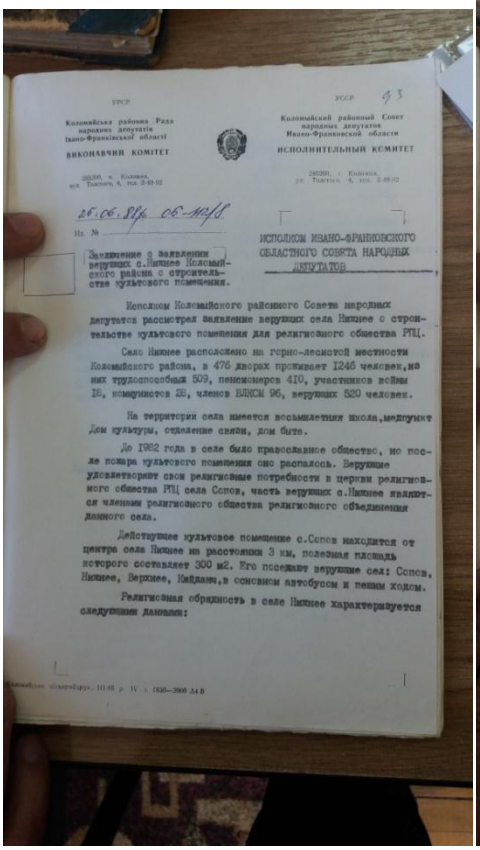

УРСР

Коломийська районна Рада народних депутатів Івано-Франківської області

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

285200, м. Коломия, вул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

УССР 93

Коломийский районный Совет народных депутатов Ивано-Франковской области

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

285200, г. Коломия, ул. Толстого, 4, тел. 2-49-92

26.06.88 № 06-112/8

На № ____

ИСПОЛКОМ ИВАНО-ФРАНКОВСКОГО ОБЛАСТНОГО СОВЕТА НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ

Заключение о заявлении верующих с.Нижнее Коломийского района о строительстве культового помещения.

Исполком Коломийского районного Совета народных депутатов рассмотрел заявление верующих села Нижнее о строительстве культового помещения для религиозного общества РПЦ.

Село Нижнее расположено на горно-лесистой местности Коломийского района, в 476 дворах проживает 1246 человек, из них трудоспособных 509, пенсионеров 410, участников войны 18, коммунистов 28, членов ВЛКСМ 96, верующих 520 человек.

На территории села имеется восьмилетняя школа, медпункт Дом культуры, отделение связи, дом быта.

До 1982 года в селе было православное общество, но после пожара культового помещения оно распалось. Верующие удовлетворяют свои религиозные потребности в церкви религиозного общества РПЦ села Сопов, часть верующих с.Нижнее являются членами религиозного общества религиозного объединения данного села.

Действующее культовое помещение с.Сопов находится от центра села Нижнее на расстоянии 3 км, полезная площадь которого составляет 300 м2. Его посещают верующие сел: Сопов, Нижнее, Верхнее, Кийданч, в основном автобусом и пешим ходом.

Религиозная обрядность в селе Нижнее характеризуется следующими данными:

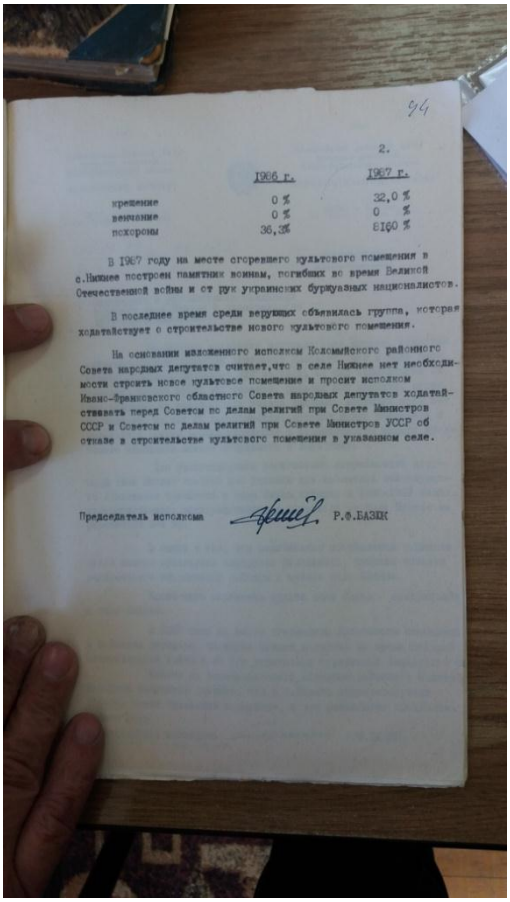

94

2.

	1986 г.	1987 г.
крещение	0 %	32,0 %
венчание	0 %	0 %
похороны	36,3%	8160 %

В 1987 году на месте сгоревшего культового помещения в с.Нижнее построен памятник воинам, погибших во время Великой Отечественной войны и от рук украинских буржуазных националистов.

В последнее время среди верующих объявилась группа, которая ходатайствует о строительстве нового культового помещения.

На основании изложенного исполком Коломийского районного Совета народных депутатов считает, что в селе Нижнее нет необходимости строить новое культовое помещение и просит исполком Ивано-Франковского областного Совета народных депутатов ходатайствовать перед Советом по делам религий при Совете Министров СССР и Советом по делам религий при Совете Министров УССР об отказе в строительстве культового помещения в указанном селе.

Председатель исполкома Р.Ф.БАЗЮК

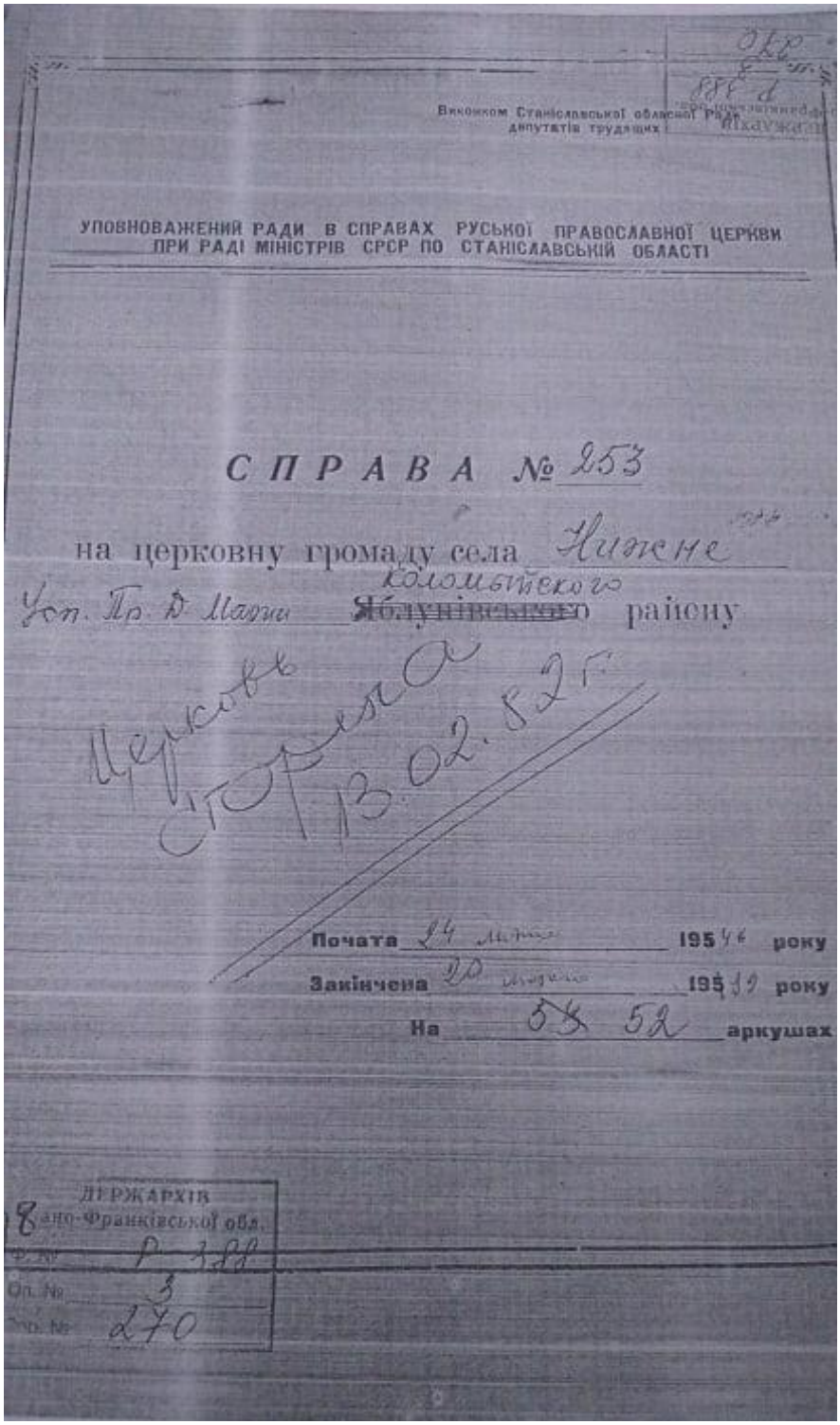

Виконком Станіславської обласної Ради депутатів трудящих

УПОВНОВАЖЕНИЙ РАДИ В СПРАВАХ РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО СТАНІСЛАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

СПРАВА № 253

на церковну громаду села Нижне

Усп. Пр. Д. Марії ~~Яблунівського~~ Коломийського району

Церковь сторена 13.02.82 г.

Почата 24 липня 1946 року

Закінчена 20 липня 1952 року

На ~~53~~ 52 аркушах

ДЕРЖАРХІВ Івано-Франківської обл.

Ф. № Р-388

Оп. № 3

Спр. № 270

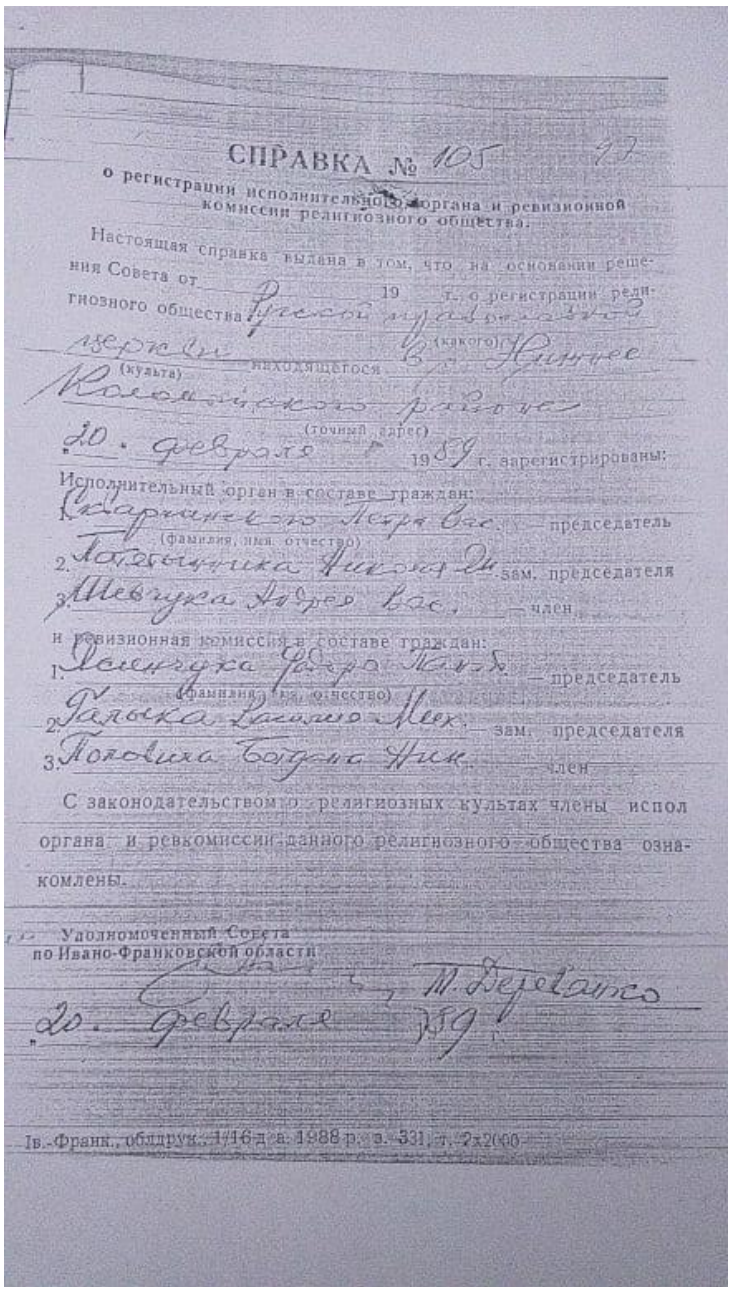

СПРАВКА № 105 97

о регистрации исполнительного органа и ревизионной комиссии религиозного общества.

Настоящая справка выдана в том, что на основании решения Совета от _____ 19__ г. о регистрации религиозного общества Русской православной церкви (какого) в с. Нижнее (культа) находящегося Коломийского района (точный адрес)

20. февраля 1989 г. зарегистрированы:

Исполнительный орган в составе граждан:

1. Скварчинского Петра Вас. — председатель (фамилия, имя, отчество)
2. Потятынника Николая Ди. — зам. председателя
3. Шевчука Андрея Вас. — член

и ревизионная комиссия в составе граждан:

1. Ясинчука Федора Панас. — председатель (фамилия, имя, отчество)
2. Галыка Василия Мих. — зам. председателя
3. Половина Богдана Ник. — член

С законодательством о религиозных культах члены испол органа и ревкомиссии данного религиозного общества ознакомлены.

Уполномоченный Совета по Ивано-Франковской области

[signature] Т. Деревянко

20. февраля 1989 г.

Ів.-Франк., облдрук., 1/16 д. а. 1988 р. з. 331, т. 2х2000

Матеріали з Державного обласного архіву

- 1 -

Спогади жителя
с. Княждвір
вул. Шевченка буд. 152
Шевчука Василя Степановича
р. народження

Діяльність ініціативної групи с. Нижне
„Про виділення земельної ділянки на будівництв
церкви в 1987-1998 роках"
В 1982 році згоріла наша деревяна церква.
Дзвіницю з австрійської цегли зруйнували,
не без участі жителів нашого села, яких вже
немає в
На тому місці радянська влада почала
активно будувати будинок культури та
меморіальний комплекс присвячений Великій
Вітчизняній війні, до 40 з дня Перемоги
в 1985 році. Паміятник відкривали в
травні 1985 році. Будинок культури в
1987 році.

В селі почала створюватись ініціативна група людей, щоб перед владою надати землю для будівництва нової церкви. Обряди (похороки, хрестини) священники по хатах, а на великі релігійні свята збирались люди біля каплички в церкві, яка не згоріла. „Місцева влада в Коломиї", Станіславові дозвіл на землю не давала. Вирішили на зібрані що треба їхати за дозволом в Москву, групою із 3х чоловік.

1/. Шевчук Василь
2/. Заворотна Марія
3/. Галик Василь

Футулуйчук Наталка (Гуцулка) вручила м
гроші, які зібрали добровільно люди.
Я купив 3 пласкартних білети на поїзд
Івано-Франківськ – Москва в обидві стор
Це було весною 1988 року.

Ніяких листів, протоколів, звернень ми не
мали із собою. Поїхали як ходаки до пана
в Москву. Розпитувались людей де Кабінет
Ради Міністерства. Попали на прийом на
другому поверсі, в кабінет великого чиновни
уповноваженого в справах Рос. прав, церкви
при раді Міністрів СРСР, прізвища не пам'я
Розказали йому чого ми приїхали і що хо
щоб нам надали землю під будівництво д
кошти громади церкву в селі. Вийняв із
сейфа журнал і сказав що наша церква
згоріла, обласна і місцева влада будува
не дозволила. Пояснив нам що потрібно
робити, які документи зібрати: підписи
людей, збори села; і протоколи, рішення в
5 екземплярах привести йому в Москву особ
Тієля, погуляли на Червоній Площі, на
мовзолей не було гроший. Там на площі зу
з групою випадково мистецтв, які теж
приїхали в Москву за дозволом будува
церкву. Нам підсказали що треба робит
як най скорше збирати документи.

— 4 —

Приїхали в село розказали все що треба робити. Створили ініціативну групу наших людей, яких розподілили для збору підписів, коштів. Пам'ятаю хто був в групі. Я і Чавага Василь, Скварчинський Петро, Заворотна Марія, Галик Василь, Беркищук Оксана, Футулуйчук Наталка. Всі здали списки, підписались провели збори, написали рішення, прохання в 5 екземплярах. Зібрали кошти на дорогу в Москву і ми знову в складі із 3х чоловік (Шевчук, Заворотна, Галик) поїхали в Москву. Це було в вересні 1988 року. Я брав білети на літак Івано-Франківськ Москва, В Москву прилетіли в ночі ночували в залі аеропорту. Ранком ми на 9⁰⁰ були на прийомі в кабінеті на II-поверсі у чиновника. Але це вже був другий, бо той у якого ми були перший раз знаходився в відпустці.

— 5 —

Це був інспектор який керував церквами
на Сході. Вислухав прийняв документи.
Відповів що наша церковна громада не знята
з реєстрації, значить можна будувати церкву.
Після став дзвонити при нас в Київ,
Івано-Франківськ, Коломию з вимогою
дати дозвіл на землю будувати російську
православну церкву в нашому селі.
Ми поїхали в аеропорт. В аеропорту наш
рейс на Івано-Франківськ відмінили.
Заворотна, Галик полетіли на Львів,
а я в 3⁰⁰ год. теж на Львів. В залі
аеропорту заявив Галик, спав у кріслі,
а Заворотна сиділа на ящику від сміття.
Вільних місць не було. Ранком ми поїхали
на південний вокзал Львів, а звідти поїздом
на Коломию, в село. Доповіли про нашу
поїздку. Дальше документували та поїхали
в Івано-Франківськ, Київ залишились:
Федір Ясінчук, Футулуйчук Наталка,
Потятинник Микола.

— 6 —

Чавага Василь, Скворчинський Петро.
В лютому 1989 році дали дозвіл на земл
та будівництво РПЦ церкви.
На кошти громади збудували церкву,
вже як УАПЦ святили 10 вересня 199
Достовірність моїх спогадів засвідчую:

Спогади записали:
Внук: Кіндрейчук Дмитро
Кіндрейчук Галина

22.05.2018р.

ШВСП

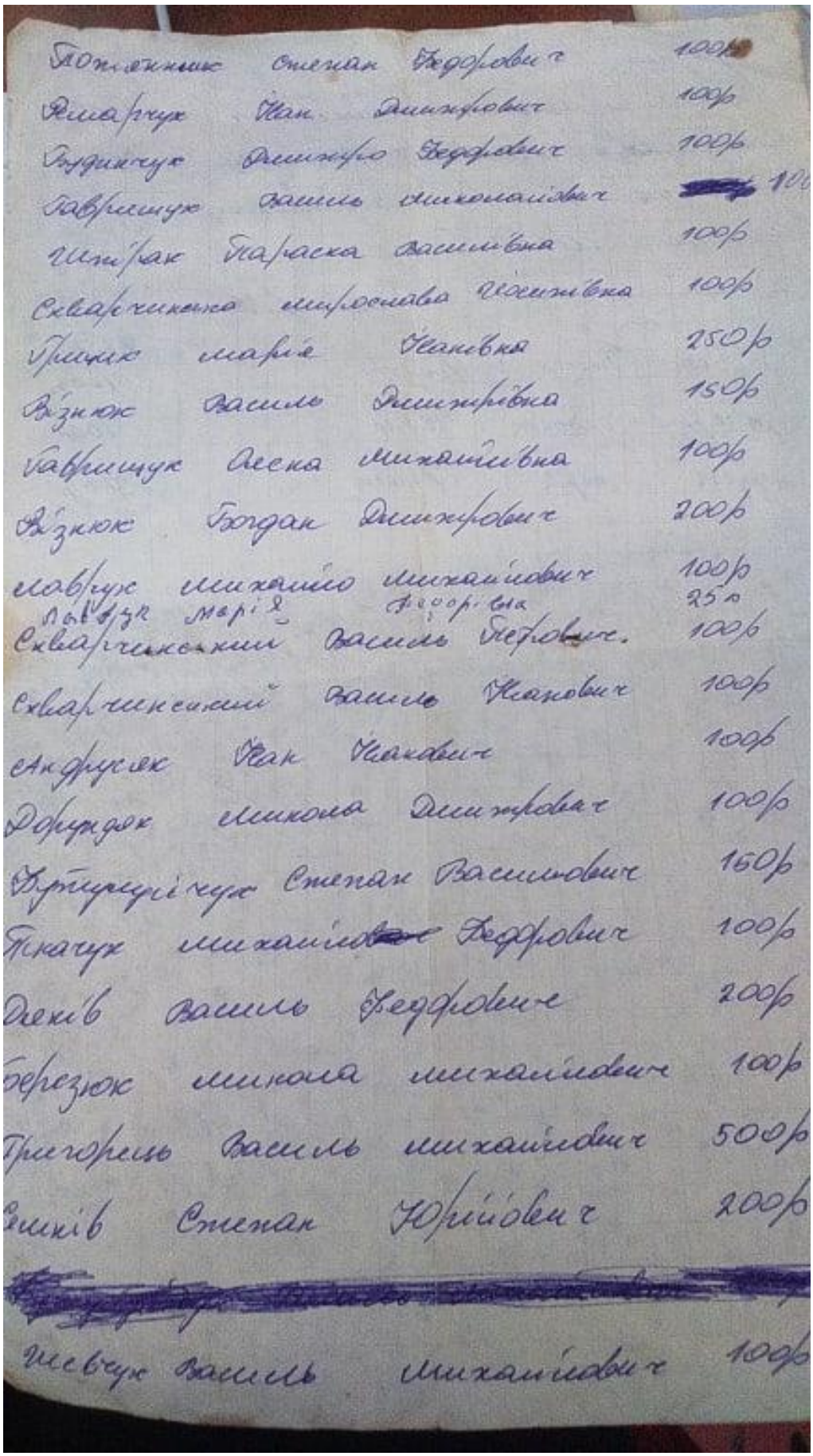

Список збору коштів від княждвірців на будівництво сільської церкви.
Збирала кошти Футулуйчук Наталія Василівна (Гуцулка)

Церковний комітет

1	Попович Василь Олексійович	1919	пенсіонер
2	Галик Василь Михайлович	1923	пенсіонер
3	Чавага Василь Михайлович	1936	[illegible]
4	Скварчинський Петро Васильович	1933	[illegible]
5	Ханчук Федір Павлович	1923	пенсіонер
6	Заворотна Марія Михайлівна	1932	пенсіонер
7	Футримчук Михайло Васильович	1930	[illegible]
	Слободян Дмитро Васильович	1932	пенсіонер
	Берлещук Марія Михайлівна	1934	[illegible]
	Ковацюк Василь Михайлович	1953	[illegible]
	Футримчук Михайло Олексійович	1931	пенсіонер
	Ясецький Василь Юрійович	1915	пенсіонер
	Багай Василь Петрович	1927	[illegible]
	Василишук Марія Іванівна	1932	[illegible]
	Багай Василь Михайлович	1929	[illegible]
	Шевчук Василь Степанович	1945	[illegible]
	Попович Богдан Михайлович	1933	[illegible]
	Грищук Іван Ігорович	1937	[illegible]
	Ковацюк Дмитро Петрович	1942	[illegible]
	Берлещук Дмитро Васильович	1921	пенсіонер

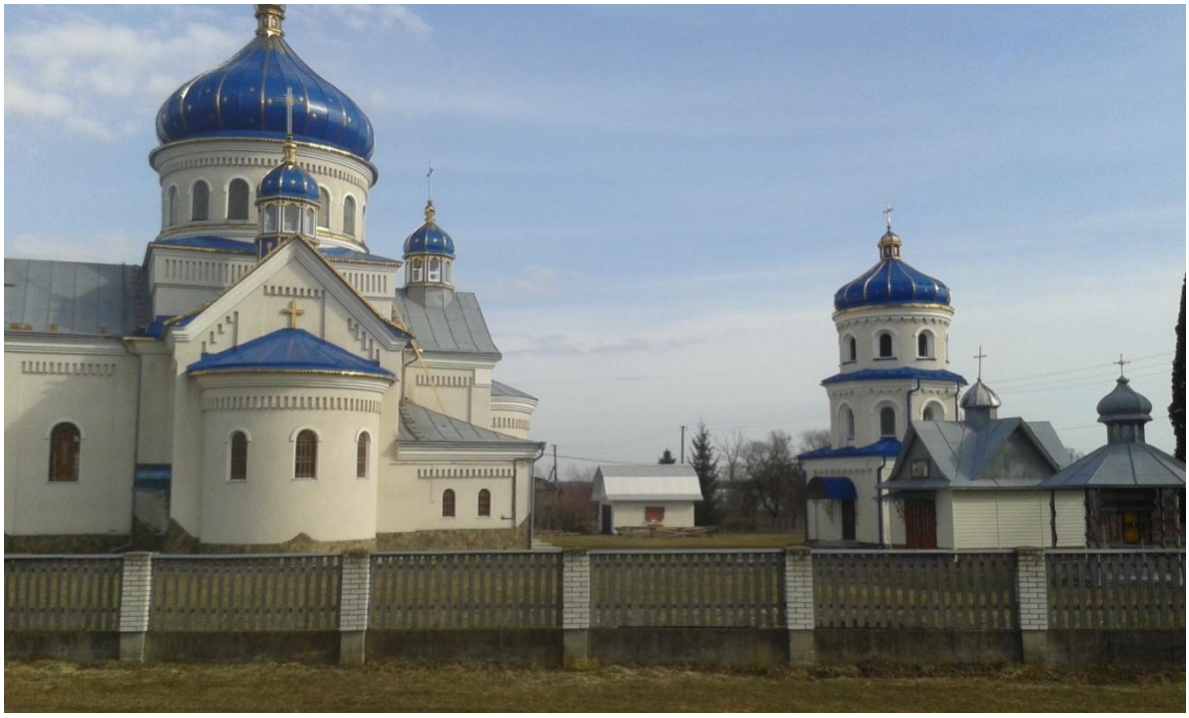

УАПЦ з 1990 р., Православна церква України с. Княждвір, 2019р.
З 1992 р. очолює церковну громаду митрофорний протоієрей отець Ігор Сас-Жураковський, декан обласний

УГКЦ Хатки

УГКЦ на Бані

Стара церква, XVI-XVII ст. (згоріла в 1860 році під час посухи)
(інформація з газети "Слово" (Львів) Ч. 18 за 1863 рік, де писало, що в Княждворі горіла церква у 1860 році. Не пише чи вона цілком згоріла чи лише частково).
Відомо також, що Архикнягиня Софія подарувала на відбудову церкви в Княждворі (горіла 1860 р.) 150 золотих ринських, а згодом посол Ковбаснюк подарував дорогий грецько-східний фелон для княждвірського пароха за 104 ринських.

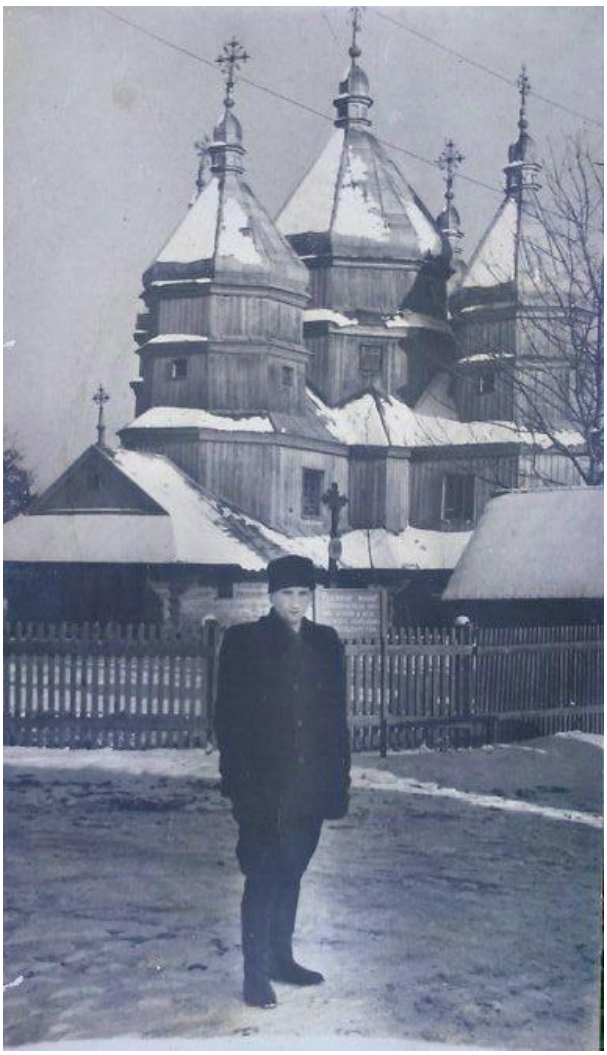

П’ятибанна дерев’яна церква, освячена в 1864р., згоріла в 1982р.

Освячення каплиці (Горішній кут) після реставрації, 2014р.

Біля каплиці, на кошти сім’ї Ганни та Микола Олексюків, 2016р.

Освячення церкви, 1997р. Високопреосвященніший митрополит Галицький Андрій

Храм святої Богородиці, 2013р.

Перше причастя першокласників, 2010р.

Панахида на цвинтарі на Трійцю, 2018р.

Вінчання, 2018р.

Хрестини, 2016р.

Зустріч церковною громадою владики УАПЦ Андрія, 2017р.
(голова церковної громади Терпелюк Василь Миколайович)

Приїзд протопресвітера УАПЦ о. Мирона Сас-Жураковського (почесний настоятель) з Німеччини з дружиною Ганною до церковної громади с. Княждвір, 12.07.1997р.

Освячення пам’ятного хреста, 2011р.

50 років подружнього життя Ясінчука Федора та Анастасії, 09.06.1998р.

З 1992 р. очолює церковну громаду митрофорний протоієрей отець Ігор Сас-Жураковський, декан обласний

Великдень, 2005 р. о. Мирон (священнослужитель в с. Княждвір 1982-1984рр.) та о. Ігор.

Табір духовності та відпочинку, який організував о. Іван УГКЦ (присілок Баня), літо 2017р.

Табір духовності та відпочинку, який організував о. Іван УГКЦ (присілок Баня), літо 2017р.

Відомості про школу с. Княждвір:

Станом на 1887 рік діяла школа, у якій навчалось 100 учнів греко-католицького віросповідання.

Підстава: Schematismus universi cleri graeco-catholicae dioecesis Stanislaopoliensis pro anno Domini 1887, C. 148.

Станом на 1912 рік у селі діяла 3-класна школа, у якій працювало шість вчителів.

Підстава: ф. 592, оп. 1, спр. 1, арк. 17 зв.

Станом на 1935 рік була 5-класна школа.

Підстава: Шематизм всего клира греко-католицької епархії Станиславівської на рік Божий 1935, С. 117-118.

Станом на 01.04.1939 року у школі с. Княждвір працювало четверо вчителів.

Підстава: ф. 519, оп. 1 д, спр. 21, арк. 74 зв., 75.

Директор архіву І. І. Гриник

593
1
1

Стан нар. шкільництва

в повітах

1. Коломия 2. Печеніжин (спільно)

3. Косів 4. Городенка

5. Надвірна 6. Снятин

для ужитку Пов. Комітету „Рідної Школи"
в Коломиї

на основі Шематизму станисл. Епархії } з року
і Szematyzm-у P. Tow-a pedagog. } 1912
та на основі квестіонарів

зладив
Іван Петришин
емер. народний учитель

592
1
1

32. Княждвір

Стар. і суд Коломия

Ч. жит. 2900 лат. 60 жид. 168

Лат. говорять переважно по українськи

Школа 3. кл. руська з пляном 4. кляс.

Дітий шк. в головній школі 158 грек. кат. - 2 р. кат.

Парох Алекс. Майковський, народовець, учить релігії, є предсїдателем М. Ради шк. - прихильний до школи.

Управ. шк. Василь Тимофійчук і 2 учителі - Українці

3 учительки Польки - нешкідливі - поведенє з дітьми відповідне

На прич. Баня 1 кляса руська експонована - 75 гр. к. і 1 жид

Кромі неї є експозитура польська, що має 21 рим. кат.

9 гр. кат. і 19 жидів. -

Шк. будинок власний, досить здоровий

До М. Ради шк. 5 Українців - 2 Поляки - предсїдатель парох

М. Рада шк. і Рада ерom. прихильні до школи

Курсу пригот. нема, з місц. дітий лиш кількоро спосібних до бімназії, маєтковий стан родичів середний і низкий.

місц. укр. учителі заходять ся тепер около підготованя дітий до бімназії

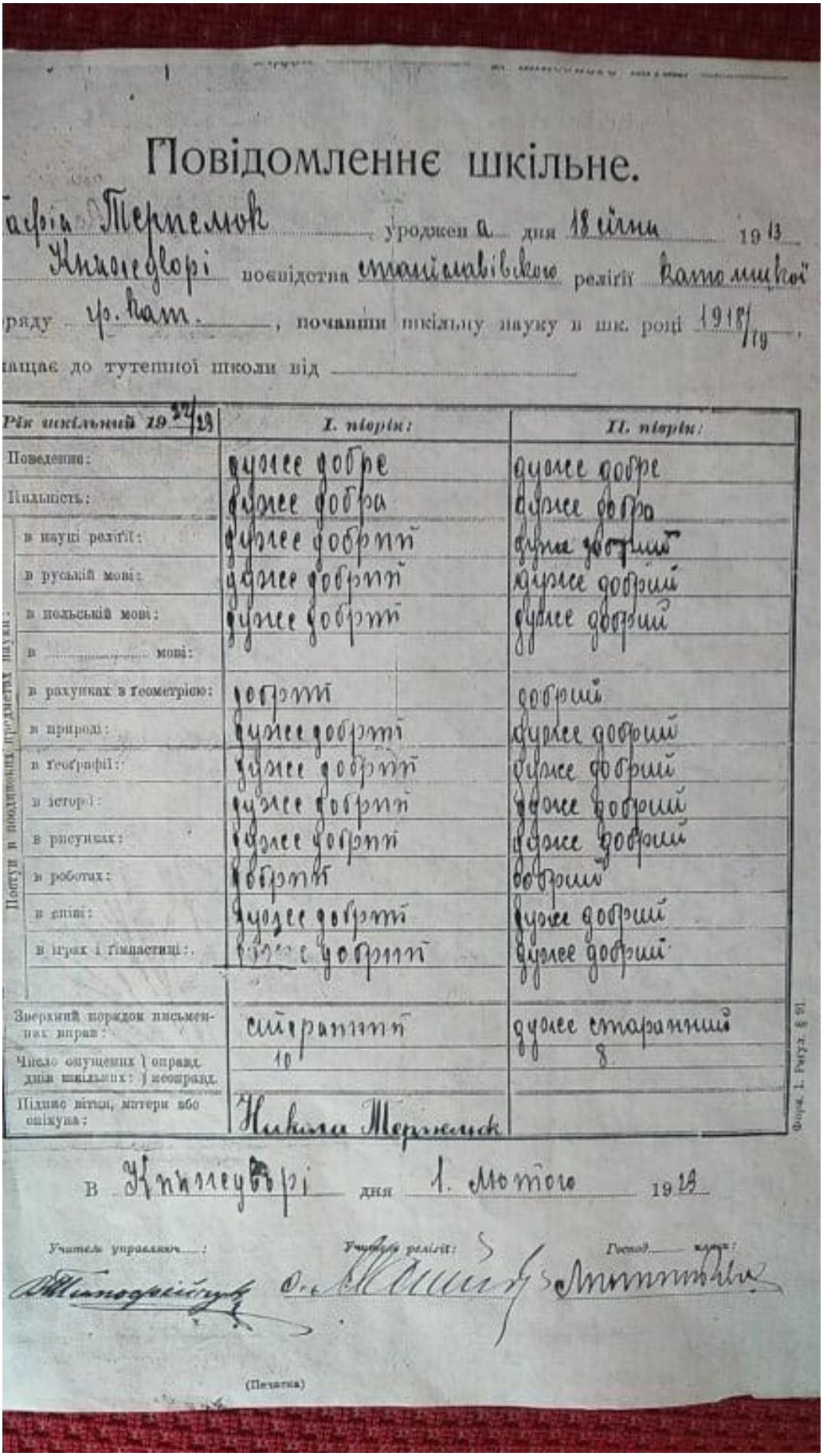

Повідомленнє шкільне.

Софія Терпелюк уроджена дня 18 січня 1913

в Княжедворі повідства станиславівського релігії католицької

обряду гр. кат., почавши шкільну науку в шк. році 1918/19,

вчащає до тутешної школи від

Рік шкільний 1922/23	I. піврік:	II. піврік:
Поведення:	дуже добре	дуже добре
Пильність:	дуже добра	дуже добра
Поступ в поодиноких предметах науки: в науці релігії:	дуже добрий	дуже добрий
в руській мові:	дуже добрий	дуже добрий
в польській мові:	дуже добрий	дуже добрий
в ..... мові:		
в рахунках з ґеометрією:	добрий	добрий
в природі:	дуже добрий	дуже добрий
в ґеоґрафії:	дуже добрий	дуже добрий
в історії:	дуже добрий	дуже добрий
в рисунках:	дуже добрий	дуже добрий
в роботах:	добрий	добрий
в співі:	дуже добрий	дуже добрий
в іграх і ґімнастиці:	дуже добрий	дуже добрий
Зверхний порядок письменних вправ:	старанний	дуже старанний
Число опущених днів шкільних: оправд.	10	8
Число опущених днів шкільних: неоправд.		
Підпис вітця, матери або опікуна:	Никола Терпелюк	

Форм. 1. Регул. § 91.

В Княжедворі дня 1. Лютого 1923

Учитель управляючий: [signature] Учитель релігії: [signature] Господ. класи: [signature]

(Печатка)

На основі сих поступів ____ признає ся Гафію Терпелюк

приспособленою до переходу до відділу VI (на рік науки ____) школи 4 клясової.

В Княжедворі дня 28 червня 1923

Учитель на управляюч.: Учитель релігії: Господний класи:

М. Шмигоззва о. [illegible] Людвика Лютни

(Печатка)

УВАГА.

1. До виповнення при переході ученика (учениці) до іншої школи. (§. 95. Реґул.)

бу ____ учеником (ученицею) тутешного заведення по день ____ 19__

Отсе повідомленнє видане по мисли §. 95. Реґуляміну з причини переходу сего ученика (сеї учениці) до вселюдної школи в ____

В ____ дня ____ 19__

Учитель ____ управляюч.: Господ. ____ класи:

(Печатка)

2. До виповнення при укінченю щоденної науки. (§. 96. Реґул.)

На основі сих поступів признає ся, що сей ученик (ся учениця) сповни ____ обовязок учащання на щоденну науку. По мисли 31 артикулу кр. шк. закона з дня 23. мая 1895 (В. кр. зак. Ч. 57) є він (она) обовязан ____ до учащання на доповняючу науку.

В ____ дня ____ 19__

Учитель ____ управляюч.: Господ. ____ класи:

(Печатка)

ОЦІНКА				
	поведення:	пильности:	поступу:	зверхнього порядку:
1	дуже добре	дуже добра	дуже добрий	дуже старанний
2	добре	добра	добрий	старанний
3	відповідне	достаточна	достаточний	менше старанний
4	невідповідне	недостаточна	недостаточний	недбалий

УВАГА. По мисли §. 90. Реґуляміну родичі або опікуни повинні у відповідній рубриці ствердити своїм підписом, що читали се повідомлення.

Pięcio – klasowa Publiczna Szkoła Powszechna

w Kniaźdworze (powiat: Kołomyja)

Nr 40. Rok szkolny 1937/38

ŚWIADECTWO SZKOLNE.

Wiżniuk Maria

urodzona dnia 10. lutego 1929 r. w Kniaźdworze

(powiat: Kołomyja), religii (wyznania) greckokat.,

uczennica oddziału drugiego (rocznik —)

otrzymuje za rok szkolny 1937/38 stopnie następujące:

ze sprawowania się	bardzo dobry
z nauki religii	dobry
„ „ języka polskiego	bardzo dobry
„ „ języka ruskiego	bardzo dobry
„ „ rachunków z geometrią	bardzo dobry
„ „ przyrody	/
„ „ geografii	/
„ „ historii	/
„ „ rysunku	bardzo dobry
„ „ zajęć praktycznych	bardzo dobry
„ „ śpiewu	bardzo dobry
„ „ ćwiczeń cielesnych	bardzo dobry
„ „ robót kobiecych	/
„ „	/

Liczba opuszczonych ~~godzin~~ dni szkolnych 47, z czego nie usprawiedliwiono —

Liczba spóźnień —, z czego nie usprawiedliwiono —

Wynik ogólny bardzo dobry

W Kniaźdworze, dnia 21. czerwca 1938 r.

S. Wilsenrathowa
Opiekunka oddziału.

M. Uruski
Kierownik szkoły.

Zarząd państw. ... w Kniaźdworze

Drukarnia Państwowa nr 89783. 10.III.37. Świadectwo szkolne dla szkół powszechnych 1 i 2-klasowych (P. 3). Cena 8 gr.

П’яти-класова загальноосвітня початкова школа в Княждворі (район:Коломия)

№40 Шкільний рік 1937/38

Шкільний сертифікат

Візнюк Марія

Народилася 10 лютого 1929 р. в Княждворі (район: Коломия), релігія (визнання) греко католик, учениця другої філії (щорічник).

Отримує за навчальний рік 1937/38 наступні ступені:

Від виконання	дуже добре
З навчання релігії	Добре
Польська мова	дуже добре
Російська мова	дуже добре
Рахунки з геометрією	/
Природа	/
Географія	/
Малювання	дуже добре
Практичне заняття	дуже добре
Музика	дуже добре
Фізичні вправи	дуже добре
Жіночі роботи	/

Кількість пропущених шкільних днів 47, з чого не виправдана –

Кількість спізнень 2, з чого не виправдано –

Загальний результат дуже добре

В Княждворі, день 21 червня 1938 рік

Опікун філії директор школи

(Переклад з польської Вікторія Бурко)

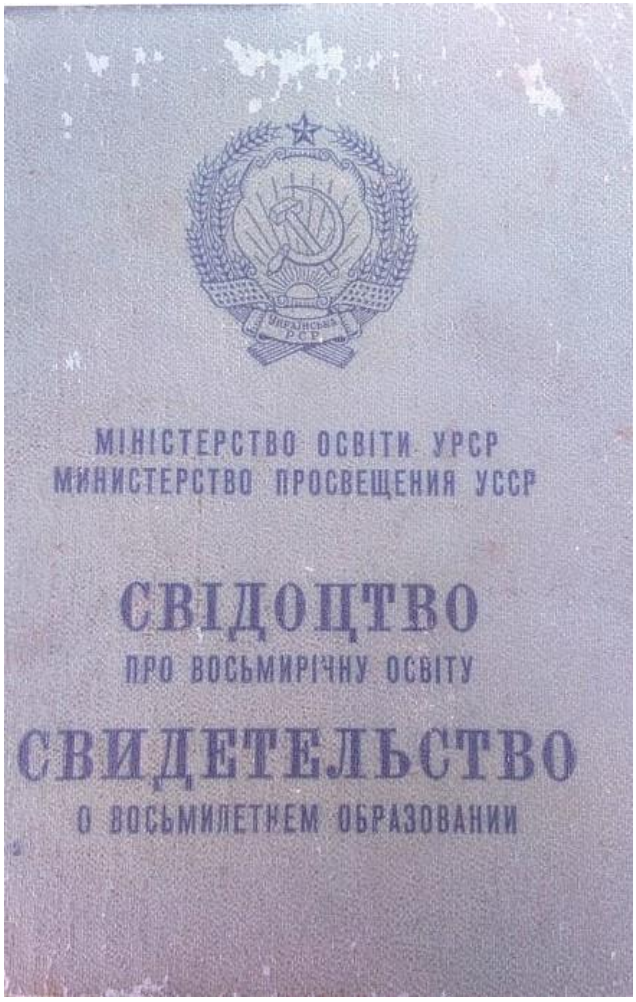

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УРСР
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ УССР

СВІДОЦТВО
ПРО ВОСЬМИРІЧНУ ОСВІТУ

СВИДЕТЕЛЬСТВО
О ВОСЬМИЛЕТНЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Зразок свідоцтва, 1966р.

Світлина з сімейного архіву Бакая Степана Миколайовича, 1949р.

Світлина з шкільного архіву

Вчителі: Цурган Віра Павлівна, Гаврилюк Ліза Юхимівна, Курман Ілля Григорович, Чемерис Дарія Михайлівна, Туліка Степан (директор), Ліхтанська Надія Прокопівна (зліва направо сидять). Світлина з сімейного архіву Попович Мирослави Петрівни, 1950р.

Світлина 1953 р. Вчителі: Грабовецький Микола Петрович, Юзьків Михайло Юрійович, Маруся Марія Степанівна, Лаврій Дмитро Васильович (зліва направо)
Світлина з сімейного архіву Юзьківа Василя Михайловича

Директор школи Старостенко Ілля Григорович (в центрі). Світлина з сімейного архіву Попович Мирослави Петрівни, 1953р.

Хоровий гурток Нижнянської середньої школи, 1953р.
Керівник хору Демидюк Йосип Михайлович.
Світлина з сімейного архіву Попович Мирослави Петрівни

Світлина з сімейного архіву Візнюка Михайла Йосиповича (горішня школа), 1959р.,
Вчитель Лаврій Дмитро Миколайович

Світлина з сімейного архіву Футулуйчука Василя Миколайовича,
класний керівник Гаврилюк Надія Корніївна, 1960р.

Шкільний колектив художньої самодіяльності, 1967р.,
керівник Драгомирецький Дмитро Васильович
(світлина з сімейного архіву Бакай Ганни Остапівни)

Шкільний колектив художньої самодіяльності, 1968р., керівник Котлярчук Микола Іванович
(світлина з сімейного архіву Бакай Ганни Остапівни)

Шкільний ансамбль баяністів, керівник Обрізків Микола Васильович, 1971р.
(світлина з сімейного архіву Бакай Ганни Остапівни)

Спогади Поповик Мирослави Петрівни

1939 р. н. жительки с. Княждвір, вул. Шевченка.

Перші спогади дитинства – це спогади про війну. Вони зринають у пам'яті як окремі кадри фільму. 1942 р - помирає баба Анна (татова мама). Вона споряджена лежить у хаті, а ми всі сидимо у сусіда, Беркещука Степана Онуфрійовича, в погребі. Людей там багато, тому дуже тісно і душно. Вранці ми з мамою йдемо до хати, щоб помолитись біля померлої і поїсти. Мама хотіла зварити кулешу. Ми почали молитися, а тут полетіли літаки і почали кидати бомби на село. Одна вцілила у нас на городі, дуже близько від хати. Шибки в хаті повилітали, ми не встигли договорити «Отче наш», сніданку не було.

Другий спогад. Ми і наші сусіди йдемо кудись. Дорослі несуть якусь одежу, харчі, ведуть худобу. Ми, діти, мусимо йти пішки, плачемо. Йдемо дуже довго (так нам здавалося). Минули село (присілок Баню). Це вже я зрозуміла пізніше. У лісі знаходять велику поляну. Кругом неї велетенські дерева (так мені тоді здавалося). Худобу прив'язали у лісі. Щоб приготувати вечерю, на поляну наносили сухого гілля, розпалили велике вогнище, біля нього всі грілися. Налетіли літаки, на поляну полетіли бомби. Люди повтікали в ліс. На щастя, і люди, і худоба вціліли, але вечері так і не було. Не знаю, скільки ми там пробули. Але, коли поверталися додому, нас перестріли солдати. Люди шепотіли «мадяри», «мадяри». Ці солдати були жорстокіші за німців (так казали батьки). Людей почали обшукувати. Чомусь знялась стрілянина, налетіли літаки, всі порозбігалися. Ми з мамою забігли до якоїсь хати, залізли під піч, і там пробули до ранку. Як поверталися додому, не пам'ятаю.

Знову спогад. Ми, як і раніше, сидимо у підвалі Беркещука Степана. Але на цей раз все ще гірше, бо у підвалі тримали маленьких дітей, яким по декілька місяців. Майже постійний дитячий плач. Це був 1944 р., бо всі ці діти (Мосюк Оксана, Смеречук Мирослава, Беркещук Василь, народилися саме цього року).

Над селом літають літаки, скидають бомби. Горять хати. Загорілася стодола Потятинника Івана (ці люди сидять разом з нами у погребі). Беркещук Степан Онуфрійович висунувся з погреба, почав рахувати, скільки є літаків. Сказав, що літаки із зірочками. Мабуть, один з льотчиків помітив чоловіка, вистрелив у нього і поранив у плече. На щастя, кістку не зачепив і чоловіка лікували самі. Цей спогад і до сьогодні дуже яскравий. Потім ми перейшли до діда Мосюка Василя Михайловича. Дід з татом посеред подвір'я викопали велику яму, укріпили деревом. Зверху насипали землі, дерева, землі (почергово). Вийшла дуже висока споруда. (Мені дуже подобалося). Там було зручно, бо нас було мало, а місць було багато.

Одного ранку дід вийшов годувати худобу, налетіли літаки, почалось бомбардування. Одну бомбу скинули на наше сховище. На щастя, вона була невелика і хоч розірвалося, зруйнувала лише декілька шарів споруди. Нас лише обсипало глиною. Після війни з тієї бомби зробили корито, з якого худоба пила воду.

Фронт наближається. Починається евакуація. Сусіди діда, Слободян Філип і Скавронський Микола, ідуть на захід разом з відступаючими німцями, кличуть діда з собою. Дід чомусь відмовився. І ми всі йдемо у Королівку. Там уже радянські солдати. Живемо у якійсь стодолі. Всіх чоловіків забирають в армію. Якийсь час їх тримають у селі Дімичин. Кілька разів їх там ще відвідують жінки. Дід Василь був 1897 р. народження, його до армії не беруть. Ми повертаємося в село.

Перед евакуацією родичі одежу склали у скриню і закопали в саду. Там були речі наші та сусіда Слободяна Філипа. Коли повернулися, яма була розкопана, скриня порожна. Ми й надалі живемо у діда. У 1945 році тато повертається з армії. Нема в що ні одягнутися, ні взутися. Весь одяг, який привіз з армії, віддав, хлопцям з лісу. Вони також мерзли.

Ми повертаємося у нашу хату. Цілу зиму мама розпускає якісь старі рвані светри, плете шкарпетки. Десь знаходить ще овечу вовну (у діда до війни були вівці) і в`яже мені светрик.

Тато майструє «каракати». Це взуття, для якого з дерева вистругували підошву, а зверху набивали що в кого було: гуму, якусь тканину, шкіру. Для мене тато вистругував тоненьку підошву. Мама знайшла старі сорочки, вирізала вишивки. Тому для мене вийшли, як тоді казали, «тріпці» (це щось на зразок сьогоднішніх босоніжків).

Але діти переважно ходили босоніж, тому на ногах завжди були нариви, різні болячки.

Ще один спогад. Приходить священик з свяченою водою. Тато чомусь завішує вікно від дороги веретою. Мене кладуть на стільчик і я читаю «Розриту могилу» Т.Г. Шевченка. Я довго не розуміла, для чого закривали вікно. Це, мабуть було уже тоді, коли в селі була радянська влада.

В 1946 р. я іду до першого класу . Село вже поділене на Верхнє і Нижнє. У Верхньому є своя початкова школа. У Нижньому – семирічна.

У Верхньому початкова школа була у будинку Бакая Миколи Степановича. Був один клас-комплект, де навчалися всі учні від 1 по 4 клас. (Напевно, через це я ходила до школи в Нижнє). Вчителювала тут Рудницька. Школа у Бакая М.С. була рік або два, а далі школа була у будинку колишнього писаря Бакая, який виїхав разом з німцями. У цій школі працювали Лаврій Дмитро, Рудницька, Марусяк Марія Степанівна, пізніше - Мельник Ганна Семенівна.

Ця школа була до 1969 року (повінь з зруйнувала будинок). На присілку Баня була своя початкова школа, де директором працював Юзьків Михайло.

Мій перший вчитель Левицький Василь Михайлович родом з Кийданча. В першому класі ми навчалися у старому, австрійському приміщенні.

Там були два класні приміщення та квартира для вчителя. У першому класі ми навчалися у малому приміщенні. Учнів було десь до двадцяти. Опалювався клас старою грубкою, яка диміла.

Діти були одягнуті хто в чому, переважно з батьківського плеча. Взуття теж старе, поношене, холодне. Мені зробили постоли з телячої шкіри. Я їх постійно викривляла. Щоб це виправити, мама узувала постоли навпаки. Пам'ятаю, Василь Михайлович вивів мене серед класу і заставляв перезутися. Я цього не зробила, але й нічого не пояснювала, чому я так взута. Зошити в косу лінійку нам видали, а далі писали хто на чому.

Писали чорнилом з бузини. У декого були «каламарі» (чорнильниця-невиливайка). Дехто носив чорнило у якихось пляшечках. У мене було перо, яке тато приладнав до дерев'яної палички. Інші писали заструганими дерев'яними паличками. У 2 класі ми вчилися у будинку, який знаходився між церквою і сьогоднішнім будинком Футулуйчука Михайла. (У цьому будинку була в один час сільська рада, а пізніше медпункт). Цей рік запам'ятався тим, що біля церкви ще була стрілецька могила. Діти бігали на могилу і з'їжджали з неї. А ще цього року був голод. Діти не мали чого взяти до школи, були завжди голодні. Я була одна в сім'ї, у нас була дійна корова і кукурудзяна мука. І все одно завжди хотілося їсти. Мама пекла невеличкі малайчики (млинці з кукурудзяної муки). Мені завжди їх давали до школи (звичайно, не дуже багато).

З цього часу найбільш запам'яталися голодні очі дітей. Коли я з своїми «малайчиками» виходила на подвір'я, кругом мене обступали діти. Ніхто нічого не просив, а тільки дивився. «Малайчики» розламувались на маленькі кусочки. Інколи не всім вистачало, і звичайно, тими кусочками ніхто не наївся. Коли ми ще навчалися у першому класі, була вчителька Зіна Григорівна. Потім вона кудись пропала (одні говорили, що її бачили, інші, що якимось чином її вдалося виїхати на Східну Україну). Була ще вожата, яка агітувала за вступ у піонери, розповідала про Леніна. Її вбили.

У 4 класі ми знову навчалися у приміщенні австрійської школи, але уже у великому приміщенні, бо учнів було дуже багато. У той час не переводили до наступного класу тих учнів, які мали двійки. Тому дехто сидів у одному класі по 2 або й 3 роки. Вчителі були зі Східної України. Лише вчителька української мови Чемерис (дівоче прізвище Оробко) Дарія Михайлівна була родом із Заліщик. Цурган Віра Павлівна спочатку була вожатою, а далі директором школи, а пізніше - вчитель російської мови і літератури. Вона вийшла заміж за Футулуйчука Михайла і жила в селі до самої смерті, виховала 3 дітей. Була ще Москаленко Антоніна Олександрівна, також вчитель російської мови і літератури.

Ліхтанська Надія Прокопівна – вчителька математики. Гаврилюк Ліза Юхимівна – вчитель біології. У 4 класі уже були екзамени (три екзамени). Вчителі були доброзичливі. Завжди допомагали тим, хто хотів вчитися. До вчительки математики Надії Прокопівни ми ходили навіть додому, якщо не могли виконати домашнє завдання. Вона жила у будинку, де раніше жив міліціонер (це по сусідству зіСтрілюком Василем). Хоч було досить далеко, але ніхто не лінувався.

Коли я навчалася у початкових класах, директором був Туліка Дмитро Степанович, музикант. Він організовував хорові і танцювальні гуртки. Родом Дмитро Степанович був з Вербіжа. Після нього директором була Віра Павлівна. Після неї – Черемис Іван, у 1952 – 1953 р. Старостенко Федір Григорович, дуже суворий і принциповий.

Коли я була у шостому класі, то бракувало одного кандидата в комсомол. Мені запропонували написати дату народження 1938 р. Я, звичайно, відмовилася. Довго умовляли мене, але якось нічого не вийшло. Аколи у 1953 р. я вже вступила у комсомол, то наполягали написати в анкеті, що мої батьки селяни-середняки. Я все-таки написала, що бідняки.За це Федір Григорович пригрозив, що більше трійки з Конституції в мене не буде. Тато розмовляв з ним, але на екзамені я отримала четвірку. У 10 класі мені запропонували перездати Конституцію, щоб я могла отримати срібну медаль. Я відмовилася, образа на Федора Григоровича ще не пройшла.

У 1951 р . було дуже багато учнів (біля 15 чоловік), які пішли вчитися в Печеніжинську середню школу. Але згодом хтось сам залишив школу, а когось виключили за неуспішність. Тільки один учень, Попович Микола Васильович, закінчив у 1954 р. 10 клас. У наступні роки випускників уже було більше. Середня школа буда платною (150 руб. за рік). Книжки купували, але вони були недорогі, зошити по 2 коп. У 1954 р. плату за навчання ліквідували.

У 1956 р. школу закінчили 6 учнів. Я поступила в Чернівецький університет, Гриджук Марія Іванівна в коломийське медучилище. Пізніше Івано-Франківський педагогічний Інститут закінчила Скварчинська Марія Миколаївна. Працювала в Княждвірській школі вчителем української мови і літератури до пенсії. З 1977 року по 1992 рік працювала заступником директора з навчально-виховної роботи Княждвірської середньої школи, а з 1992 року по 1997 рік – директором школи.

В той час дуже переслідувалося відвідування церкви, святкування релігійних свят. Вчителі з примусу, а не за власної волі, чергували на вулицях, розганяли колядників, щедрівників. Інколи приїжджало керівництво з району. Але народ зумів зберегти традиції, діти й дорослі все одно щедрували, колядували, маланкували. Збирались родинами на Святвечір,хоч де хто і за закритими дверима та завішеними вікнами.

Зустріч однокласників через 20 років, 1965 р. випуску. 07.09.1985р.
Вчителі: Лаврій Дмитро Миколайович, Цурган Віра Павлівна,
Драгомирецький Дмитро Васильович, Чернишенко Діна Олександрівна,
Ковбель Василь Васильович (сидять, зліва направо)
Світлина з сімейного архіву Попович Марії Василівни.

Зустріч однокласників через 35 років, 1965 р. випуску. 2000р.
Вчителі: Гаврилюк Надія Корніївна, Гаврилюк Михайло Іванович,
Цурган Віра Павлівна (сидять зліва направо).
Світлина з сімейного архіву Попович Марії Василівни.

В гостях в шкільному музеї археологічна експедиція: доктор історичних наук, професор Кугутяк Микола Васильович, кандидат історичних наук, професор Томенчук Богдан Петрович, кандидат історичних наук Хруслов Борис Григорович (зліва направо).
Книга «Старожитності Гуцульщини», Івано-Франківськ, 2011р., с. 28-31, 88-89 про минуле с. Княждвір. Світлина - жовтень 2010р.

Відзначення Дня УПА, 14 жовтня 2010р.

Подяка ректора Київського університету «Економіки та права» КРОК директору Княждвірського ліцею Рогозіній Ганні за співпрацю з Коломийським ІУПР. (в 2018р. отримали дипломи бакалаврів в галузі землевпорядкування 5 випускників Княждвірської ЗОШ: Лесюк Василь Михайлович, Візнюк Олег Степанович, Потятинник Роман Миколайович, Бакай Микола Васильович, Бойчук Олексій Володимирович). (на світлині директор ІУПВР КРОК Футулуйчук В.М., проректор університету Наконечна Н.В., директор ліцею Рогозіна Г.В.)

Зустріч однокласників випуску 1973 р.

Шевченківські дні в школі, 9 березня 2016р.

Золотом осіннього листя зустрів вчителів образо творчого мистецтва обласної педпрактики в Тисовому заказнику. Саме тут, на лісовій галявині, проходило незвичайне дійство – урок-пленер «Барви осіннього лісу », який проводила вчитель образотворчого мистецтва Волощук Надія Василівна.

Завдання, поставлене перед учнями та учасниками семінару, - поглянути на осінь очима художника. Художник майстер – це надзвичайна людина. Він чує, про що шепоче осінній листочок, про що дзвенить струмочок, про що сумує кремезний дуб, він бачить сни,

які сняться деревам. Отже, за допомогою кольору потрібно було передати те, що кожен із присутніх побачив і відчув.

Під куполом неба, серед столітніх дерев линула чарівна мелодія дівчат – бандуристок, створюючи неповторний чуттєвий настрій, зупиняючи лік часу, надихаючи і дітей, і гостей семінару на створення неповторних шедеврів. Результатом роботи став вернісаж дитячих малюнків, а також робіт учасників семінару. В кожну роботу було вкладено часточку душі. Жодна з них не залишила байдужими тих, хто її споглядав.

Використовуючи різні прийоми та методи, Надія Василівна намагалася виховувати любов до природи. Адже коли діти любитимуть природу, ми менше говоритимемо про дефіцит милосердя і співчуття.

На гостей семінару чекала цікава екскурсія в Музей природи ботанічного заказника. Нові ідеї, позитивні враження повезли в свої школи вчителі обласної педпрактики, а учні – незабутні враження від уроку.

Жовтень, 2017р.

Делегація представників інтелігенції з Маріуполя в гостях у школі, 22 січня 2018р.

Концерт до Дня Матері, 2018р.

Відкриття мініскеледрому в приміщенні спортзалу Княждвірського ліцею (керівник туристичного гуртка Василик Тарас Михайлович), 2018

Дошкільний навчальний заклад “ТиС” (збудований і відкритий в жовтні 2011року)

Княждвірський ліцей
(збудований в 1978 р. як 9-річна школа,
з 1991р. школа І-ІІІ ст., з 2011р.- НВК, з жовтня
2018р. – ліцей)

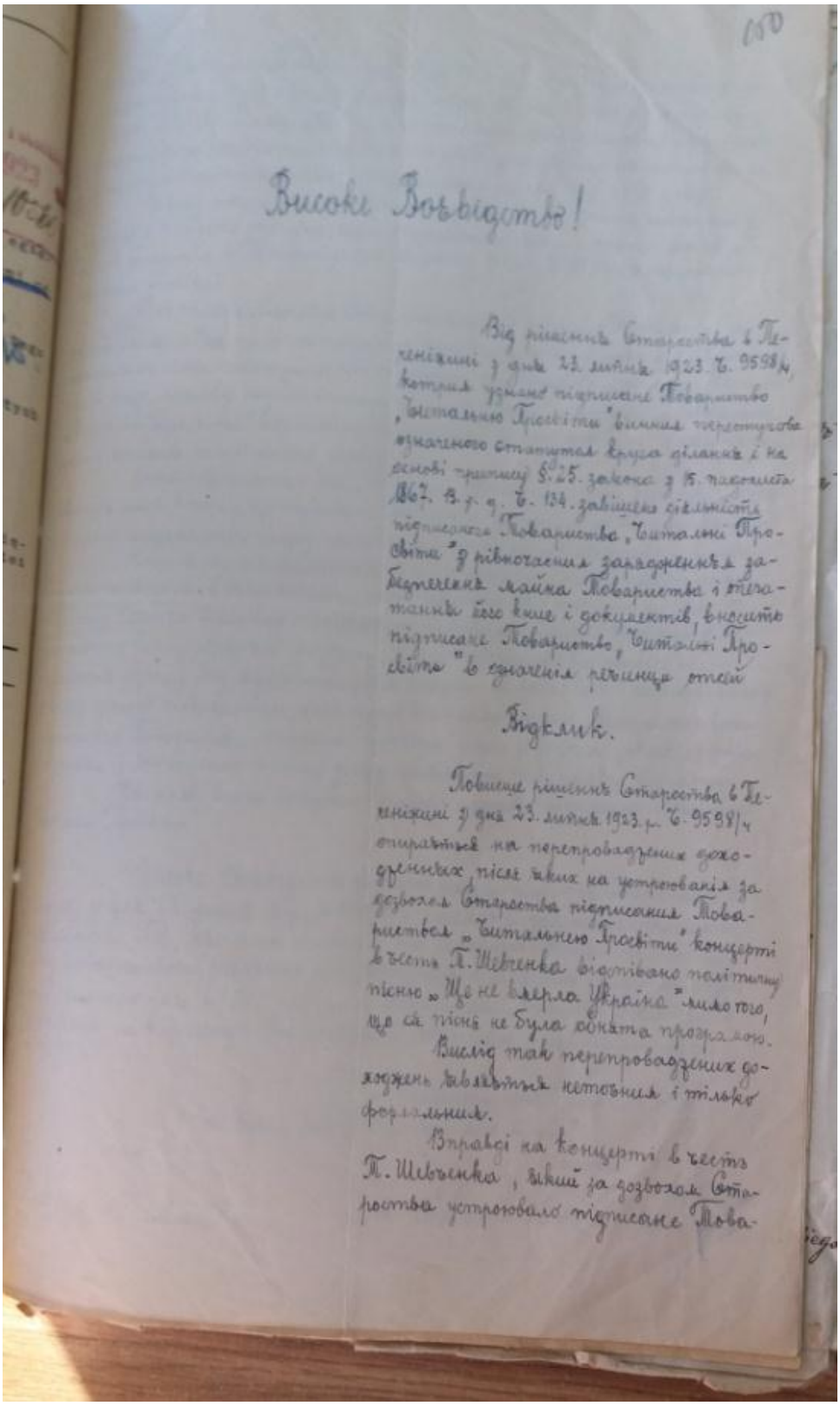

Високе Воєвідство!

Від рішення Староства в Печеніжині з дня 23. липня 1923. Ч. 9598/4, котрим узнано підписане Товариство „Читальню Просвіти" винним переступова означеного статутом круга ділання і на основі припису §. 25. закона з 15. падолиста 1867. В. з. д. Ч. 134. завішено діяльність підписаного Товариства „Читальні Просвіти" з рівночасним зарядженням забезпечення майна Товариства і опечатання його книг і документів, вносить підписане Товариство „Читальні Просвіти" в означенім речинци отсей

Відклик.

Повисше рішення Староства в Печеніжині з дня 23. липня 1923. р. Ч. 9598/4 опирається на перепроваджених доходженнях, після яких на устроюванія за дозволом Староства підписаним Товариством „Читальнею Просвіти" концерті в честь Т. Шевченка відспівано політичну пісню „Ще не вмерла Україна" мимо того, що ся пісня не була обнята програмою.

Вислід так перепроваджених доходжень являється нетоєним і тілько формальним.

Вправді на концерті в честь Т. Шевченка, який за дозволом Староства устроювало підписане Това-

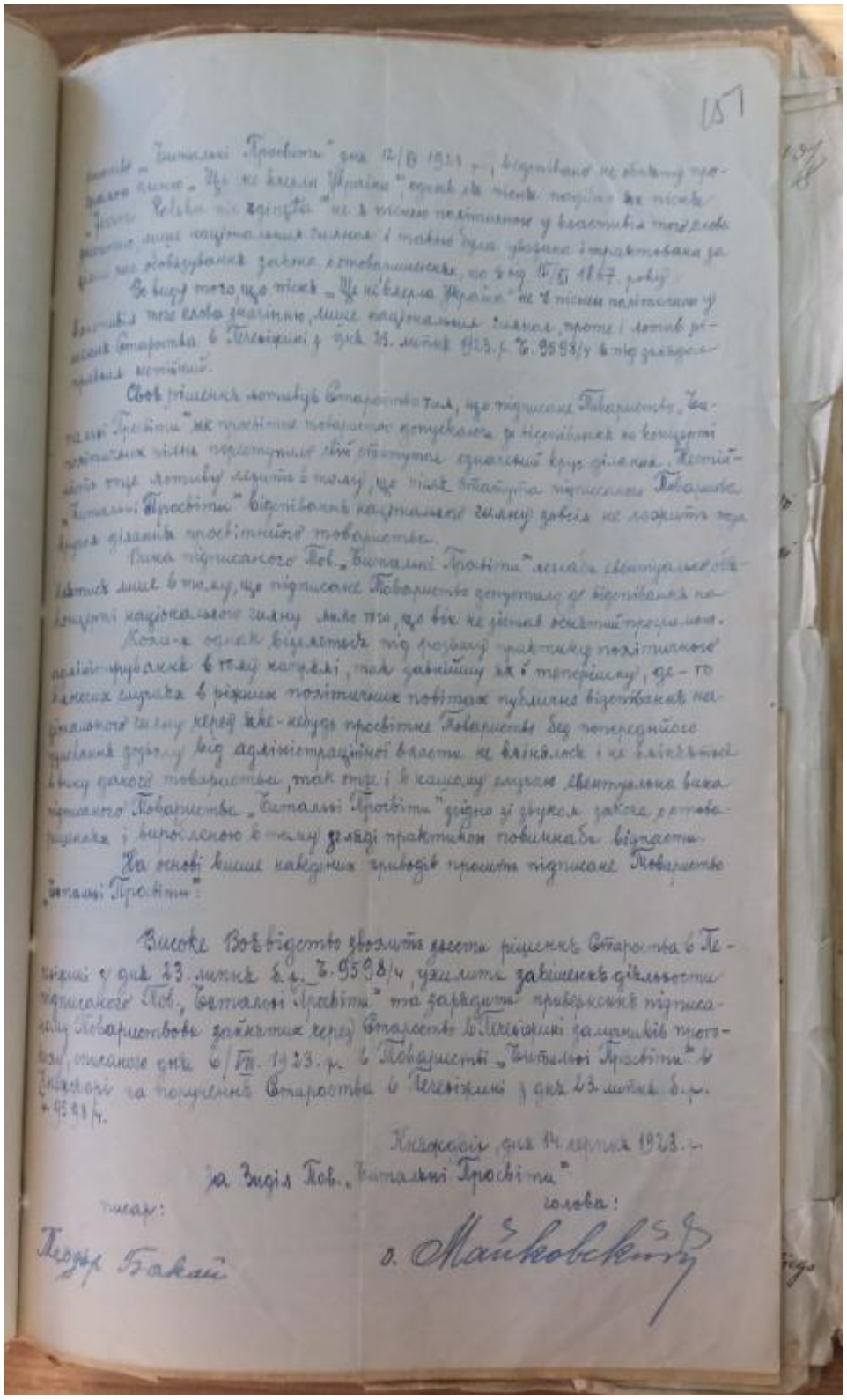

157

...товариства „Читальні Просвіти" дня 12/8 1923 р., відтіпано не обмежуючого значіння „Що не входили України" однак як часть поляків як після „Ferie Polska nie zginęła" не в тісному політичному у власному тощо... ...мають національне значіння і тому були указані і практикувати ...ня не побудування дальше статистичне, по вид. 15 1867 року.

Зі виду того, що тезис „Що не входила України" не є тісним політичним у ...ності тих слова значіння, лише національне значіння, проте і потяг ...ення Староства в Теребовлі з дня 23. липня 1923 р. Ч. 9598/у в під ...ражені вспівбій.

Свої рішення мотивує Староство тим, що підписане Товариство „Читальні Просвіти" не провадить товариство культурно-освітніх цілей переступає свій статутний означений круг діяльності. Решта мотиву лежить в тому, що тезис статутів підписаних Товариства „Читальні Просвіти" відповідає національному ідеалу не лежить тому кругу діяльності просвітнього товариства.

Вина підписаного Тов. „Читальні Просвіти" лежала в тому, що підписане Товариство допустило до відповідання на конкурсі національного ідеалу тезис, що він не дістав осягнути признання.

Коли-ж однак відноситься під розвагу практику політичної поліції-французької в тій категорії, так давнійшу як і теперішню, де-то в якихся випадках в різних політичних питаннях публічно відповідають національного ідеалу перед все-кождо просвітнє Товариство без попереднього дозволу від адміністраційної власти не вимагалось і не вимагається в ніяку другого товариства, так теж і в нашому випадку цвентуальна вина підписаного Товариства „Читальні Просвіти" рівно зі звуком закона ...ування і виробленою в тому взгляді практикою повинна бути відсутна.

На основі вищої наведених причин просить підписане Товариство „Читальні Просвіти":

Високе Воєвідство зволить часть рішення Староства в Теребовлі з дня 23. липня б.р. Ч. 9598/4 уважати завішеним діяльности підписаного Тов. „Читальні Просвіти" та зарядити провізоричне підписання Товариствові дальших кроків Староство в Теребовлі залишивши протокол, писаний дня 6/VIII. 1923 р. в Товаристві „Читальні Просвіти" в Теребовлі на полученє Староства в Теребовлі з дня 23 липня б.р. ч. 9598/4.

Кіцмані, дня 14 серпня 1923 р.

За Зарід Тов. „Читальні Просвіти"

голова:

о. Майковський

писар:

Теодор Бакай

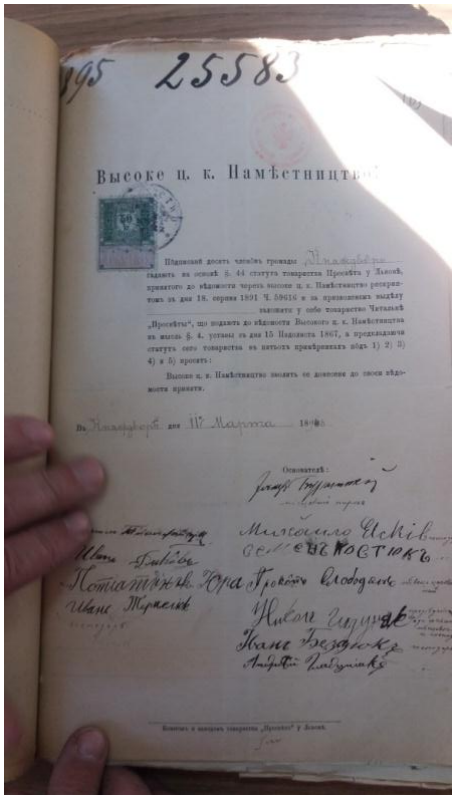

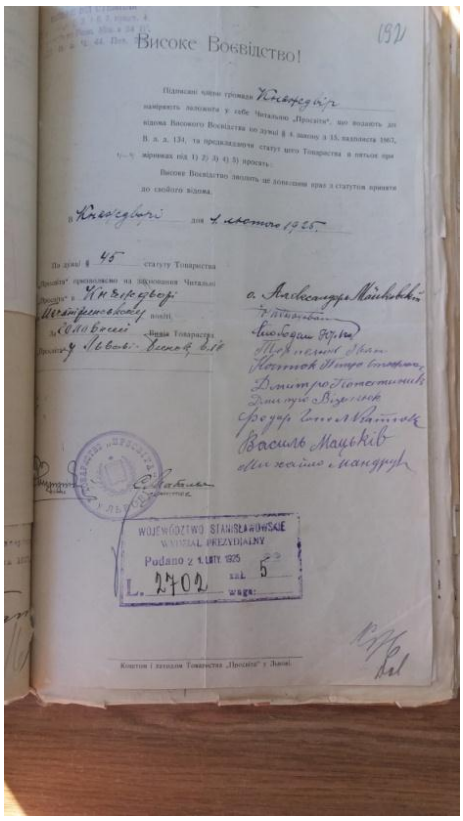

Княждвірський дівочий хор (світлина з сімейного архіву Теодора Бакая, 07.07.1925 р.)

Княждвірський аматорський гурток «Просвіта», керівники С. Семків та М. Слободян, 1932р.

Аматорський драмгурток в Княждворі Долішньому, керівник С. Семків, 1932р.

Фестини в Княждворі, 1937 р.
(в центрі – священик О. Майковський, війт І. Григорець та Ю. Годованець)

Семінар культпрацівників Печеніжинського куща, 1960р. (учасники семінару з Княждвора: Горук Андрій, Потятинник Ганна, Слободян Ганна, Потятинник Тетяна)

Різдво в Княждворі, гості з Костянтинівки Донецької обл., 07.01.2018р.

Княждвірський вертеп, січень, 2019р.

ФЕСТИВАЛЬ КАЗАЧЬЕГО ФОЛЬКЛОРА
НЕТ ВОЛЬНЕЕ ДОНА ТИХОГО

З історії художньої самодіяльності БК с. Княждвір, керівник Демидюк Василь Миколайович

Демидюк Василь Миколайович
Директор Будинку культури с. Княждвір з липня 1969р.

ІІ місце завоював учень Княджвірського ліцею – Кузьмак Артур
(тренер Лесюк Мирослав)

Активний учасник мотокросів Мандзюк Юрій

Мотоциклетний туризм

Наші спортсмени-плавці, «спортивний басейн» річка Прут

Буковель, 2018р. Терпелюк Михайло, Футулуйчук Василь, Потятинник Роман (зліва направо)

Переможці змагань з техніки пішохідного туризму в Княждвірському ліцею, 2019р. Директор Рогозіна Г.В., керівник гуртка Василик Т.М.

Експедиція з історії села: староста Лесюк Василь Михайлович, народний депутат ВРУ Тимошенко Юрій Володимирович, голова Оргкомітету села Футулуйчук Василь Миколайович, липень, 2018р.

Учасники толоки на церковному дворі, грудень, 2018р.

Поштове відділення: наші дівчата-зв’язкові «на всі потреби», лютий, 2019р.

Виїзна навчальна практика на місці облаштування спортивного майданчика з штучним покриттям біля школи: керівник старший викладач ІУПР Бойчук Ярослав та студенти заочної форми навчання: Лесюк Василь, Візнюк Олег, Потятинник Роман, жовтень, 2017р.

Відкриття пам’ятних банерів присвячених Небесній Сотні, 2017р.

Учасниця колективу художньої самодіяльності делегації Воскресенської громади Миколаївської обл., Будинок культури с. Княждвір, серпень, 2018

Радник Обласного центру розвитку місцевого самоврядування Мельничук Ігор та студенти Університету Короля Данила із княждвірцями: староста села Лесюк Василь, депутати Печеніжинської ОТГ Козьменко Василь, Візнюк Олег та член виконкому Печеніжинської ОТГ Чорний Дмитро обговорюють проект створення кемпінгового містечка «Тисове», жовтень, 2018р.

Колектив сільської амбулаторії, 2019р.
Головний лікар Макар Людмила Іванівна працює з 2007р.

Слободян Наталя та Мандрук Соломійка (наші таланти), 2018р.

Голова Молодіжної ради Печеніжинської ОТГ житель с. Княждвір Ясінський Дмитро під час проведення екологічної акції «Чисте довкілля», квітень 2019р.

IX. Архітектура

П’ятибанна дерев’яна церква с. Княждвора (освячена 1864р., згоріла 1982р.)

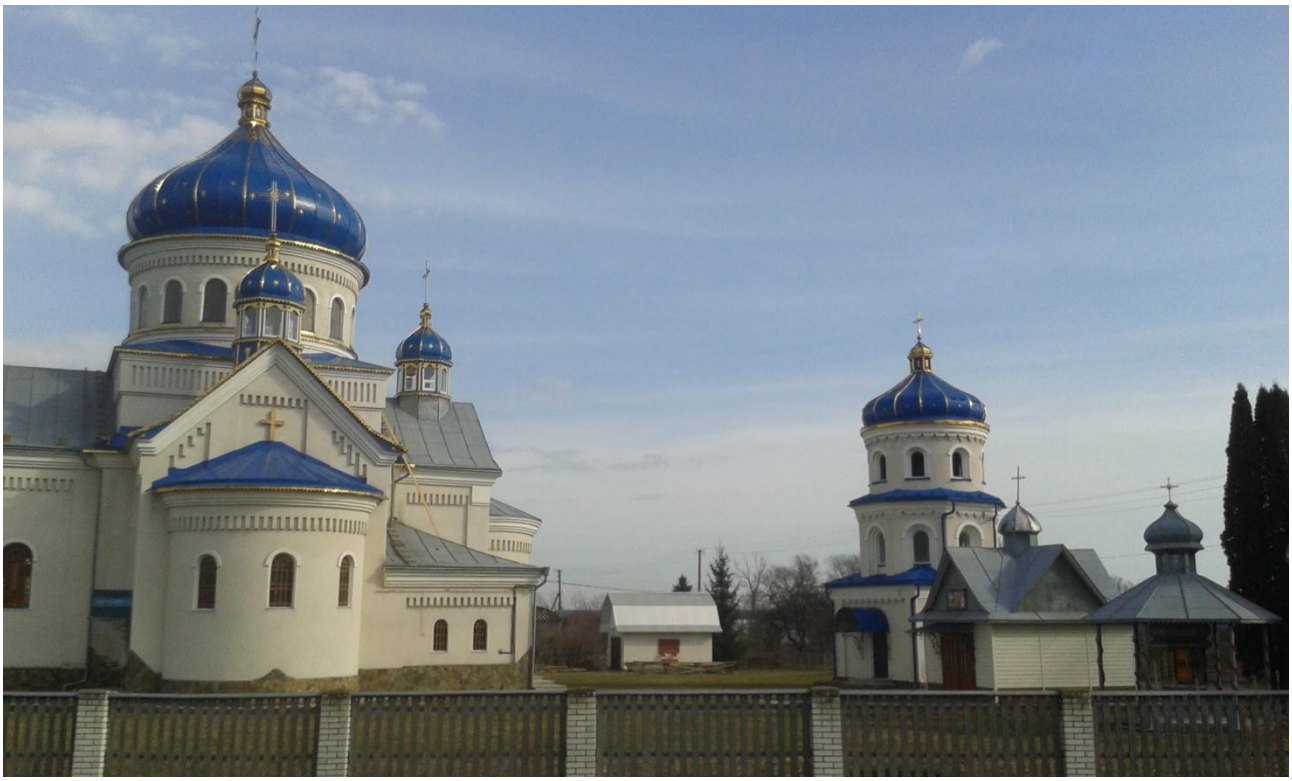

УАПЦ збудована на кошти громади і освячена 10 вересня 1995р.
З 2019р - Українська православна церква

Репродукція картини художника-археолога Марченка Геннадія (м. Івано-Франківськ)

Репродукція картини художника-археолога Марченка Геннадія (м. Івано-Франківськ)

Репродукція картини художника-археолога Марченка Геннадія (м. Івано-Франківськ)
(картини Марченка в 1998р. подаровані Княждвірській школі)

Пам’ятна будова (шіпка) та хрест на місці соляної криниці (X ст. - 1950рр.).
Освячено в 2010р.

Стара сільська хата, побудована в 1900 р., де проживала родина Поповичів та Терпелюків (світлина з сімейного архіву Попович Марії)

Житловий будинок 1930рр. (світлина 2018р.)

Приміщення початкової школи с. Верхнє в будинку сім'ї Слободянів з 1946р. по 1966р. Знесене під час повені 1969р.

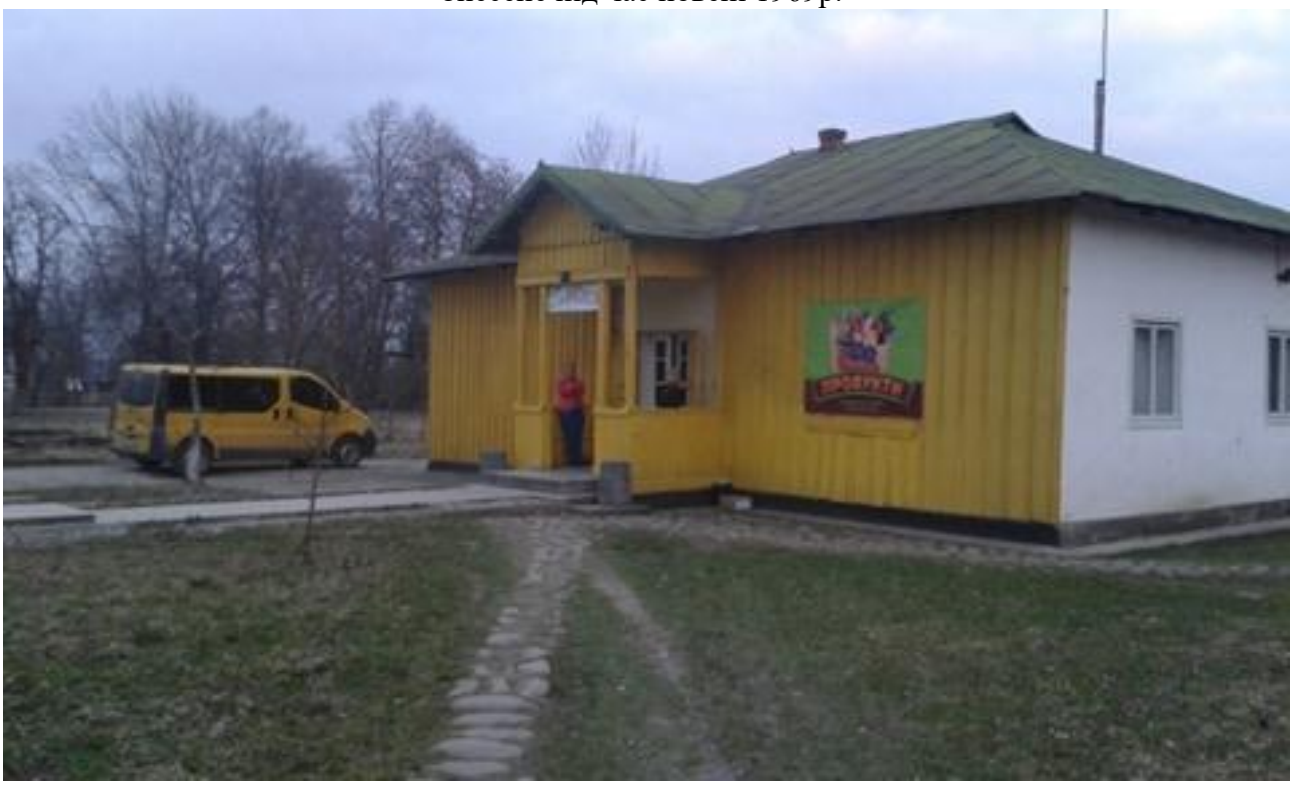

Приміщення магазину «Барвінок» (власники брати Кузьмаки). Будинок збудований на кошти громади для культурно-просвітницької та кооперативної роботи в 1932р. З часу заснування колгоспу ім. Кірова (1950р.) – контора, після – будинок для молодих спеціалістів, молочарня, дитячий садок.

Приміщення сільської ради та поштового відділення, відкрите в 1976р.

Відкрита чотирьох класна школа в 1946р. Діяла до 1983р.

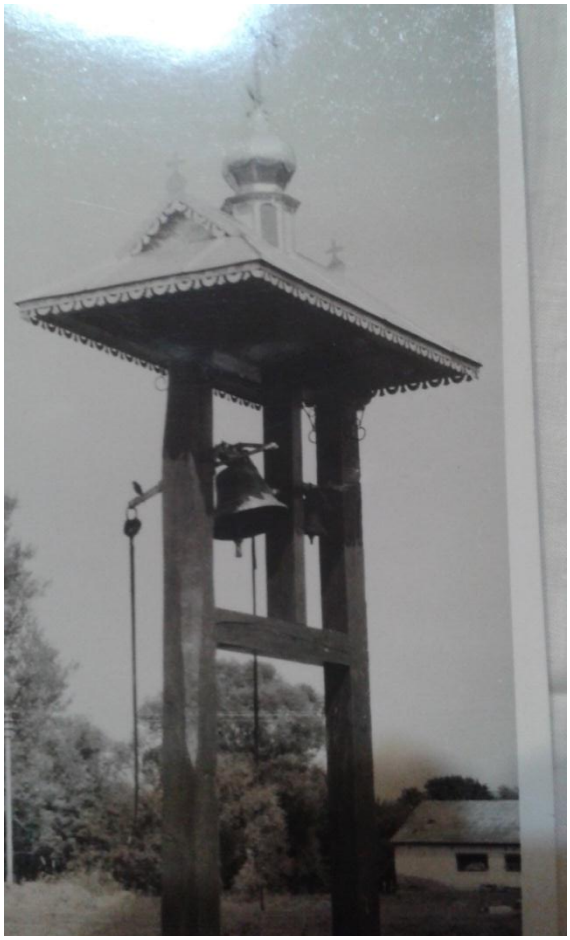

Перша дзвіниця на місці будівництва сільської церкви, де радянська влада в лютому 1989р. дала дозвіл на землю для будівництва РПЦ.

Приміщення амбулаторії, колишня церковна резиденція о. Майковського з 1915р. до 1946р. Після - приміщення восьмирічної школи. Світлина 2019р.

В житловому будинку виселених в Сибір сім'ї Тодорових (Бринзаревих) 1947р.
(світлина з шкільного архіву)

Сім’я Тодорових на засланні в Хабаровському краї.
Сидять: Тодорів Дмитро з дружиною Гафією та їх син Михайло. Стоять син Тодорів Василь з дружиною Ганною.
Світлина 1950 р. (сімейний архів Тодорових)

Будинок культури, відкритий в 1987р., світлина 2019р.

Центр села, 2019р.

Автобусна зупинка, Княждвір - центр, реставрована княждвірцями в 2016р.

Пам’ятний хрест встановлений в честь ліквідації кріпосного права в 1848 р. на Галичині на подвір’ї Беркещуків. Проживає Стефак Оксана, 2019р. Будови 60-70-их років.

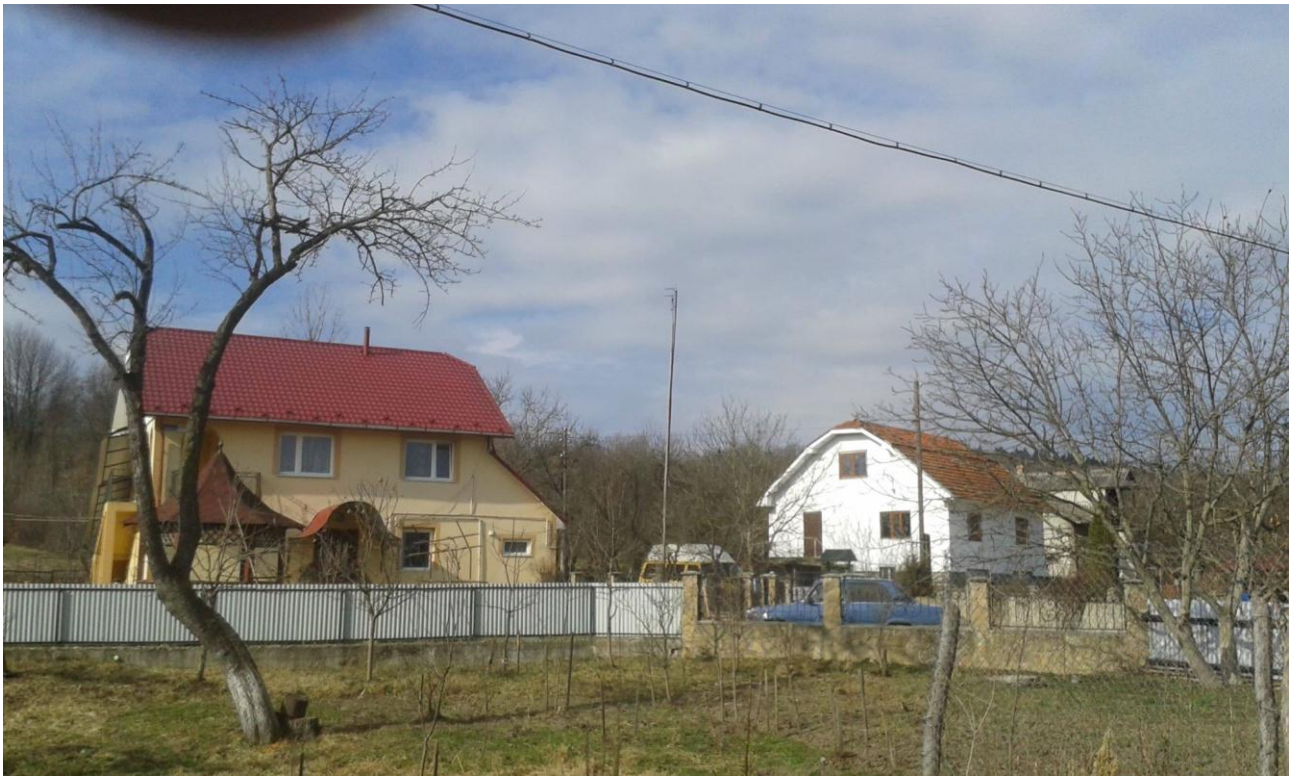

Будови 80-90-их років.

Будови XXI ст.

Меморіальний комплекс княждвірцям, які загинули в Другій світовій війні.
Побудований в 1987р., світлина 2017р.

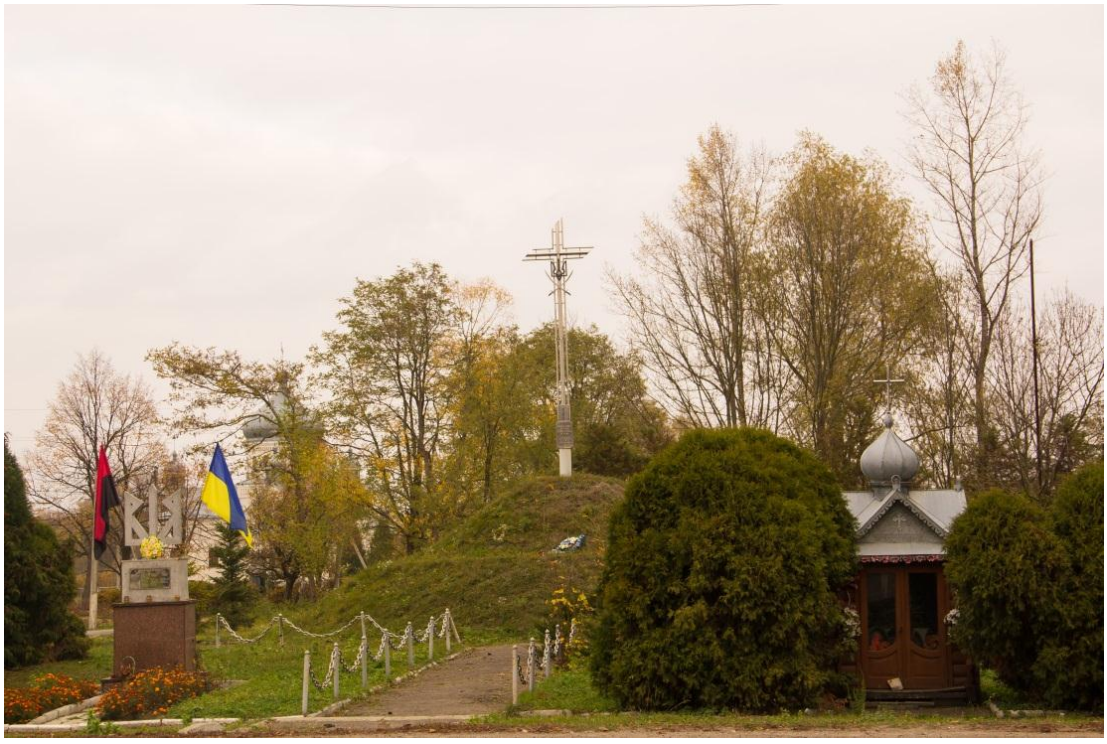

Могила Січовим Стрільцям, 1990р
Пам’ятник воїнам УПА, 2006р.
Дерев’яна капличка, 1990р.
Світлина 2017р.

Капличка Різдва Христового, 2000р, Хатки

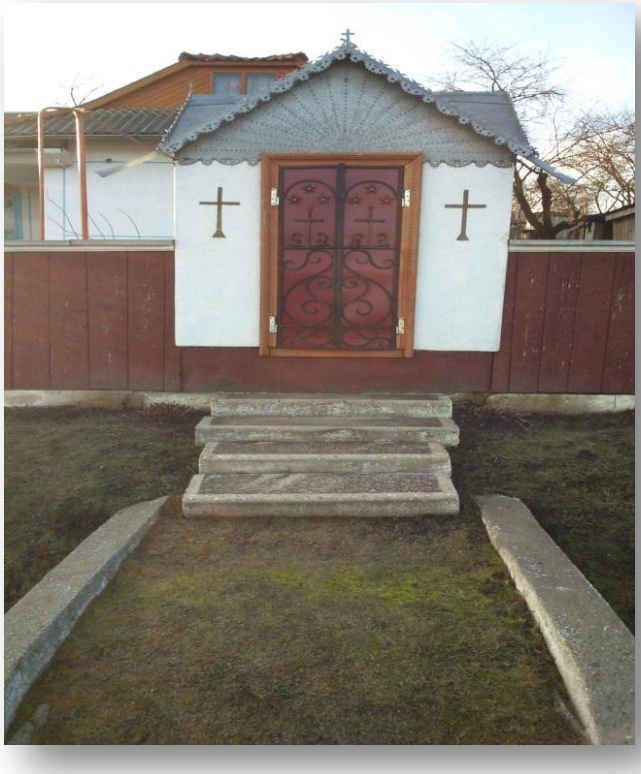

Каплиця на подвір’ї Тремтячого, відновлена капличка в 2000р, збудована в 1920

Капличка на (старій) території сільського цвинтаря, яка знаходилася на подвір'ї старої церкви

Хрест «Пам'ятка про рід Бакаїв Американських», 1995р.

Памятний хрест встановлений на подвір'ї сім'ї Баланди Василя
до Дня Незалежності України, 1991р.

Пам'ятний хрест (Горішній кут)
Світлина 2017р.

Пам’ятний хрест (Горішній кут)
Світлина 2017р.

Капличка на території УПЦ, світлина 2017р.

Капличка на (новій) території сільського цвинтаря

Пам’ятні хрести на (новій) території сільського цвинтаря

Центральні ворота в'їзду на територію Тисового заказника

Куток Хатки. Стадіон і зупинки облаштовано на кошти громади.
Світлина 2019р.

Візитка Княждвора – «наші будівельники-бузьки».
Світлина березень 2019р.

Садиба зеленого туризму «Княжий град»

Пам’ятний знак встановлений в 2011р.

Консультації по архітектурних будовах надавав Чорний Дмитро Васильович.
Світлини з сімейного архіву Зелінських та Козьменко Марії.

X. Одяг, традиції, звичаї.

Бакай Дмитро Васильович, Бакай Параска (Гуцулка),
Бакай Василь Васильович (зліва направо).
Світлина з сімейного архіву Футулуйчука Василя Михайловича, 20-ті роки XIX ст.

Сім'я Римарчуків. Світлина 05.02.1922р.

Родина Футулуйчуків-Чаваги, 1935р.

Весільна пара, 30-ті роки

Княждвірські молодиці, 1937р.
Настюк Марія та Бакай Марія (зліва направо)

Княждвірські молодиці 30-ті роки

1938 р. Бакай Антон, Бакай Микола, Грицик Микола, Грицик Кирило банські хлопці

Банські дівчата, 1946р.
Бакай-Футулуйчук Ганна, Бакай-Каратник Настя, Бакай-Тодорів Настя (зліва направо)

Весільна пара Марусяк Василь Миколайович та Олена Іванівна, дружба Бакай Остап Дмитрович, дружка Бакай Марія Дмитрівна, 1954р.

Весільні дружки, 1957р. Світлина з сімейного архіву Потятинник Ганни Остапівни.

Весілля у Бакая Остапа Дмитровича, 1957р.
Світлина з сімейного архіву Потятинник Ганни Остапівни

Весільний «кортеж», 1957р. Весільний староста Ковбель Василь Атанасович.
Світлина з сімейного архіву Потятинник Ганни Остапівни

Сім’я Поповичів, 2018р.

Вишиванки з скрині Футулуйчук Ганни Василівни із правнучками: Марійка, Катерина, Анастасія, 2017р.

Сім’я Бакаїв на Зелені свята, 2018р.

Традиції продовжуються, світлина з весілля 2018р. Княждвірські дівчата: Дяків Марія, Футулуйчук-Бабюк Надія, Мокринчук Уляна, Чурдальова Людмила (зліва направо)

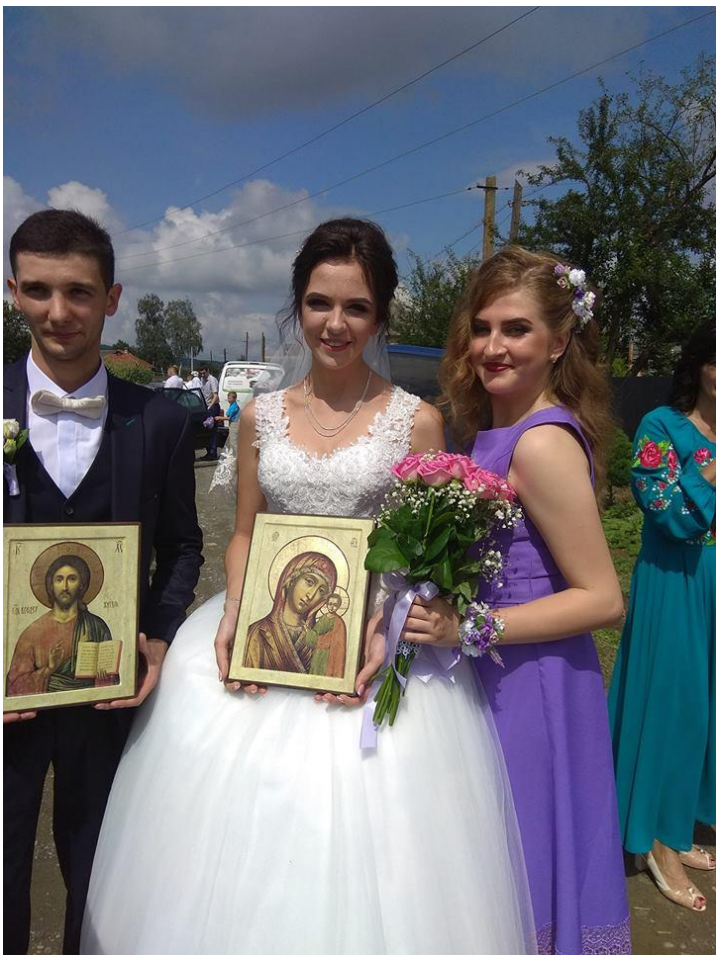

Весільні молодята, 2018р.

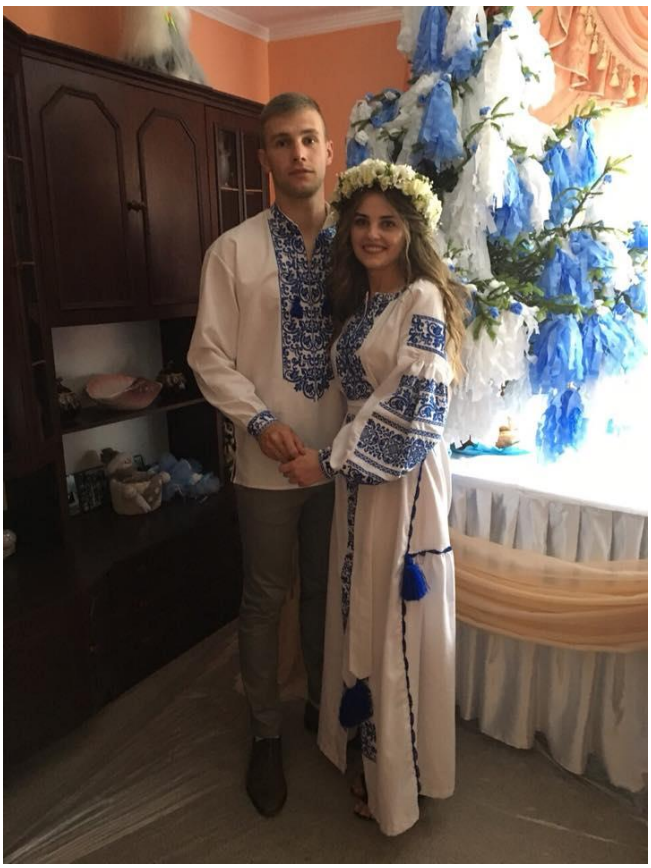

Весільні молодята, 2018р.

Весільні молодята, 2018р.

XI. Княждвірська діаспора та «заробітчани»

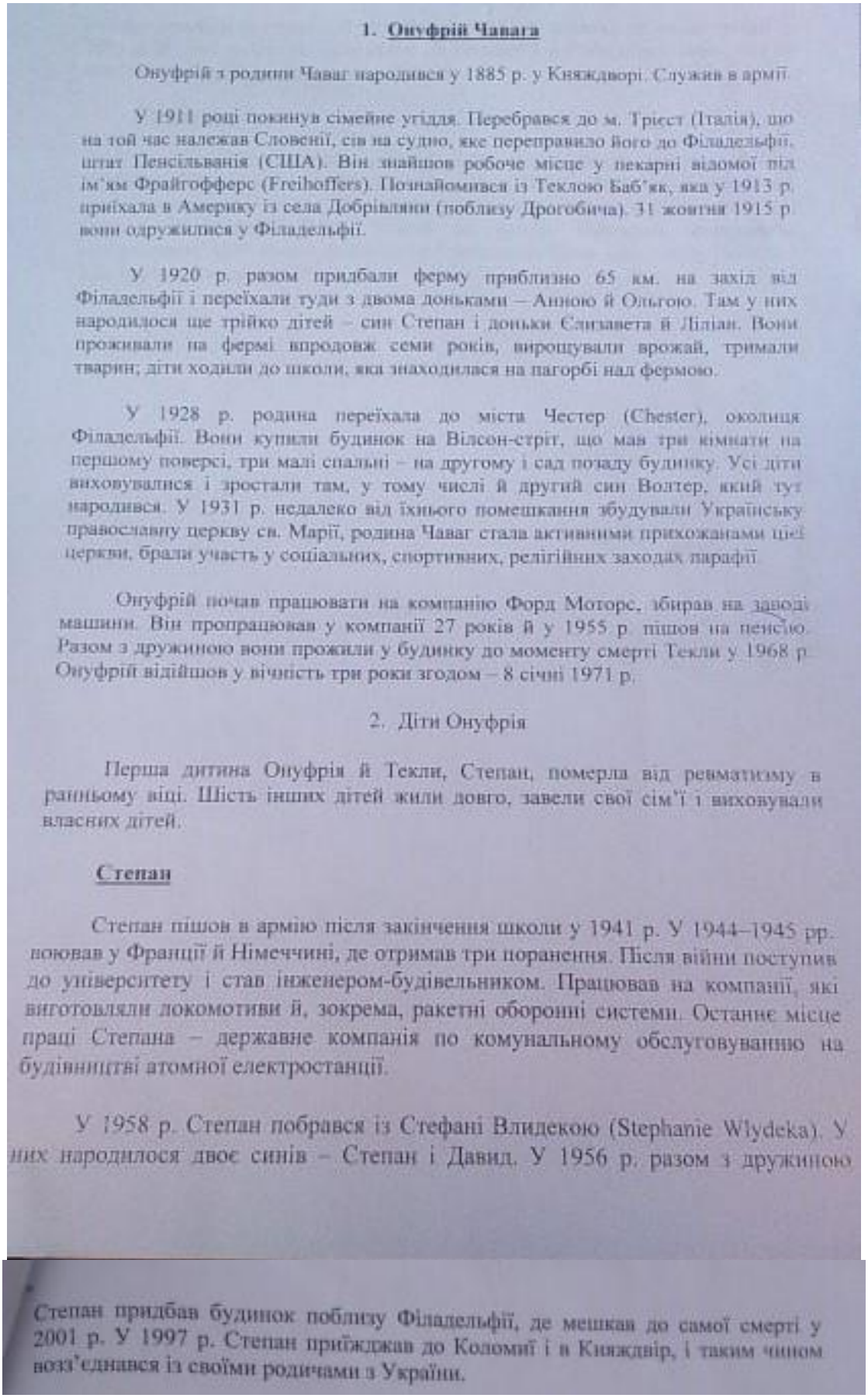

1. Онуфрій Чавага

Онуфрій з родини Чаваг народився у 1885 р. у Княждворі. Служив в армії.

У 1911 році покинув сімейне огніздя. Перебрався до м. Трієст (Італія), що на той час належав Словенії, сів на судно, яке переправило його до Філадельфії, штат Пенсільванія (США). Він знайшов робоче місце у пекарні відомої під ім'ям Фрайгофферс (Freihoffers). Познайомився із Теклою Баб'як, яка у 1913 р. приїхала в Америку із села Добрівляни (поблизу Дрогобича). 31 жовтня 1915 р. вони одружилися у Філадельфії.

У 1920 р. разом придбали ферму приблизно 65 км. на захід від Філадельфії і переїхали туди з двома доньками — Анною й Ольгою. Там у них народилося ще трійко дітей – син Степан і доньки Елизавета й Ліліан. Вони проживали на фермі впродовж семи років, вирощували врожай, тримали тварин; діти ходили до школи, яка знаходилася на пагорбі над фермою.

У 1928 р. родина переїхала до міста Честер (Chester), околиця Філадельфії. Вони купили будинок на Вілсон-стріт, що мав три кімнати на першому поверсі, три малі спальні – на другому і сад позаду будинку. Усі діти виховувалися і зростали там, у тому числі й другий син Волтер, який тут народився. У 1931 р. недалеко від їхнього помешкання збудували Українську православну церкву св. Марії, родина Чавог стала активними прихожанами цієї церкви, брали участь у соціальних, спортивних, релігійних заходах парафії.

Онуфрій почав працювати на компанію Форд Моторс, збирав на заводі машини. Він пропрацював у компанії 27 років й у 1955 р. пішов на пенсію. Разом з дружиною вони прожили у будинку до моменту смерті Текли у 1968 р. Онуфрій відійшов у вічність три роки згодом – 8 січні 1971 р.

2. Діти Онуфрія

Перша дитина Онуфрія й Текли, Степан, померла від ревматизму в раннього віці. Шість інших дітей жили довго, завели свої сім'ї і виховували власних дітей.

Степан

Степан пішов в армію після закінчення школи у 1941 р. У 1944–1945 рр. воював у Франції й Німеччині, де отримав три поранення. Після війни поступив до університету і став інженером-будівельником. Працював на компанії, які виготовляли локомотиви й, зокрема, ракетні оборонні системи. Останнє місце праці Степана – державне компанія по комунальному обслуговуванню на будівництві атомної електростанції.

У 1958 р. Степан побрався із Стефані Влидекою (Stephanie Wlydeka). У них народилося двоє синів – Степан і Давид. У 1956 р. разом з дружиною

Степан придбав будинок поблизу Філадельфії, де мешкав до самої смерті у 2001 р. У 1997 р. Степан приїжджав до Коломиї і в Княждвір, і таким чином возз'єднався із своїми родичами з України.

Інформацію про родину надав Стефан Чавага (внук Онуфрія, син Степана)

На світлині: Онуфрій Чавага з дружиною теклою та дітьми: Анною (1918 р.н.), Ольгою (1920 р.н.) і Стівеном (1922 р.н.).

Онуфрій і Текли з нагоди 50 річниці їхнього подружнього життя у 1963 р.

Син Онуфрія – Степан, ветеран Другої світової війни

Родина Чаваги (США, Філадельфія) разом із княждвірцями: Петром Терпелюком (емігрував у США з Німеччини в 1946р.) та Чавагою Володимиром Миколайовичем (проживає в с. Сопів). Світлини з сімейного архіву Чаваги В., 1990р.

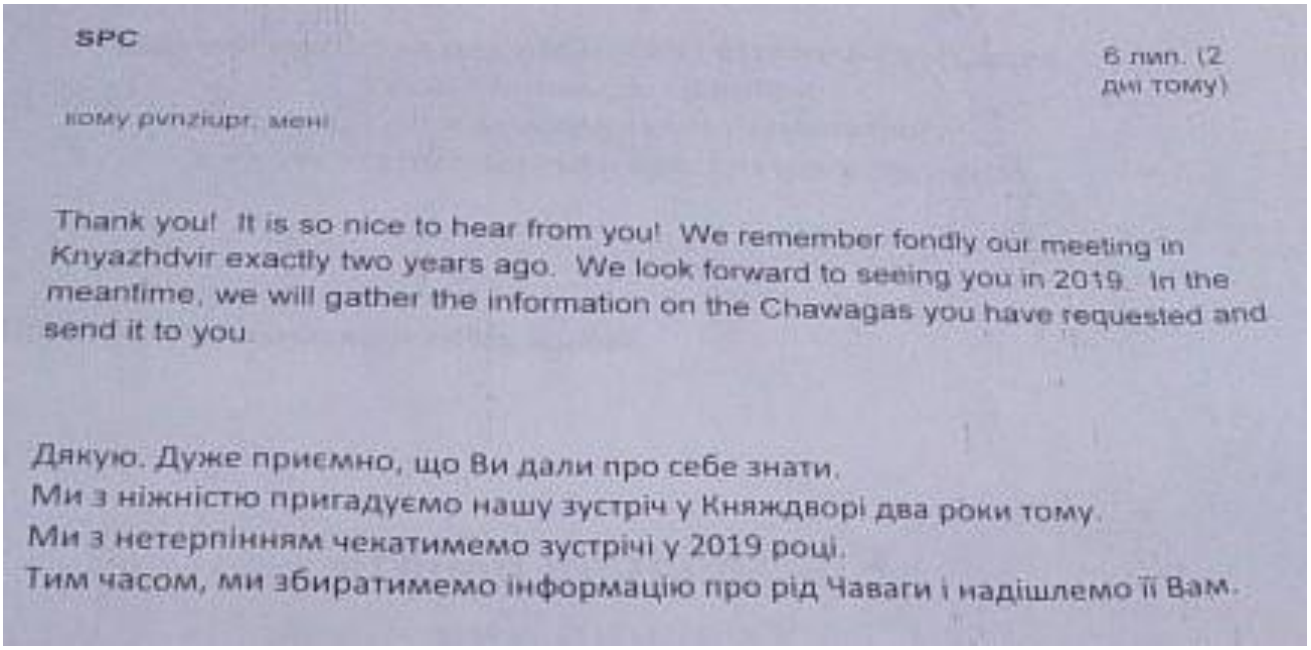

Родина Чаваги (онуки і правнуки) в гостях у Княждворі, 2004р.

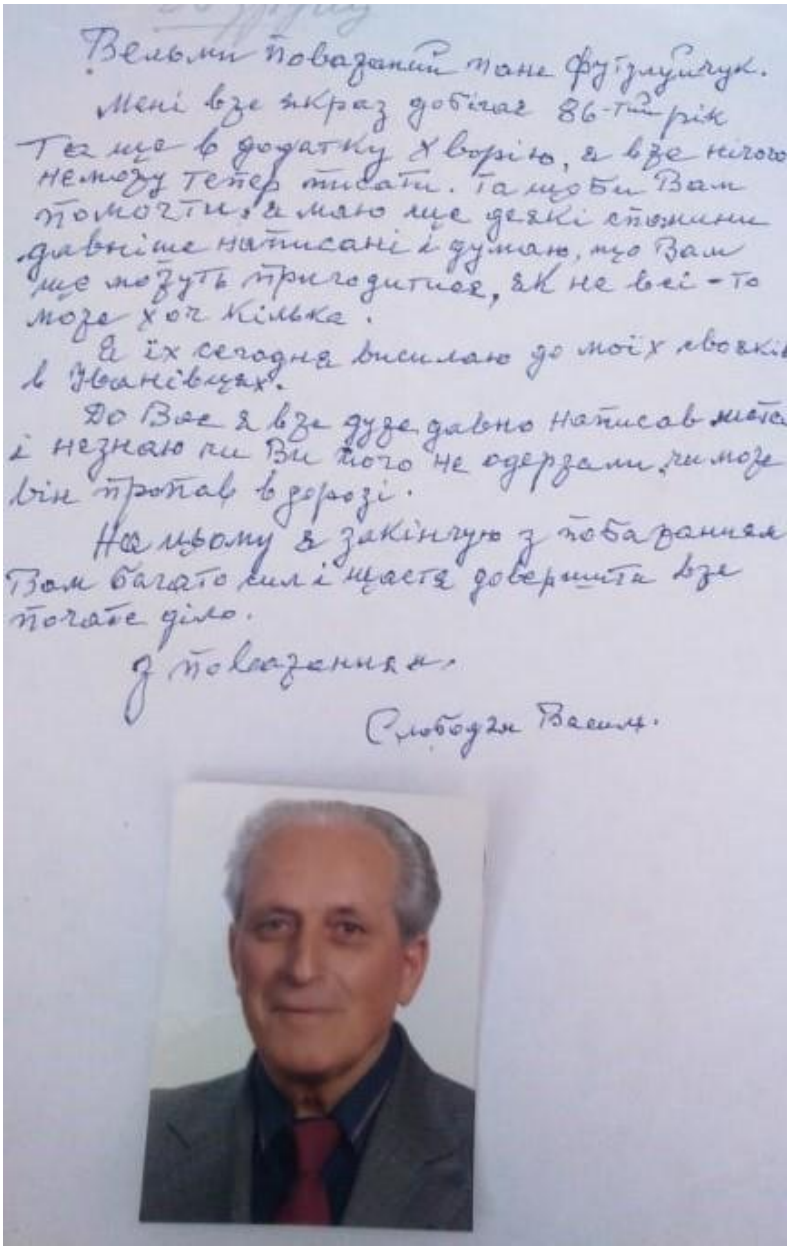

Вельми поважаний пане Футулуйчук.

Мені вже якраз добігає 86-тий рік та ще в додатку хворію, я вже нічого не можу тепер писати. Та щоби Вам помочти, я маю ще деякі спомини давніше написані і думаю, що Вам ще можуть пригодитися, як не всі - то може хоч кілька.

Я їх сегодня висилаю до моїх свояків в Іванівцях.

До Вас я вже дуже давно написав листа і незнаю чи Ви його не одержали, чи може він пропав в дорозі.

На цьому я закінчую з побажанням Вам багато сил і щастя довершити вже почате діло.

З поважанням.

Слободян Василь.

Лист Футулуйчуку Василю від Слободяна Василя, 1998р.

Слободян Василь з дружиною в Княждворі серед родини.

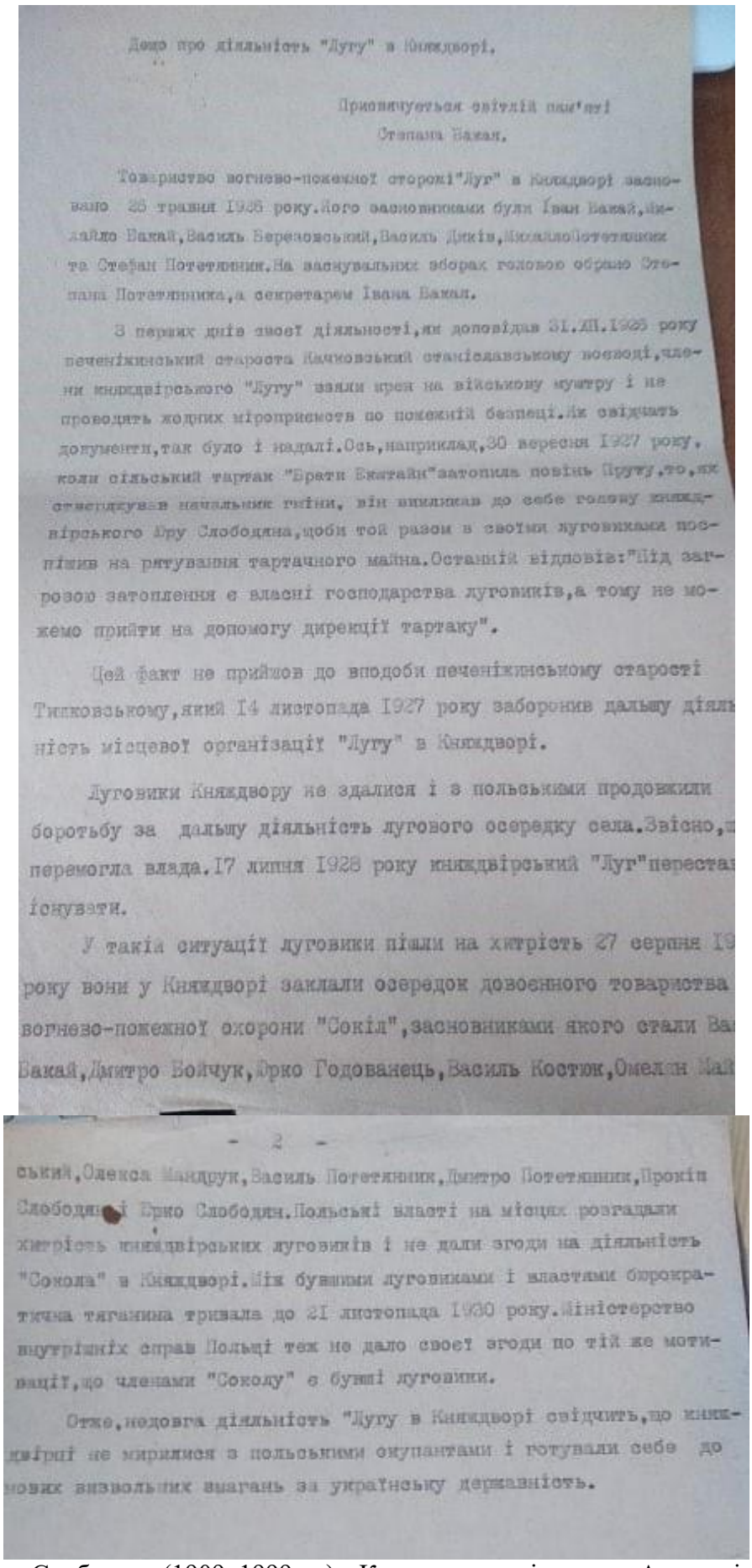

Дещо про діяльність "Лугу" в Княждворі.

Присвячується світлій пам'яті
Степана Бакая.

Товариство вогнево-пожежної сторожі "Луг" в Княждворі засновано 26 травня 1926 року. Його засновниками були Іван Бакай, Михайло Бакай, Василь Березовський, Василь Диків, Михайло Потетянник та Стефан Потетянник. На заснувальних зборах головою обрано Степана Потетянника, а секретарем Івана Бакая.

З перших днів своєї діяльності, як доповідав 31.XII.1926 року печеніжинський староста Качковський станіславському воєводі, члени княждвірського "Лугу" взяли крен на військову муштру і не проводять жодних міроприємств по пожежній безпеці. Як свідчать документи, так було і надалі. Ось, наприклад, 30 вересня 1927 року, коли сільський тартак "Брати Екштайн" затопила повінь Пруту, то, як стверджував начальник гміни, він викликав до себе голову княждвірського Юру Слободяна, щоби той разом з своїми луговиками поспішив на рятування тартачного майна. Останній відповів: "Під загрозою затоплення є власні господарства луговиків, а тому не можемо прийти на допомогу дирекції тартаку".

Цей факт не прийшов до вподоби печеніжинському старості Тишковському, який 14 листопада 1927 року заборонив дальшу діяльність місцевої організації "Лугу" в Княждворі.

Луговики Княждвору не здалися і з польськими продовжили боротьбу за дальшу діяльність лугового осередку села. Звісно, що перемогла влада. 17 липня 1928 року княждвірський "Луг" перестав існувати.

У такій ситуації луговики пішли на хитрість 27 серпня 19[illegible] року вони у Княждворі заклали осередок довоєнного товариства вогнево-пожежної охорони "Сокіл", засновниками якого стали Ва[illegible] Бакай, Дмитро Бойчук, Юрко Годованець, Василь Костюк, Омелян Май[illegible]

- 2 -

ський, Олекса Мандрук, Василь Потетянник, Дмитро Потетянник, Прокіп Слободян і Юрко Слободян. Польські власті на місцях розгадали хитрість княждвірських луговиків і не дали згоди на діяльність "Сокола" в Княждворі. Між бувшими луговиками і властями бюрократична тяганина тривала до 21 листопада 1930 року. Міністерство внутрішніх справ Польщі теж не дало своєї згоди по тій же мотивації, що членами "Соколу" є бувші луговики.

Отже, недовга діяльність "Лугу в Княждворі свідчить, що княждвірці не мирилися з польськими окупантами і готували себе до нових визвольних змагань за українську державність.

Спогади Василя Слободяна (1909–1999рр.) з Княждвора, емігрував в Австралію після Другої світової війни. Активний краєзнавець села та кооперативного руху в Австралії.

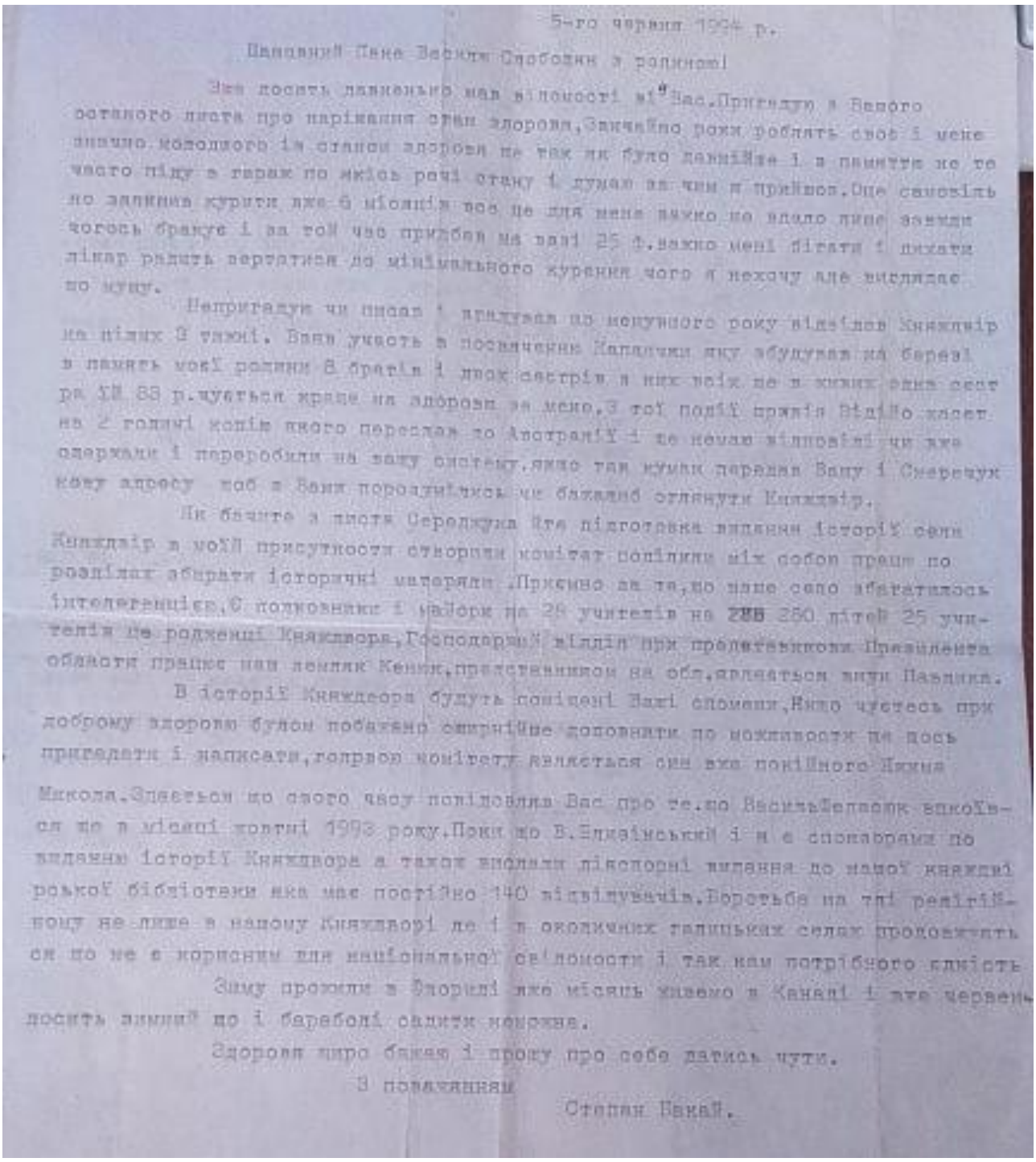

5-го червня 1994 р.

Шановний Пане Василю Свободник з родиною!

Вже досить давненько мав вісточки від Вас.Пригадую з Вашого останнього листа про паріжання стану здоровя,Звичайно роки роблять своє і мене значно молодшого із станом здоровя не так як було ранійше і в памятю не те часто піду в гараж по якісь речі стану і думаю за чим я прийшов.Оце самовільно залишив курити вже 6 місяців все це для мене важко не вдало лише завжди чогось бракує і за той час придбав на вазі 25 ф.важко мені бігати і дихати лікар радить вертатися до мінімального куріння чого я нехочу але виглядає по суду.

Напригадую чи писав і працював по минулого року відзначав Княжпвір на цілих 3 тижні. Ваша участь в посвяченню Капличку яку збудували на березі в память моєї родини 8 братів і двох сестрів а них всіх не в живих окрім сестри ІВ 83 р.чуваться краще на здоровя за мене.З тої події привіз відіо касет на 2 годинні копію якого переслав до Австралії і не знаю відповіді чи вже отримали і переробили на вашу систему,якщо так купив передавав Вану і Снерецук кожу адресу щоб в Вами порозумілись чи бажаєш отримати Княжвір.

Як бачите з листа Середжука йде підготовка видання історії села Княждвір в якій присутности створили комітет поділили між собою праці по районах збирати історичні матеріяли .Приємно за те,що наше село збагатилось інтелегенцією,С полковники і майори на 29 учителів не 285 280 літей 25 учителів не родженці Княжвора,Господарський відділ при представництвах Президента області працює наш земляк Кеник,представником на обл,являється внук Павлика.

В історії Княждвора будуть поміщені Ваші спомини,Якщо чуєтесь при доброму здоровя будем побажано сміртійне доповнити по можливости не лось пригадати і написати,голвою комітету являється син вже покійного Якима Миколи.Зявлявся по свого часу повідомляв Вас про те,що Василь Белавик вдруге не в місяці жовтні 1993 року.Поки що В.Близінський і я є спонсорами по виданню історії Княждвора а також видамли ліксторні видання по нашої княждві рожкої бібліотеки яка має постійно 140 відвідувачів.Боротьба на тві релігійноцу не лише в нашому Княжлворі де і в околичних галицьких селах проповежують ся но не в корисним для національної свідомости і так нам потрібного єдність

Зиму прожили в Флориді вже місяць живемо в Канаді і вже червень просить зимний но і бараболі сидити неможна.

Здоровя міро бажаю і прошу про себе датись чути.

З повагою

Степан Бакай.

Лист земляку Василю Близінському (Англія) про події в Княджворі від Степана Бакая (Канада), 1994р.

Степан Бакай родом з Княждвора, емігрував в Канаду після Другої світової війни з Німеччини. Активний краєзнавець села.

ТУТ СПОЧИВАЄ
БАКАЙ
СТЕПАН
1.12.1921р. 5.7.1997р
Як прийдете до могили
Низенько поклоніться
І за мене й мою душу
Богу помоліться.
Вічная пам'ять

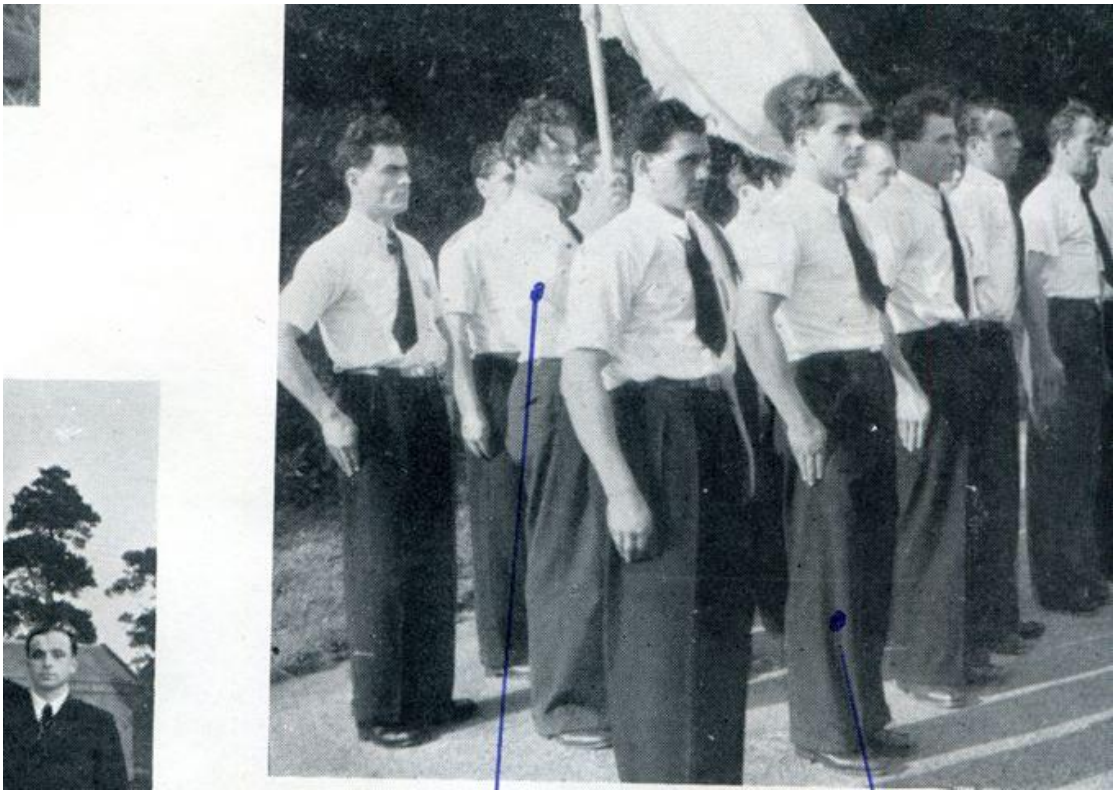

М. Чавага В. Близінський

Спілка української молоді в Англії, 1947р. Осередок Сібсон в Манчестері.
Василь Близінський

Світлина з книги С.У.М, Лондон – 1954, с. 104

Родина Близінських в Англії, 1995 р.

Василь Близінський з дружиною Марією, 1986р.

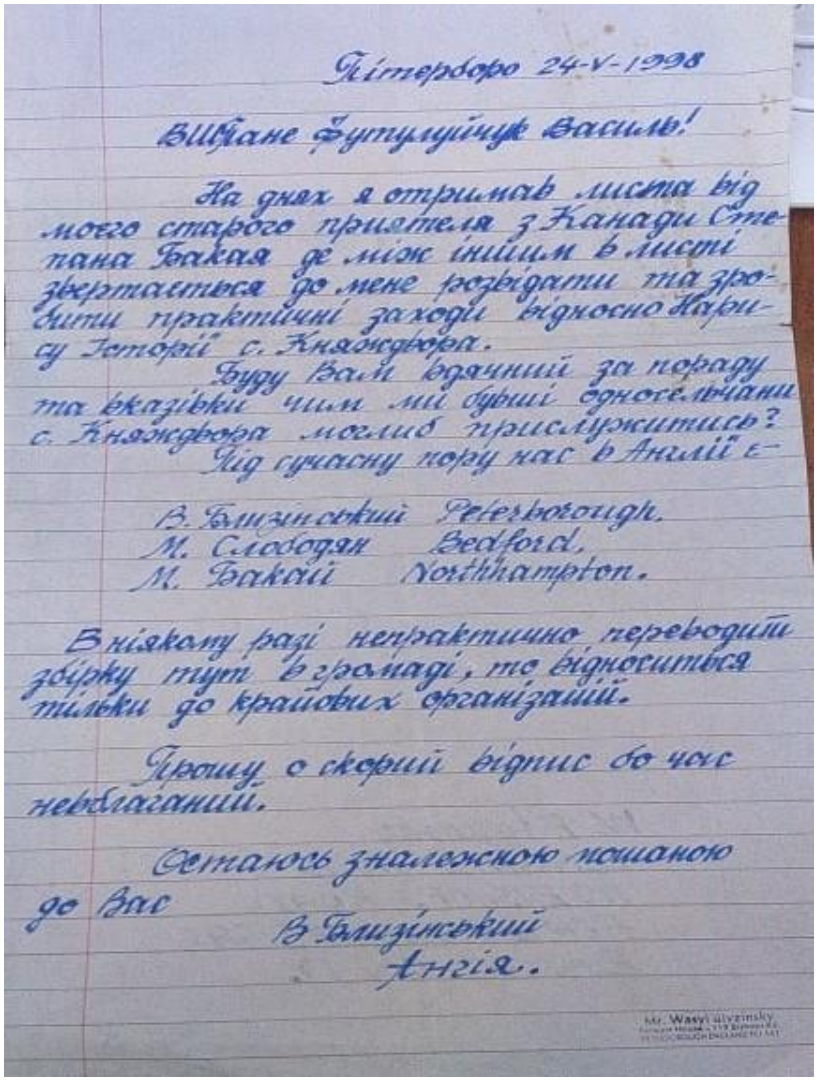

Петерборо 24-V-1998

Вельмане Футилуйчук Василь!

На днях я отримав листа від мого старого приятеля з Канади Степана Бакая де між іншим в листі звертається до мене розвідати та зробити практичні заходи відносно Нарису Історії с. Княждвора.

Буду Вам вдячний за пораду та вказівки чим ми бувші односельчани с. Княждвора могли б прислужитись? Під сучасну пору нас в Англії є-

В. Близінський Peterborough.
М. Слободян Bedford.
М. Бакай Northhampton.

В якому разі непрактично переводити збірку тут в громаді, то відноситься тільки до крайових організацій.

Прошу с скорий відпис бо час невблаганий.

Остаюсь з належною пошаною до Вас

В. Близінський
Англія.

Василь Близінський родом з Княждвора емігрував в Англію після Другої світової війни. Активний краєзнавець села.

Бакай Богдан Йосипович (18. 04. 1923, с. Княждвір, нині Коломий. р-ну Івано-Фр. обл. – 18. 03. 1982, м. Сан-Дієго, шт. Каліфорнія, США) – лікар-онколог. Д-р Ун-туСан-Дієго (США).

Був чл. ОУН. Закін. Львів. ун-т. Наприкінці 2-ї світ. війни емігрував на Захід, студіював в Австрії, працював у одному з ін-тів Філадельфії (США) у відділі дослідження раку. У шт. Флорида створив Ін-т дослідження раку при мед. відділі Маямськогоун-ту. Брав участь в укр. громад. житті: організував укр. школу і став її директором, вів гурток укр. нар. танцю. На пропозицію Ун-туСан-Дієґо у шт. Каліфорнія переїхав туди. Автор низки англомовних мед. праць, доповідач на багатьох міжнар. онколог. симпозіумах і конференціях. (Енциклопедія сучасної України. Літ.: Захарків О. Д-р Б. Бакай // Свобода. Джерсі-Сіті, 1982. М. В. Савчук)

Евакуйовані в Делятин в 1944 році перед виїздом до Німеччини.
На світлині родина Юзьківих та Слободянів.
З ліва направо: Слободян Філип, дружина Катерина, син Василь, котрі емігрували до США.
Світлина з сімейного архіву Юзьківа В.М.

Василь Слободян в гостях у Княждворі, 1995р.
Світлина із сімейного архіву Попович Мирослави

Слободян Василь Філипович народився у лютому 1940р. у бідній селянській родині Катерини і ФілипаСлободянів. Був єдиною дитиною у сім'ї. коли німці почали відступати

(лінія фронту проходила за триста метрів від хати СлободянаФілипа) почалася евакуація. Більшість селян пішли на схід у Королівку, Корнич, а дві сім'ї з кутка Королівка пішли на захід з німцями. Це була сім'я Скавронського Миколи і СлободянаФілипа. Коли радянські солдати зайняли Берлін, табір, де перебували біженці, був поділений на сектори. Ці дві сім'ї перебували у радянському секторі. Коли оголосили, що будуть вивозити на Україну, хтось про це вночі повідомив Слободянів і вони тієї ж ночі перебралися в американський сектор і виїхали в США, Нью-Йорк.

Батьки працювали фізично важко і одночасно дбали про сімейний достаток. Василь навчався в коледжі, потім в духовній семінарії. Батько завжди мріяв, щоб син став священиком. Але згодом Філипу не сподобалися якісь дії духовенства семінарії і він забрав сина.

Згодом хотіли переїхати в Англію, але ніхто з знайомих українців-земляків не підтримав їх і вони залишилися жити в Америці.

Василь мав нахил до математичних наук, працював чиновником в департаменті до виходу на пенсію. Він двічі відвідував Україну.

(Із спогадів Попович Мирослави Петрівни, 2019р.)

Пам'ятний хрест на кошти нашого земляка Слободяна Василя США на місці будинку сім'ї Слободянів, 1995р.

Великдень, США, штат Огайо, 1960р. Стоїть на передньому плані (у сірому костюмі) виходець з Княждвора Юзьків Дмитро Юрійович (1894-1985рр.), працював на шахті. В темному костюмі виходець з Княждвора Юзьків Іван Юрійович (1909-1965рр.), працював на заводі. Вивезені в 1944р. на роботу в Німеччину і в 1949 р. емігрували в США.

Сім’я Юзьківих, штат Огайо, 1960 р.
Стоїть (справа) Юзьків Іван Юрійович, в центрі його син Роман, зліва брат Дмитро. Сидять: (справа) дружина Івана Марія (дівоче прізвище Демедюк, виїхала із сім’єю у 1949р. з Німеччини в США), зліва Слободян Настя Ільківна, виїхала в США в 1913р., родом з Княждвора. Стоїть дочка Юзьків Леся, 1953 р.н., проживає в Нью-Йорку, викладає в коледжі французьку мову.
Світлина з сімейного архіву Юзьківа Василя Михайловича.

Бакай Микола Іванович родом з Княждвора (1914-1988рр.). В 1943 р. вивезений в Німеччину на роботу на шахту. 1957р. виїхав в Австралію (Мельбурн). Вперше з своєю сім’єю відвідав Княждвір в 1991р. Світлина з сімейного архіву сина - Бакая Василя Миколайовича.

Святкування Різдва Христового в м. Альбуфейра, Португалія, 2019р.
Каратник Борис з сім’єю.

Потятинник Володимир Степанович з дітьми.
Зліва направо: Юрій, Степан, Володимир Степанович, Іван, Володя, Леся.
Світлина 2016р. з сімейного архіву.

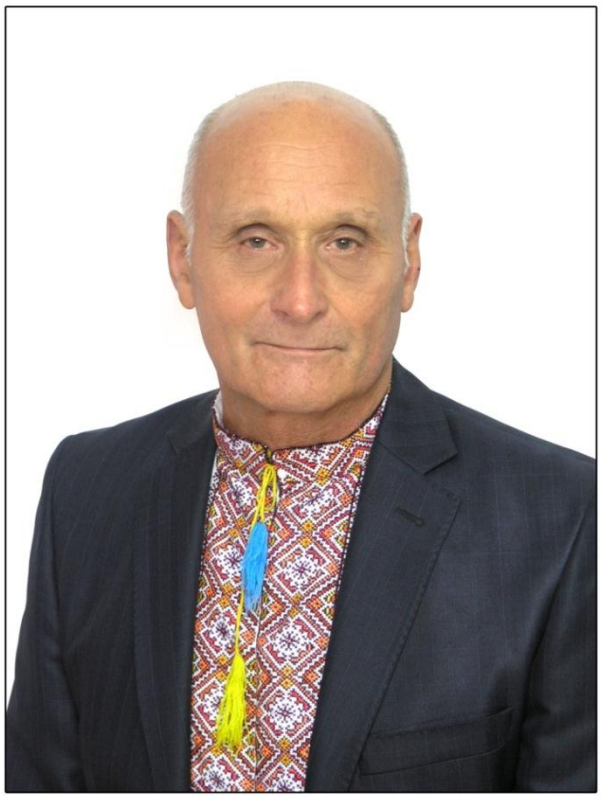

Бакай Ярослав Федорович, народився 3 травня 1947 року в с. Княждвір.
1962 р. закінчивКийданецькувосьмирічну школу.
1965 р. закінчивПеченіжинськусередню школу.
1966-1969рр. служба в армії.
1970-1975рр. навчання в Чернівецькому державному університеті,
факультет іноземнихмов.
Трудовадіяльність:
З 1969-1972рр. слюсар-електротехнік м. Коломия; з 1972-1992 рр. працював на педагогічній роботі.
З 1992р. по теперішній час підприємець, «Бюро перекладів».
Перекладач з німецької, англійської, польської, частково з італійської, чеської та іншихєвропейськихмов.
Громадська робота:
З 1989р. член товариствваім. Т.Г.Шевченка.
2001- 2006рр. депутат 4 демократичного скликанняКоломийськоїміської ради відКонгресуУкраїнськихНаціоналістів. УчасникПомаранчевої революції 2004 року.
2006-2010рр. депутат 5 демократичногоскликанняКоломийськоїрайонної ради.
З 2015р. депутат, голова комісії планування, розвитку і бюджету Печеніжинської об'єднаної територіальної громади. Відвідав 38 країн Європи.
Дружина: Бакай Олена Василівна, 1950 р.н. Освіта вища, викладач.
Дочка Богдана - кандидат філологічних наук, живе і працює в м. Торонто (Канада).
Син: Олег – закінчивЛьвівськийНаціональнийУніверситетім.І.Франка та. В даний час живе в м.Дюссельдорф (Німеччина).
Син: Ігор - закінчив Львівський Національний Університет ім. І.Франка. Живе у м. Львів.

Матеріали надав особисто Бакай Ярослав Федорович (2019 р.).

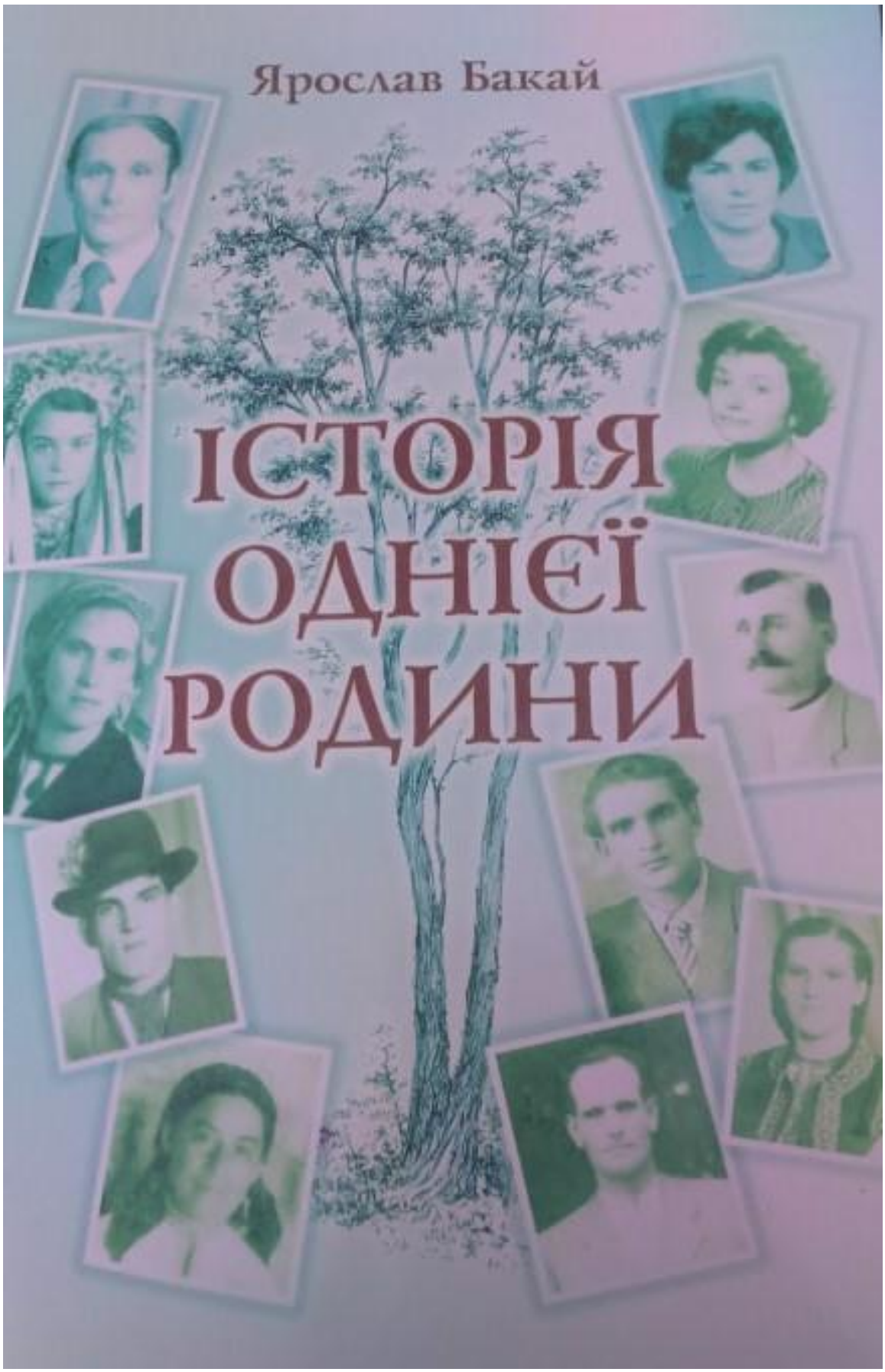

Коломия, 2018р.

БАКАЙ
Ганна Дмитрівна

Начальник фінансового управління Коломийської міської ради. Присвоєно почесне звання "Заслужений економіст України" (2017 р.). Нагороджена Подякою Міністерства фінансів України (2010 р.), Почесною грамотою голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації, грамотами Коломийського міського голови.

Народилася 26 лютого 1960 р. в с. Княждвір Коломийського району Івано-Франківської області. Закінчила Львівський сільськогосподарський інститут, здобувши фах економіста-організатора. Свій трудовий шлях розпочала контролером у відділі технічного контролю Чернівецької меблевої фабрики після закінчення Коломийського технікуму механічної обробки деревини. Працювала на різних посадах до призначення в липні 1998 р. завідувачем міського фінансового відділу м. Коломиї, а з січня 2002 р. – начальником фінансового управління Коломийської міської ради.

За час своєї діяльності зарекомендувала себе як надзвичайно порядна людина, вмілий, відповідальний та компетентний керівник, який має високий рівень культури та етичної поведінки у спілкуванні з працівниками управління та бюджетних установ міста, авторитет у колег. У колективі, яким керує Ганна Дмитрівна, панує атмосфера доброзичливості, довіри і взаєморозуміння.

Протягом 20 років керівництва здійснює загальну організацію та управління виконанням міського бюджету та вживає заходів щодо ефективного використання бюджетних коштів, бере активну участь у громадській діяльності міста. Упродовж останніх років у результаті відповідної роботи бюджет міста перевиконується, що забезпечує своєчасну виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери та своєчасну оплату послуг, наданих комунальними підприємствами. Вмілий організатор, постійно підвищує культуру планування, вводить новинки з формування і представлення міського бюджету громадськості міста, робота виконується на високому рівні з постійним додержанням термінів. Свій великий досвід Ганна Дмитрівна передає колегам і молодим фахівцям.

Діловій жінці вистачає часу на все: вирішувати творчі питання, відстоювати інтереси у фінансовій галузі. Запорукою успішної кар'єри, джерелом сили та натхнення для Ганни Бакай є її родина: чоловік Анатолій, син Іван, дочка Марія, невістка Яна і зять Олександр та онуки Інеса, Михайло, Макар, Владислав.

З книги «Велика Україна. 100 років державності»
Світлини та інформацію надав особисто Юзьків І.Р. в 2019 р.

Бакай Ганна Дмитрівна з сім'єю

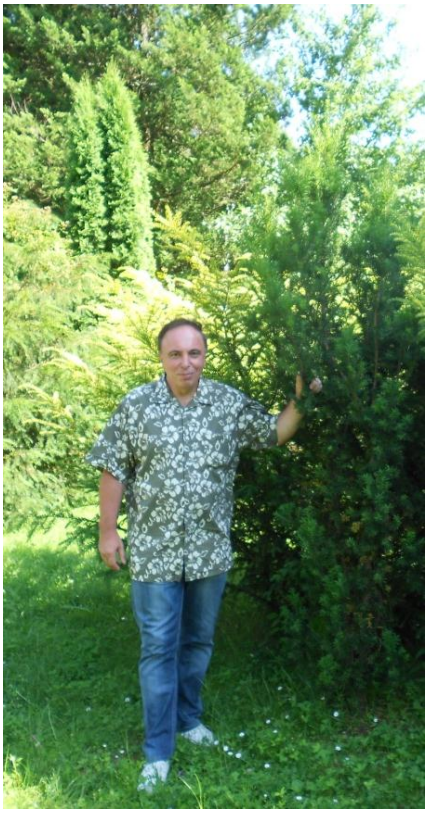

Бакай Йосип Олексійович
1960 р.н. (с. Княждвір, Хатки)

Виїхав на заробітки в 2001 р. в Англію. З дружиною Світланою виховують дочку Ольгу. Закінчив Івано-Франківський торговий технікум і технічне училище № 13. Мама Бакай Параска Гаврилівна (1923р.н.) – зв'язкова сотні Спартана, псевдо «Вишня», арештована в 1946 р., (відбувала покарання до 1957р.) реабілітована в 1991р., померла в 2011р. Автор більше 7 поетичних збірок:«За покликом душі», 2011р.,«За велінням серця», 2012р, «Краплина любові», 2013р., «До найсвятішої землі», Київ, 2016р.

КНЯЖДВІР

Сл. Й. БАКАЯ *Муз. С. ПНІВЧУК*

Наймиліший за все край батьківський зове,
Спогад світлий в далекій дорозі.
Білі вишні в цвіту, і в дитинство спішу -
Сива мама стоїть на порозі.

Приспів:
О Княждвір, о Княждвір, серця спів, серця спів,
Ти колиско любові й надії.
З нами буде Княждвір назавжди, назавжди,
Світ дитинства й чарівної мрії.

У долині Прута тис могутній зроста,
Схили синіх Карпат зустрічають.
О Княждвір, ти мій брат,
Тут джерел зорепад
І смереки їм пісню співають.

Приспів:
О Княждвір, о Княждвір, серця спів, серця спів,
Ти колиско любові й надії.
З нами буде Княждвір назавжди, назавжди,
Світ дитинства й чарівної мрії.

Давнина ожива, славна княжа доба,
Вдаль несеться душа рідним краєм,
Нам живи й розквітай, писанковий розмай,
Свій Княждвір ми завжди пам'ятаєм.

Приспів:
О Княждвір, о Княждвір, серця спів, серця спів,
Ти колиско любові й надії.
З нами буде Княждвір назавжди, назавжди,
Світ дитинства й чарівної мрії.

З книги Йосипа Бакая «Краплинка любові» с. 36., 2015р.

Світлину та інформацію надав особисто Бакай Й.О. в 2019 р.

Бакай Василь Васильович – народився 18 лютого 1953 року,у с. Княждвір (тоді с. Верхнє) Коломийського району Івано-Франківської обл. в родині Василя та Насті Бакаїв (Бабині).

Проживає м. Чернівці. Працює директором видавництва «Рута» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Тато працював головою сільської ради с. Верхнє(1949-1950рр.), завідувачем клубу с. Верхнє, колгоспним касиром та інспектором по пенсіях. Того часу в клубі велося активне культурне життя. Драматичні, просвітницькі гуртки, недільні танці у супроводі троїстих музик, де на скрипці вигравав «Пурєк», починалися завидки о 15.00. Батько разом з активістом села Потятинником Миколою (Бородатий) будували клуб, облаштовували паркан навкруги клубу. Тоді діяли спортивно-патріотичні гуртки «Каменяр», «Просвіта» та інші, у яких активну участь брали батьки.

Фото 1. Зліва направо: Тато Бакай Василь Степанович, мама Бакай(Потятинник) Анастасія Дмитрівна, у другому ряду - Бакай Василь Васильович (1973 р)

Мама від заснування колгоспу обробляла коноплі, льон, була ланковою польової ланки. Коли захворіла, стала домогосподаркою.

Навчався (1960-1968 рр.) у восьмирічній школі с. Нижнє, у 1968-1970 рр. – уКоломийській середній школі №2.

У 1975 році закінчив математичний факультет Чернівецького університету за спеціальністю прикладна математика.

Трудовий шлях почав 1975 року на посаді начальника сектору обчислювальної лабораторії Чернівецького університету.

У 1994 році з посади заступника директора обчислювального центру переведений директором видавництва «Рута» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, де працює по сьогодні.

Одружений з 1975 р. Дружина Леся. Син Роман. Онуки Олеся та Олег.

1988-1989рр перебував у службовому відрядженні в Саскачеванському університеті м. Саскатун (Канада).

Фото 2. Дідо Бакай Степан Ількович (Америка, 30-ті рр. 20 ст.)

Фото 3. Бакаї (Бабині): Бакай Василь Степанович, Бакай Степан Миколайович, Бакай Микола Степанович, у першому ряду - Бакай Василь Васильович (1959 р)

Світлини та інформацію надав особисто Бакай В.В. в 2019 р.

Гладуняк Іван Васильович

Дата народження15 травня 1959 року. Закінчив Княждвірську середню школу.

Посада, місце роботи: Голова Наглядової ради Хмельницького обласного фонду «Благовіст».

Освіта вища, Львівський політехнічний інститут (теплотехнічний факультет), Київський університет ім. Т.Г. Шевченка (юридичний факультет), Одеська юридична академія (захистив дисертацію та здобув науковий ступінь кандидата юридичних наук).

Партійність Позапартійний.

Світлину та інформацію взято з мережі Інтернет в 2019 р.

Грицик Микола Михайлович

АВТОБИОГРАФИЯ

Я, Ірицик Микола Михайлович,
Фамилия, имя и отчество

родився 12 грудня 1919 р. в селі Верхнє, Печеніжинського р-ну Станіславської обл. в сім'ї селянина бідняка. 1933 року закінчив сім класів в с. Верхнє, Печеніжинського р-ну Станіславської обл.

Після закінчення школи працював у наймах в с. Гвоздець, Коршівського р-ну Станіславської обл. до 1935 р.

З 1935 по 1937 рік працював з батьком на лісозаготівлях в панських лісах в Станіславській обл. З 1937 по 1940 рік був на посаді продавця споживчої кооперації в с. Верхнє. Осінню 1940 р. покликаний служити в Радянську Армію де знаходився по 1946 рік. Після демобілізації з приїхав в м. Коломия до брата. У вересні м-ці 1946 р. поступив вчитись у торгово-кулінарну школу в м. Станіславі яку закінчив у 1947 р.

Після закінчення цієї школи, був направлений працювати в Станіславський Універмаг на посаду зав секцією тканин, а в 1950 році переведений на посаду Комерційного директора цього ж Універмагу. 1951 року був направлений вчитись на у Львівський

Вищу торг. Курси Міністерства тор.
які закінчив у 1953 році.

Після закінчення Курсів, працював заступником завідуючого Станіславським облторгвідділом. В квітні 1954 р. переведений працювати директором Станіславського лісоторгу, а в лютні м-ці цього року був обраний сесією Станіславської лісової Ради депутатів трудящих, заступником голови виконкому цієї Ради. В березні 1955 р. обраний депутатом Богородчанської районної Ради депутатів труд. і знов обрала головою виконкому районної Ради. В лютні м-ці 1956 р. на пленумі РК КПУ обраний першим секретарем Богородчанського РК КПУ.

Член КПРС з 1944 р. Батько і мати померли у 1937 році. З родини є сестра Анна і брат Дмитро. Женатий. Є двоє дітей.

2/IV-1957 р. Грицик –

Світлину та інформацію надав особисто син Грицик М.М. в 2019 р.

Життєва біографія. -1-

Мосюк Володимир Дмитрович - народився 1935 року в сім'ї селянина. Батько Мосюк Дмитро Юрійович 1900 року народження. Вуличне прізвище Француз. Був солтисом (війтом) в 1941-1944 роках. В 1942-1943 роках вчився в I-II класах сільської школи. Вчителька Хлібовицька, напівнімка. Проживала в будинку євреїв Гітиманів, яких виселили в Коломийське гетто. Під час фронтових дій 1944 року сім'ю Мосюк Дмитра тимчасово евакуйована в село Деліджі під Заболотовом. (квітень - вересень 1944 року). Після повернення з евакуації Радянська влада, враховуючи лояльність батька до людей під час його старостування під окупацією, його не арештувала.

З 1944 по 1952 рік допомагав батькові по господарству. Після смерті мами, в 1950 році поступив в IV-й клас Княждвірської початкової школи. Вчителька Сурган Віра Павлівна. В 1952 році після закінчення V класу поступив в Станіславське залізничне училище на слюсаря по ремонту паровозів. Закінчив в 1954 році, паралельно закінчив VI-й клас вечірньої школи. В листопаді 1954 року поїхав по комсомольській путівці в Казахстан на будівництво зерноскладів і елеваторів. Акмолинська обл. станція Анар (сучасна Астана). Там, працюючи навчався в VII класі вечірньої школи. В березні 1955-го року був призваний на службу

в Радянську Армію. Воєнна частина призначена для будівництва аеродромів і воєнних об'єктів на території Білорусії. В 1957-му році у жовтні місяці був достроково демобілізований у зв'язку з направленням на роботу на крайню північ - місто Норильськ. По запрошенню Норильського гірничо-металургійного комбінату з групою товаришів-солдатів. Це була постанова уряду про дострокову демобілізацію бажаючих для освоєння крайньої півночі. Пропрацював 11 років до 1968 року. Там закінчив VII-й клас вечірньої школи. У 1959 році поступив на навчання в гірничо-металургійний технікум на спеціальність технік-електрик. В 1960 році технікум реорганізували в Норильський індустріальний інститут. Закінчив його в 1964 році інженером-електриком. В 1968 році прибув до Коломиї. Працював електриком, майстром, виконробом, головним енергетиком, начальником дільниці. В 1995 році вийшов на пенсію.

В село Княждвір повернувся на проживання в 2002 році, де проживає до цього часу.

13. 12. 2018 р.

/ [signature] / /Мосюк В.Д./

Бакай Василь Петрович (справа).

Надворі був похмурий весняний день 1991 року, але на подвір'ї в Бакая Василя (Петрика) було тепло і сонячно. Кольори синьо-жовтого прапора зігрівали все навколо. Через свої зв'язки Василь Петрович дістав прапор і ми встановили його на металічну трубу і зверху прилаштували латунний тризуб, який був виготовлений на Коломийському заводі «Електрооснастка», де я працював на той час.

Підготувавши прапор, Петрик поставив його в коляску свого мотоцикла, поряд свого онука і поїхав до сільської ради. Мені сказав: «Ти залишайся, у тебе двоє малих дітей, то ще всяке може бути, а мені вже все одно, я вже старий». І встановив прапор на балконі сільської ради.

Бакай Василь був активним жителем нашого села, депутатом І скликання і першим встановив український прапор у нашому селі. Народився 08.10.1927 р. в с. Княждвір (присілок Баня). Останні роки прожив в с. Люча Косівського району в дочки Марії. Помер 09.11.2013 р., похований в Лючі.

Записано зі слів Козьменка Василя Івановича 02.06.2019р.

Лесюк Михайло Михайлович

Народився 15.09.1962 в с. Княждвір.

Освіта вища, безпартійний, ДЮСШ "Україна" товариство "Колос", тренер-викладач, неодноразовий призер Європи та світу з карате. Проживає в м. Коломия

Світлину та інформацію взято з мережі Інтернет в 2019 р.

Брати:
Богдан і Микола Потятинники, сини Григорія та Парасковії,
народжені в славному селі Княждвір.

Богдан: (проживає з сім'єю в м. Івано-Франківську)

Потятинник Богдан Григорович, народився 01 червня 1953 року в селі Нижнє (сьогодні – с. Княждвір) Коломийського району Івано-Франківської області в сім'ї колгоспників.

1961-1967рр. – навчання у восьмирічній школі с. Княждвір;

1967-1970рр. – навчання в середній школі-інтернат №1 м. Івано-Франківська;

09.1970-08.1971рр. – працював токарем на заводі «Коломия-Сільмаш» м. Коломиї Івано-Франківської області;

09.1971-06.1976рр. – навчання на математичному факультеті Чернівецького державного університету;

08.1976-08.1979рр. – інженер,старший інженер науково-дослідного інституту керуючих обчислювальних машин м. Сєвєродонецька Луганської області, де займався розробкою програмного забезпечення для вітчизняних комп'ютерів.

В 1979 році переїзд до м. Івано-Франківська.

09.1979-05.1981рр. – старший інженер, начальник бюро машинної обробки інформації відділу АСУ (автоматизованих систем управління) заводу «Позитрон» м. Івано-Франківська;

05.1981-05.1983рр. – служба в рядах Радянської Армії на посаді заступника командира окремої військової частини;

10.1983-06.1987рр. – робота в державних органах м. Івано-Франківська;

07.1987-08.1998рр. – служба в органах внутрішніх справ: (1987-1994рр.– Івано-Франківська середня школа міліції, 1994-1998рр. – начальник відділу «Скорпіон» УБОЗ (Управління по боротьбі з організованою злочинністю в Івано-Франківській області), пенсіонер ОВС, спеціальне звання – підполковник міліції.

Після служби працюю з січня 1999р. по жовтень 2007року консультантом, завідувачем сектора по роботі з радами Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Відповідав за дотриманням положень Конституції України, Законів України, постанов Кабінету Міністрів України Коломийською міською радою та Коломийською державною адміністрацією.

За безпосередньою участю і сприяння допомагав у вирішенні питань газифікації і телефонізації рідного села.

В даний час працюю управляючим двох ОСББ (об'єднань співвласників багатоквартирних будинків).

Одружений. Дружина – Потятинник (Бакай) Ганна Остапівна, 1958р.н. працювала на посаді головного спеціаліста міського відділення виконавчої дирекції Фонду від нещасних випадків і професійних захворювань в м. Івано-Франківську. В даний час на заслуженому відпочинку.

Виховали з дружиною чотирьох доньок: Людмилу-1979р.н., Ольгу-1980р.н., Вікторію-1987р.н., Богдану-1994р.н. Всі отримали вищу освіту.

Маємо трьох внуків і двох внучок.

Микола: (проживає в м. Москва, Росія).

Потятинник Микола Григорович, народився 12.05.1946 року в с. Нижнє (нині Княждвір). Закінчив 7 класів сільської восьмирічної школи.

1059-1963рр. – навчання в дитячому будинку м. Болехова Станіславської області.

1963-1966 навчання в Харківському військовому-авіаційному технічному училищі.

1966-1970 рр. – служба в рядах Радянської Армії (Грузія, Азербайджан, Забайкалля).

1970-1974рр. – Військово-повітряна інженерна Академія ім. Жуковського (м. Москва).

1974-1978рр. – науково-дослідний інститут (Ахтубінськ, Астраханської обл.).

1978-1992рр. – науковий співпрацівник НДІ ВПА (науково-дослідний інститут військово-повітряної Академії ім. Жуковського (м. Москва, Росія).

З 1992 року – пенсіонер Міністерства оборони.

Військове звання – підполковник.

Одружений. З дружиною Анною виховали доньку Оксану і сина Тараса.

Мають трьох онуків: дві внучки (Марта і Анна) і внук Захар (суворовець).

Потятинник Б.Г.

Потятинник М. Г.

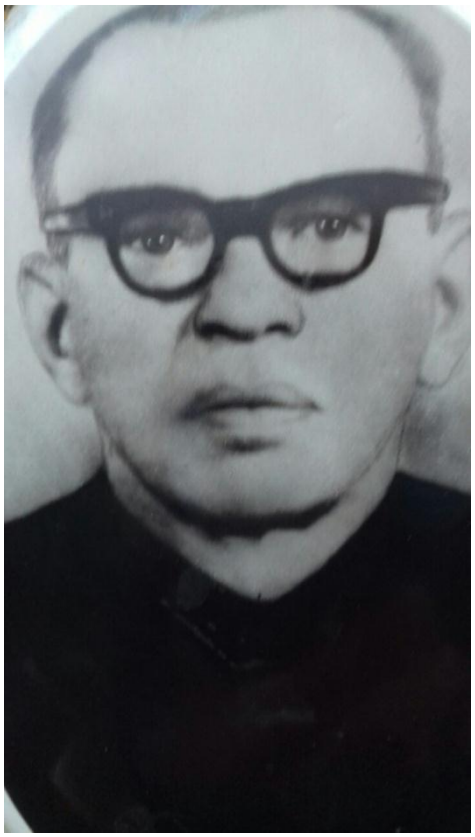

Тато Богдана та Миколи (1913-1978рр.) - Потятинник Григорій Васильович

Мама Богдана та Миколи (1916-1956рр.) - Потятинник Парасковія Миколаївна

Брати Микола та Богдан з сестрами Орисею та Марією, дітьми та внуками в Княждворі

Голова ОСББ м. Івано-Франківськ, 2018 р.

Родина Потятинника Б.Г. (80-річчя Бакай Ярославі Дмитрівні), с. Княждвір
Світлину та інформацію надав особисто Потятинник Б.Г. в 2019р.

Бакай Василь Богданович

Народився 01.10.1962р в с. Княждвір. Закінчив 8 класів. Поступив в коломийське медичне училище в 1978 році. Закінчив в 1982 році з червоним дипломом.

Після закінчення був призваний на північний флот де відслужив 3 роки в м. Гаджиєво.

В 1985 році після звільнення поступив в Архангельский медичний інститут.

Після четвертого курсу перевівся на військово-медичний факультет в Нижній Новгород.

В 1991 році закінчив факультет отримав звання лейтенанта медслужби і був направлений служити на атомну підводний човен в м. Гаджиєво начальником медичної служби. Виконав декілька автономок. В одній із них виконав матросові операцію на апендицит під льодами Північного океану в умовах підводного плавання.

13 років був начальником спеціальної поліклініки для підводників.

В 2011 році в званні підполковник медичної служби звільнився з військового флоту і працюю завідуючим поліклінікою в м. Гаджиєво.

Бакай В.Б. з батьком Богданом Івановичем та мамою Орисею Онуфрієвною в Княждворі

Світлину та інформацію надав особисто Бакай В.Б. в 2019 р.

Фарбішевський Іван Михайловичнародився в 1943р. в с. Княждвір. В 1950–1960 рр. навчався в Княждвірській семирічній школі та Печеніжиській СШ. Після закінчення школи по комсомольській путівці виїхав в Казахстан на освоєння цілини.

1962–1965рр. служба в радянській армії, Білорусія.

1965–1970рр. навчався в «Львівполітехніка».

З 1970р. працював у «Львівенерго» на різних посадах.

В 1990р. звільнений з посади заступника директора управління «Львівобленерго» на пенсію.

В даний час проживає у м. Львові, виховує двох дочок та онуків.

Світлину та інформацію надав особисто Фарбішевський Іван
м. Львів, 2018р.

Бакай Іван Федорович
(1944-2014)

Народився в с. Княждвір. Служив в Північному флоті. Працював на шахті в м. Лисичанськ Луганської області до виходу на пенсію. Учасник ліквідації Чорнобильської АЕС. Помер після інсульту під час активних військових боїв в Лисичанську. (Зі слів дружини: вимушено провели захоронення без священика, трунви за гаражами в 2014р.).

Світлину та інформацію надав Бакай Тарас Васильович з Княждвора.

Родинна історія Футулуйчука Дмитра Дмитровича

На фото: Футулуйчук Іван Петрович (1896-1942)
Футулуйчук (Стефанюк) Марія Григорівна (25.12.1904-19.11.1984)

Діти ФутулуйчукаІвана Петровича:
Справа наліво –Дмитро (20.10.1926-01.07.2009),Мирослава –24.11.1935 р.н.

Зліва направо: в першому ряді Скварчинська (Терпелюк, Куровська) Катерина Михайлівна (1898-1957);
в другому ряді Скварчинський Олекса Іванович (1898-1986),
які виховали Скварчинську Анастасію Дмитрівну
(на фото в центрі) після смерті її батьків.

Футулуйчук Дмитро з дружиною Анастасією, дітьми Дмитром, Марією, Богданом та братом Петром (1963)

Футулуйчук Д.І., Футулуйчук А.Д. (2005)

В першому ряді з права наліво: Футулуйчук Д.І., Футулуйчук А.Д., Футулуйчук А.І., Самко (Жупанська) Антоніна Михайлівна, Самко Володимир Іванович.
В другому ряді: Футулуйчук Д.Д., Футулуйчук О.В., Футулуйчук А.М., Футулуйчук Б.Д.
В третьому ряді: Футулуйчук М.Б., Ужитчак Петро Іванович, Ужитчак (Футулуйчук) Н.Д., Футулуйчук Х.Д., Футулуйчук М.Д., Футулуйчук О.Б.(2004р.).

Футулуйчук Дмитро Дмитрович генерал-майор внутрішньої служби кандидат історичних наук (доктор філософії), доцент.

Футулуйчук Д.Д. і Футулуйчук О.В. та діти з права наліво: Наталія (10.06.1980), Христина (11.04.1987), Марта (24.03.1988).

Футулуйчук (Беркещук) Марія Дмитрівна (10.12.1958)

Футулуйчук М. Д. і Беркещук Володимир Дмитрович (26.09.1954)

Зліва на право: Беркещук В.Д., Беркещук (Футулуйчук) М.Д. з синами Олегом (12.07.1980) і Богданом (27.03.1986)

Футулуйчук Богдан Дмитрович (14.11.1960), підполковник внутрішньої служби.

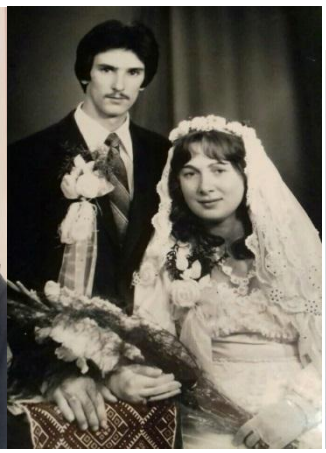

Футулуйчук Б.Д. і Футулуйчук (Попович) Алла Миколаївна (01.03.1963)

Футулуйчук А.М. і Футулуйчук Б.Д. з дітьми Максимом (15.05.1990) і Олею (17.10.1986).

Футулуйчук Ігор Дмитрович (07.03.1976), підполковник внутрішньої служби

Футулуйчук І. Д. і Футулуйчук (Крижанівська) Оксана Валеріївна (21.10.1978)

Футулуйчук І. Д., Футулуйчук О.В. з дітьми Анастасією (14.04.2000), Андрієм (05.12.2002) та Дмитром (18.08.2010 р.)

Футулуйчук Володимир Петрович (01.09.1959), Футулуйчук(Вінтоняк) Галина Степанівна(03.09.1965) із сином Володимиром (14.07.1981)

Футулуйчук Ярослав Петрович (09.12.1960), Футулуйчук (Дідушко) Галина Андріївна (27.01.1967) з дітьми Надією (30.06.1993) і Тарасом (17.01.1995).

Коструб'як Любомир Федорович (24.01.1960), Коструб'як (Костюк) Наталія Степанівна (26.05.1966) з дітьми Уляною (12.08.1986), Галиною (16.07.1989) і внучкою Дариною

Коструб'як Петро Федорович (20.06.1967), Коструб'як (Костюк) Галина Миколаївна (22.07.1973) з дітьми Петром (05.06.1999) і Назаром (10.08.2005)

Світлини та інформацію надав особисто Футулуйчук Д.Д. в 2019 р.

Газета «Програма плюс» 22 липня 2016 р.

Ім'я Дмитра Демидюка у назві вулиці й серцях просвітян

Кременчуцький літератор Борис Кулик називав його шляхетним українцем. Таких людей справедливо відносять до української національної еліти. Нещодавно на честь відомого громадського діяча, музиканта та педагога Дмитра Демидюка була перейменована й вулиця неподалік Першої лікарні.

Одна з вулиць Кременчука віднедавна перейменована на честь Дмитра Демидюка – відомого у Кременчуці громадського діяча, музиканта та педагога, що боровся за незалежність України, починаючи з кінця 80-х. Його добре знали і шанували всі, хто не бажав миритися з тоталітарним комуністичним режимом, а з кінця 80-х виходив на мітинги і акції під гаслами «Зеленого світу», «Народного Руху», «Нашої України» та інших патріотичних сил.

Його пам'ятають і згадують добрим словом учителі шкіл №№1, 31, ліцею №4 і, безумовно, численні вихованці, яким він прищеплював любов до рідного слова, розуміння краси хорового співу і неодмінно – почуття національної гідності й нелюбов до зверхніх впливів зарозумілих «братів».

У різні часи Дмитро Миколайович викладав у кременчуцьких школах українську мову і літературу, музику і співи, а ще німецьку мову, якою добре володів. Привабливості в очах дітей йому додавали природна відкритість і щирість, високоосвіченість і широка ерудиція, над розвитком якої він невтомно працював усе життя.

А коли «непорушний Союз» захитався, Дмитро Демидюк чимало сил віддавав служінню Україні. У Кременчуці, де в 90-х роках минулого століття практично неможливо було почути українську мову, а якщо ти намагався заговорити нею в тролейбусі чи магазині, на тебе здивовано обертались усі, хто стояв поруч, Дмитро Демидюк разом із Володимиром Вусиком та іншими діячами Товариства української мови організували безкоштовні курси з вивчення української мови й культури. Читали українську та лекції про видатних державних діячів України, імена яких перебували під забороною в щойно розваленому СРСР, перш за все, у військових частинах, у шпиталі для військовослужбовців, організовували вечори української культури для усіх кременчужан у колишньому Будинку політпросвіти (нині – 5-й корпус КрНУ ім.М.Остроградського).

У ті часи Кременчук часто відвідували столичні гості: В'ячеслав Чорновіл, Володимир Яворівський, Сергій Плачинда, Павло Мовчан, Вадим Бойко, Віктор Терен, Лариса Скорик та інші. На зустрічах з ними і на мітингах люди заповнювали зали і майдани. З ініціативи міського хірурга й просвітянина Михайла Парнети в місті почалося обговорення, де будувати пам'ятник Тарасові Шевченку. Д.Демидюка як відомого інтелектуала обирали членом різних комісій, таких як комісія міськвиконкому з упровадження української мови в життя за ухваленою на сесії міськради програмою.

Тривалий час Дмитро Демидюк очолював міськрайонну організацію Товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. А також став ініціатором створення в місті осередку ОУН – Організації українських націоналістів. З часом осередок виріс у повноцінну міську організацію, а ще через кілька років Демидюк очолив крайову, тобто обласну організацію ОУН і ввійшов до Центрального Проводу ОУН. Обидві громадські посади стали головними в його житті, їм він присвятив усього себе до кінця життя. Головним його завданням стала підтримка ентузіазму перших років Незалежності, не допустити занепаду в настроях. Він виступає зі статтями в журналі «Розбудова держави», влаштовує урочисті зібрання до визначних дат в історії національно-визвольного руху, до днів народження Євгена Коновальця, Андрія Мельника, Олега Ольжича та інших ідеологів націоналізму. До участі у концертній програмі на таких заходах запрошує найкращих співаків: Миколу Козака, Олену Івлеву, Тамару Плакскій та інших.

Вірною соратницею Дмитра Миколайовича всі роки була і його дружина Тамара з роду чорнопільського отамана Гупала. Тамара Демидюк виступає з бесідами на міському радіо, готує для газет статті про видатних людей, що присвятили себе служінню українській ідеї. Нині вона турботливо береже пам'ять про чоловіка.

Дмитро Демидюк робив усе, що міг, заради становлення та зміцнення Української держави. Попри те, що його сили вже кілька років підточувала важка хвороба. Навіть у лікарні після операції він полеміку з прихильниками більшовицької ідеї, яких жахало саме слово «український націоналіст». Відомий у місті літератор Борис Кулик називав його шляхетним українцем. Таких людей справедливо відносить до української національної еліти. Адже він залишився прикладом безкорисливого, жертовного служіння Україні та своїм землякам.

Юлія Білик

Народився в с. Княждворі в сім'ї Демидюка Миколи Петровича.
Матеріали надав Демидюк Василь Миколайович

Світлина 2019р., Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника.
Учасники наукової конференції присвяченої діяльності В. Грабовецького.
ФутулуйчукВасиль Миколайович, Карась Ганна Василівна, Котів Іван Миколайович, Глаголюк Василь Петрович.

Карась Г.В. доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри академічного та естрадного співу, заслужений працівник культури України. Народилась в с. Товмачик. Батько Фарбішевський Василь родом з Княждвора.
Глаголюк В.П. кандидат історичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України. Працював в Княждвірській школі вчителем історії.
Котів І.М. директор Краєзнавчого музею Олекси Довбуша селища Печеніжин.

Юзьків Роман Михайлович (1955-2014)
«кращий машиніст тепловоза», всього колишнього СРСР.
Всю трудову діяльність працював на залізничному транспорті.

Світлину та інформацію надав особисто син Юзьків І.Р. в 2019 р.

Родина Кенюка Михайла Миколайовича

Кенюк Михайло Миколайович (1954) народився в с. Княждвір.
Дружина Кенюк (Ткачук) Ганна Петрівна (1955)

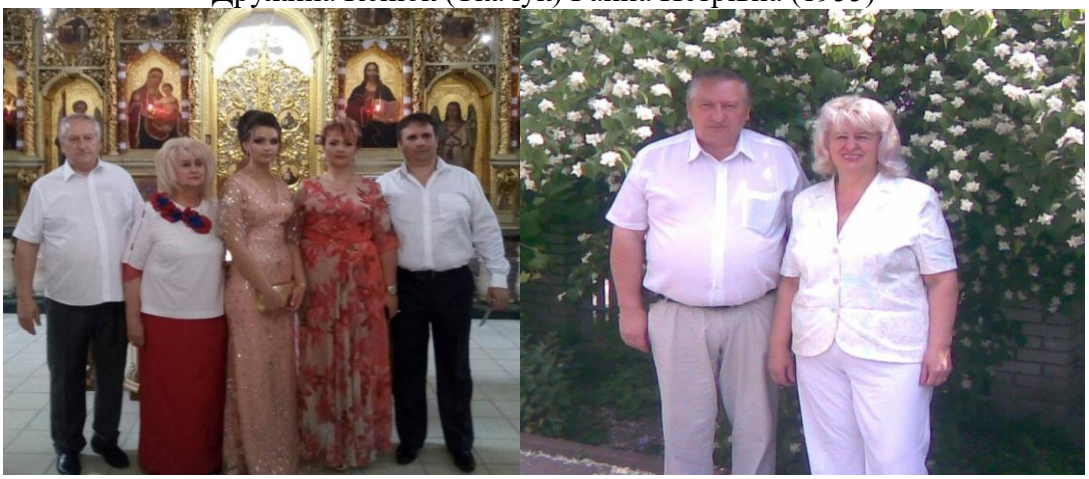

Кенюк М.М. з дружиною Кенюк Г.П., дочкою Прокопенко (Кенюк) Христиною Михайлівною(1979), внучкою Прокопенко Анна-Марія (2002) та зятем Прокопенко Сергієм Богдановичем(1976).

Син Кенюка М. М. – Кенюк Микола Михайлович (1983) з дружиною Кенюк (Лапінська) Лілією Ярославівною (1991) та дочкою Кенюк Христиною (2013).

Світлини та інформацію надав особисто син Кенюк М.М. в 2019 р.

Ткачук Володимир Михайлович, директор гімназії.
Народився в с. Княждвір, закінчив Княждвірську СШ,
Івано-Франківський педагогічний університет, історичний факультет.
Світлина та інформація отримана з сайту Коломийської гімназії (2019 р.).

Лаврук-Гриджук Марія (27.08.1939–18.11.2015). По відгуках жителів нашого села була професійним, фаховим, чуйним медпрацівником (безвідказна скора поміч).
В селі працювала 50 років.
Світлину та інформацію надав особисто Димедюк В.М. в 2019 р.

Світлина Беркещука М.В. із студентами (в центрі), 2019р.

Беркещук Михайло Васильович, народився в селі Княждвір Коломийського р-ну Івано-Франківської області 22 листопада 1980 року. В 1987 році пішов в перший клас Княждвірської ЗОШ І-ІІІ ступенів, де навчався до 1996 року. В 1996 році перевівся в ЗОШ-інтернат І-ІІІ ступенів м. Івано-Франківська, де навчався до 1998 року. В 1998 році вступив до Прикарпатського університету імені Василя Стефаника на фізико-математичний факультет. У 2003 році закінчив Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та отримав диплом магістра за спеціальністю «Фізика» та здобув кваліфікацію фізика, викладача. Восени 2003 року вступив до аспірантури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на спеціальність 01.04.24 - фізика колоїдних систем. Після закінчення аспірантури працював у цьому ж вузі на посадах інженера та молодшого наукового співробітника. В 2008 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив лазерного випромінювання на фізико-хімічні властивості нанопористого вуглецю» за спеціальністю 01.04.18 - фізика і хімія поверхні та отримав наукове звання кандидата фізико-математичних наук.

З лютого 2009 року працюю в Кам’янець-Подільському національному університеті на посаді старшого викладача кафедри фізики, з 3 жовтня 2012 року на посаді доцента. 30 червня 2015 року рішенням атестаційної комісії Міністерства освіти і науки України присвоєно вчене звання доцента. У 2015-2017 рр. працював заступником декана фізико-математичного факультету з виховної та профорієнтаційної роботи.

На даний момент проживаю за адресою м. Кам’янець-Подільський, вул. Лермонтова 2 кв. 12. За цією адресою і зареєстрований.

Одружений. Маю 2 дочки.

Дружина: Беркещук Інна Степанівна 1982 року народження.

Донька: Беркещук Надія Михайлівна 2008 року народження.

Донька: Беркещук Христина Михайлівна 2017 року народження.

XIII. Учасники Майдану (2004, 2014р.), АТО.

Учасники АТО с. Княждвір

Зеленчук Петро Миколайович народився 21.08.1966 року. Освіта середня. Одружений, батько двох дітей. Працював трактористом у Райавтодорі. З серпня 2014 року по жовтень 2015 року перебував в зоні АТО, за цей період встиг побувати і в Донецькій, і в Луганській областях. Служив в 30 окремій механізованій бригаді, за час служби отримав мінно-вибухову травму. Після повернення з зони АТО продовжив роботу у Райавтодорі.

Копильців Ігор Васильович народився 12.05.1973 року. Освіта середня спеціальна. З 1988 по 1991 рік навчався в Коршівському СПТУ-32.З 1991 по 1993 – проходив службу в армії. З 1994 по 2008 рік працював за кордоном (Італія, Португалія). З 2009 по 2015 – робота сторожем у Княждвірському тисовому заказнику. 26.05.2015 призваний в ряди ЗСУ, з 18 вересня 2015 року перебуває в зоні АТО (Попасна Луганська обл.)

Голомега Володимир Васильович народився 13.06.1986 року. Навчався в Чернівецькому залізнодорожному професійно-технічному училищі, здобув освіту машиніста холодильних установок. Одружений, виховує двох дітей. Від 15 лютого 2015 року і по сьогоднішній час перебуває в зоні АТО у Слов'янську, 95 аеромобільна бригада м. Житомир.

Коструб'як Руслан Васильович
народився 12.03.1979 року в с. Кийданці. В 1994 році вступив до Івано-Франківського коледжу фізичного виховання і в 1997 році закінчив здобувши спеціальність «Фізичне виховання і спорт. Мобілізований з 14.02.2015 року на особливий період молодшим сержантом на навчання в Рівненську обл. на 30 днів, пройшовши перекваліфікацію отримав додаткове направлення на навчання в Вінницьку обл. З червня 2015 року в зоні АТО в Донецькій області.

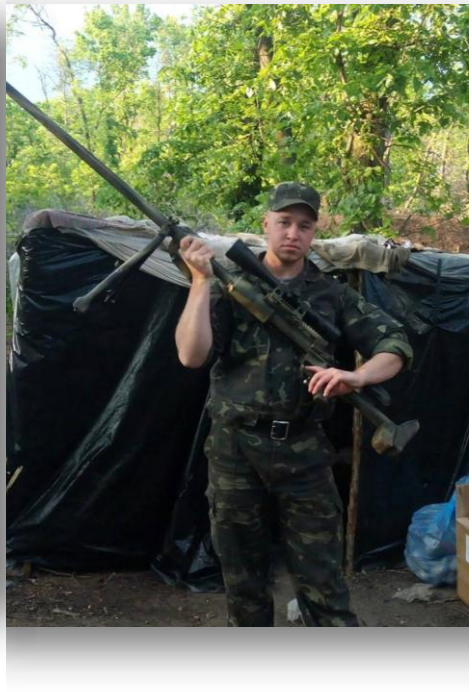

Литвенюк Михайло Миколайович
народився 19.07.1994 року в селі Княждвір. Після закінчення Княждвірської ЗОШ І-ІІІ ст. вступив у Коломийський економіко-правовий коледж, після закінчення якого 07.11.2013 року пішов на контрактну службу в ЗСУ. З квітня 2014 року перебуває в зоні АТО в Луганській області.

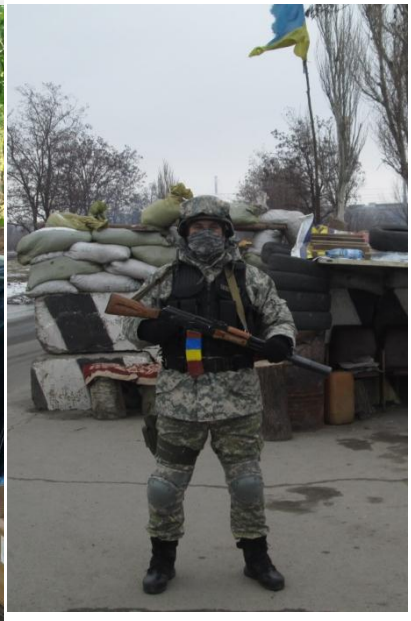

Полковник поліції
Марусяк Олег Любомирович
Протягом січня - лютого 2015 року перебував у службовому відрядженні у складі зведеного загону УМВС України в Івано-Франківській області та брав участь в Антитерористичній операції на території Донецької області, де у відповідності до бойових розпоряджень штабу залучався до несення служби на блок постах, об'єктах стратегічного значення, з метою стабілізації оперативної обстановки, припинення діяльності злочинних груп, недопущення фактів екстремізму та сепаратизму. Отримав статус учасника бойових дій.

Атаманюк Микола Васильович

народився 20 грудня 1984 року. Освіта середня, закінчив школу №10. Працював у супермаркеті Гостинний дім охоронцем, пізніше в м. Івано-Франківськ теж в охороні, потім працював за кордоном. Одружений, батько двох дітей. З кінця січня 2015 року в зоні АТО (Донецька обл., с. Троєцьке).

Спогади Атаманюка Миколи Васильовича

В 4.50 задзвенів будильник на телефоні.

Пора заступати в дозор – подумав я, надіваючи бронік вийшовши з бліндажу, в якому я пів ночі відмахувався від комарів.

Викидав мишей зі спальника та намагався хоть якось приглушити храп Сокола та Америки - марно, бліндаж аж трясся від їх храпу, але все таки мені вдалося покімарити пару годин і за це Слава Богу.

Отож, напівсонний я прямував на позицію, через пару хвилин Карсон підтянувся доповівши хлопцям, що ми на підході в 5 00 ми були уже в Дозоріна в позиції, це був останній на 2-й лінії, бо через пару годин ми мали виїзджати на нуль міняти наших хлопців – кожних два тижні ми мінялись, щоб вони і ми могли віддихнути, хто у відпуск з'їздити.

Небо червонілось уже показувались перші промені сонця було ясно - знов буде жара як мінімум 30 градусів на Донбасі це нормально, коли каміння від сонця нагріваються то зовсім до пекло…дві години пролетіли швидко.

Після заміни дозора ми порозходились по своїх бліндажах. Близько 10-ї мій екіпаж готувався до виїзду на Нолькожен, хто пакував свої речі по рюкзаках, хто чистив зброю, хтось ще наминав тушонку, якщо звичайно те що там плавало можна назвати тушонкою – їду нам привозили регулярно кожних 10 днів деколи навіть м’ясо, хоч воно було зі штампом 86 рік, але наш повар умудрявся його нормально приготувати, в основному брали сухом’ятку і консерви, крупи міняли у місцевих на молоко, ну а дехто і на самогонку..

Прогрівши мотор на своїй Мишці (БРМ 1к) я підрулив в посадку, хлопці погрузилися на броню швидко і за нами здійнявся вихор донбаської пилюки.

Доїхали за 30 хвилин, позиція Дощ була від нас за 5 км.

Поміняли хлопців, поки перейшов усіх кого знав на Дощі роздав усі запаси солодощів, з тим побазікав з другим третім так і почало вечеріти. Пару раз сепарський снайпер стріляв по нас але кулі далеко пролітали .

Ніч відносно пройшла спокійно, пару раз під ранок прилетіли 120-ті але всі живі, переліт був ми звичайно дали ответку після того все затихло. Біля 9-ї зранку зібрались біля бліндажа Росомах і каву пили, пам’ятаю хтось з хлопців розказував якусь історію, я лежав в тіньку на ящиках з БК – свист розрив, другий-третій, ще декілька розірвалось десь в метрах ста від мене, спасла броня, подумав я, повзучи від Бехі в бліндаж Росомахи. Працював Васільок, уже в бліндажі нас почали крити добре 120-ті, сипались як дощ з неба по рації – всім до бою .

Коли на пару секунд стихло ми з Карсоном на всіх парах.

Коли на пару секунд стихло ми з Карсоном на всіх парах побігли до Бехи ,секунди і ми в броні я залетів в копанір та так що ніс у Бехи заліз на півметра в землю, стріляю крикнув він і машину хитнуло раз другий коретіровка залп ще раз ще раз все міняю позицію вилетів з першого копаніра залетів в інший чую по рації солдата якогось осколками посікло біжать медики на носілках виносять четверо їх тут бачу в лівий трімплікс біля них розрив думав всі загинули – ні успіли на землю впасти піднялись грязні в пилюці і знов до Шишаріка потягнули солдата потім уже після бою я дізнався що медики все таки добігли до машини.

Залпи ще й так біля години ми їх вони нас потім стихло ми думали бій закінчився, але ні в рацію чую хриплий голос Скіфа- хлопці тримайтесь. Гради в броні тишина в цей момент в цих декілька секунд ти усвідомлюєш, що можливо ти не виживеш, згадуєш найдорощих тобі людей – сім'ю, дітей, батьків, друзів, навіть просиш Бога, щоб залишитись живим.

І тут земля здригається від розривів Града навкруг пилюка нічого не видно тільки гуркіт та металічний звук осколків, які від розриву рикошетять від Бехитільки б не прямим попаданням-думав я, а то б від броні залишилась би купа металу як це було пару днів назад. Запросили підмогу від Ракети почала працювати наша Арта, молодці хлопці відправили вони тоді багато сепарів на той світ, клуби чорного диму ще довго було видно з під терекон ів .

Після того як попрацювала наша Арта до ранку тільки було чути по рації на сепарській хвилі що у них багато двухсотих – нас це тішило, ввечері знов в дозор змінився в 23-00 думав поспати під машиною, бо так надоїли ті миші і храп Сокола ..але не ризикнув, а якщо вночі прилетить подумав я і пішов в бліндаж знаючи що знов не висплюсь. Так пройшов ще один звичайний день на передку в АТО – я довго не міг заснути, все думав про цю війну, про тих які залишили дома, сім'ї, нормальну роботу, достаток та прийшли сюди на війну захищати свою країну, прості люди – охоронці, будівельники, далекобійники, вчителі – люди без військового досвіду - патріоти готові віддати життя за Україну - за свою Батьківщину .

Всі позивні видумані, історія заснована на реальних подіях участь в яких брав автор.

Волонтерська акція від княждвірців для воїнів 10-ої окремої гірсько-штурмової бригади перед поїздкою в Луганську обл. Жовтень, 2017р.

Ярослав Чавага (син Чаваги Степана Миколайовича) - військовослужбовець-контрактник 10-ої окремої гірсько-штурмової бригади. Попасне, Луганська обл., жовтень 2017р.

Волонтерська акція. Попасне, жовтень, 2017р.

В гостях в 10-ої окремої гірсько-штурмової бригади. Командир – герой України, полковник Василь Зубанич (зліва). Коломия, грудень, 2018 р.

Все для перемоги

УМІЄМО БУТИ ЄДИНІ

Закінчення. Поч. на 1-ій стор.

Отож, до акції долучились усі викладачі, студенти та працівники Інституту управління природними ресурсами; голова Асоціації випускників Інституту, депутат обласної ради Михайло Вітенко; парафіяни Кийданецької УАПЦ Святих Кузьми і Дем'яна та отець парафії Данило Коржинський, учні та батьки Княждвірської школи громади села Княждвір, усі школи Коломиї і гімназія; управління освіти міської ради (координатор – головний спеціаліст І. Мельник); фірма «Гравіс» (пп Глив'як Р.О., Алхімов В.М.); приватна садиба «Гомул» с. Шешори Косівського району (пп Вищиванюк М.В.); гуртівня продуктів «Комора» с. Шешори (пп Лукачук Р.Ю.); Коломийське міськрайонне товариство «Просвіта» (голова Глаголюк В.П.); письменник, лауреат Національної Шевченківської премії Андрусяк М.М.; парафіяни та настоятель греко-католицької церкви Стрітення Господнього (вул. Довбуша м. Коломия) Роман Кицелюк. Координаторами від військової частини були військовослужбовці Василик Г.В. та Сусанін О.Ю. Усі гуртом зібрали понад чотири тонни гуманітарного вантажу: продукти харчування, консерванції, овочі, фрукти, книги, малюнки, речі першої необхідності. Як тішились студенти, коли пакували усе, акуратно підписували кожен ящик, щоб вояки бачили: їх пам'ятають, про них піклуються. І тут почалось найцікавіше...

Гуманітарний вантаж треба було доставити до місця дислокації військової частини в Луганській області – а це три тисячі кілометрів в обидва боки. Потрібен транспорт, пальне, кошти на дорогу. Але й тут не обійшлося без доброчинців. Плече допомоги охоче підклали директор ТОВ «Західнафтосервіс» Михайло Угорський, виконавчий директор ТзОВ «ЮМАС» Юрій Овчаренко, підприємці Олег Ковбель, Юрій Романюк, Андрій Семин, Ярослав Свинаренко, Сергій Чорноморець, Михайло Харбіст, нардеп Юрій Тимошенко, настоятель УАПЦ села Княждвір отець Ігор Жураківський, староста Княждвора Василь Лесюк, його односельці Ганна Футулуйчук, Марія Бакай, Оксана Василинчук, Михайло Лесюк, Любов Демидюк, викладачі Інституту УПР Василь Футулуйчук, Василь Глаголюк, Василь Ілюк, Ольга Петрів, Василь Федорак, Оксана Соколова. Бажаючих супроводжувати вантаж було багато, але вирішили, що поїдуть досвідчені і витривалі. Середа, 18 жовтня. Вщент завантажили бус, фото на згадку – і директор інституту Василь Футулуйчук, завкафедрою гуманітарно-правових дисциплін Василь Глаголюк, координатор Ганна Василик, водій Володимир Коструб'як з Кийданча рушили на схід.

Дорога є дорога. Вона об'єднує, налаштовує на роздуми, на задушевні розмови. Слово за словом, і новоявлені волонтери почули зворушливу історію педагога пані Ганни про її шлях у військо. Одразу після подій на Євромайдані її сини і рідний брат пішли захищати Україну від російського агресора. Вона спочатку місця собі не знаходила, плакала, телефонувала. Згодом стала волонтером, а потім, щоб бути ближче до рідних, вирішила підписати контракт зі Збройними Силами... Згадував колег, своє перебування у місцях, які нині палають, і Василь Футулуйчук, за плечима якого – 20 років праці на Донбасі. Там, у Краматорську, його діти, люба онучка...

Страшно не було. Усі розуміли, куди й нащо їдуть. Раптом – скрегіт. Ресора не витримала навантаження і розбитих доріг. Слов'янськ. Друга ночі. І моторошна тиша довкола... Разом із водієм Василь Миколайович рушив шукати автосервіс. Спочатку їх зустріли насторожено. Ціну за ремонт назвали захмарну. Але коли побачили, що коломияни везуть гуманітарний вантаж – зм'якли. І ціна за послуги впала, і все необхідне знайшлося, і допомога не забарилась.

Знову ніч. Дорога. Розташування нашої бригади. Щирі обійми бійців. Радість і зворушення від дитячих листів. Нашим волонтерам випало відчути усі принади військового життя: ночувати в палатці, харчуватись разом із вояками. Але тішаться, що вдалось зустрітись з частиною своїх студентів, передати їм електронні версії лекцій, методичні рекомендації. Служба службою, а сесія – за розпорядком!

Запам'яталась зустріч із полковником Сергієм Приймачуком (псевдо Дід), який у 2014 році опікувався партизанською базою в селі з давніми партизанськими традиціями – Пришиб. Всього 10 кілометрів відділяли місцевих партизанів від Святогірська, куди сепаратисти не наважились увійти, і в намолених стінах якого знайшли прихисток тисячі біженців. Саме партизанам завдячує Слов'янськ своїм успішним звільненням. А Сергій Приймачук нині – директор Національного природного парку «Святі гори». Разом із заступником Валерієм Малютою вони гостинно зустріли коломиян, влаштували екскурсію святими місцями. Наші волонтери привезли звідти незабутні враження.

Про все у короткій статті не розкажеш. Хвилюючим був момент, коли на виїзді зі Слов'янська серед розтрощених будинків побачили доглянутий, заквітчаний меморіал українським бійцям. І прізвище коломиянина Тараса Сенюка, який віддав своє життя за мир у цьому українському місті. Земляки вшанували його пам'ять і всіх, хто загинув за Україну. А вдома наші волонтери вкотре переповідають деталі незабутньої п'ятиденної подорожі і студентам, і колегам, і всім доброчинцям. Бо всі вони уже об'єднані спільною великою справою разом із бійцями на сході – просто в кожного свій фронт...

Валентина БЛИЗНЮК.

Потятинник Микола Федорович, м. Київ, 2004р. (світлина з особистого архіву)

Беркещук Роман Дмитрович, Футулуйчук Василь Миколайович, м. Київ, грудень 2014р. (світлина з особистого архіву)

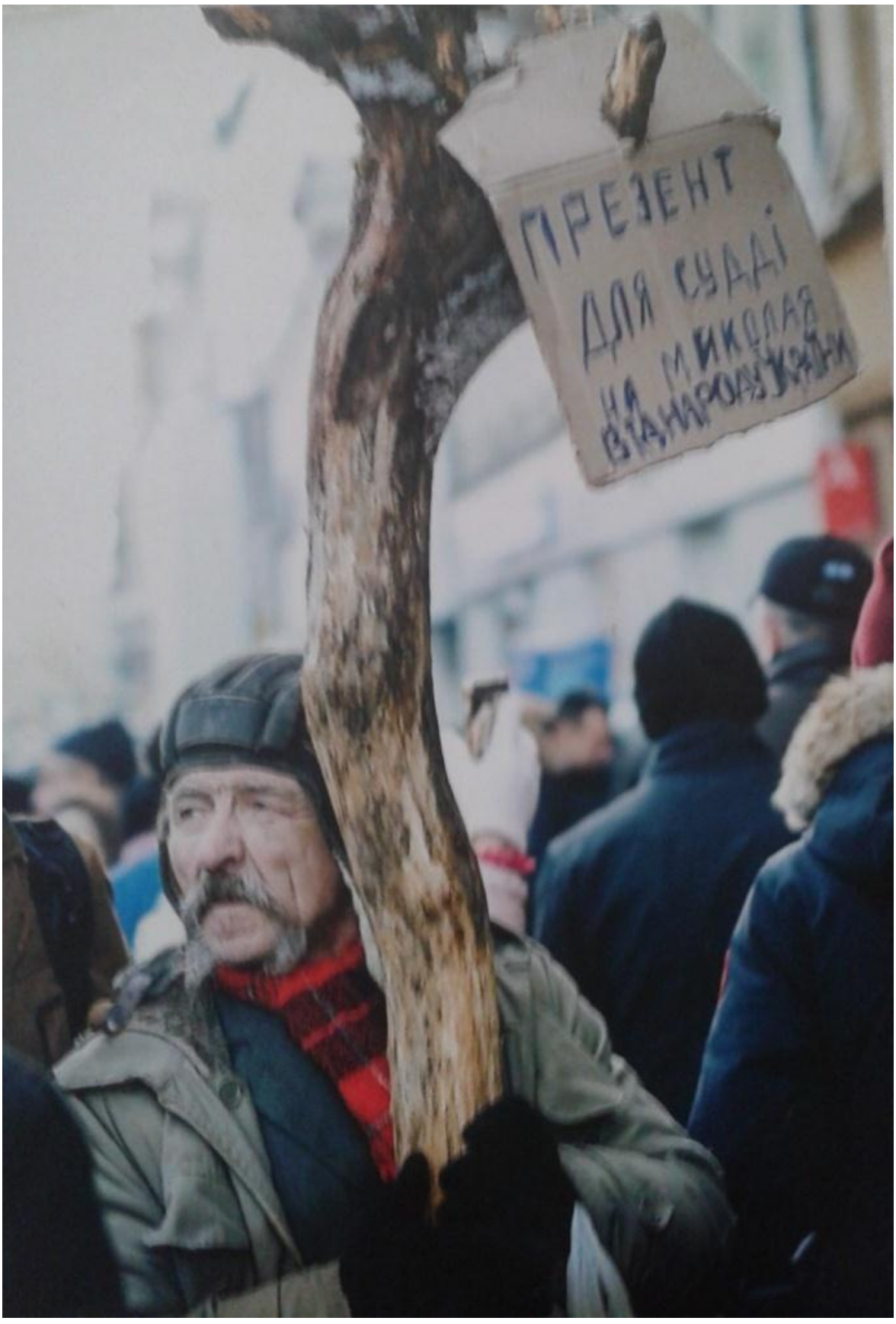

Потятинник Микола Федорович, м. Київ, 2014р.
(світлина з особистого архіву)

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ АРХІВІВ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ УКРАЇНИ, м. ЛЬВІВ
(ЦДІАЛ)

пл. Соборна, 3-а, м. Львів, 79008, тел./факс (032) 235-45-08, тел. 235-40-63
E-mail: archives2000@gmail.com Код ЄДРПОУ 05496425

06.12.2010 № 332/01-23

Заступнику директора ІФІМ ТНЕУ
Футулуйчуку В. М.
м. Івано-Франківськ
вул. Дністровська, 28

АРХІВНА ДОВІДКА

У фонді 5 "Галицький гродський суд, м. Галич, Галицької землі, Руського воєводства", опис 1, у чистовій книзі донесень за 1751 р., виявлено копію документа з **1419 р.** У списку свідків справи про володіння родини Березовських згаданий **Анджей з Княждвору (Andrzyko de Kneznedwor).**

Підстава: ф. 5, оп. 1, спр. 260, с. 1135.

Директор архіву Д.І. Пельц

Науковий співробітник Б.І. Петришак

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

до протоколу сесії Княждвірської сільської ради від 19.10.2015 р.

Про святкування 600 років

села Княждвір в 2019 році

Слухали: Інформацію п. Футулуйчука Василя Миколайовича, депутата Коломийської районної ради, кандидата історичних наук, доцента, почесного жителя с. Княждвір про підготовку до відзначення святкування 600-річчя с. Княждвір в 2019 р.

ВирішилА:

1. Встановити 12 липня 2019 р. проведення заходів до 600-річчя с. Княждвір (релігійне свято Святого Петра і Павла);

2. Рекомендувати Футулуйчука Василя Миколайовича головою ініціативної групи по підготовці та проведенні святкування 600-річчя ***с. Княждвір***.

Члени ініціативної групи:
-) Футулуйчук В. М.;
-) Рогозіна Г. В. – директор Княждвірської НВК;
-) Мокринчук М. Т. – заступник директора Княждвірської НВК;
-) Василик Т. М. – вчитель Княждвірської НВК;

3. Голові ініціативної групи п. Футулуйчук В. М.

а) представити та узгодити список членів оргкомітету для проведення святкування 600-річчя с. Княждвір.

Термін: 1 півріччя 2016 р.

б) підготувати перспективний план заходів та провести святкування 600-річчя с. Княждвір на розгляд оргкомітету.

Термін: 1 півріччя 2016 р.

в) копію списка оргкомітету та план заходів надати виконкому Печеніжинської територіальної громади.

Копію рішення в 3-х екземплярах завірити печаткою.

КНЯЖДВІРСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА Коломийського району Івано-Франківської області УКРАЇНА

Т.з.п. сільського голови **Галина Партей**

Нарада щодо святкування 12 липня 2019 року 600 річчя села Княждвір.

31 січня о 10:00 год., селищний голова Ігор Довірак провів робочу нараду щодо підготовки та святкування 600 річчя села Княждвір. На нараді були присутні: голова оргкомітету села Княждвір – В. Футулуйчук; староста села Княждвір – В.Лесюк; депутат селищної ради – О. Візнюк, начальник відділу ЖКГ, інвестицій та соціально-економічного розвитку – В.Кобацький; начальник відділу загальної та організаційної роботи – У.Жолоб; в.о. начальника відділу культури – С.Якубенко; старший інспектор (позашкілля, молоді та спорту) – М.Бойчук.

Під час наради виносилися такі питання:

- щодо ремонту дороги та благоустрою території в селі Княждвір;
- про розробку програми заходів та сценарію проведення концертної програми святкування;
- щодо встановлення сцени та звукопідсилюючої апаратури для проведення святкового концерту;
- щодо виготовлення сувенірної продукції з символікою села.

УКРАЇНА
ПЕЧЕНІЖИНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА
ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
Коломийського району Івано-Франківської області
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
РІШЕННЯ

від 12 лютого 2019 року № 43

Про підготовку до відзначення 600-річчя села Княждвір

З метою належної підготовки до відзначення 600-річчя села Княждвір, керуючись Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», виконавчий комітет селищної ради об'єднаної територіальної громади

вирішив:

1. Затвердити склад організаційного комітету з підготовки до відзначення 600-річчя села Княждвір (додається).
2. Затвердити «Положення про святкування 600-річчя села Княждвір 12 липня 2019 року».
3. Організаційному комітету розробити та забезпечити виконання плану заходів з відзначення 600-річчя села Княждвір.
4. Відділу загальної та організаційної роботи селищної ради (У.Жолоб) план заходів по відзначенню 600-річчя села Княждвір розмістити на офіційному сайті селищної ради та в засобах масової інформації.
5. Контроль за виконанням рішення покласти на керуючу справами виконавчого комітету селищної ради У.Ровенчук.

Печеніжинський селищний голова ОТГ **І.Довірак**

ПЕЧЕНІЖИНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА
СЕЛО КНЯЖДВІР
ПАСПОРТ села Княждвір станом на 01.01.2019 р.

Староста
- ПІБ Лесюк Василь Михайлович
- дата народження 09.07.1975 р.
- з якого часу на посаді 10.03.2016 р.
- сімейний стан одружений, батько з-х дітей

Діловод
- ПІБ Чурдальова Надія Василівна
- дата народження 10.05.1975 р.

Архівариус
- ПІБ Партей Галина Дмитрівна
- дата народження 15.02.1960 р.

1. Населення:

- чисельність (всього)	2054
в т.ч. чоловіків	996
жінок	1058
- кількість господарств	663
- чисельність пенсіонерів	561

2.Княждвірський ліцей

Директор

- ПІБ	**Рогозіна Ганна Василівна**
- дата народження	16 червня 1958 р.н.
- з якого часу на посаді	серпень 1997 року

- кількість учнів у школі : 206 учнів
- стан школи (приміщення пристосоване, типове) **задовільний**
- наявність спортзалу (є, немає) __1_____, 200__ м^2
  їдальні(є, немає) __1____, __71___ м^2
  актового залу (є, немає) ___1____, ___100__ м^2

3. Дитячий садок – 30 дітей

4. Лікарня, ФАП, амбулаторія

Керівник

- ПІБ	**Макар Людмила Іванівна**
- дата народження	**07 липня 1965 р.н.**
- з якого часу на посаді	**01.01.2007 року**

Інформація про заклад
- стан закладу **задовільний**

- 5. Будинок культури, клуб

Директор

- ПІБ	**Демидюк Василь Миколайович**
- дата народження	**29 січня 1947 р.н.**
- з якого часу на посаді	**липень 1969 року**

Інформація про заклад
- бібліотека, колективи художньої самодіяльності

сільська бібліотека, оркестр народних інструментів, вокально-інструментальний ансамбль, жіночий народний аматорський вокальний ансамбль, чоловічий вокальний ансамбль

- стан закладу: **задовільний**

Газифікація (є, немає) село газифіковано природнім газом
Якщо є, кількість дворів газифіковано : 493
не газифіковано : 164
Вуличне освітлення (немає), причини, можливість : необхідно встановити вуличне освітлення протяжністю 9 км.по вул. Франка,

Церква
1. УАПЦ " Успення пресвятої Богородиці" настоятель Ігор Сас-Жураковський
2. УГКЦ " Петра і Павла "
3. УГКЦ " Успення пресвятої Богородиці"

Наявність об'єктів
1. _Водозабір " Коломияводоканал"
2. " Музей природи", ботанічний державний заказник " Княждвірський " тисовий, садиба зеленого туризму,, Княжий град,,
Перспективи села: Розвиток зеленого туризму, сільське господарство

Староста села Княждвір **Лесюк В.М.**

Інформація надана: квітень, 2019р.

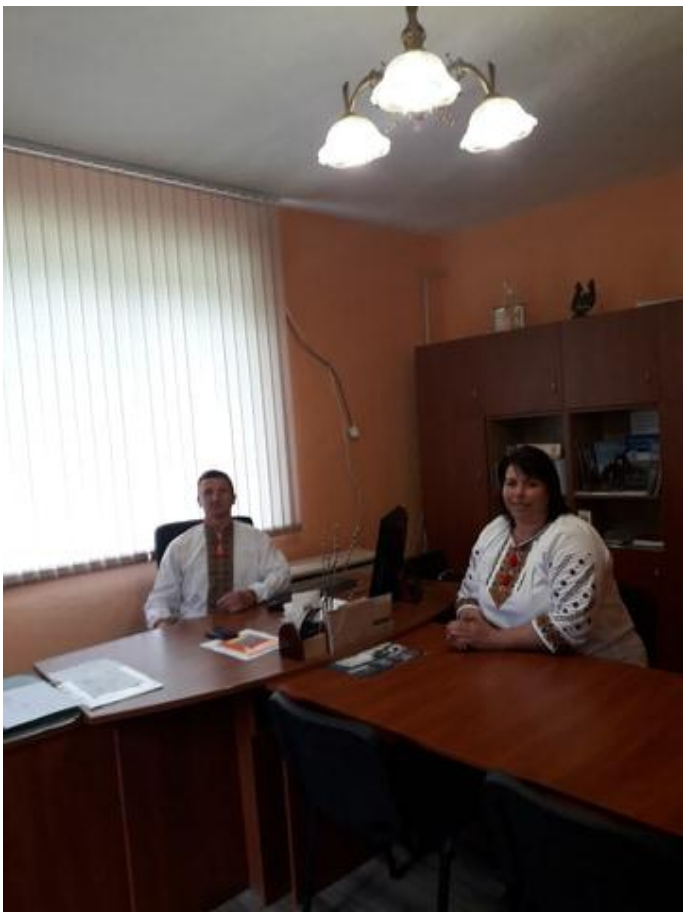

Староста села КняждвірЛесюк Василь Михайлович і
діловод Чурдальова Надія Василівна. День вишиванок, 2019р.

Панахида до Дня пам’яті та примирення 8 травня 2019р.

Круглий стіл "Обмін практиками успішних ініціатив в ОТГ..."

12 грудня 2017 року в місті Івано-Франківську відбувся Круглий стіл «Обмін практиками успішних ініціатив в ОТГ. Створення мережі співпраці. Проблеми плани та перспективи залучення громади до місцевих процесів».

Захід організовував Громадський центр Ділові ініціативи в рамках програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), що виконується міжнародною організацією Глобал Комьюнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Учасники мали можливість обмінятись кращими практиками, отримати консультації та поради.

Печеніжинську громаду представили: методист відділу освіти та член Молодіжної ради - Богдана Григорчук та голова Молодіжної ради - Марія Козьменко.

Марія Козьменко – завідуюча бібліотеки с. Княждвір

17 червня 2019 р. експедиція односельчан по відтворенню давньої традиції – солеваріння в урочищі Кам’янка. Козьменко В.І., Чорний Д.В., Футулуйчук В.М. та Гаврищук Миколка.

Виховний захід присвячений Великоднім святам в Княждвірському ліцеї (наше майбутнє)
Квітень, 2019р.

Ми спитали журавля:
— Де найкращая земля? —
Журавель відповідає:
— Краще Княждвора немає!

11.07.2019 р., м. Коломия.
Родинна делегація з США біля Меморіального комплексу 10-ї гірської штурмової бригади

Світлина 1

Світлина 2
Перша презентація книги «Княждвір» автором В. Футулуйчуком

Світлина 3

Зліва направо:
1. Ліам Чаваґа (син Браяна Чаваґи)
2. Дейвід Чаваґа
3. Теодор Мельничук
4. Чавага Влада (внучка Володимира Чаваги)
5. Василь Футулуйчук
6. Чавага Володимир
7. Шматкова Марина (вчитель, м. Маріуполь)
8. Чавага Жанна (внучка Володимира Чаваги)
9. Чавага Ярослав Степанович, (племінник В. Чаваги), військовослужбовець 10 бригади
10. Браян Чаваґа

Світлина 4

Зліва направо:
1. Теодор Мельничук
2. Дейвід Чаваґа
3. Військовослужбовець 10 бригади, психолог Василик Ганна
4. Капелан 10 бригади Возняк Михайло
5. Ліам Чаваґа
6. Браян Чаваґа
7. Стівен Чаваґа
8. Чавага Влада
9. Чавага Жанна
10. Шматкова Марина
11. Футулуйчук Василь
12. Чавага Ярослав
13. Чавага Олександр (син Володимира Чаваги)

XV. Святкування 600-річчя села Княждвір 12.07.2019р.

Продовження традицій княждвірців на Петра.
За ініціативою княждвірців Марусяка Назара та Потятинника Любомира відтворено «Петрівський стіл родинного та сусідського святкування», коли всі учасники на спільному пасовищі копали квадратний або круглий стіл, приносили з дому святкові страви і разом святкували, спілкувалися, співали, танцювали, бавилися.

Вітання від священнослужителів та церковної громади (настоятель ПЦУ с. Княждвір о. Ігор Сас-Жураковський, настоятель ПЦУ с. Кийданці о. Даниїл Коржинський, голова церковної управи Василь Терпелюк та паламар Микола Терпелюк)

Вітання від представників влади
(мер м. Львова Андрій Садовий, голова Благодійного фонду «Покуття», народний депутат ВРУ Андрій Іванчук, голова Коломийської РДА Любомир Глушков, голова Печеніжинської ОТГ Ігор Довірак, депутат обласної ради Дмитро Лащук, лауреат Шевченківської премії Михайло Андрусяк, староста с. Княждвір Василь Лесюк)

Оркестр народних інструментів «Тис» БК с. Княждвір

(зліва направо Соломія Якібчук, Мирослав Попович, Дмитро Боднаренко, Дмитро Матковський, Іван Гриньків, Василь Демидюк, Олексій Петрованчук, Роман Бойчук)

Вітання від делегації родини Чаваги з США: 1. Теодор Мельничук. 2. Джон Волк. 3. Ліам Чаваґа. 4. Дейвід Чаваґа. 5. Стівен Чаваґа. 6. Браян Чаваґа. (перекладач Бакай Лілія Олегівна, онучка Бакая Бориса)

Вручення сувеніра від делегації княждвірцям

Пам’ятний сувенір делегації з США від княждвірців.

Княждвірська громада та гості на святкуванні

Виступ колективу з П’ядицької громади

Чоловічий вокальний ансамбль БК с. Княждвір (Володимир Козловський, Олександр Семанюк, Тарас Михайленко, Ігор Слободян, Василь Юращук)

Дитячий майданчик в центрі села

Відкриття спортивного майданчика з штучним покриттям на території Княждвірського ліцею

Наша молодь

Наше майбутнє

Видатні науковці, які відвідали наше село Княждвір
протягом останніх 10 років:

1. д.і.н., професор, академік Грабовецький Володимир Васильович (Івано-Франківськ)
2. д.і.н., професор, академік Когутяк Микола Васильович (Івано-Франківськ)
3. д.і.н., професор,академік Кравченко Володимир Іванович (Донецьк-Київ)
4. д.ф.н., професор Пушик Степан Григорович (Івано-Франківськ)
5. д.і.н., професор Білий Дмитро Дмитрович (Донецьк-Львів)
6. д.і.н., професор, Литвин Микола Романович (Львів)
7. д.і.н., професор Сіреджук Петро Степанович (Львів)
8. д.і.н., професор, Лисенко Олександр Євгенович (Київ)
9. д.п.н., професор Деревянко Сергій Миронович (Івано-Франківськ)
10. д.ф.н., професор Джура Олександр Дмитрович (Бурштин - Івано-Франківськ)
11. д.і.н., професор Марчук Василь Васильович (Івано-Франківськ)
12. д.і.н., професор Пилипів Ігор Васильович (Івано-Франківськ)
13. д.ю.н., професор Француз Анатолій Йосипович (Київ)
14. д.н.д.у., професор Шапоренко Ольга Іванівна (Донецьк-Київ)
15. к.е.н., професор Лаптєв Сергій Михайлович (Київ)
16. д.х.н., Миронюк Іван Федорович (Чернівці)
17. к.і.н., професор Томенчук Богдан Петрович (Івано-Франківськ)
18. к.ф.н., Кравченко Дмитро Григорович (Київ)
19. к.і.н. Хруслов Борис Григорович (Івано-Франківськ)
20. к.е.н., доцент Федорак Василь Іванович(Коломия)
21. к.е.н. Вишиванюк Марія Михайлівна (Коломия)
22. к.і.н., Головешко Леонід Матвійович (Маріуполь)
23. к.і.н., доцент Глаголюк Василь Петрович (Коломия)
24. к.ф.н., доцент Лепьохін Євгеній Олександрович (Коломия)
25. Почесний краєзнавець, заслуж. артист України Савчук Микола Васильович (Коломия)

Це мої друзі, колеги, про кого згадав добрими спогадами
Інф. В.Футулуйчук

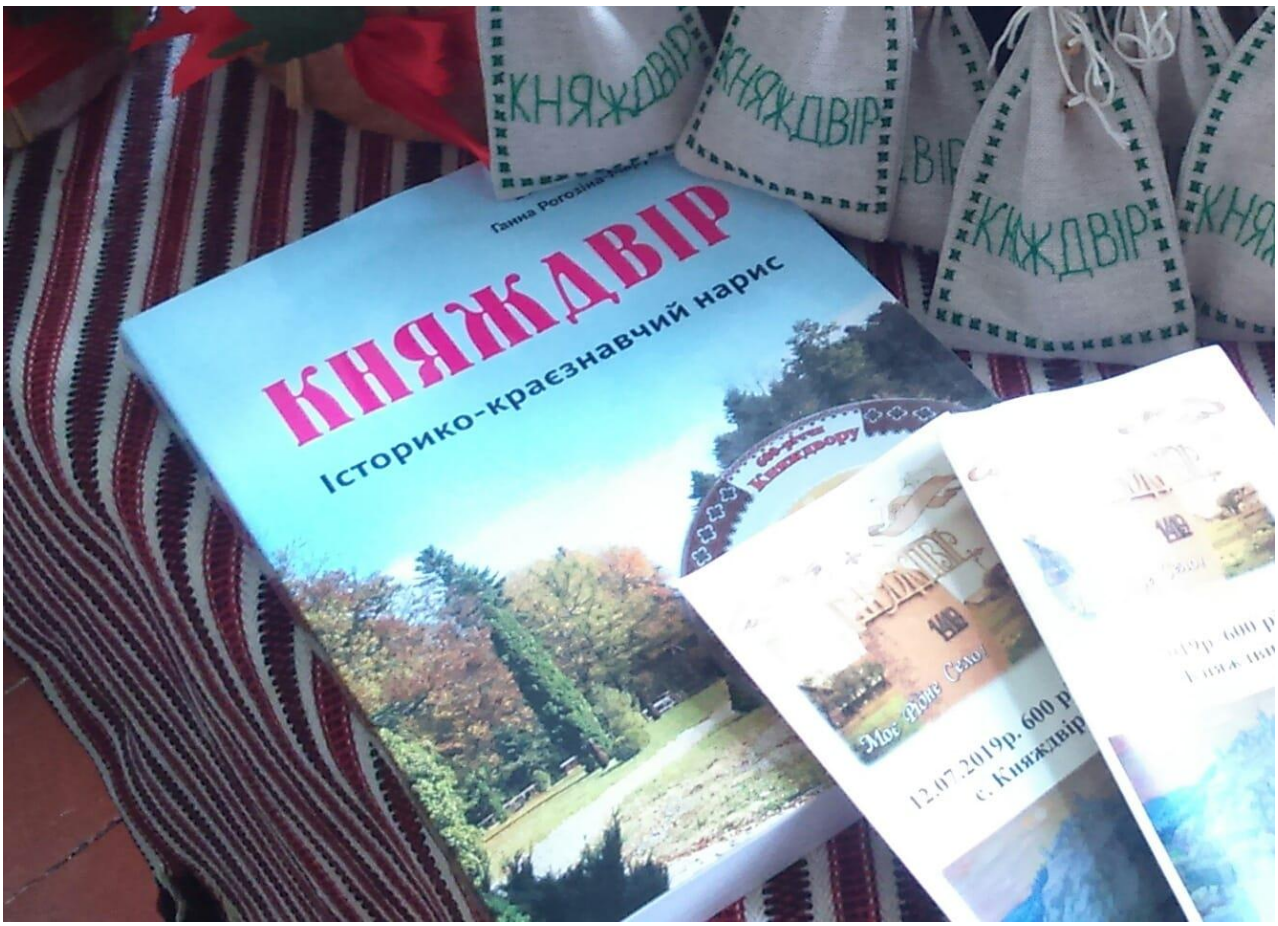

ЮВІЛЕЙ

КНЯЖДВОРУ – 600 РОКІВ

Княждвір відзначив своє 600-ліття. З нагоди цієї дати відбулися масштабні святкування.

Найвищою нагородою Коломийщини – медаллю «За заслуги перед Коломийщиною» – нагородили Василя Футулуйчука – депутата Коломийської районної ради, історика, автора книги «Княждвір».

– Колись я, випускник історичного факультету, задумав написати книгу про своє село, – згадує письменник. – Перше видання вийшло ще 1998 року в Донецьку. До другого я 10 років збирав матеріали – хотілося завершити до 600-річчя. Основною полемікою була перша згадка про село. Ми не могли знайти конкретну джерельну базу. Тоді звернулися до обласного архіву й отримали офіційну відповідь: перша згадка про Княждвір датується 1419 роком. Це – ціла історія кожного з нас, кожної родини, нашої України. Ми не ставимо крапку на дослідженнях. *Я працював над матеріалами про долі людей і вважаю, що тут ще – не початий край роботи. Це залишається молодим дослідникам, патріотам нашого села. Нехай їм щастить!*

Василь Футулуйчук каже, що видати книгу сьогодні – непроста справа:

– Ми завершили роботу, але потрібні були ще кошти для друку. Ми відкрили рахунок, куди небайдужі люди надсилали гроші: хтось на одну книгу, хтось на дві та більше. Я, як голова ініціативної групи, звернувся за допомогою до кількох депутатів. Відгукнувся тільки БФ «Покуття», створений за ініціативи Андрія Іванчука.

На цьому подарунки Княждвору не завершилися. БФ «Покуття» у рамках комп'ютеризації навчальних закладів Коломийщини, подарував сільській школі комп'ютерний клас.

– Княждвір, – наголошує Андрій Іванчук, – це історія Галицько-Волинського князівства, провідників княжої держави. Це – мальовнича природа, адже місцеве повітря настояне на тисових лісах, село є окрасою й унікальністю Покуття.

А найважливіше – княждвірські люди завжди були патріотами і переймалися долею України. Нехай у Княждворі завжди перебуває дух наших князів, вічно буяють тисові ліси над Прутом і кожна оселя повниться щасливим дитячим сміхом! Я дуже щасливий, що благодійний фонд «Покуття» долучився до свята для мешканців і гостей села.

Громада села подарувала Андрієві Іванчуку сувеніри на згадку про 600-ліття Княждвора.

«Я дуже втішений, що для нашої громади так гарно організували це свято. Долучилися наші працівники культури, але левову частку допоміг БФ «Покуття». Але це не тільки сьогодні, ми співпрацюємо з фондом багато років у різних сферах, – наголошує голова Печеніжинської ОТГ Ігор Довірак. – Це вдосконалення освіти, спортивної галузі і організація різних заходів. Надіємося, що співпраця триватиме і надалі».

Юлія МАРЦІНОВСЬКА

Дзеркало краю, 18.07.2019 р.

XVI. Рецензії та відгуки на книгу

Справи музейні

ПОДАРУНОК ДО ПЕРШОЇ РІЧНИЦІ

Музей Коломийської книги 30 вересня 2019 р. з нагоди першої річниці освячення музею одержав у дарунок книгу «Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис», присвячену 600-річчю села Княждвір. Авторами книги є відомі просвітяни та дослідники історії нашого краю із Княждвора: п. Василь Футулуйчук та п. Ганна Рогозіна-Марусяк.

Шановні краяни, вивчайте історію рідного краю – це запорука збереження суверенітету нашої держави.

Валерій КОВТУН, директор музею.

Вільний голос, 10.10.2019 р.

Відгук

На історико-краєзнавчий нарис В.М. Футулуйчука та Г.В. Рогозіна–Марусяк «Княждвір»

Я, Шматкова М.А., житель міста Маріуполя у липні місяці 2019 року відпочивала у Карпатах. На запрошення родини Футулуйчука В.М. 12 липня потрапила на свято 600річчя села Княждвір Івано-Франківської області.

Дуже сподобалось свято, доброзичливі та шанобливі люди зустрічали всю мою родину на святі. Чудово співали, танцювали, не утримувалась сама від танців та співу. Зацікавилась історією села Княждвір. Звідки така красива назва? Як жили люди всі роки? На святі презентували історико-краєзнавчий нарис «Княждвір 600-річчя». Придбала собі і з задоволенням прочитала його, роздивлялась фотографії, бачила людей з непростим життям.

Через цей нарис проходить історія цілого українського народу. Цінність цієї книги в її широкій джерельній базі. Автори зуміли по крихтах зібрати різноманітні документи, свідчення очевидців з історії Княждвора. На основі аналізу різноманітних за видами та інформаційною цінністю джерел, автори розкрили історію села.

Я сама працюю в школі учителем початкових класів. На своїх уроках розповідаю дітям про красу України, про життя людей у різних куточках нашої Батьківщини. Фото з книги, розповіді людей допомагають мені у підготовці до уроків. Ми єдині, СХІД І ЗАХІД ЗАВЖДИ РАЗОМ!

У НАС СПІЛЬНА МЕТА – ЖИТИ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДЕРЖАВІ В МИРІ, ЗЛАГОДІ І БУТИ ЩАСЛИВИМИ.

З повагою до вас Шматкова М.А.

Зацікавлення історією краю, видатними людьми села, генеалогією свого роду – річ завжди актуальна. За все, що ми маємо, завдячуємо предкам, а наші надбання ляжуть в основу здобутків нащадків. Книжок про міста і села Прикарпаття видано чимало. Вони різні і за жанром викладу, і за форматом, і за глибиною дослідження. Важливо, що вони з'являються, поглиблюють знання про свою історію, спонукають досліджувати, вивчати, сумніватися.

Історико-краєзнавчий нарис «Княждвір. Видання друге: присвячене 600-річчю села Княждвір (2019р)» вдало поєднує історичні факти, архівні документи, археологічні дослідження, архітектурні пам'ятки, пам'ятки мистецтва. На основі широкого кола джерел виокремлюється історія давнього села і його славних мешканців. У нарисі відображено складний і водночас героїчний шлях розвитку від первісного суспільства до могутньої Галицької держави, від феодально-кріпосницьких відносин до сьогодення.

Автори: В.М. Футулуйчук та Г.В. Марусяк-Рогозіна, присвятили свою книгу батькам, односельцям, пращурам та подарували її нащадкам.

Колектив Коломийської районної бібліотеки

Відгук

на « Княждвір. Історико – краєзнавчий нарис.» - 2- е видання, доповнене – Коломия : Видавничо - поліграфічне товариство «Вік», 2019.-452с.:іл…

Авт. Футулуйчук В.М., Рогозіна – Марусяк Г.В.

В історико - краєзнавчому нариси «Княждвір» з княжої доби до XXI століття, на основі широкого кола джерел, архівних, монографічних, краєзнавчих та інших матеріалів розглядається історія, доля княждвірців, родин села, цікаві історичні факти. Для вирішення поставлених завдань, авторами використовувався комплекс дослідницьких методів: аналіз історичної літератури, опитування населення, пошукова робота в архівах району, області і також міста Львова. Авторами успішно досліджуються питання про походження назви села, аналізується літопис села з найдавніших часів до XVIII століття. Окремим розділом виділено літопис села в XIX столітті. Найбільш детально в нарисі висвітлена історія села XX століття. Авторами зібрано ряд архівних документів та спогадів односельчан, які були учасниками першої та другої світової війни, членів "Просвіти" та інших організацій, які діяли раніше в селі. Є і спогади людей, які служили в лавах Радянської Армії 1941-1945 р., дивізії "СС - Галичина" УПА, а також багато спогадів людей, які виїхали в різні часи з села і тепер проживають в різних кінцях світу. Захоплюючою і повчальною є «Географія військової історії княждвірців». Не менш цікавими видаються факти «колгоспного періоду» 1950-1990 років. Значну увагу автори нарису приділили таким важливим аспектам існування громади як: духовне життя; освіта; культура; спорт; архітектура; одяг; традиції та звичаї села Княждвір. З позиції високого патріотизму та глибокого відчуття відповідальності за долю села та України в цілому висвітлено буремні події кінця XX початку XXI століть. На цьому автори не закінчують свого дослідження, а залишають завдання для молодих краєзнавців патріотів рідного села. Книга розрахована для всіх небайдужих княждвірців вчителів, учнів, студентів, авторів.

12. 09. 2019 р.

Кандидат історичних наук,

доцент кафедри військової підготовки ПНУ ім.В.Стефаника,

полковник Б.Г. Хруслов

Рецензія

На книгу Футулуйчук В.М., Рогозіна-Марусяк Г.В. «Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис». – 2-е вид., доп. − Коломия: Вид-полігр. тов. «Вік», 2019. − 452 с.: іл.

Важливим завданням сучасного стану розвитку України та зміцнення державності є повернення історичної пам'яті українцям, яку протягом століть прагнули стерти численні колонізатори нашої землі. Важливим кроком в цьому плані є вивчення та пропаганда історії своєї малої батьківщини. За останні роки появилося багато досліджень населених пунктів та важливих історичних і архітектурних пам'яток в них.

Кожне місто та село має стільки облич, скільки в ньому людей, будинків, пам'ятників, вулиць, парків, скверів. Надзвичайно цікавим у цьому контексті є історико-краєзнавчий нарис села Княждвір Коломийського району Івано-Франківської області, написаний професійним істориком, почесним жителем с. Княждвір, кандидатом історичних наук, доцентом Футулуйчуком Василем Миколайовичем та Рогозіною-Марусяк Ганною Василівною. Дослідження написане на великій джерельній базі. Окремі документи були знайдені у архівах Республіки Польща, Центральному державному історичному архіві у м. Львові, Державному архіві Івано-Франківської області, галузевих архівах, особистих архівах вихідців з Княждвора, які проживають в Україні та за кордоном. Автори доклали багато зусиль для збору спогадів та краєзнавчих матеріалів про історію села та його жителів, зібрали багато світлин та документів, що суттєво підвищило рівень інформованості у книзі. Історіографічна основа дослідження включає наукові розвідки австрійських, польських та українських авторів про Княждвір та околиці.

Вдало вибрана структура роботи відповідає загальній концепції і складається з двох частин. У першій частині, яка складається з трьох розділів висвітлюється історію села від найдавніших часів до наших днів. Автори дослідження в доступній формі описали складні історичні події, які відбувалися в краї протягом століть та не оминули село. Досить цікавими є гіпотези з історії виникнення села, розвиток промислів, участь жителів у антикріпосницьких повстаннях та інше. Не забули згадати про славні подвиги опришків, учасниками якого були вихідці з села.

Позитивним є використання інвентарних списків, знайдених в архіві давніх актів м. Краків, у яких детально описано кількість населення, соціальний та майновий стан, повинності та побут селян у ХУІІІ столітті. Завдяки цим даним досліджено прізвища родин, які проживали у селі та рід занять протягом маже цілого ХУІІІ століття. Завдяки цим даним ми дізнаємося про солеваріння, рільництво, розведення овець, вирощування свійських тварин, садівництво, бортництво, млинарство та інші види господарства.

Цікавим є опис історії села в ХІХ столітті. В ньому описана історія будівництва християнського храму, вшанування важливих історичних та політичних подій, життя та побут місцевого населення та нових жителів села польської та єврейської національності. Найбільш насичений подіями є третій розділ, в якому на основі великої кількості фактів описана історія жителів Княждвору у бурхливому ХХ столітті. Автори не забули згадати про лихоліття Першої та Другої світових війн, участь жителів села в боротьбі за незалежність в загонах УПА, репресії радянської та німецької окупаційної влади, життя та побут односельчан. Чудовим доповненням до цього є спогади односельчан, що наближає читача до реальних подій, які мали в даний час місце.

Квінтесенцією є другий розділ великого дослідження, де описані освіта, архітектура, спорт, одяг, звичаї, традиції княждвірців. Автори не оминули сучасних проблем села, зупинившись на княж двірській діаспорі та «заробітчанстві». Пізнавальний рівень книги підвищили численні фотографії та фотокопії документів.

Дослідження Футулуйчук В.М., Рогозіна-Марусяк Г.В. «Княждвір. Історико-краєзнавчий нарис» є значним досягненням сучасної української історіографії в галузі краєзнавства. Враховуючи значний суспільний інтерес до даного видання, рекомендую електронну версію книги у форматі PDF поставити в інтернеті на сайті села Княждвір.

Рецензент – Заслужений працівник освіти України,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії України і методики викладання історії
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника»
Пилипів Ігор Васильович

РЕЛІГІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «РЕЛІГІЙНА ГРОМАДА «СВЯТОГО МИКОЛАЯ МИР ЛИКІЙСЬКИХ ЧУДОТВОРЦЯ» ЕКЗАРХАТУ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У М.ДНІПРО»

49008, Дніпропетровська область, м.Дніпро, вул.Кабардинська, буд.3
ІКЮО 39802062
п/р 26006584313 в АТ «Райффайзен Банк АВАЛЬ», МФО 380805

РЕЦЕНЗІЯ

«КНЯЖДВІР» – один із найкращих історичних краєзнавчих нарисів, де показано село, починаючи з княжої доби Данила Галицького до теперішнього часу. В нарисі відображені різні історичні епохи, культуру, побут, долю цілих поколінь людей. Все це показано на одному із сіл в Україні.

Сердечно дякуємо історику п. Василю Футулуйчуку та п. Ганні Рогозіній-Марусяк за їхню грандіозну працю.

Синкел соціальної праці Донецького Екзархату,

Директор Бо «БФ «КАРІТАС ДОНЕЦЬК»,

Настоятель храму Св.Миколая Чудотворця **о. Василь Пантелюк**

11/12/2019 р.Б.

Відгук
на історико-краєзнавчий нарис
В. Футулуйчука та Г. Рогозіна-Маруся к
„Княждвір", Коломия, 2019. – 452 с.; іл.

У книзі, розрахованій, в першу чергу, на краєзнавців, учнів і студентів, розповідається про історію села Княждвір та долю княждвірців, родин села з княжої доби до XXI ст., на основі архівних, монографічних, краєзнавчих та інших джерел.

Автори зібрали багато спогадів односельчан, які були учасниками першої та другої світової війни, членів „Просвіти" та інших організацій, які діяли раніше в селі. Важливе значення мають спогади людей, вивезених в роки другої світової війни до Німеччини, і людей, які служили в лавах Радянської Армії 1941–1945 рр., дивізії „СС-Галичина", УПА, а також багато спогадів людей, які виїхали в різні часи з села і тепер проживають в різних кінцях світу.

Цінність цих спогадів в тім, що вони надруковані в такому вигляді, як вони написані.

Велика вдача авторів - зібрані світлини та інформація 7 поколін княжедвірців з сімейних архівів.

В нарисі розглянуто питання громадсько-політичного, економічного, культурного і духовного життя княжедвірців від ранньо-феодальних часів аж до свогодення. Події, які відбулись в селі і регіоні, описано об'єктивно, опираючись на широку джерельну базу, з позиції сучасної історичної науки.

Автори надали перевагу матеріалам, які мають важливе значення для розуміння противорічних подій XX століття.

Також, змістовно викладено трагічні факти княжедвірців, особливо в 40-50х роках XX століття.

Історико-краєзнавчий нарис у відповідності з авторськими задумами повинні допомогти землякам критично поставитися до упоряджених, однобічних, а іноді фальсифікованих міркувань, які зустрічаються

в різних роду публікованих матеріалів про Галичину. В нарисі відчувається почуття незалежності авторів до описаних подій, патріотизм, повага до своїх земляків, турбота про збереження традицій і звичаїв галичан, духовності.

Цей історико-краєзнавчий нарис дозволить більш успішно вивчати історію України, повагу до своєї нації, який може бути корисним для земляків, учнів, студентів та всіх громадян України.

Член Всеукраїнської творчої спілки „Конгрес літераторів України", кандидат історичних наук, професор Міжнародної Кадрової Академії

Л. Го Ловецької

м. Маріуполь
3 листопада 2019 року.

Відгук

на книгу Василя Футуляйчука та Ганни Рогозіної-Марусяк на історико-краєзнавчий нарис „Княждвір", яка присвячена 600-річчю села Княждвір та була видана видавничо-поліграфічним товариством „Вік" у 2019 році.

В першу чергу мені, як вихідцю Княждвора, не бай дужа така непересічна подія, як вихід у світ такої історії рідного села.

Оскільки я є бібліотекар з багаторічним стажем, то мав можливість періодично ознайомлюватись з подібними історичними працями про села нашого краю.

Свого часу я читав і ті історії Княждвора, які були видані попередньо-авторів Степана Гакая, Василя Футуляйчука та Ганни Рогозіної-Марусяк. Але мушу визнати, що саме це дослідження історії мого рідного села є найбільшим відображенням тих історичних подій, які відбувалися на протязі багатьох століть - від початку заснування села по сьогоднішній день.

Без перебільшення я можу стверджувати, що автори цього дослідження проробили воістино титанічну працю, адже книга вражає багатством архівних даних та рідкісних, унікальних фотодокументів.

Хотілось би відзначити той важливий фактор, що краєзнавча література на сьогоднішній час відіграє надзвичайно велику роль у патріотичному вихованні нашої молоді. Адже загальновідомо, що любов до Батьківщини починається з любові до рідного краю.

Напевно, не було б зайвим рекомендувати вчителям Княждвірської школи, якнайширше використовувати матеріали цього дослідження у краєзнавчо-просвітницькій роботі з учнями, особливо враховуючи сьогоднішню напіввоєнну ситуацію в країні.

На закінчення хочеться сказати про те, що мені як вихідцю Княждвора дуже приємно, що саме цей історико-краєзнавчий нарис є найбільш фундаментальним та об'ємним на теренах Коломийщини - 450 сторінок.

Для мене особисто, як для багатьох моїх односельців, а особливо тих хто проживає за межами України, це видання повинно стати настільною книгою.

З повагою до авторів та всіх тих, хто долучився до виходу даної книги Михайло Чавага

З Коломиї.

Відгук

на історико-краєзнавчий нарис „Княждвір" Футулуйчука В.М., Рогозіна-Марусяк Г.В.

Я, як працівниця бібліотеки і односельчанка даних авторів, висловлюю щиру подяку за прекрасну книгу, яка поповнила наш краєзнавчий фонд і відкрила для нинішнього і прийдешніх поколінь історію та культуру рідного села Княждвір.

Саме із документів краєзнавчого нарису, підростаюче покоління буде пізнавати не тільки історію села, але й пам'ятати імена людей, які творили її. Цим і збагатили історію нашого рідного краю.

Цінність цієї книги в тому, що користувачі мають можливість ознайомитися з оригіналами документів, фото та автографами, які доповнюють і збагачують текст.

Щира подяка і низький уклін тим доброчинцям, які внесли свою лепту у випуск історико-краєзнавчого нарису „Княждвір".

25.12.2019р.

Бакай Л.В.

XVII. Вірш про рідне село Княждвір

Моє рідне село – мальовничий Княждвір,
Що розлігся над Прутом грайливим.
У підніжжі Карпат, у імлі синіх гір
Заховався в смерічках звабливих.

На сторожі стоять віковічні дуби,
І ялини, і тиси зелені.
Вони свідками є і забав, і журби...
Щось шепочуть замріяні клени.

На світанку щебечуть в садах солов'ї,
Всюди линуть співанки пташині.
Там гніздяться лелеки щораз навесні,
І зозуля кує на калині.

Моє рідне село – загадковий Княждвір,
Оповитий легендами здавна.
Тут в урочищі"Сповз" проживали князі,
Де творилась історія славна!

Моє рідне село – мій коханий Княждвір,
В моїм серці любов'ю зігрітий!
Я вітаю тебе з шістсотріччям твоїм
І співаю тобі "Многа літа"!!!

Автор: Марія Шельменкова

(Княждвір - Італія, 2019р.)

ЗМІСТ

ВСТУП 3

Частина 1.

Розділ І. До питання про походження назви села та літопис села з найдавніших часів до XVIII століття 7

Розділ ІІ. Літопис села Княждвір в XIX столітті 19

Розділ ІІІ. Історія села в XX столітті 26

Висновки 60

Частина 2.

І. Історія про книгу «Історико-краєзнавчий нарис «Княждвір» 63

ІІ. Архівні та краєзнавчі джерела 73

ІІІ. Період І Світової війни, ЗУНР, Польської влади (1914-1939 рр.). УСС-УГА 1914-1920 рр. 108

IV. Княждвір в роки ІІ Світової війни 125

V. Колгоспний період 1950-1990 рр. 220

VI. Географія військової історії княждвірців 248

VII. Духовне життя 266

VIII. Освіта, культура, спорт 304

IX. Архітектура 346

X. Одяг, традиції, звичаї 367

XI. Княждвірська діаспора та «заробітчани» 377

XII. Персоналії 394

XIII. Учасники Майдану (2004, 2014р.), АТО 423

XIV. Минуле – майбутнє 433

XV. Святкування 600-річчя села Княждвір 12.07.2019р. 446

XVI. Рецензії та відгуки на книгу 457

XVII. Вірш про рідне село Княждвір 466

ЗМІСТ 467

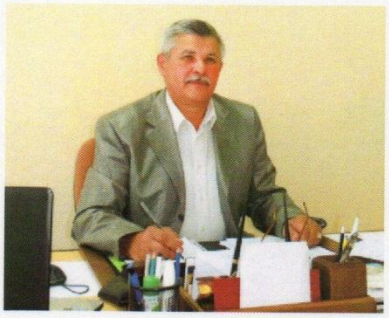

Футулуйчук Василь Миколайович народився 27 травня 1952 р. у с. Княждвір — кандидат історичних наук (2000р.), доцент (2004р.), професор Міжнародної кадрової академії (2009р.), Член Донецького відділення НТШ з 2000 р. Рішенням сесії Княждвірської сільської ради в 2005р. присвоєно звання: «Почесний житель села Княждвір»; Засновник і голова громадської організації в м. Донецьку «Галицьке землянство Говерла» з 2005 року. Депутат Коломийської районної ради VI скликання (2010-2014 рр.), член Національної спілки краєзнавців України з лютого 2017 року. Освіта вища — педагогічна, юридична. Коло наукових інтересів: історія держави та права, історія УГА, краєзнавство.

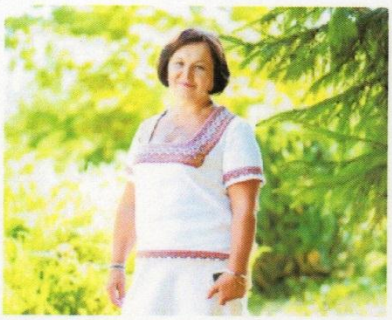

Рогозіна-Маруcяк Ганна Василівна. Народилася 16.06.1958р. в с. Княждвір. Після закінчення школи навчалася в Коломийському педагогічному училищі, пізніше в Івано-Франківському педагогічному університеті за спеціальністю «Методика виховної роботи», в 1991 р. — Прикарпатський національний університет за спеціальністю «Історія. Правознавство». В 1976 році вийшла заміж. Працювала в Одеській області до 1982 року. З 1982 р. працювала в Нижнянській школі. З 1997 р. І по цей час — директор школи.

